

P Ē T Ī J U M A
**„PAŠVALDĪBU PUBLISKĀS BIBLIOTĒKAS:
VĒRTĪBA, UZTICĒŠANĀS UN
APMIERINĀTĪBA AR PAKALPOJUMIEM”
N O S L Ē G U M A Z I Ņ O J U M S**

RĪGA, 2009

SATURS

Pētījuma kopsavilkums	4
Secinājumi un ieteikumi	7
1. Pētījuma teorētiskais pamatojums	18
2. Saistīto pētījumu apskats	28
2.1. Pētījumi par bibliotēkas pakalpojumu ekonomisko ietekmi	32
2.2. Pētījumi par bibliotēkas pakalpojumu sociālo ietekmi	35
2.3. Citi pētījumi	50
3. Pētījuma metodoloģijas raksturojums	51
3.1. Kvantitatīvā pētījuma metodoloģijas un instrumentārija apraksts	51
3.1.1. Jautājumu izvēles un formulējumu pamatojums	52
3.1.2. Jautājumi par iedzīvotāju izmantotajiem avotiem un uzticēšanos tiem	52
3.1.3. Pašvaldības pakalpojumu izmantošana un to novērtējums	53
3.1.4. Pašvaldību publisko bibliotēku pakalpojumu izmantošana un to novērtējums	56
3.1.5. Pētījuma izlases apraksts	58
3.2. Fokusa grupu diskusijas kopienas informācijas ekoloģijas kartēšanai	59
3.2.1. Pētījuma mērķa grupas un izlase	59
3.2.2. Fokusa grupu diskusiju norises vietu izvēle	60
3.2.3. Pētījuma organizācija	61
3.2.4. Fokusa grupas diskusijas norise	61
3.3. Secinājumi un ieteikumi citiem pētījumiem	63
4. Pētījuma rezultātu analīze	64
4.1. Iedzīvotāju aptaujas datu analīze	64
4.1.1. Iedzīvotāju informācijas vajadzības un izmantotie informācijas avoti	64
4.1.2. Pašvaldībās sniegto pakalpojumu un pašvaldības publisko bibliotēku darba kvalitātes novērtējums	80
4.1.3. Bibliotēkas kā pakalpojumu sniedzējas	92
4.1.4. Secinājumi par iedzīvotāju aptauju	104

4.1.5. Kopsavilkums iedzīvotāju aptaujas datu analīzei	104
4.2. Fokusa grupu diskusiju analīze	115
4.2.1. Tematu izvēle fokusa grupu diskusijās	116
4.2.2. Fokusa grupas diskusija ar Aizputes iedzīvotājiem	117
4.2.3. Fokusa grupas diskusija ar Bauskas iedzīvotājiem	125
4.2.4. Fokusa grupas diskusija ar Cesvaines iedzīvotājiem	135
4.2.5. Fokusa grupas diskusija ar Daugavpils iedzīvotājiem	144
4.2.6. Fokusa grupas diskusija ar Šampētera (Rīga) iedzīvotājiem	156
4.2.7. Fokusa grupas diskusija ar Tūjas iedzīvotājiem	168
4.2.8. Fokusa grupas diskusija ar Ulbrokas iedzīvotājiem	178
4.2.9. Fokusa grupas diskusija ar Vīksnas iedzīvotājiem	190
4.2.10. Fokusa grupas diskusija ar Zaļenieku iedzīvotājiem	198
4.2.11. Fokusa grupas diskusija ar Zlēku iedzīvotājiem	207
4.2.12. Secinājumi par fokusa grupu diskusijām	215
4.2.13. Fokusa grupu diskusiju datu analīzes kopsavilkums	217

PĒTĪJUMA KOPSAVILKUMS

Pētījumu „Pašvaldību publiskās bibliotēkas: vērtība, uzticēšanās un apmierinātība ar pakalpojumiem” laikā no 2009.gada 19. janvāra līdz 19. jūnijam veica Latvijas Universitātes Sociālo un politisko pētījumu institūts (SPPI).

Pētījuma mērķis bija noskaidrot pašvaldību publisko bibliotēku pakalpojumu vērtību plašākā kontekstā - sabiedrībā kopumā un vietējās pašvaldības līmenī, uzticēšanos bibliotēkām, bibliotekāriem un bibliotēkās iegūtajai informācijai un lietotāju apmierinātību ar bibliotēku pakalpojumiem. Tāpēc pētījumā, kura pamatā ir informācijas ekoloģijas pieeja, tiek noskaidroti gan bibliotēku lietotāju, gan citu iedzīvotāju informācijas vajadzības, informācijas meklēšanas un izmantošanas paradumi.

Pētījuma teorētisko bāzi veido vairākas informācijas un bibliotēkzinātnes teorijas – uz vērtību teorijas bāzes veidotā „Informācijas un informācijas pakalpojumu lietojumvērtības teorija” (*Theory of use-oriented value of information and information services*), „Informācijas lietotāju uzvedības ekoloģiskā teorija” (*Ecological Theory of Human Information Behavior*) un „Ikdienai nepieciešamās informācijas meklēšanas modelis” (*Everyday Life Information Seeking (ELIS)*).

Pētījuma metodoloģija. Pētījumā tika izmantotas divas pētniecības metodes – iedzīvotāju aptauja un fokusa grupu diskusijas ar informācijas ekoloģijas kartēšanu. Kvantitatīvajā pētījumā - iedzīvotāju aptaujā - piedalījās 1064 Latvijas iedzīvotāji (vecumā no 15 līdz 74 gadiem) un tā mērķis bija noskaidrot iedzīvotāju informācijas vajadzības, biežāk izmantotos informācijas avotus, to, kādus pašvaldību publisko bibliotēku sniegtos pakalpojumus iedzīvotāji izmanto, kā vērtē to kvalitāti un cik lielā mērā pašvaldības publiskā bibliotēka var būt noderīga iedzīvotāju informācijas un citu vajadzību apmierināšanai.

Kvalitatīvajā pētījumā - fokusa grupu diskusijās ar informācijas ekoloģijas kartēšanu – piedalījās 98 iedzīvotāji. Fokusa grupu dalībnieki tika atlasīti pēc dzīvesvietas principa (piecās pilsētās un piecos pagastos) un tie pārstāvēja gan bibliotēkas lietotājus, gan bibliotēkas nelietotājus (iedzīvotāji, kas pēdējā gada laikā nav izmantojuši bibliotēkas pakalpojumus) atbilstoši šo kategoriju īpatsvaram kopienā. Kvalitatīvā pētījuma mērķis bija noskaidrot publisko bibliotēku vērtību un vietu uzticēšanās tīklos kopienā, kā arī informācijas avotus, kas tiek izmantoti informācijas vajadzību apmierināšanai.

Pētījuma rezultāti

Pētījuma rezultāti rāda, ka pašvaldību finansētos kultūras un brīvā laika pakalpojumus (muzejus, publiskās bibliotēkas, kultūras namus u.c.) pēdējo 12 mēnešu laikā **izmantojuši 59% respondentu**. Salīdzinot ar citiem pašvaldību pakalpojumiem (vides saimniecības, sabiedriskā transporta, sporta u.c.), **kultūras un brīvā laika pakalpojumu izmantošana** ierindojas ceturtajā pozīcijā. Pēc iedzīvotāju **apmierinātības pakāpes** kultūras un brīvā laika pakalpojumi ieņem otro vietu aiz vides saimniecības pakalpojumiem (64% respondentu norādījuši, ka ir apmierināti vai drīzāk apmierināti ar šiem pakalpojumiem).

Pašvaldību publiskās bibliotēkas pēdējo 12 mēnešu laikā **izmantoja 33,6%** Latvijas iedzīvotāju. Taču jāsecina, ka pašvaldību publisko bibliotēku pakalpojumiem ir nozīmīga vieta kultūras un brīvā laika pakalpojumu vidū, jo tos izmanto **visregulārāk**, t.i., 23% respondentu publisko bibliotēku apmeklē 1 – 2 reizes mēnesī. Muzejus attiecīgi ir apmeklējuši - 3%, kultūras objektus (pilis, arhitektūras pieminekļus) - 6%, kultūras namus un atpūtas centrus - 13% respondentu.

Kopumā ar pašvaldības publisko bibliotēku darbu **ir apmierināti vai drīzāk apmierināti 92%**. Gandrīz visi respondenti, kas apmeklē pašvaldības publisko bibliotēku reizi mēnesī vai biežāk, norāda, ka ir apmierināti ar tās darba kvalitāti.

Pētījuma rezultāti arī liecina par respondentu **pozitīvo attieksmi** pret pašvaldību publiskajām bibliotēkām, jo gandrīz puse aptaujāto (47%) atbildējuši, ka atbalstītu finansējuma palielināšanu pašvaldību publiskajām bibliotēkām.

Atbilstoši pētījuma rezultātiem, visaugstākā **lietojumvērtība** bijusi tradicionālajiem bibliotēku pakalpojumiem – 79% lietotāju, kuri pēdējo 12 mēnešu laikā apmeklējuši pašvaldību publiskās bibliotēkas, pēdējā apmeklējuma reizē ir ņēmuši uz mājām grāmatas vai žurnālus, 54% - lasījuši uz vietas bibliotēkā, 47% - lūguši bibliotekāru konsultācijas. Salīdzinoši maz tikuši izmantoti bibliotēku piedāvātie tiešsaistes pakalpojumi, piemēram, informācijas meklēšana elektroniskajos katalogos (izmantojuši 16% respondentu), tiešsaistes datubāzes – 13% respondentu. Respondentu **apmierinātības līmenis ar izmantotajiem pakalpojumiem** ir augsts – 93 – 98% respondentu (atkarībā no pakalpojuma veida) bijuši apmierināti vai drīzāk apmierināti ar to kvalitāti. Visaugstāko vērtējumu saņēmis bibliotēku piedāvātie kursi, apmācību pakalpojumi.

Kopumā var secināt, ka iedzīvotāji **uzticas** pašvaldību publisko bibliotēku sniegtajai informācijai. Respondenti norāda, ka **pilnībā saņēmuši** nepieciešamo informāciju uzziņu dienestos (66% respondentu), izglītības iestādēs (54% respondentu) un pašvaldību publiskajās bibliotēkās (52% respondentu). Arī fokusa grupu diskusiju laikā veidoto informācijas

ekoloģijas karšu analīze parāda, ka tajos gadījumos, kad informācija ir meklēta, izmantojot pašvaldību publisko bibliotēku resursus, 90% gadījumā nepieciešamā informācija tika atrasta.

33% respondentu, kuri pēdējo 12 mēnešu laikā bija apmeklējuši pašvaldību publiskās bibliotēkas, arī uzskata, ka tur **saņemtā informācija nekad nav jāpārbauda**.

Vispozitīvāk no visām pieminētajām desmit pašvaldību darbinieku grupām iedzīvotāji vērtējuši **pašvaldību publisko bibliotēku darbiniekus** (94% respondentu ir apmierināti, *bāze: n = 614*).

Pētījuma aptaujas rezultāti liecina, ka no tiem iedzīvotājiem, kuri neizmanto pašvaldību publisko bibliotēku pakalpojumus, 37% varētu būt **potenciālie bibliotēku lietotāji**. Arī viņiem ir tradicionāls priekšstats par bibliotēku kā vietu, kur var saņemt lasīšanai grāmatas - viņus visbiežāk interesētu grāmatu, žurnālu, CD, DVD u.c. resursu ņemšana uz mājām.

Atbilstoši informācijas ekoloģijas pieejai, pētījuma rezultāti rāda, ka iedzīvotāji, meklējot atbildes uz ikdienā risināmiem jautājumiem, **izmanto informācijas avotus šādā secībā**: vispirms izmanto personiskos tīklus (vairāk kā 66% respondentu iedzīvotāju aptaujā; fokusa grupu diskusijās - 37% no visiem pieminētajiem gadījumiem), otrajā vietā ir internets (57% respondentu iedzīvotāju aptaujā; fokusa grupu diskusijās - 52% no visiem pieminētajiem gadījumiem), bet trešajā vietā – laikraksti un žurnāli. Internets visbiežāk ticis izmantots mājās (pēc iedzīvotāju aptaujas datiem – 53% respondentu; 53% no fokusa grupu diskusijās pieminētajiem gadījumiem), bibliotēkās to izmantojuši 9% aptaujāto respondentu un 4,3% no visiem pieminētajiem gadījumiem fokusa grupās. Var secināt, ka iedzīvotājiem ir svarīgi informāciju iegūt ātri un vislabāk – mājās.

Pamatojoties uz pētījumā iegūtajiem rezultātiem, visas trīs pētījuma sākumā izvirzītās hipotēzes ir pierādītas.

SECINĀJUMI UN IETEIKUMI

Pētījums mērķis bija noskaidrot pašvaldību publisko bibliotēku pakalpojumu vērtību plašākā kontekstā - sabiedrībā kopumā un vietējās pašvaldības līmenī, uzticēšanos bibliotēkām, bibliotekāriem un bibliotēkās iegūtajai informācijai un lietotāju apmierinātību ar bibliotēku pakalpojumiem. Tāpēc pētījumā netiek izmantota tikai bibliotēkas lietotāju viedokļu noskaidrošana, bet informācijas ekoloģijas pieeja.

Šī mērķa sasniegšanai bija izvirzīti pieci galvenie jautājumi:

1. Kā iedzīvotāji vērtē publiskās bibliotēkas pakalpojumus citu pašvaldības sniegto pakalpojumu vidū? Cik svarīgi iedzīvotājiem ir publiskās bibliotēkas sniegtie pakalpojumi, salīdzinot ar citiem vietējās pašvaldības sniegtajiem pakalpojumiem?
2. Kāds ir uzticēšanās līmenis publiskajām bibliotēkām, salīdzinot ar citām sociālajām un kultūras organizācijām, citām pašvaldības institūcijām?
3. Kāds ir uzticēšanās līmenis bibliotekāram, salīdzinot ar citām profesijām?
4. Kāds ir uzticēšanās līmenis publiskajā bibliotēkā iegūtai informācijai (vai izmantojot e-pakalpojumus un saturu, kurus piedāvā publiskās bibliotēkas), salīdzinot ar informāciju, kas iegūta pa citiem kanāliem un no citiem resursiem?
5. Kāda ir lietotāju apmierinātība ar publiskās bibliotēkas pakalpojumiem?

Pētījuma sākumā tika izvirzītas trīs hipotēzes:

1. Publiskās bibliotēkas ir visiem pieejamas kultūras un izglītības institūcijas, bet liela daļa iedzīvotāju neizmanto to piedāvātos pakalpojumus.
2. Iedzīvotāji, kuri regulāri izmanto publiskās bibliotēkas, bibliotēku pakalpojumus vērtē kā kvalitatīvus informācijas un kultūras pakalpojumus.
3. Publisko bibliotēku bibliotekāri ir kompetenti informācijas speciālisti, kuri spēj nodrošināt kvalitatīvus informācijas pakalpojumus un piedāvāt lietotājiem profesionāli organizētu un kvalitatīvu informāciju.

Iedzīvotāju informācijas vajadzības un izmantotie informācijas avoti

Bibliotēkas ir informācijas institūcijas, kuru darbība tieši saistīta ar informācijas vidi, informācijas vajadzībām un informācijas meklēšanas uzvedību. Tāpēc tām jāizprot, kādi ir

aktuālākie jautājumi, kas interesē dažādas sabiedrības grupas – gan jau esošos, gan potenciālos bibliotēku lietotājus.

Iedzīvotāju aptaujas anketas sākumā iekļauti pirmie trīs jautājumi palīdzēja noskaidrot svarīgākos tematus, par kuriem iedzīvotāji pēdējā laikā ir interesējušies, un konkrētus jautājumus, uz kuriem meklētas atbildes. Visbiežāk informācija ir meklēta par **darba un karjeras jautājumiem**. Par to liecina gan atbildes uz slēgto un atvērto jautājumu anketās, gan fokusa grupu diskusiju sākumā rakstītie jautājumi. Tie galvenokārt saistīti ar iespējām atrast jaunu darbu Latvijā vai ārzemēs, bažām par esošā darba saglabāšanu. Par darba un karjeras jautājumiem tika diskutēts 8 fokusa grupās.

Vēl no biežāk pieminētajiem tematiem minami - **ekonomika un finanses, politika, sociālie jautājumi, veselība, sabiedriskais transports**.

Atbilstoši „Informācijas lietotāju uzvedības ekoloģiskajai teorijai” (*Ecological Theory of Human Information Behaviour*) informācijas lietotāja uzvedību – to, kādas ir viņa informācijas vajadzības, kādi avoti tiek izmantoti šo vajadzību apmierināšanai – ceļā no informācijas vajadzību noformulēšanas līdz informācijas izmantošanai jaunu zināšanu radīšanai ietekmē dažādi faktori, piemēram, sociāli ekonomiskie apstākļi, situācija darbā, sociālās un kultūras vērtības. Šie faktori ir ietekmējuši arī pētījumā apskatīto Latvijas iedzīvotāju informācijas vidi – sociāli ekonomiskā situācija (daudzi cilvēki ir zaudējuši darbu, algu samazināšana, problēmas ar kredītu atmaksu) un politiskās dzīves norises (pašvaldību vēlēšanas).

Gan iedzīvotāju aptaujas, gan fokusa grupu diskusiju rezultāti rāda, ka atbilstoši „Informācijas lietotāju uzvedības ekoloģiskajai teorijai”, meklējot atbildes uz ikdienā risināmiem jautājumiem, iedzīvotāji vispirms izmanto personiskos tīklus – vēršas pie draugiem, paziņām, ģimenes locekļiem (šādu atbildi bija snieguši vairāk nekā divas trešdaļas aptaujāto respondentu). Arī fokusa grupu diskusijās 37% no visu pieminēto informācijas meklēšanas gadījumu skaita informācija bija meklēta, vēršoties pie personām.

Otrs visbiežāk izmantotais informācijas avots ir internets (57% respondentu iedzīvotāju aptaujā; fokusa grupu diskusijās - 52% no visiem pieminētajiem gadījumiem). Internets visbiežāk ticis izmantots mājās (pēc iedzīvotāju aptaujas datiem – 53% respondentu; 53% no fokusa grupu diskusijās pieminētajiem gadījumiem).

Internetu bibliotēkās izmantojuši 9% aptaujāto respondentu. Pēc Lietuvā veiktā pētījuma rezultātiem šis skaitlis ir nedaudz lielāks – 10%¹.

¹ The Research Report on the Sociological Research “Utilization and Assessment of Municipal Services” on the Project “Libraries for innovation” [online]. Contract giver Martinas Mažvydas National Library of Lithuania.

Trešajā vietā gan pēc iedzīvotāju aptaujas, gan fokusa grupu diskusiju rezultātiem ierindoja laikraksti un žurnāli, tālāk seko masu mediji – televīzija un radio. Fokusa grupu diskusijās kā informācijas avots tika pieminētas arī grāmatas (9,5% pieminēto gadījumu).

Arī citos pētījumos kā primārais informācijas avots parādās personas, piemēram, pētījumā „Latvija. Pārskats par tautas attīstību 2008/2009. Atbildīgums”² secināts - lai iegūtu informāciju, visvairāk respondentu vēršas nevis pie informācijas speciālistiem, bet pie „pazīstamiem cilvēkiem” (77,2%). Tomēr, jāsecina, ka informācijas avotu izmantojums informācijas vajadzību apmierināšanai ir atkarīgs arī no temata un to ietekmē informācijas vide. Tā, piemēram, pētījumā par „Publisko bibliotēku ekonomisko ietekmi uz Dienvidkarolīnu”³ secināts, ka cilvēki darba meklēšanai visvairāk izmanto laikrakstus (77%), tad seko – internets (69%), draugi un radnieki (52%). Vairākos pētījumos 4, 5, 6 internets minēts kā primārais un visvairāk izmantotais informācijas avots, jo tas nodrošina ātru piekļuvi informācijai, ir viegli pieejams (mājās, darba vietā). Tomēr, novērtējot informācijas avotus, arvien lielāka vērtība tiek pievērsta resursa kvalitātei, nevis ieguves ātrumam (piemēram, Līča rajona iedzīvotāju pētījumā⁷).

Ieteikumi

Pašvaldību publiskajām bibliotēkām vajadzētu pārzināt vietējās kopienas informācijas vidi un operatīvi reaģēt uz iedzīvotāju informācijas vajadzībām, kuru veidošanos ietekmē politiskā, sociāli ekonomiskā vide un citi faktori. Patlaban būtu aktuāli konsultēt iedzīvotājus par darba meklēšanas iespējām, par to, kā internetā sameklēt drošticamu informāciju. Varētu tikt pieaicināti speciālisti – konsultanti par darbā iekārtošanās jautājumiem, darba ņēmēju tiesisko aizsardzību. Vairākās fokusa grupu diskusijās iedzīvotāji ļoti atzinīgi izteicās par bibliotēku organizētiem bezmaksas kursiem.

Contract acceptor *GfK CR Baltic*. The Report drafted by Giedrė Plepytė. Vilnius, 26th February 2009. 36 p. [cited 07.07.2009]. Available: http://www.bibliotekospazangai.lt/ImpactAssessment/Library_ranking_report.pdf.

² *Latvijas iedzīvotāju aptauja. Pārskats par tautas attīstību 2008/2009. Atbildīgums*. LU Sociālo un politisko pētījumu institūts (SPPI), Turgus un sabiedriskās domas pētījumu centrs (SKDS). 2008-2009. Sagatavošanā.

³ *The Economic Impact of Public Libraries on South Carolina* [online] [cited 25.06.2009.]. Available: <http://www.libsci.sc.edu/SCEIS/exsummary.pdf>.

⁴ **The Silicon Valley Library System**. *Millennium Library Survey*, 2000 [online]. Godbe Research and Analysis. [cited 07.07.2009]. Available: <http://www.svls.lib.ca.us/godbe/report.pdf>.

⁵ *Survey of Bay Area residents: Conducted for the Central Coast Library System* [online]. Godbe Research. January 2006. 78 p. [cited 07.07.2009]. Available: <http://www.svls.lib.ca.us/SVLS/html/2005CentralCoastSurvey/Central%20Coast%20Library%202005%20survey%20report.pdf>.

⁶ *The Economic Impact of Public Libraries on South Carolina* [online] [cited 25.06.2009.]. Available: <http://www.libsci.sc.edu/SCEIS/exsummary.pdf>.

⁷ *Survey of Bay Area residents: Conducted for the Central Coast Library System* [online]. Godbe Research. January 2006. 78 p. [cited 07.07.2009]. Available: <http://www.svls.lib.ca.us/SVLS/html/2005CentralCoastSurvey/Central%20Coast%20Library%202005%20survey%20report.pdf>.

Pašvaldību publiskajām bibliotēkām vajadzētu **darboties kā vietējiem informācijas centriem, kuros operatīvi pieejama informācija par notikumiem vietējā pašvaldībā**, piemēram, lēmumiem, normatīvajiem dokumentiem, informācijai, kas saistīta ar sabiedrisko transportu, institūcijām u.c. Kā piemēru var minēt Dalasas publiskās bibliotēkas (ASV) izveidoto un tās tīmekļa vietnē (mājaslapā) pieejamo kopienas informācijas datubāzi⁸, kurā meklējama un atrodama informācija par vairāk kā 5000 dažādām institūcijām, organizācijām Dalasā.

Nemot vērā to, ka iedzīvotāji aizvien vairāk izmanto internetu, pašvaldību publiskajām bibliotēkām vajadzētu domāt par jau **esošo pakalpojumu popularizēšanu un jaunu pakalpojumu veidošanu tiešsaistē**, piemēram, tiešsaistes konsultācijas un tēršanās uzziņu pakalpojumus, bibliotēkas tīmekļa vietnes papildināšanu ar tematisku resursu ceļvežiem par vietējai kopienai aktuāliem jautājumiem (*piemēram, „Viss par darbu” vai „Informācijas resursi darba meklēšanai”, „Tava sociālā drošība”*), blogu (emuāru) izveidi par aktuālajiem tematiem, lai iedzīvotāji varētu apmainīties ar informāciju u.c.

Pašvaldību publisko bibliotēku pakalpojumi citu pašvaldībās sniegto pakalpojumu vidū

Uz jautājumu par to, kā tiek izmantoti un vērtēti pašvaldību publisko bibliotēku sniegtie pakalpojumi citu pašvaldību pakalpojumu vidū, atbildi sniedz iedzīvotāju aptaujā iekļauto jautājumu rezultātu analīze. No astoņiem dažādiem vietējā pašvaldībā pieejamajiem pakalpojumu veidiem iedzīvotāji visvairāk bija izmantojuši sabiedriskā transporta, veselības aprūpes un vides saimniecības pakalpojumus. Ceturtajā pozīcijā ierindojās kultūras un brīvā laika pakalpojumi (pēdējo 12 mēnešu laikā tos izmantojuši 59% respondentu). Salīdzinot ar Martina Mažvīda Lietuvas Nacionālās bibliotēkas un kompānijas *GfK CR Baltic* 2009.gadā veiktās Lietuvas iedzīvotāju aptaujas datiem, rezultāti ir ļoti līdzīgi (Lietuvā – 59,4%).

Pēc iedzīvotāju apmierinātības pakāpes kultūras un brīvā laika pakalpojumi ieņem otro vietu aiz vides saimniecības pakalpojumiem. 64% respondentu norādījuši, ka ir apmierināti vai drīzāk apmierināti ar šiem pakalpojumiem. Pēc iepriekš minētā Lietuvā veiktā pētījuma datiem šis apmierinātības līmenis ir augstāks – 77,3% iedzīvotāji ir apmierināti ar kultūras un brīvā laika pakalpojumiem.

Aptaujas anketā tika iekļauts arī jautājums par iespējamo finansējuma palielināšanu vai samazināšanu dažādiem pašvaldības pakalpojumu veidiem. Visvairāk respondentu

⁸ **Dallas Public Library.** *Community Information Database* [online]. [cited 07.07.2009]. Available: <http://dallaslibrary2.org/government/cid.php>.

uzskata, ka finansējums būtu palielināms veselības aprūpes, izglītības un sociālajiem pakalpojumiem. 20% respondentu uzskata, ka finansējums varētu tikt paaugstināts kultūras un brīvā laika pakalpojumiem.

Aptaujā tika iekļauts arī jautājums par to, kuriem kultūras pakalpojumiem viņuprāt būtu nepieciešams palielināt finansējumu. Rezultāti liecina, ka gandrīz puse aptaujāto (47%) atbalstītu finansējuma palielināšanu pašvaldību publiskajām bibliotēkām. Vairāk atbalstīti tiek tikai kultūras nami un pašvaldību atpūtas centri.

Savukārt par iespējamo finansējuma palielināšanu vai samazināšanu publiskajām bibliotēkām citos pētījumos ir atšķirīgas atbildes. Piemēram, pētījumā „Pašvaldību pakalpojumu izmantošana un vērtējums”⁹ respondenti, kuri apmeklēja bibliotēku vismaz reizi mēnesī, būtu ar mieru iedalīt vislielāko daļu no atpūtas un kultūras pakalpojumiem atvēlētā budžeta publisko bibliotēku pakalpojumiem, „Merilendas publisko bibliotēku pētījuma”¹⁰ respondenti atzina, ka „bibliotēka ir laba nodokļu investēšanas vieta” un tai finansējums būtu jāpalielina, „Hilsboro iedzīvotāju apmierinātības pētījumā”¹¹ redzams, ka lielākā daļa respondentu neatbalsta finansējuma palielināšanu bibliotēkām, norādot, ka tām ir jāpaliek tādām pašām vai pat jāsamazina.

Jāatzīmē, ka vairāki publisko bibliotēku ekonomiskās ietekmes pētījumi ASV¹²,¹³ un Austrālijā¹⁴ ir pierādījuši, ka visi bibliotēkas darbībā ieguldītie līdzekļi atmaksājas ar uzviju un publiskā bibliotēka ir vieta, kas nodrošina izmaksu ietaupīšanu.

Tas liek secināt, ka pašvaldību publiskās bibliotēkas kā vienas no kultūras pakalpojumu sniedzējām tiek augstu vērtētas.

Pozitīvo attieksmi pret pašvaldību publiskajām bibliotēkām arī pierāda vairāki citi pētījumi. To apliecina gan „Pētījums par informācijas un komunikācijas tehnoloģiju

⁹ *The Research Report on the Sociological Research “Utilization and Assessment of Municipal Services” on the Project “Libraries for innovation”* [online]. Contract giver Martinas Mažvydas National Library of Lithuania. Contract acceptor GfK CR Baltic. The Report drafted by Giedrė Plepytė. Vilnius, 26th February 2009. 36 p. Available: http://www.bibliotekospazangai.lt/ImpactAssessment/Library_ranking_report.pdf.

¹⁰ *Maryland Public Library survey: Customer Survey of Maryland Residents About Libraries: Final report* [online]. Maryland : Potomac Incorporated, November 1, 2003. 167 p. [cited 07.07.2009]. Available: <http://www.maplaonline.org/dlds/adobe/survey03.pdf>.

¹¹ *Hillsborough County Citizen Satisfaction Survey, 2008* [online]. Hillsborough : Oppenheim Research, 2008. 26 p. [cited 07.07.2009]. Available: <http://www.hillsboroughcounty.org/administrator/resources/publications/citizensurvey2008.pdf>.

¹² *Community Impact and Benefits* [online]. Carnegie Library of Pittsburgh, Carnegie Mellon University Center for Economic Development, 2006. [cited 05.07.2009]. Available: <http://www.clpgh.org/about/economicimpact/CLPCommunityImpactFinalReport.pdf>.

¹³ *The Economic Impact of Public Libraries on South Carolina* [online] [cited 25.06.2009.]. Available: <http://www.libsci.sc.edu/SCEIS/exsummary.pdf>

¹⁴ **Library Council of New South Wales.** *Enriching communities: The value of public libraries in New South Wales* [online]. J.L. Management Services Pty. Ltd., Library Council of New South Wales, March 2008. [cited 15.06.2009]. Available: http://www.sl.nsw.gov.au/services/public-libraries/publications/docs/enriching_communities.pdf.

pieejamību un izmantošanu un bibliotēku funkcionālo lomu Latvijas sabiedrībā”¹⁵ (66% respondentu piekrita apgalvojumam, ka „bibliotēkai ir liela nozīme sabiedrības attīstībā”), gan pētījumi ASV, Kanādā u.c. Salīdzinot ar citiem pašvaldību sniegtajiem pakalpojumiem, atpazīstamības, pakalpojumu novērtējuma un apmierinātības ziņā publiskās bibliotēkas bieži vien tiek ierindotas pirmajās trijās vietās (piemēram, „Hillsboro iedzīvotāju apmierinātības pētījumā”¹⁶, „Otavas pilsētas iedzīvotāju apmierinātības pētījumā”¹⁷, „Merilendas publisko bibliotēku pētījumā”¹⁸).

Ieteikumi

Pašvaldību publiskajām bibliotēkām būtu jādomā par savu atpazīstamību un pakalpojumu popularizēšanu, lai padarītu tos interesantus dažādu vecuma grupu (īpaši – bērnu un jauniešu) un nodarbošanās veidu iedzīvotājiem. Visietekmīgākie informācijas kanāli varētu būt internets (bibliotēku tīmekļa vietnes, blogi (emuāri), pašvaldību portāli) un citi masu mediji – televīzija, radio, kā arī drukātie periodiskie izdevumi – laikraksti, žurnāli.

Uzticēšanās līmenis publiskajām bibliotēkām, tajās iegūtajai informācijai un bibliotēkaram kā kompetentam informācijas speciālistam

Uzticēšanos kultūras pakalpojumiem raksturo to izmantošanas biežums – 33,6% respondentu pēdējo 12 mēnešu laikā ir apmeklējuši pašvaldību publiskās bibliotēkas. Salīdzinot ar „Pētījumu par informācijas un komunikācijas tehnoloģiju pieejamību un izmantošanu un bibliotēku funkcionālo lomu Latvijas sabiedrībā”¹⁹, kurā bibliotēkas lietotāji²⁰ bija 36%, šis rādītājs ir samazinājies. Lietuvā šis rādītājs ir nedaudz augstāks – 45,2%²¹. Visaktīvākie bibliotēku lietotāji ir jauni cilvēki (15–24 gadi).

¹⁵ Pētījums par informācijas komunikāciju tehnoloģiju pieejamību un izmantošanu un bibliotēku funkcionālo lomu Latvijas sabiedrībā [tiešsaiste] [skatīts 15.06.2009.]. Pieejams: <http://www.kis.gov.lv/lv/c14/n630/>

¹⁶ Hillsborough County Citizen Satisfaction Survey, 2008 [online]. Hillsborough : Oppenheim Research, 2008. 26 p. [cited 07.07.2009]. Available: <http://www.hillsboroughcounty.org/administrator/resources/publications/citizensurvey2008.pdf>.

¹⁷ City of Ottawa Citizen Satisfaction Survey : Final report [online]. Ottawa : Ekos Research Associates Inc., October 15, 2004. 49 p. [cited 07.07.2009]. Available: http://www.ottawa.ca/city_hall/budget/previous_budgets/budget_2005/citizen_report/citizen_satisfaction_final_report_en.pdf.

¹⁸ Maryland Public Library survey: Customer Survey of Maryland Residents About Libraries: Final report [online]. Maryland : Potomac Incorporated, November 1, 2003. 167 p. [cited 07.07.2009]. Available: <http://www.maplaonline.org/dlds/adobe/survey03.pdf>.

¹⁹ Pētījums par informācijas komunikāciju tehnoloģiju pieejamību un izmantošanu un bibliotēku funkcionālo lomu Latvijas sabiedrībā [tiešsaiste] [skatīts 15.06.2009.]. Pieejams: <http://www.kis.gov.lv/lv/c14/n630/>

²⁰ Ar bibliotēkas lietotājiem pētījumā saprot iedzīvotājus, kuri pēdējo 12 mēnešu laikā ir apmeklējuši pašvaldību publiskās bibliotēkas.

²¹ The Research Report on the Sociological Research “Utilization and Assessment of Municipal Services” on the Project “Libraries for innovation” [online]. Contract giver Martinas Mažvydas National Library of Lithuania.

Kopumā var secināt, ka iedzīvotāji uzticas pašvaldību publisko bibliotēku sniegtajai informācijai. Aptaujas anketā tika iekļauts jautājums par to, vai, vērsoties pēc informācijas dažādos avotos un institūcijās, nepieciešamā informācija ir tikusi saņemta. Respondenti pilnībā saņēmuši nepieciešamo informāciju uzziņu dienestos (66% respondentu), izglītības iestādēs (54% respondentu) un pašvaldību publiskajās bibliotēkās (52% respondentu).

Arī uz jautājumu par to, vai no dažādiem avotiem iegūtā informācija būtu jāpārbauda, 33% no tiem respondentiem, kuri pēdējo 12 mēnešu laikā bija apmeklējuši pašvaldību publiskās bibliotēkas, uzskatīja, ka tur saņemtā informācija nekad nav jāpārbauda.

Novērtējot uzticamības līmeni publiskajām bibliotēkām, interesantus rezultātus piedāvā Čīles pētījums²², kurš parādīja, ka uzticamība bibliotēkai ir ļoti būtiska – bibliotēka uzticamības līmeņa ziņā atrodas otrajā vietā aiz ģimenes.

Arī fokusa grupu diskusiju laikā veidoto informācijas ekoloģijas karšu analīze parāda, ka 101 no 956 gadījumiem (10,5% no visām informācijas meklēšanas situācijām), informācija ir meklēta, izmantojot pašvaldību publisko bibliotēku resursus. 91 gadījumā tā atrasta, 4 – daļēji atrasta, 6 – nav atrasta. Visbiežāk ir pieminēta interneta izmantošana bibliotēkā (41 gadījumā), pēc pieminēšanas biežuma seko grāmatu (27 gadījumi) un avīžu, žurnālu (19 gadījumi) izmantošana. Visbiežāk bibliotēkās meklēta informācija par darba un karjeras un izglītības jautājumiem.

Fokusa grupu diskusijās (piemēram, Bauskā, Zaļeniekos) respondenti izteicās, ka viņi labprātāk apmeklē savu pašvaldības publisko bibliotēku, nekā citas bibliotēkas (piemēram, zinātniskās, augstskolu vai Latvijas Nacionālo bibliotēku), jo tur viņi jūtas drošāk, vide ir pierasta, bibliotekāru attieksme ir daudz pretimnākošāka. Tur ir iespējams pašiem meklēt vai izmantot bibliotekāra palīdzību. Fokusa grupu dalībnieki uzsvēra, ka viņiem ir svarīgi, ka bibliotēkas telpas ir izremontētas, tās ir mājīgas, ar modernām mēbelēm un mūsdienīgu interjeru.

Iepriecinoši rezultāti tika iegūti uz aptaujas anketā iekļauto jautājumu par vietējās pašvaldības darbinieku darba kvalitāti. Vispozitīvāk no visām pieminētajām desmit pašvaldību darbinieku grupām iedzīvotāji vērtējuši pašvaldību publisko bibliotēku

Contract acceptor GfK CR Baltic. The Report drafted by Giedrė Plepytė. Vilnius, 26th February 2009. 36 p. Available: http://www.bibliotekospazangai.lt/ImpactAssessment/Library_ranking_report.pdf.

²² Centro de Investigación y Desarrollo de la Educación, CIDE (Educational Research & Development Center). *BiblioRedes – Abre tu mundo project: Intermediate evaluation Project* [online]. October 2004. [cited 15.06.2009]. Available:

<http://www.biblioredes.cl/NR/rdonlyres/EF066796-154B-4380-B52D-687C080E6B2C/51638/InformeIntegradoEvaluaci%C3%B3nIntermediaBiblioRedes200.pdf>.

darbiniekus (94% respondentu ir apmierināti), vēl augsts apmierinātības līmenis ir ar muzeja darbinieku (92%) un bērnu darbinieku (91%) darba kvalitāti.

Jāatzīmē, ka bibliotēku darbinieku profesionalitāte (zināšanas, prasmes, apkalpošanas kultūra) arī vairākos citos pētījumos tiek atzīmēta kā bibliotēkas snieguma nozīmīgs rādītājs un darbinieki tiek labi novērtēti (piemēram, Latvijas pētījumā 2007.gadā²³, vairākos ASV bibliotēku pētījumos^{24, 25, 26}, Austrālijas bibliotēku pētījumā²⁷ un bibliotēku ekonomiskās ietekmes pētījumā ASV²⁸).

Pētījumu analīze rāda, ka bibliotēku lietotāji parasti augstu vērtē bibliotēku darbiniekus. Tas redzams arī V.Gerkenas²⁹ un B.Mūzes³⁰ promocijas darbos.

Lietotāju apmierinātība ar publiskās bibliotēkas pakalpojumiem

Pēc T.Saracēviča (*Tefko Saracevic*) un P.B.Kantora (*Paul B. Kantor*) izstrādātās bibliotēku pakalpojumu lietojumvērtības teorijas – vērtību pakalpojumiem piešķir to izmantošana. Bibliotēkas pakalpojums var būt ļoti kvalitatīvs, bet, ja lietotāji to maz izmanto, tam ir zema lietojumvērtība.

Iedzīvotāju aptaujas rezultāti liecina, ka visaugstākā lietojumvērtība bijusi tradicionālajiem bibliotēku pakalpojumiem – 79% lietotāju, kuri pēdējo 12 mēnešu laikā apmeklējuši pašvaldību publiskās bibliotēkas, pēdējā apmeklējuma reizē ir ņēmuši uz mājām

²³ Pētījums par informācijas komunikāciju tehnoloģiju pieejamību un izmantošanu un bibliotēku funkcionālo lomu Latvijas sabiedrībā [tiešsaiste] [skatīts 15.06.2009.]. Pieejams: <http://www.kis.gov.lv/lv/c14/n630/>

²⁴ **The Silicon Valley Library System.** *Millennium Library Survey*, 2000 [online]. Godbe Research and Analysis. [cited 07.07.2009]. Available: <http://www.svls.lib.ca.us/godbe/report.pdf>.

²⁵ **Monash University Library.** *Monash University Library: Customer Survey* [online]. Prepared by Rodski Behavioural Research Group. Organisational & Research Psychologists. Novembre 2000. [cited 05.07.2009]. Available: <http://www.lib.monash.edu.au/reports/survey-customer/2000/cust-survey2000a.pdf>

²⁶ *Survey of Bay Area residents: Conducted for the Central Coast Library System* [online]. Godbe Research. January 2006. 78 p. [cited 07.07.2009]. Available: <http://www.svls.lib.ca.us/SVLS/html/2005CentralCoastSurvey/Central%20Coast%20Library%202005%20survey%20report.pdf>.

²⁷ **Library Council of New South Wales.** *Enriching communities: The value of public libraries in New South Wales* [online]. J.L. Management Services Pty. Ltd., Library Council of New South Wales, March 2008. [cited 15.06.2009]. Available: http://www.sl.nsw.gov.au/services/public_libraries/publications/docs/enriching_communities.pdf.

²⁸ *Community Impact and Benefits* [online]. Carnegie Library of Pittsburgh, Carnegie Mellon University Center for Economic Development, 2006. [cited 05.07.2009]. Available: <http://www.clpgh.org/about/economicimpact/CLPCommunityImpactFinalReport.pdf>.

²⁹ **Gerkena, Vineta.** *Mūsdienu bibliotēkārās apkalpošanas pamattendences* : promocijas darbs filoloģijas doktora grāda iegūšanai komunikāciju zinātnes bibliotēkzinātnes apakšnozarē. Latvijas Universitāte. Rīga, 2007. 205, [63] lp. : diagr., tab.

³⁰ **Mūze, Baiba.** *Bibliotēku elektroniskie katalogi un to kvalitāte* : promocijas darbs filoloģijas doktora grāda iegūšanai komunikāciju zinātnes bibliotēkzinātnes apakšnozarē. Latvijas Universitāte. Rīga, 2007. 289 lp. : diagr., tab.

grāmatas vai žurnālus, 54% - lasījuši uz vietas bibliotēkā, 47% - lūguši bibliotekāru konsultācijas.

Tradicionālo publisko bibliotēku pakalpojumu izmantošana dominē arī citos pētījumos, piemēram, arī 2007.gada pētījumā Latvijā³¹ ir secināts, ka biežāk izmantotie pakalpojumi ir „grāmatu, avīžu un žurnālu izsniegšana lasīšanai mājās” (87%) un „lasītavas izmantošana” (54%), bibliotēku ekonomiskās ietekmes pētījumā ASV³² arī atzīmēts, ka „visvairāk bibliotēku apmeklē, lai ņemtu uz mājām grāmatas un citus informācijas avotus”, Austrālijas bibliotēku pētījumā³³ norādīts, ka „bibliotēka tiek galvenokārt novērtēta tās „fiziskā krājuma, pieejamās profesionālās palīdzības un draudzīgās atmosfēras dēļ” un tās „galvenais devums sabiedrības kultūrai tiek nodrošināts ar izsniegumu, uzziņām un novadpētniecības darbu”.

Salīdzinoši maz tikuši izmantoti bibliotēku piedāvātie tiešsaistes pakalpojumi, piemēram, informācijas meklēšana elektroniskajos katalogos (izmantojuši 16% respondentu), tiešsaistes datubāzes – 13% respondentu.

B.Mūzes pētījumā³⁴ iegūtie dati liecina, ka lielākajai daļai bibliotēku lietotāju elektroniskie katalogi ir nozīmīgs informācijas izguves avots un viņi elektroniskos katalogus izmanto bieži. Tomēr aptaujas dati liecina, ka bibliotēku elektroniskie katalogi nodrošina tikai lietotāju pamatprasības informācijas izgūvē un pilnībā neapmierina lietotāju vajadzības. Jāatzīmē, ka 53% no pētījumā iekļautajām bibliotēkām nekādā veidā nekad nav veikušas lietotāju apmierinātības apzināšanu. Līdz ar to varam secināt, ka Latvijā nav pārdomāta un sistemātiska apmierinātības apzināšana un bibliotēkām vajadzētu pievērst lielāku uzmanību lietotāju vajadzību un apmierinātības izpētei.

Pētījuma „Pašvaldību publiskās bibliotēkas: vērtība, uzticēšanās un apmierinātība ar pakalpojumiem” iedzīvotāju aptaujas rezultāti parāda, ka respondentu apmierinātības līmenis ar izmantotajiem pakalpojumiem ir augsts – 93 – 98% respondentu (atkarībā no pakalpojuma veida) bijuši apmierināti vai drīzāk apmierināti ar to kvalitāti.

³¹ Pētījums par informācijas komunikāciju tehnoloģiju pieejamību un izmantošanu un bibliotēku funkcionālo lomu Latvijas sabiedrībā [tiešsaiste] [skatīts 15.06.2009.]. Pieejams: <http://www.kis.gov.lv/lv/c14/n630/>

³² *Community Impact and Benefits* [online]. Carnegie Library of Pittsburgh, Carnegie Mellon University Center for Economic Development, 2006. [cited 05.07.2009]. Available: <http://www.clpgh.org/about/economicimpact/CLPCommunityImpactFinalReport.pdf>.

³³ **Library Council of New South Wales.** *Enriching communities: The value of public libraries in New South Wales* [online]. J.L. Management Services Pty. Ltd., Library Council of New South Wales, March 2008. [cited 15.06.2009]. Available: http://www.sl.nsw.gov.au/services/public-libraries/publications/docs/enriching_communities.pdf.

³⁴ **Mūze, Baiba.** *Bibliotēku elektroniskie katalogi un to kvalitāte* : promocijas darbs filoloģijas doktora grāda iegūšanai komunikāciju zinātnes bibliotēkzinātnes apakšnozarē. Latvijas Universitāte. Rīga, 2007. 289 lp. : diagr., tab.

Aptaujas rezultāti rāda, ka iedzīvotāju domas par pašvaldību publisko bibliotēku potenciālo devumu ir saistītas galvenokārt ar interesantu lasāmvielu brīviem brīžiem un mācību materiāliem. Visretāk tiek norādīts, ka bibliotēku pakalpojumi varētu palīdzēt uzlabot vai atrast darbu un izdevīgi iepirkties.

Aptaujas rezultāti liecina, ka no tiem iedzīvotājiem, kuri neizmanto pašvaldību publisko bibliotēku pakalpojumus, 37% varētu būt potenciālie bibliotēku lietotāji. Arī viņiem ir tradicionāls priekšstats par bibliotēku kā vietu, kur var saņemt lasīšanai grāmatas - viņus visbiežāk interesētu grāmatu, žurnālu, CD, DVD u.c. resursu ņemšana uz mājām.

Ieteikumi

Bibliotēkām lielāku uzmanību vajadzētu pievērst lietotāju un nelietotāju informācijas vajadzību izpētei un regulāri novērtēt bibliotēkas lietotāju apmierinātību ar sniegtajiem pakalpojumiem, lai varētu pilnveidot pakalpojumu sistēmu un operatīvi tajā iekļaut vietējās kopienas iedzīvotājiem nepieciešamus jaunus pakalpojumus un nodrošināt ar aktuālu informāciju.

Pašvaldību publisko bibliotēku resursi un iespējas netiek pilnībā izmantoti, jo sabiedrībā joprojām valda stereotipais priekšstats par bibliotēku kā vietu, kur var dabūt lasīšanai grāmatas (galvenokārt daiļliteratūru).

Bibliotēkām vajadzētu attīstīt jau esošos un veidot jaunus pakalpojumu veidus un darba formas, piemēram, citās valstīs tik populāro stāstu stāstīšanu (*story telling*) bibliotēkās. Pēc ASV veiktā „Tūkstošgades bibliotēku pētījuma”³⁵ rezultātiem stāstu laiku (*storytime*) gan pēc popularitātes, gan kvalitātes vērtējuma ierindojas pirmajā vietā no visiem bibliotēku pakalpojumiem. Tikai pēc tā seko grāmatu un citu materiālu izsniegšana uz mājām.

Arī Latvijā UNESCO Līdzdalības programmas darbības plāna „Nemateriālā kultūras mantojuma integrēšana formālajā un neformālajā izglītībā” ietvaros uzsākts projekts „Stāstu laiks bibliotēkās”. 2009.gada martā visos Latvijas reģionos tika rīkoti semināri, kuros vairāk nekā 80 bibliotēku darbinieki tika apmācīti stāstniecībā un stāstījumu pasākumu organizēšanā³⁶.

Lai gan lielākā daļa iedzīvotāju izmanto internetu, bibliotēku piedāvātie tiešsaistes pakalpojumi (tiešsaistes datubāzes, elektroniskie katalogi) tiek maz izmantoti. Pašvaldību publiskajām bibliotēkām lielāka uzmanība būtu jāpievērš sabiedrības informēšanai par visiem

³⁵ **The Silicon Valley Library System.** *Millennium Library Survey, 2000* [online]. Godbe Research and Analysis (GRA). 2000. 44 p. [cited 30.01.2009]. Available: <http://www.svls.lib.ca.us/godbe/report.pdf>

³⁶ **UNESCO Latvijas Nacionālā komisija.** *Projekts „Stāstu laiks bibliotēkā”* [tiešsaiste] : [par semināru visos Latvijas reģionos stāstīšanas tradīciju attīstībai bibliotēku vidē 2009.g. martā]. [Rīga, 2009]. [skatīts 08.07.2009]. Pieejams: http://www.unesco.lv/lat/index/programmes/communication_and_info/stb.html

piedāvātajiem pakalpojumiem un sevis „pozicionēšanai” par vietu, kurā bez maksas pieejama dārga un kvalitatīva informācija (piemēram, tiešsaistes datubāzes). Lielāka vērtība ir jāvelta arī bibliotēku tīmekļa vietņu (mājaslapu) „bagātināšanai ar informāciju” – tematisku ceļvežu, emuāru izveidei un publicēšanai.

Ja bibliotēka vēlas piesaistīt potenciālos lietotājus, ir jāpaplašina priekšstats par to, ko var bibliotēkā saņemt, ka tie nav tikai tradicionālie pakalpojumi.

Visas trīs pētījuma sākumā izvirzītās hipotēzes tikušas pierādītas.

Pirmā hipotēze bija saistīta ar pašvaldību publisko bibliotēku pakalpojumu pieejamību un izmantošanas biežumu. Pētījuma dati liecina, ka pašvaldību publiskās bibliotēkas ir visiem pieejamas, bet salīdzinoši neliela iedzīvotāju daļa (pēdējā gada laikā 33,6% no aptaujātajiem iedzīvotājiem) ir izmantojusi to pakalpojumus.

Arī otrā hipotēze – par pakalpojumu novērtējumu – tikusi pierādīta, jo 93–98% no pakalpojumu izmantotājiem bijuši apmierināti vai drīzāk apmierināti ar to kvalitāti. Kā pakalpojumi ar visaugstāko lietojumvērtību pēc to izmantošanas intensitātes uzskatāmi tradicionālie pakalpojumi – grāmatu un žurnālu ņemšana uz mājām vai lasīšana uz vietas bibliotēkā.

Publiskajās bibliotēkās iegūtā informācija tiek uzskatīta par drošticamu. Arī fokusa grupu diskusijās respondenti atzinīgi izteicās par bibliotēkās iegūto informāciju un pakalpojumu kvalitāti. Tika akcentēta gan pašvaldību publisko bibliotēku izglītojošā, gan kultūras funkcija.

Trešā hipotēze izteica pieņēmumu par bibliotekāru kā informācijas speciālistu kompetenci. Arī šo hipotēzi pētījuma rezultāti ir pilnībā apstiprinājuši. Iedzīvotāju aptaujas dati liecina, ka no visiem pašvaldības darbiniekiem visaugstāko novērtējumi saņēmuši publisko bibliotēku darbinieki. Arī fokusa grupu diskusijās bibliotekāru darbība tika augstu novērtēta.

1. PĒTĪJUMA TEORĒTISKAIS PAMATOJUMS

Jēdzienu un terminu skaidrojums

Informācijas ekoloģija - sistēma, ko veido cilvēki, paradumi, vērtības un tehnoloģijas konkrētā vidē³⁷.

Informācijas lietotāja uzvedība (*information behavior*) - cilvēku uzvedība, kas saistīta ar informācijas avotiem un kanāliem un ietver gan aktīvo, gan pasīvo informācijas meklēšanu, kā arī informācijas izmantošanu. Tā ietver gan tiešu komunikāciju ar citiem cilvēkiem, gan pasīvu informācijas uztveršanu, piemēram, skatoties TV reklāmas³⁸.

Informācijas meklēšanas uzvedība (*information – seeking behavior*) - komplekss darbību un mijiedarbības modelis, kas ietver dažāda satura informācijas meklēšanu dažādiem mērķiem³⁹.

Pakalpojumu vērtība - klientu vispārējs vērtējums par to, kāds pakalpojums ir saņemts un kāds tika gaidīts⁴⁰.

Sociālais kapitāls ietver sociālos tīklus, uzticēšanos un sadarbību. Sociālais kapitāls parasti tiek pētīts no divām galvenajām teorētiskajām perspektīvām – uz sabiedrību orientēto un uz institūciju orientēto. Publiskās bibliotēkas var tikt pētītas kā sociālā kapitāla veidotājas no abām šīm perspektīvām⁴¹.

Publiskās bibliotēkas ir sabiedrības radītas institūcijas, kuras veic informācijas, izglītības, kultūras un sabiedriskā centra funkcijas. Jau vēsturiski publisko bibliotēku

³⁷ Nardi, Bonnie A., O'Dey, Vicki L. *Information Ecologies : Using Technology with Heart*. Cambridge; Massachusetts; London, 1999. 232 p. ISBN 0-262-1406607.

³⁸ *Theories of Information Behavior*. Medford; New Jersey, 2005. xix p. ISSN 1-57387-230-x.

³⁹ *International Encyclopedia of Information and Library Science*. 2nd edition. London : New York, 2003. 300 p. ISBN 0-415-25901-0.

⁴⁰ Ladhari, Riadh, Morales, Muguel. Received Service Quality, Perceived Value and Recommendation: a Study among Canadian Public Library Users [online]. [cited 30.06.2009.]. *Library Management*, Vol.29, Nr.4/5, 2008, pp. 352-366. Available: www.emeraldinsight.com/0143-5124.htm

⁴¹ Public Libraries, Social Capital, and Low Intensive Meeting Places [online] : Proceedings of the 6th International Conference on Conceptions of Library and Information Science – “Featuring the Future”. Ragnar Audunson, Andreas Varheim, Svanhild Abo [a.o.]. *IR: Information Research*, Vol.12, Nr.4, 2007. [cited 30.06.2009.]. Available: <http://informationr.net/ir/12-4/colis/colis20.html>

galvenais uzdevums ir bijis demokrātijas veicināšana sabiedrībā, piedāvājot visiem vienlīdzīgas informācijas iegūšanas iespējas⁴².

Galvenais publisko bibliotēku uzdevums ir nodrošināt vietējo sabiedrību ar kvalitatīviem informācijas pakalpojumiem. Tāpat kā jebkurai citai institūcijai, kas sniedz pakalpojumus, arī publiskajām bibliotēkām ir jāizprot sabiedrības vajadzības.

Bibliotēku darbību finansē valsts un vietējās pašvaldības – tās tiek uzturētas un attīstītas par nodokļu maksātāju naudu, tāpēc svarīgi ir pierādīt, ka šie līdzekļi tiek izlietoti racionāli, bibliotēku darbība ir radījusi jaunu vērtību un pozitīvi ietekmējusi vietējās sabiedrības dzīves kvalitāti⁴³.

Pētījumi, kuru uzdevums ir pamatot publisko bibliotēku ietekmi uz sabiedrību un bibliotēku pakalpojumu vērtību, sevišķi aktīvi tiek veikti kopš 20.gs. 90.gadiem. Tos var iedalīt divās grupās:

- ekonomiskās ietekmes izpēte;
- sociālās ietekmes (sociālā kapitāla veidošanas) izpēte.

Publisko bibliotēku darbību var pētīt dažādos veidos:

1. Ar bibliotēku statistikas palīdzību (lietotāju skaits, apmeklējums, izsniegums, krājuma apgrozība u.c. rādītāji, kas atspoguļo bibliotēkas darbību);
2. Noskaidrojot bibliotēkas lietotāju viedokļus (kā tiek vērtēts bibliotēkas krājums, pakalpojumi, pasākumi);
3. Kāda ir bibliotēku darbības ietekme uz vietējo sabiedrību.

Pirmie divi izpētes veidi galvenokārt tiek realizēti bibliotēkas iekšienē. Pētot publisko bibliotēku darbību, pakalpojumu kvalitāti, pētījumi, visbiežāk aptaujas, tiek veiktas pašā bibliotēkā – respondenti ir bibliotēkas lietotāji. Taču šāda veida pētījumi nesniedz pilnīgu atbildi uz to, kāda informācija, kādi pakalpojumi būtu vajadzīgi vietējai sabiedrībai kopumā - arī potenciālajiem bibliotēku lietotājiem. Lai to noskaidrotu, bibliotēkas darbību nevar pētīt tikai pašā bibliotēkā.

Trešais izpētes veids ir krietni sarežģītāks un saistīts ar vietējās sabiedrības informācijas ekoloģijas kā sistēmas izpēti, noskaidrojot, kāda vieta tajā ir bibliotēkai un tās piedāvātajiem pakalpojumiem, bibliotēkām – kvalificētam informācijas speciālistam.

⁴² *Theories of Information Behavior*. Medford; New Jersey, 2005. xix p. ISSN 1-57387-230-x.

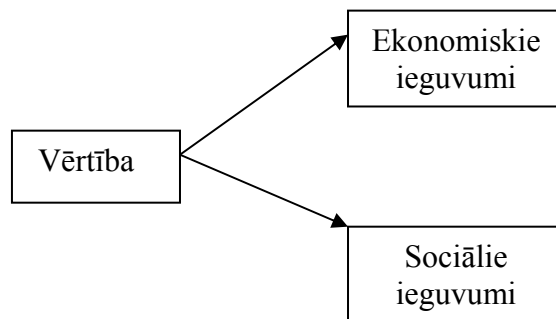
⁴³ **Berryman, Jennifer.** *Sustaining Communities: Measuring the Value of Public Libraries* [online] [cited 30.06.2009]. Available: http://www.sl.nsw.gov.au/services/public_libraries/docs/sustainingcommunities.pdf

Pirmie divi izpētes veidi pārstāv uz sistēmu orientēto, bet trešais veids – kontekstorientēto izpētes pieeju⁴⁴. Pētījumā „Pašvaldību publiskās bibliotēkas: vērtība, uzticēšanās un apmierinātība ar pakalpojumiem” lielāks akcents tiek likts uz kontekstorientēto izpētes pieeju.

Pētījuma teorētisko pamatojumu veido divas starpnozaru teorijas:

- Vērtību teorija un uz tās bāzes veidotā „Informācijas un informācijas pakalpojumu lietojumvērtības teorija” (*Theory of use-oriented value of information and information services*)⁴⁵.
- Sistēmteorija, kas skaidro, kāpēc tiek izmantota informācijas ekoloģijas pieeja, vērtējot publisko bibliotēku piedāvātos pakalpojumus citu pašvaldības sniegto pakalpojumu kontekstā un analizējot cilvēku informācijas vidi un informācijas lietotāju uzvedību kā kompleksu sistēmu, kas sastāv no savstarpēji saistītiem komponentiem.

No ekonomikas viedokļa ar „vērtību” saprot kaut ko, kas veido bagātību, pārticību. Kā mērvienība tiek izmantota nauda. Attiecībā uz informāciju un informācijas pakalpojumiem galvenokārt tiek izmantota „lietošanas vērtība” (lietojumvērtība).

1.1.att. Divas vērtības izpratnes

Bibliotēkzinātnē izmanto jēdzienu „informācijas pakalpojumi ar pievienoto vērtību”. Pieejamās informācijas ir tik daudz, ka viens no galvenajiem uzdevumiem ir izvairīties no kļūdainas, nevajadzīgas informācijas, prast izvērtēt un izvēlēties visadekvātākos informācijas avotus. Bibliotēkas pakalpojumu pievienotā vērtība izpaužas, nodrošinot lietotājiem sakārtotu

⁴⁴ Durrance, Joan C., Fisher-Pettigrew, Karen E. Toward Developing Measures of the Impact of Library and Information Services. *Reference & User Services Quarterly*, Vol. 42, Nr.1, 2002, pp. 43-53. ISSN 1094-9054.

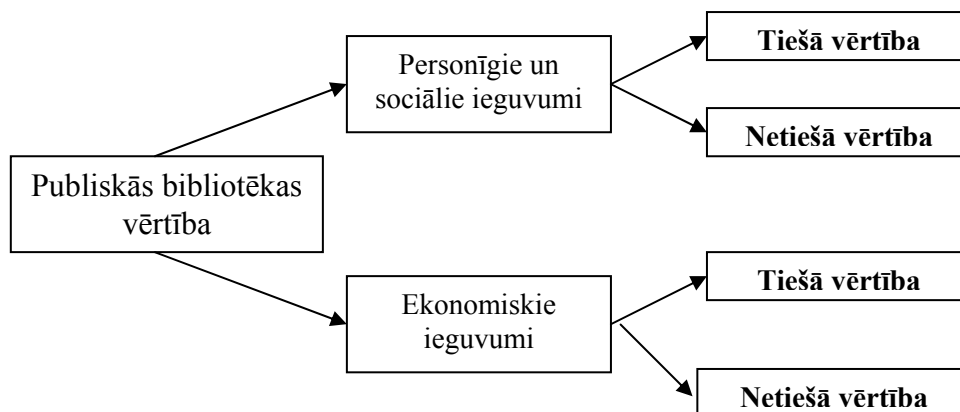
⁴⁵ Saracevic, Tefko, Kantor, Paul B. Studying the Value of Library and Information Services. *Journal of the American Society for Information Science*, Nr.48, Issue 6, 1997, pp. 527-542. ISSN 1532-2882.

Part I. Establishing a Theoretical Framework. P.527-542. Available also: <http://comminfo.rutgers.edu/~tefko/JASIS1998value1.pdf>.

Part II. Methodology and Taxonomy. P.543-563. Available also: <http://comminfo.rutgers.edu/~tefko/JASIS1998value2.pdf>.

un drošticamu informāciju, piedāvājot ērtas meklēšanas sistēmas un kvalitatīvus pakalpojumus⁴⁶.

Ir dažādas pieejas publisko bibliotēku vērtības izpētē. Tās var iedalīt divās grupās – ekonomiskā vērtība un sociālā vērtība (sociālais kapitāls) (*skat. 1.1., 1.2.att.*).

1.2.att. Publisko bibliotēku radītā vērtība⁴⁷

Pētījumi, kas saistīti ar ekonomiskajiem ieguvumiem, balstās uz maiņas vērtību. To galvenais uzdevums ir parādīt, kādu naudā izsakāmu labumu sabiedrībai dod bibliotēku darbība (ekonomiskās ietekmes vai ieguldījumu atmaksāšanās izpēte (economic impact or return on investment, ROI)), piemēram, 2005.gadā veiktais pētījums par publisko bibliotēku pakalpojumu ekonomisko ietekmi Dienvidkarolīnā⁴⁸.

No Latvijā veiktajiem pētījumiem pie šīs grupas varētu pieskaitīt 2008.gadā veikto pētījumu „Kultūras sektora ekonomiskā nozīme un ietekme Latvijā”⁴⁹. Otra pieeja balstīta uz sociālo vērtību, sociālajiem ieguvumiem, sociālo kapitālu. Publisko bibliotēku pakalpojumi vērtību teorijas kontekstā aplūkojami kā vērtību kopums, kas kalpo sabiedrības attīstībai. Pakalpojumu vērtību nosaka tas, kā tie kalpo sabiedrības vajadzībām un dod labumu tās attīstībai.

Pētījums „Pašvaldību publiskās bibliotēkas: vērtība, uzticēšanās un apmierinātība ar pakalpojumiem” tiek balstīts uz sociālās ietekmes izpēti, jo tā mērķis ir noskaidrot, kādi jautājumi cilvēkus vietējā kopienā visvairāk nodarbina, kāda informācija viņiem ir

⁴⁶ **Fenner, Andrey.** Placing Value on Information [online]. [cited 30.06.2009]. *Library Philosophy and Practice*, Vol. 4, Nr. 2, Spring 2002. ISSN 1522-0222.

⁴⁷ **Matthews, Joseph R.** *Measuring for Results : the Dimensions of Public Library Effectiveness*. Westport; Connecticut; London : Libraries Unlimited, 2004. 240 p. ISBN 1-59159-100-1.

⁴⁸ *The Economic Impact of Public Libraries on South Carolina* [online] [cited 25.06.2009.]. Available: <http://www.libsci.sc.edu/SCEIS/exsummary.pdf>

⁴⁹ *Kultūras sektora ekonomiskā nozīme un ietekme Latvijā* [tiešsaiste]. Rīga : Analītisko pētījumu un stratēģiju laboratorija, 2008. [skatīts 29.06.2009.]. Pieejams: <http://www.kkf.lv/#1787>

nepieciešama, kādus avotus, personas un institūcijas viņi izmanto, lai rastu atbildes uz saviem ikdienā risināmajiem jautājumiem, vai cilvēki uzticas savai publiskajai bibliotēkai un bibliotekāram un ir apmierināti ar tās darbību, kāds ir bibliotēkas un bibliotekāra tēls vietējās sabiedrības skatījumā.

Informācijas un informācijas pakalpojumu lietojumvērtības teorija (*Theory of use-oriented value of information and information services*)⁵⁰

1996.gadā ASV veikts pētījums, kurā izstrādāta bibliotēku un informācijas pakalpojumu vērtības taksonomija, kas balstīta uz lietotāju novērtējumu.

Filozofiskā aspektā – vērtību teorija jeb aksioloģija.

- Patiesas, būtiskas vērtības (*intrinsic value*), piemēram, veselība, pieredze.
- Nebūtiskas vērtības (*extrinsic or instrumental value*) – līdzeklis vai veids, kā tikt pie būtiskajām vērtībām, piemēram, ķermeņa vingrinājumi, norūdīšanās, kas palīdz saglabāt labu veselību.
- Iedzimtas vērtības (*inherent value*).
- Veicinošas vērtības (*contributory value*), piemēram, lietderība, izmantojamība noteiktiem mērķiem.

Vērtība attiecībā uz informāciju un informācijas pakalpojumiem:

- Informētība (*being informed*) kā būtiska vērtība. Informācija pati var tikt uzskatīta par nebūtisku vai instrumentālu vērtību, jo tā var veicināt informētību.
- Informācijas pakalpojumi var tikt uzskatīti par veicinošu (*contributory*) vērtību.
- Labs informācijas resurss – grāmata, raksts – var tikt uzskatīts par piemītošu vai iedzimtu vērtību (*inherent value*)⁵¹.

T.Saracēviča (*Tefko Saracevic*) un P.Kantora (*Paul B. Kantor*) izstrādātajā modelī tiek atsevišķi skatīta informācijas vērtība un informācijas pakalpojumu vērtība. Viņi izstrādājuši teorētisko pamatojumu un taksonomiju, kā noteikt vērtību, kas tiek radīta, izmantojot bibliotēku pakalpojumus. Tiek izdalīti trīs galvenie aspekti:

1. Resursi (pieejamība, izmantojamība, kvalitāte).
2. Resursu un pakalpojumu izmantošana.
3. Vide, telpas, aprīkojums, personāls⁵².

⁵⁰ **Saracevic, Tefko, Kantor, Paul B.** Studying the Value of Library and Information Services. Part I. Establishing a Theoretical Framework. *Journal of the American Society for Information Science*, Nr.48, Issue 6, 1997, pp. 527-542. ISSN 1532-2882. Available also: <http://comminfo.rutgers.edu/~tefko/JASIS1998value1.pdf>.

⁵¹ **Saracevic, Tefko, Kantor, Paul B.** Studying the Value of Library and Information Services. Part I. Establishing a Theoretical Framework. *Journal of the American Society for Information Science*, Nr.48, Issue 6, 1997, pp. 529. ISSN 1532-2882. Available also: <http://comminfo.rutgers.edu/~tefko/JASIS1998value2.pdf>.

Kāds „labums”, efekts, ietekme ir bibliotēku pakalpojumu izmantošanai? Ietekme tiek grupēta piecās kategorijās:

1. Kognitīvā ietekme (ko esi iemācījies? - jauni fakti, jaunas zināšanas, viedokļu veidošana, jaunas idejas).
2. Emocionālā ietekme (komforts, uzticēšanās, pašpaļāvība, neizdošanās, stress).
3. Cerību piepildīšana (*meeting expectations*) (saņēmis to, ko bija vēlējies; saņēmis vairāk, nekā bija vēlējies; nesaņēma to, ko bija vēlējies).
4. Izpilde saistībā ar uzdevumu.
5. Laiks (iespēja taupīt laiku, izmantojot bibliotēku pakalpojumus).
6. Nauda (izmantojot citus pakalpojumu sniedzējus, būtu vairāk jāmaksā, ja pakalpojums bijis nepieejams vai neveiksmīgs; radušās izmaksas).

Informācijas ekoloģijas pieeja

Pētījuma „Pašvaldību publiskās bibliotēkas: vērtība, uzticēšanās un apmierinātība ar pakalpojumiem” mērķis ir skatīt publisko bibliotēku pakalpojumu vērtību plašākā kontekstā – vietējās kopienas līmenī. Tāpēc pētījumā netiek izmantota tikai bibliotēkas lietotāju viedokļu noskaidrošana, bet informācijas ekoloģijas pieeja.

Informācijas ekoloģija tiek dēvēta par informācijas pārvaldības jauno paradigmu. Par šī koncepta pamatlicēju uzskatāms Teksasas universitātes profesors Tomass H. Davenport (Thomas H. Davenport). 1997.gadā iznākusi viņa un Laurensa Prusaka (Laurence Prusak) grāmata „Informācijas ekoloģija” (*Information ecology*)⁵³. Viņi šo jēdzienu saista ar organizāciju informācijas vidi. Informācijas ekoloģiju kā starpdisciplināru izpēti virzienu attīstījuši Džordžijas universitātes Antropoloģijas departamenta zinātnieki⁵⁴.

Informācijas ekoloģijas pieeja ietver ne tikai informācijas tehnoloģijas, bet arī informācijas stratēģiju, politiku, informācijas lietotāja uzvedību, informācijas vidi, kas kopā veido vienotu sistēmu.

Informācijas ekoloģijas galvenie aspekti ir šādi:

1. dažādu informācijas veidu (drukātā formā un elektroniskā; strukturēta un nestrukturēta, teksti, audio, video) integrēšana;
2. evolucionāru izmaiņu atzīšana un veicināšana;

⁵² **Matthews, Joseph R.** *Measuring for Results* : the Dimensions of Public Library Effectiveness. Westport; Connecticut; London : Libraries Unlimited, 2004. 240 p. ISBN 1-59159-100-1.

⁵³ **Davenport, Thomas H., Prusak, Laurence.** *Information Ecology* : Mastering the Information Knowledge Environment. New York; Oxford : Oxford University Press, 1997. 255 p. ISBN 0-19-511168-0.

⁵⁴ **Stepp, John R.** Prospectus for Information Ecology [online]. *Georgia Journal of Ecological Anthropology*, Vol. 3, 1999, pp. 39-73. [cited 19.06.2009]. Available: <http://shell.cas.usf.edu/~jea/PDFs/stepp.pdf>.

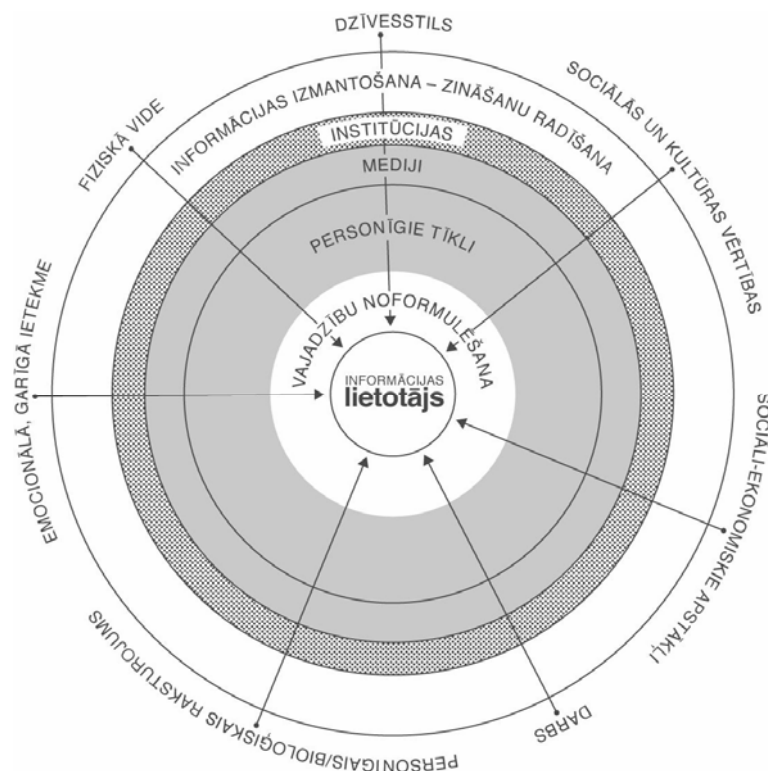
3. informācijas vides izpēte;
4. informācijas lietotāja uzvedības izpēte⁵⁵.

Informācijas lietotāju uzvedības ekoloģiskā teorija (Ecological Theory of Human Information Behavior)

Lai pētītu vietējās kopienas informācijas ekoloģiju, pētījumā tiek izmantota „Informācijas lietotāju uzvedības ekoloģiskā teorija” (*Ecological Theory of Human Information Behavior*)⁵⁶, ko 1998.gadā noformulējusi un modeļa veidā attēlojusi Kirsti Viljamsone (*Kirsty Williamson*) no Čārlza Stjuarta universitātes Austrālijā. Kā tas raksturīgs informācijas ekoloģijas pieejai, modeļa centrā ir cilvēks – informācijas lietotājs. Modelī (*skat. 1.3.att.*) attēlots process no informācijas vajadzību noformulēšanas (1) līdz informācijas avotu izmantošanai (5). Modelī attēloti arī visi faktori, kas ietekmē šo procesu, piemēram, sociālās un kultūras vērtības, dzīvesstils, fiziskā vide, emocionālie faktori, sociāli ekonomiskie apstākļi. Šis modelis pētījumā varētu palīdzēt noskaidrot, kā veidojas vietējās kopienas informācijas ekoloģijas modelis, ko nosaka cilvēku - informācijas lietotāju uzvedība, kāda vieta tajā ir bibliotēkai kā institūcijai (4). Šis modelis palīdz noteikt kopienā pieejamos informācijas avotus, izprast informācijas meklēšanas vajadzības, paradumus un ietekmējošos faktorus.

⁵⁵ **Stepp, John R.** Prospectus for Information Ecology [online]. *Georgia Journal of Ecological Antropology*, Vol. 3, 1999, pp. 39-73. [cited 19.06.2009]. Available: <http://shell.cas.usf.edu/~jea/PDFs/stepp.pdf>.

⁵⁶ **Williamson, Kirsty.** *Ecological Theory of Human Information Behavior. In: Theories of Information Behaviour*. Medford; New Jersey, 2005, pp. 128-132. ISBN 1-57387-230-X.

1.3.att. Informācijas meklēšanas un izmantošanas ekoloģiskais modelis⁵⁷

Ikdienai nepieciešamās informācijas meklēšanas modelis (Everyday Life Information Seeking ELIS)

Ikdienai nepieciešamās informācijas meklēšanas modeli (*skat. 1.4.att.*) 1995.gadā izveidojis Reijo Savolainens (*Reijo Savolainen*) no Tamperes Universitātes Informācijas studiju nodaļas, lai parādītu sociālos un kultūras faktorus, kas ietekmē informācijas avotu izmantošanu ikdienā. Tas, kādiem informācijas avotiem tiek dota priekšroka, ir sociāli nosacīts. ELIS modelis apvieno gan sociālos, gan psiholoģiskos faktorus.

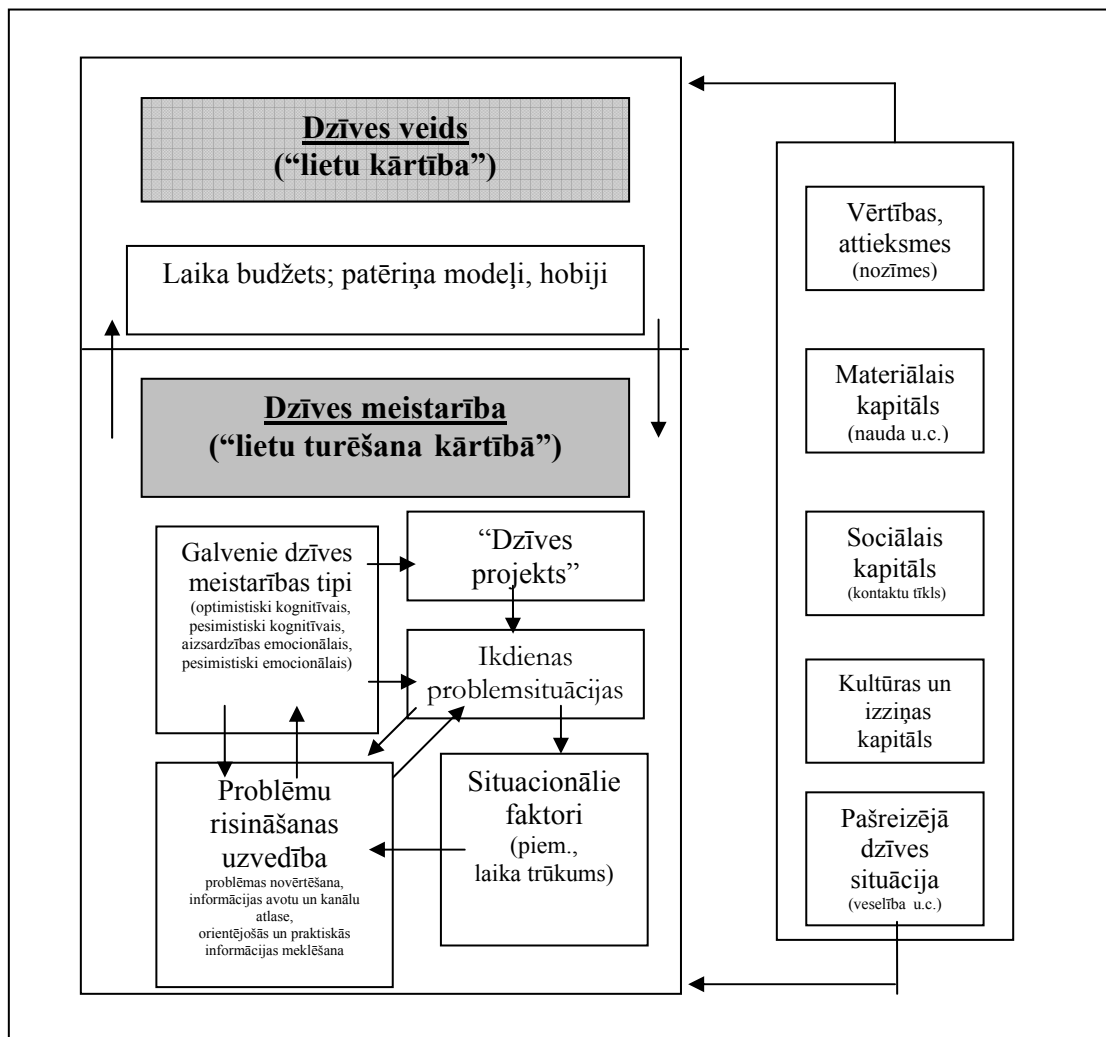
Izejas punkts ELIS modelī ir dzīvesveids (*Way of life*) vai „lietu kārtība”, kas balstās uz Pjēra Burdjē (*Bourdieu*) *habitus* ideju. *Habitus* var tikt definēts kā sociāli un kultūrāli noteikta domāšanas, uztveres un vērtēšanas sistēma. *Habitus* ir relatīvi stabila sistēma, uz kuras tiek balstīta pieredze un izdarīta izvēle, piemēram, par to, kādus informācijas avotus un kanālus izmantot⁵⁸.

Lai uzturētu „lietu kārtību”, ir nepieciešama aktīva darbība, ko R.Savolainens ir nosaucis par dzīves meistarību (*Mastery of life*) vai „lietu uzturēšanu kārtībā”. Modelī ir izdalīti četri psiholoģiskie tipi, kas raksturo cilvēku attieksmi pret problēmu risināšanu:

⁵⁷ **Williamson, Kirsty.** Ecological Theory of Human Information Behavior. *In: Theories of Information Behavior.* Medford; New Jersey, 2005, pp. 128-132. ISBN 1-57387-230-X.

⁵⁸ **Savolainen, Reijo.** Everyday Life Information Seeking. *In: Theories of Information Behavior.* Medford; New Jersey, 2005, pp. 143-148. ISBN 1-57387-230-X.

1. optimistiski-kognitīvais (racionālais);
2. pesimistiski-kognitīvais (racionālais);
3. aizsardzības-emocionālais (afektīvais);
4. pesimistiski-emocionālais (afektīvais).

1.4.att. Ikdienai nepieciešamās informācijas meklēšanas modelis⁵⁹

Informācijas meklēšana ir svarīgākais dzīves meistarības komponents. Modelī tiek parādīti arī galvenie pieci faktori, kas ietekmē informācijas meklēšanas procesus:

1. vērtības, attieksme, uzskati;
2. materiālais kapitāls;
3. sociālais kapitāls;
4. kultūras un kognitīvais kapitāls;
5. konkrētā dzīves situācija.

⁵⁹ Savolainen, Reijo. Everyday Life Information Seeking. *In: Theories of Information Behavior*. Medford; New Jersey, 2005, pp. 143-148. ISBN 1-57387-230-X.

Šis modelis palīdz skaidrot ar informācijas meklēšanu saistītos procesus sabiedrībā.

2. SAISTĪTO PĒTĪJUMU APSKATS

Pētījumu apskata mērķis ir iepazīties ar citu līdzīgas tematikas pētījumu metodoloģiju un rezultātiem, lai kvalitatīvāk varētu īstenot šo pētījumu. Saistīto pētījumu atlasei galvenie kritēriji bija tematika (pašvaldību publisko bibliotēku (atsevišķos jautājumos – arī citu tipu bibliotēku) ietekmes pētījumi, ar kuru palīdzību tiek novērtēta bibliotēku vērtība, apmierinātība ar pakalpojumiem, uzticēšanās bibliotēkai) un hronoloģiskais aptvērums (pamatā pētījumi, sākot ar 2000.gadu).

Pētījumu atlasei izmantoti šādi nosacījumi: iespējami pilnīgs Latvijā veikto pētījumu aptvērums, izlases veidā – jaunākie ārzemēs veiktie pētījumi.

Pamatojoties uz teorētiskās literatūras un citu pētījumu studijām^{60, 61, 62, 63}, var secināt, ka sevišķi aktīvi publisko bibliotēku ietekmes pētījumi tiek veikti kopš 20.gs. 90.gadiem. Pirms tam publiskās bibliotēkas un to pakalpojumi galvenokārt tika novērtēti pēc kvantitatīviem, skaitāmiem un precīzi izmērāmiem rādītājiem (piemēram, izsnieguma, apmeklējumu skaita, lasītāju skaitu, krājuma lieluma u.c.), kas raskturoja bibliotēku izmantošanu. Pēdējos gados arvien lielāka nozīme tiek pievērsta kvalitatīvo rādītāju noteikšanai, lai izzinātu lietotāju apmierinātību ar bibliotēku pakalpojumiem (un to individuālo ietekmi), kā arī noskaidrotu bibliotēkas vērtību un ietekmi sabiedrībā (tās nozīmi, piemēram, sociālā kapitāla palielināšanā), izzinot arī nelietotāju (sabiedrības – precīzāk – vietējās kopienas) attieksmi pret bibliotēku un tās pakalpojumiem.

Saistīto pētījumu apskatam un analīzei ir šāds dalījums:

I grupa - pētījumi Latvijā un ārzemēs, kas apskata *maiņas vērtību (jeb ekonomisko vērtību)* (skat. 1.piel. 1.1.tab.). Tie ir pētījumi, kas saistīti ar publiskās bibliotēkas darbības **ekonomiskās ietekmes** novērtēšanu (piemēram, ieguldījumu atdeve, jaunu līdzekļu piesaiste noteiktai teritorijai, izmaksu atdeve (*cost benefit*), laika sadale (*time allocation*), preču patēriņš u.c.).

⁶⁰ **Berryman, Jennifer.** *Sustaining Communities: Measuring the Value of Public Libraries* [online] [cited 30.06.2009]. Available: http://www.sl.nsw.gov.au/services/public_libraries/docs/sustainingcommunities.pdf.

⁶¹ **McCallum, Ian, Quinn, Sherrey.** *Valuing Libraries* [online] [cited 07.07.2009]. Available: <http://www.alia.org.au/publishing/alj/53.1/full.text/mccallum.quinn.html>.

⁶² **Stephen, Abram.** *The Value of Libraries: Impact, Normative Data, & Influencing Funders* [online]. May 5, 2005 [cited 07.07.2009]. Available: http://www.imakenews.com/eletra/mod_print_view.cfm?this_id=396335&u=sirsi&issue_id=000072758&lid=b4TcM1g&uid=b2rpmkgK.

⁶³ **Durrance, Joan C., Fisher-Pettigrew, Karen E.** Toward Developing Measures of the Impact of Library and Information Services. *Reference & User Services Quarterly*, Vol. 42, Nr.1, 2002, pp. 43-53. ISSN 1094-9054.

II grupa - pētījumi Latvijā un ārzemēs, kas apskata *lietošanas vērtību (lietojumvērtību - informācijas un/vai informācijas pakalpojumu lietojumvērtību)* (skat. 1.piel. 1.2.; 1.3.; 1.4.tab.). Tie ir pētījumi, kas novērtē publisko bibliotēku sociālo ietekmi uz indivīdu un sabiedrību kopumā (piemēram, sociālais kapitāls, sociālais labums, sociālā vērtība). Šīs grupas pētījumi meklē atbildes uz jautājumiem:

- kāpēc iedzīvotāji apmeklē / neapmeklē publisko bibliotēku (galvenie faktori, iemesli, motīvi u.tml.);
- kā iedzīvotāji vērtē bibliotēkas pakalpojumus citu pašvaldības pakalpojumu vidū;
- kā iedzīvotāji (gan bibliotēku lietotāji, gan neliototāji) informācijas lietošanas vērtības aspektā vērtē bibliotēkas pakalpojumus (arī salīdzinot ar citiem informācijas pakalpojumiem);
- kādi ir sociālie labumi, ko dod bibliotēka (piemēram, kopienas vienotības, saliedētības sajūta; draudzīga (neapdraudoša) vide, lokālās (vietējās) identitātes sajūtas veidošana, sociālo attiecību veidošana u.c.).

II grupas pētījumiem pievērsta lielāka vērtība, jo tie ir tieši saistīti ar šo pētījumu.

III grupa – citi pētījumi, kas noderīgi šī pētījuma veikšanai, piemēram, informācijas vajadzību izpēte un lietotāju uzvedība šo vajadzību apmierināšanā, lasīšanas izpēte.

Analizētie pētījumi apkopoti 2.1. un 2.2.tabulā:

2.1.tabula

Latvijā veiktie pētījumi

Pētījuma grupa	Pētījuma nosaukums, gads
I grupa	“Kultūras sektora ekonomiskā nozīme un ietekme Latvijā” ⁶⁴ (2007)
II grupa	“Kultūras patēriņš”⁶⁵ (2007) “Pētījums par informācijas komunikāciju tehnoloģiju pieejamību un izmantošanu un bibliotēku funkcionālo lomu Latvijas sabiedrībā”⁶⁶ (2007) B.Mūzes promocijas darbs „Bibliotēku elektroniskie katalogi un to kvalitāte”⁶⁷ (2007) V.Gerkenas promocijas darbs „Mūsdienu bibliotekārās apkalpošanas pamattendences”⁶⁸ (2007) LU Sociālo un politisko pētījumu institūta pētījums par atbildīgumu (Latvijas iedzīvotāju aptauja)⁶⁹ (2008)

⁶⁴ Kultūras sektora ekonomiskā nozīme un ietekme Latvijā [tiešsaiste]. Rīga : Analītisko pētījumu un stratēģiju laboratorija, 2008. [skatīts 29.06.2009.]. Pieejams: <http://www.kkf.lv/#1787>

2.2.tabula

Ārzemēs veiktie pētījumi	
Pētījuma grupa	Pētījuma nosaukums, gads
I grupa	„Publisko bibliotēku ekonomiskā ietekme uz Dienvidkarolīnu”⁷⁰ (2004) „Ietekme uz vietējo kopienu un ieguvumi”⁷¹ (2005, 2006)
II grupa	Lietuva „Pašvaldību pakalpojumu izmantošana un vērtējums”⁷² (2009) ASV pašvaldību un bibliotēku pētījumi, kuros noskaidrota arī bibliotēkas pakalpojumu nozīme: “Hilsboro iedzīvotāju apmierinātības pētījums”⁷³ (2008) “Publisko bibliotēku izmantošana un neizmantošana informācijas laikmetā”⁷⁴ (2008) “Līča rajona iedzīvotāju pētījums”⁷⁵ (2005) “Tūkstošgades bibliotēku pētījums”⁷⁶ (2000) “Merilendas publisko bibliotēku pētījums”⁷⁷ (2003) “Monašas universitātes bibliotēku klientu apmierinātības pētījums”⁷⁸ (2000, 2003, 2005, 2007) Austrālija “Kopienas bagātināšana: Jaundienvidvēlsas publisko bibliotēku vērtība”⁷⁹ (2008) Kanāda “Otavas pilsētas iedzīvotāju apmierinātības pētījums”⁸⁰ (2004) Čīle “Bibliotēku tīkli atver tavu pasauli”⁸¹ (2004)

⁶⁵ *Kultūras patēriņš*: Ziņojums par socioloģiskās aptaujas rezultātiem [tiešsaiste]. Rīga : Analītisko pētījumu un stratēģiju laboratorija, 2007. [skatīts 07.07.2009.]. Pieejams: www.kkf.lv/fails.php?fid=207

⁶⁶ *Pētījums par informācijas komunikāciju tehnoloģiju pieejamību un izmantošanu un bibliotēku funkcionālo lomu Latvijas sabiedrībā* [tiešsaiste] [skatīts 15.06.2009.]. Pieejams: <http://www.kis.gov.lv/lv/c14/n630/>

⁶⁷ **Mūze, Baiba**. *Bibliotēku elektroniskie katalogi un to kvalitāte* : promocijas darbs filoloģijas doktora grāda iegūšanai komunikāciju zinātnes bibliotēkzinātnes apakšnozarē. Latvijas Universitāte. Rīga, 2007. 289 lp. : diagr., tab.

⁶⁸ **Gerkena, Vineta**. *Mūsdienu bibliotēkārās apkalpošanas pamattendences* : promocijas darbs filoloģijas doktora grāda iegūšanai komunikāciju zinātnes bibliotēkzinātnes apakšnozarē. Latvijas Universitāte. Rīga, 2007. 205, [63] lp. : diagr., tab.

⁶⁹ *Latvijas iedzīvotāju aptauja. Pārskats par tautas attīstību 2008/2009. Atbildīgums*. LU Sociālo un politisko pētījumu institūts (SPPI), Tīrgus un sabiedriskās domas pētījumu centrs (SKDS). 2008-2009. Sagatavošanā.

⁷⁰ *The Economic Impact of Public Libraries on South Carolina* [online] [cited 25.06.2009.]. Available: <http://www.libsci.sc.edu/SCEIS/exsummary.pdf>

⁷¹ *The Economic Impact of Public Libraries on South Carolina* [online] [cited 25.06.2009.]. Available: <http://www.libsci.sc.edu/SCEIS/exsummary.pdf>

⁷² *Community Impact and Benefits* [online]. Carnegie Library of Pittsburgh, Carnegie Mellon University Center for Economic Development, 2006. [cited 05.07.2009]. Available: <http://www.clpgh.org/about/economicimpact/CLPCommunityImpactFinalReport.pdf>

⁷³ *The Research Report on the Sociological Research “Utilization and Assessment of Municipal Services” on the Project “Libraries for innovation”* [online]. Contract giver Martinus Mažvydas National Library of Lithuania.

Pētījuma grupa	Pētījuma nosaukums, gads
III grupa	<i>Pētījums, kurā pielietota ELIS (ikdienas dzīvei nepieciešamās informācijas meklēšana) teorija, modelis</i> <i>„Cilvēki, vietas un jautājumi: pilsētas jauniešu ikdienas informācijas meklēšanas uzvedība”⁸²</i> <i>Pētījums par lasīšanas motivāciju</i> <i>„Lasīšanas motivācijas dimensijas: pieaugušo lasīšanas motivācijas skalas izstrāde”⁸³.</i>

Saistīto pētījumu salīdzinājumu tabulas skatīt 1.piel. 1.1.-1.5. tabulās. Saistīto pētījumu rezultāti izmantoti nodaļā “Secinājumi un ieteikumi”.

Contract acceptor *GfK CR Baltic*. The Report drafted by Giedrė Plepytė. Vilnius, 26th February 2009. 36 p. [cited 08.07.2009]. Available: http://www.bibliotekospazangai.lt/ImpactAssessment/Library_ranking_report.pdf.

⁷³ *Hillsborough County Citizen Satisfaction Survey*, 2008 [online]. Hillsborough : Oppenheim Research, 2008. 26 p. [cited 07.07.2009]. Available: <http://www.hillsboroughcounty.org/administrator/resources/publications/citizensurvey2008.pdf>.

⁷⁴ **Sei-Ching, J. S., Kyung-Sun, K.** Use and Non-use of Public Libraries in the Age : A logistic regression analysis of household characteristics and library services variables. *Library & Information Science Research*, Nr. 30, 2008, pp. 207–215.

⁷⁵ *Survey of Bay Area residents: Conducted for the Central Coast Library System* [online]. Godbe Research. January 2006. 78 p. [cited 07.07.2009]. Available: <http://www.svls.lib.ca.us/SVLS/html/2005CentralCoastSurvey/Central%20Coast%20Library%202005%20survey%20report.pdf>.

⁷⁶ **The Silicon Valley Library System.** *Millennium Library Survey*, 2000 [online]. Godbe Research and Analysis. [cited 07.07.2009]. Available: <http://www.svls.lib.ca.us/godbe/report.pdf>.

⁷⁷ *Maryland Public Library survey: Customer Survey of Maryland Residents About Libraries* : Final report [online]. Maryland : Potomac Incorporated, November 1, 2003. 167 p. [cited 07.07.2009]. Available: <http://www.maplaonline.org/dlds/adobe/survey03.pdf>.

⁷⁸ **Monash University Library.** *Monash University Library: Customer Survey* [online]. Prepared by Rodski Behavioural Research Group. Organisational & Research Psychologists. Novembre 2000. [cited 05.07.2009]. Available: <http://www.lib.monash.edu.au/reports/survey-customer/2000/cust-survey2000a.pdf>.

⁷⁹ **Library Council of New South Wales.** *Enriching communities: The value of public libraries in New South Wales* [online]. J.L. Management Services Pty. Ltd., Library Council of New South Wales, March 2008. [cited 15.06.2009]. Available: http://www.sl.nsw.gov.au/services/public-libraries/publications/docs/enriching_communities.pdf.

⁸⁰ *City of Ottawa Citizen Satisfaction Survey* : Final report [online]. Ottawa : Ekos Research Associates Inc., October 15, 2004. 49 p. [cited 07.07.2009]. Available: http://www.ottawa.ca/city_hall/budget/previous_budgets/budget_2005/citizen_report/citizen_satisfaction_final_report_en.pdf.

⁸¹ **Centro de Investigación y Desarrollo de la Educación, CIDE (Educational Research & Development Center).** *BiblioRedes – Abre tu mundo project: Intermediate evaluation Project* [online]. October 2004. [cited 15.06.2009]. Available: <http://www.biblioredes.cl/NR/rdonlyres/EF066796-154B-4380-B52D-687C080E6B2C/51638/InformeIntegradoEvaluaci%C3%B3nIntermediaBiblioRedes200.pdf>.

⁸² **Agosto, Denise E., Hughess-Hassell, Sandra.** People, Places, and Questions: An Investigation of the Everyday Life Information-seeking Behaviors of Urban Young Adults. *Library & Information Science Research*, Nr.27, 2005, pp.141-163.

⁸³ **Schutte, N.S., Malouff, J.M.** Dimensions of Reading Motivation: Development of an Adult Reading Motivation Scale. *Reading Psychology*, Vol. 28, 2007, pp. 469–489. ISSN 0270-2711.

2.1. Pētījumi par bibliotēkas pakalpojumu ekonomisko ietekmi

Tā kā pētījuma „Pašvaldību publiskās bibliotēkas: vērtība, uzticamība un apmierinātība ar pakalpojumiem” mērķis nav novērtēt ekonomisko efektivitāti, tad šie pētījumi netiks analizēti detalizēti, bet īsi raksturots to mērķis, pētījuma īstenotāji, norises laiks, metodes un rezultāti. Vairāki no šeit aprakstītajiem pētījumiem ietver arī sociālās ietekmes jautājumus.

Pētījumi Latvijā

Latvijā ir bijuši vairāki pētījumi, kuri analizē kultūras sektora (un tā institūciju) ekonomisko nozīmi un ietekmi. LR bezpeļņas organizācija SIA Zinātņu akadēmijas Ekonomikas institūts 90.gadu beigās un 2000.gadā ir veicis kultūras sektora ekonomiskā novērtējuma pētījumus, galveno uzmanību pievēršot nodarbinātībai kultūras sektorā un tā nozīmei pievienotās vērtības radīšanā, kā arī statistisko rādītāju pilnveidošanā, lai varētu uzlabot kultūras sektora ekonomisko analīzi. (Piemēram, 1) “Kultūras sektora tautsaimnieciskā nozīmīguma novērtējums” (1998)⁸⁴; 2) “Kultūras sektora tautsaimnieciskais nozīmīgums” (1999)⁸⁵; 3) “Kultūras nozares ieguldījuma tautsaimniecībā aprēķināšana (statistisko rādītāju pilnveidošana)” (2003)⁸⁶; 4) „Bibliotēku ekonomika: pakalpojumi, finansēšana un darbības efektivitāte” (2000)⁸⁷).

Jaunākais pētījums šajā jomā ir „**Kultūras sektora ekonomiskā nozīme un ietekme Latvijā: kvantitatīvs pētījums**”⁸⁸ (2007, oktobris; kvantitatīvie dati par 2005. un 2006.gadu); atbildīgā institūcija: Analītisko pētījumu un stratēģiju laboratorija. Pētījuma mērķis ir noteikt ekonomiskās aktivitātes apjomu, ko tieši vai netieši balsta kultūras sektors Latvijā. Pētījuma izmantotās metodes – primāro un sekundāro datu analīze, anketēšana. Pētījuma galvenie rezultāti: ir izstrādāta ielaides–izlaides metode ekonomiskās nozīmes un

⁸⁴ LR bezpeļņas organizācija SIA Zinātņu akadēmijas Ekonomikas institūts. *Kultūras sektora tautsaimnieciskā nozīmīguma novērtējums*. R.Karnīte, D.Ābele, A.Kubuliņa, U.Počas, L.Bērziņš, M.Teibe. Rīga, 1998.

⁸⁵ LR bezpeļņas organizācija SIA Zinātņu akadēmijas Ekonomikas institūts. *Valsts pārvaldes institūciju pasūtīta pētījuma “Kultūras sektora tautsaimnieciskais nozīmīgums” ziņojums* [tiešsaiste]. Projekta vadītāja Raita Karnīte. Pasūtītājs – LR Kultūras ministrijas Kultūrpolitikas departaments. Rīga, 1999. 40 lpp. [skatīts 07.07.2009]. Pieejams: http://www.km.gov.lv/lv/doc/starpnozares/radosa/Kult_Sekt_Nozimig_1999.pdf.

⁸⁶ LR Zinātņu akadēmijas Ekonomikas institūts. *Kultūras nozares ieguldījuma tautsaimniecībā aprēķināšana (statistisko rādītāju pilnveidošana)* [tiešsaiste]. Projekta vadītāja Raita Karnīte. Rīga, 2003. [skatīts 07.07.2009]. Pieejams: http://www.km.gov.lv/lv/doc/starpnozares/radosa/Kulturas_ieguldijuma_aprekinasana_2003.PDF.

⁸⁷ LR Zinātņu akadēmijas Ekonomikas institūts. *Bibliotēku ekonomika: pakalpojumi, finansēšana un darbības efektivitāte* : Atskaite par līguma izpildi. Projekta vadītāja R.Karnīte. Rīga, 2000. 92 lpp.

⁸⁸ Analītisko pētījumu un stratēģiju laboratorija. *Kultūras sektora ekonomiskā nozīme un ietekme Latvijā* [tiešsaiste]. Rīga : Analītisko pētījumu un stratēģiju laboratorija, 2008. [skatīts 29.06.2009.]. Pieejams: <http://www.kkf.lv/#1787>

ietekmes novērtējumam. Pētījuma rezultātā ir noskaidrota kultūras sektora⁸⁹ tiešā, netiešā un izraisītā ietekme. Tiešā ietekme raksturo to, cik daudz ekonomiski aktīvo iedzīvotāju ir nodarbināti kultūras sektorā valstī⁹⁰ un cik lieli bija ieņēmumi kultūras sektorā. Netiešā ietekme raksturo to, ka ar pakalpojumu starpniecību dažādās ekonomikas nozarēs ir radīti papildu ieņēmumi (no kultūras sektorā ieguldītajiem latiem neliela daļa tiek novirzīta citu nozaru uzņēmumiem). Tas ļāvis arī noskaidrot ieguldījumu⁹¹ netiešo ieņēmumu efektu. Izraisītā ekonomiskā ietekme raksturo to, cik daudz var piesaistīt kultūras sektoram no citiem ekonomiskajiem sektoriem, kā arī to, cik katra darba vieta kultūras sektorā atbalsta darba vietas citos ekonomikas sektoros valstī. Viens no pētījuma kopējiem secinājumiem ir šāds - valstij būtu jāattīsta visu nozaru ekonomiskās ietekmes novērtēšana un tas būtu jādara regulāri ar padziļinātu analīzi. Tas ļautu noskaidrot, kurās, piemēram, kultūras apakšnozarēs būtu kādā laika periodā jāiegulda vairāk valsts finanšu līdzekļi un kurās ieguldījumu var samazināt.

Pētījumi ārzemēs

Pēdējos gados arvien vairāk ir veikti ekonomiskās ietekmes pētījumi, kuri vērtē tieši gan publisko, gan akadēmisko bibliotēku ietekmi uz sabiedrību, lai pierādītu to nozīmību un nepieciešamību sabiedrībā. Tā, piemēram, Dienvidkarolīnas Universitātes Bibliotēku un informācijas zinātnes skola 2004.gadā (februāris, marts) veikusi pētījumu „**Publisko bibliotēku ekonomiskā ietekme uz Dienvidkarolīnu**”⁹². Pētījuma mērķis bija formulēts nosaukumā - izpētīt Dienvidkarolīnas (ASV) publisko bibliotēku ekonomisko ietekmi uz Dienvidkarolīnu. Pētījumā tika izmantotas aptaujas internetā un sekundāro datu analīze. Pētījuma respondenti bija vienīgi bibliotēkas lietotāji, īpaši izdalot trīs respondentu kategorijas: biznesa kopiena (*Business Community*), n=161; personīgo investoru kopiena (*Personal Investment Community*), n=172; darba meklētāji (*Job Seekers*), n=298.

Pētījuma rezultātā noskaidrots, ka lielākā daļa respondentu - bibliotēkas lietotāju apmeklē publisko bibliotēku 1-2 reizes nedēļā (49%), bet 35% respondentu bibliotēku apmeklē 2-3 reizes mēnesī. Pozitīvi ir novērtēta gan bibliotēkas sociālā un individuālā ietekme, gan ekonomiskā ietekme. Bibliotēkas sociālās un individuālās ietekmes vērtējumu sniedz tādas atbildes kā: "*bibliotēka ļāva vairo personīgo piepildījumu*" un „*bibliotēka palielināja respondentu mīlestību pret lasīšanu*". Bibliotēkā iegūtā informācija palīdzējusi

⁸⁹ Pie kultūras sektora pieder arī bibliotēkas (īpaši – publiskās bibliotēkas).

⁹⁰ Publiskajās bibliotēkās ir nodarbināti apmēram 14% ekonomiski aktīvo iedzīvotāju.

⁹¹ Finansējuma avoti bibliotēkām: pašvaldības, Kultūras ministrija, Kultūrkapitāla fonds, pašu ieņēmumi u.c.valsts institūcijas (avoti minēti ieguldījumu apjoma dīlstošā secībā).

⁹² *The Economic Impact of Public Libraries on South Carolina* [online] [cited 25.06.2009.]. Available: <http://www.libsci.sc.edu/SCEIS/exsummary.pdf>

darba meklēšanas/biznesa jautājumu risināšanā (piemēram, uzsākt savu biznesu) vai arī ļāvusi darbu veikt produktīvāk.

Ekonomiskā ietekme redzama atbildēs, kurās atzīmēts, ka bibliotēkas apmeklējuma laikā sniegtie pakalpojumi/informācija ļāva iekonomēt naudas līdzekļus, īpaši novērtējot to, kādi būtu izdevumi, ja šie resursi būtu jāmeklē citur vai jāiegādājas pašam. Arī atziņa, ka „*bibliotēkā iegūtā informācija/pakalpojumi veicināja lokālā biznesa izmantošanu*”, raksturo ekonomiskos ieguvumus.

Visvairāk respondentu piekrita apgalvojumam, ka „*bibliotēkas uzlabo kopienas kopējo labklājības līmeni*” (92%).

Otrs ekonomiskās ietekmes pētījums ir „**Ietekme uz vietējo kopienu un ieguvumi**”⁹³. Tā mērķis bija izpētīt Kārnegi bibliotēkas (ASV) ekonomisko ietekmi uz reģiona attīstību. Tas tiek saukts par investīciju ienesīguma (*ROI (return on investment)*) pētījumu, bet pie mērķiem tiek minēta arī ietekmes izpēte uz dzīves kvalitāti, izglītību, pieminēti pasākumi bērniem. Pētījums tika veikts 2005., 2006.gadā Pitsburgā. Pētījumā izmantota bibliotēkas statistikas datu analīze un aptauja (telefonaptauja – n=1300 respondentu); divas fokusa grupu intervijas ar biznesa klientiem un pašvaldības pārstāvjiem, izmaksu un ieguvumu (*cost–benefit*) analīze, ekonomiskās ietekmes modeļa (*IMPLAN*) izmantošana, lai izpētītu bibliotēkas darbības ekonomisko ietekmi.

Pētījuma galvenie secinājumi ir šādi: Kārnegi bibliotēka ir visapmeklētākā publiskā institūcija reģionā (vairāk nekā puse iedzīvotāju ir aktīvi bibliotēkas lietotāji). Iedzīvotāji visvairāk apmeklē bibliotēku, lai ņemtu uz mājām grāmatas un citus informācijas avotus, bet daudzi arī lasa uz vietas. 63% respondentu telefonintervijās kā galveno bibliotēkas piedāvāto iespēju atzīmē iespēju izmantot internetu bibliotēkas telpās. Trešdaļa aptaujāto uzsver, ka viņiem ir nozīmīgi, ka bibliotēka piedāvā iespēju bez maksas izmantot kvalitatīvas datubāzes. Ekonomiskais ieguldījums tiek mērīts konkrētā naudas izteiksmē, pierādot, ka visi bibliotēkas darbībā ieguldītie līdzekļi atmaksājas ar uzviju, piemēram, katrs reģiona iedzīvotājs no Kārnegi bibliotēkas darbības gadā iegūst \$75, katrs bibliotēkas uzturēšanai ieguldītais dolārs rada \$3.

Telefonaptaujā iedzīvotāji norāda, ka nozīmīgs ir bibliotēkas ieguldījums informācijpratības un izglītības veicināšanā.

⁹³ *Community Impact and Benefits* [online]. Carnegie Library of Pittsburgh, Carnegie Mellon University Center for Economic Development, 2006. [cited 05.07.2009]. Available: <http://www.clpgh.org/about/economicimpact/CLPCommunityImpactFinalReport.pdf>.

Kā viens no bibliotēkas nozīmīgiem sociālajiem ieguldījumiem tiek minētas programmas ģimenēm ar maziem bērniem, kas palīdz novērst sociālās atšķirības, arī ģimenēm ar zemiem ienākumiem iekļauties sabiedrības dzīvē.

Bibliotēku darbinieki tiek augsti vērtēti kā informācijas speciālisti - 88% respondentu izmanto bibliotēkas darbinieku palīdzību, lai atrastu informāciju.

2.2. Pētījumi par bibliotēkas pakalpojumu sociālo ietekmi

Šeit analizēti pētījumi, kas apskata bibliotēkas pakalpojumu vērtību, uzticamību, iedzīvotāju apmierinātību, kā arī bibliotēku izmantošanu kopumā. Vairāki pētījumi ietver arī ekonomiskās ietekmes novērtējumu.

Daļa pētījumu ir pašvaldību pētījumi, kas skata bibliotēku pakalpojumus kontekstā ar citiem pašvaldību pētījumiem. Daļa pētījumu vērtē tieši bibliotēkas pakalpojumus un to nozīmi, vērtību un apmierinātību ar tiem.

Šīs grupas pētījumu aprakstos ir ietverti šādi elementi: pētījuma nosaukums, tā īstenotāji, mērķis, laiks un vieta, izmantotās metodes un pētījuma rezultāti, kuri varētu būt noderīgi šī pētījuma izstrādei.

Pētījumi Latvijā

No Latvijā veiktajiem sociālās ietekmes pētījumiem apskatīts pētījums „**Kultūras patēriņš**”⁹⁴. Tas ir kvantitatīvs pētījums, kuru 2007.gada oktobrī īstenojusi Analītisko pētījumu un stratēģiju laboratorija. Pētījuma mērķis – veikt kultūras patēriņa (kultūras patēriņš ietver: izmantošanu, līdzdalību, apmeklējumu, radošās aktivitātes (radošās darbības, ko īstenojuši paši respondenti), patēriņu, izdevumus) un līdzdalības socioloģisko analīzi (piemēram, sociālais statuss un kultūras patēriņš). Pētījumā analizēti 2001., 2003., 2004., 2005., 2006., 2007.gada Latvijas dati, tos salīdzinot arī ar citu valstu pētījumu datiem. Statusa modeļa konstruēšanai pētījumā izmantoti daudzdimensionālās mērogošanas rezultāti ar datu projekciju vienā skalā, kā arī sekundāro datu analīze (piemēram, Eurobarometer dati) un anketēšana.

Pētījuma rezultāti ir šādi: pamatojoties uz 2001., 2003., 2004.gada statistiskajiem datiem par publiskās bibliotēkas kā kultūras notikuma apmeklējumu (Eiropas Savienība, jaunās dalībvalstis, Latvija), Latvija ir virs vidējiem abu Eiropas Savienības valstu grupu rādītājiem (38%, par 10% vairāk nekā Eiropas Savienībā 15 un par 7% vairāk nekā jaunajās

⁹⁴ *Kultūras patēriņš*: Ziņojums par socioloģiskās aptaujas rezultātiem [tiešsaiste]. Rīga : Analītisko pētījumu un stratēģiju laboratorija, 2007. [skatīts 07.07.2009.]. Pieejams: www.kkf.lv/fails.php?fid=207

Eiropas Savienības dalībvalstīs) apmeklējuma ziņā. Pētījuma dati rāda arī to, ka Latvijas iedzīvotāji no visām kultūras līdzdalības formām visvairāk min grāmatu lasīšanu. Pētījums raksturo arī interneta izmantošanas veidus. Latvijā visvairāk jeb 44% interneta lietotāju to izmanto, lai meklētu informāciju par sporta un brīvā laika pavadīšanas aktivitātēm.

Pētījumā noskaidrota arī bibliotekāra vieta profesionālā prestiža struktūrā. Bibliotekārs ierindots „pelēkajā zonā” starp balto un zilo apkaklīšu profesijām. Pētījuma autori norāda, ka „šajā „zonā” nav nepieciešama augsta kvalifikācija, kā tas ir balto apkaklīšu profesijās, taču tā neietver arī smagu fizisku darbu, kas ir tipiski zilo apkaklīšu profesijām”.

Laika periodā no 2000. gada līdz 2009.gadam ir veikti vairāki pētījumi, kuri ir attiecināmi uz publisko bibliotēku sociālās ietekmes izpēti Latvijā. V.Gerkenas pētījumam, kas tika veikts promocijas darba „**Mūsdienu bibliotekārās apkalpošanas pamattendences**”⁹⁵ (2007) izstrādei, mērķis bija piedāvāt bibliotekārās apkalpošanas mūsdienu modeli publiskajām bibliotēkām Latvijā. Pētījumā ar anketēšanas palīdzību tika noskaidrotas publisko lietotāju un darbinieku domas par publiskās bibliotēkas nozīmi un bibliotēku sniegtajiem pakalpojumiem un to izmantošanas iespējām. Anketēšanā tika ietvertas 24 rajonu galvenās bibliotēkas Latvijā. Pētījuma rezultātā uzsvērts, ka mūsdienu publiskajai bibliotēkai ir jābūt lietotājiorientētai, tas nozīmē, ka apkalpošana jātuvina sabiedrības vajadzībām un interesēm (sabiedrībai tuvinātas apkalpošanas modelis), īpaši izceļot publisko bibliotēku lomu tieši vietējās sabiedrības (kopienas) apkalpošanā.

Pētījuma rezultāti rāda, ka publisko bibliotēku lietotāji kopumā pozitīvi vērtē bibliotēkas un to piedāvātās iespējas: tos apmierina gan bibliotēkas atrašanās vieta (84,8%), gan darba laiks (90%), gan bibliotēkas vide (90%). 95,6% respondentu bibliotekāru darbu novērtējuši kā *teicamu, ļoti labu vai labu*. Tomēr pētījuma autore, pamatojoties uz sekundārajiem datiem, arī secina, ka bibliotēkas nelietotājiem publiskā bibliotēka nešķiet pietiekami nozīmīga vieta, kurā var saņemt informāciju, kas, piemēram, nepieciešama darba meklēšanai vai izglītības nodrošināšanai. Autore pētījuma rezultātā uzsver, ka mūsdienu publiskajai bibliotēkai ir jābūt lietotājiorientētai, tas nozīmē, ka apkalpošana jātuvina sabiedrības vajadzībām un interesēm (sabiedrībai tuvinātas apkalpošanas modelis), īpaši izceļot publisko bibliotēku lomu tieši vietējās sabiedrības (kopienas) apkalpošanā.

Pēc valsts aģentūras „Kultūras informācijas sistēmas” pasūtījuma 2007.gadā kompānija Tirgus un sabiedriskās domas pētījumu centrs SKDS veica „**Pētījumu par informācijas komunikāciju tehnoloģiju pieejamību un izmantošanu un bibliotēku**

⁹⁵ **Gerkena, Vineta.** *Mūsdienu bibliotekārās apkalpošanas pamattendences* : promocijas darbs filoloģijas doktora grāda iegūšanai komunikāciju zinātnes bibliotēkzinātnes apakšnozarē. Latvijas Universitāte. Rīga, 2007. 205, [63] lp. : diagr., tab.

funkcionālo lomu Latvijas sabiedrībā”⁹⁶. Pētījuma mērķis bija izpētīt esošo situāciju pirms projekta „Trešais tēva dēls” galveno aktivitāšu (datoru piegādes, interneta pieslēgumu uzlabošanas, bezvadu interneta pieslēgumu izveidošanas un apmācības) uzsākšanas. Pētījuma ietvaros tika veiktas sešas atsevišķas savstarpēji saistītas aptaujas:

1. publisko bibliotēku aptauja;
2. publisko bibliotēku bibliotekāru aptauja;
3. publisko bibliotēku lietotāju aptauja;
4. Latvijas iedzīvotāju aptauja (tajā skaitā arī bibliotēku nelietotāji);
5. bērnu aptauja;
6. viedokļa veidotāju aptauja (pašvaldību vadītāji, mediju pārstāvji, NVO un profesionālo apvienību pārstāvji, uzņēmēji u.c.).

Pētījuma secinājumi, kuri noderīgi šī pētījuma kontekstā, ir šādi (iedzīvotāju aptaujas rezultāti): vairākumam Latvijas iedzīvotāju (72%) bibliotēka asociējas ar „*grāmatām, grāmatu plauktiem*”. Vairāk nekā 1/10 respondentu minēja arī atbildes: „*dažādi preses izdevumi (žurnāli, laikraksti)*” (17%), „*„Gaismas pils” un LNB*” (12%), „*dažāda veida informācija*” (11%). Ar „*datoriem, internetu*” bibliotēka asociējas tikai 10% aptaujas dalībnieku. Kopumā priekšstats par bibliotēku lomu sabiedrībā un attīstību ir pozitīvs – 72% respondentu piekrita, ka „*bibliotēkas pēdējo gadu laikā ir kļuvušas mūsdienīgākas*” un „*bibliotēkai ir liela nozīme sabiedrības attīstībā*” (66%). Vairāk nekā puse respondentu noraidīja šādus apgalvojumus: „*ar internetu mūsdienās pietiek, nemaz nav vajadzīgas bibliotēkas*”(63%), „*bibliotēkas ir nepieciešamas tikai dažām iedzīvotāju grupām, nevis visiem iedzīvotājiem*” (55%), „*bibliotekāram darba laikā īsti nav ko darīt*” (54%), „*man bibliotēka nav vajadzīga*”(53%), „*bibliotekāram ir garlaicīgs darbs*”(51%). 60% aptaujāto norādīja, ka pēdējā gada laikā nav bijuši saistīti ar bibliotēkām. Paskaidrojot, kāpēc bibliotēka netiek apmeklēta, iedzīvotāji visbiežāk norādījuši uz vajadzības trūkumu (79%), 5% atzina, ka bibliotēka ir grūti pieejama, 4% - ka bibliotēkā ir slikti resursi. 36% respondentu minēja, ka ir bibliotēkas lietotāji. Salīdzinoši biežāk sevi par bibliotēkas lietotājiem atzinuši respondenti vecumā no 15 līdz 24 gadiem. Biežāk izmantotie bibliotēkas pakalpojumi ir „*grāmatu, avīžu un žurnālu izsniegšana lasīšanai mājās*” (83%), un „*lasītavas izmantošana*” (54%). Bez maksas publiski pieejamos interneta pakalpojumus bibliotēkās ir izmantojuši 30% Latvijas iedzīvotāju, par tādiem ir dzirdējuši – 48%. Šī pakalpojuma un ar to saistītos pakalpojumu

⁹⁶ **Tirgus un sabiedriskās domas pētījumu centrs „SKDS”.** *Pētījums par informācijas komunikāciju tehnoloģiju pieejamību un izmantošanu un bibliotēku funkcionālo lomu Latvijas sabiedrībā* [tiešsaiste]. Pēc valsts aģentūras „Kultūras informācijas sistēmas” pasūtījuma. 2007. [skatīts 07.07.2009.]. Pieejams: <http://www.kis.gov.lv/lv/c14/n630/>

izmantotāji to vērtējuši atzinīgi, 85% kā kopumā labu novērtēja darbinieku izpalīdzību, 81% - datorus, 81% - darbinieku zināšanas un kvalifikāciju.

Saskaņā ar aptaujas datiem visbiežāk respondentiem dators (49%) un dators ar interneta pieslēgumu (43%) ir pieejams mājās. Vairāk nekā 2/5 aptaujāto datoru un internetu izmanto mājās (31% datoru izmanto mājās, 32% - internetu).

Ar šī pētījuma tematu ir saistīts arī B.Mūzes promocijas darbs „**Bibliotēku elektroniskie katalogi un to kvalitāte**”⁹⁷ (2007), jo tajā audita ietvaros novērtēta viena no bibliotēkas (promocijas darbā – ne tikai pašvaldības publisko, bet arī akadēmisko bibliotēku) nozīmīgākā pakalpojuma – elektroniskā kataloga lietošanas vērtība (lietojumvērtība). Pētījumam ir bijuši vairāki mērķi: audita rezultātā iegūt iespējami pilnīgu Latvijas nozīmīgāko katalogu raksturojumu,; pēc raksturīgākām pazīmēm novērtēt katalogu kvalitāti,; izstrādāt teorētiski konceptuālu modeli par katalogu kvalitātes sistēmu. Pētījumā izmantotas dažādas metodes (anketēšana, ekspertintervēšana, novērošana u.c.) un tā rezultātā secināts, ka katalogu kvalitāti var novērtēt tikai tā vispusīgas analīzes rezultātā, tai skaitā novērtējot arī lietotāju apmierinātību. Anketā iekļautie jautājumi palīdz noskaidrot, vai katalogu izmantošanas iespējas ir atbilstošas lietotāju vajadzībām un kāda ir lietotāju apmierinātība ar kataloga izmantošanu, kā arī cik svarīga lietotājiem ir informācijas operatīva un drošicama izguve un kā lietotāji vērtē bibliotēkāra lomu informācijas izguvē.

Pētījuma rezultāti liecina, ka 53% no pētījumā iekļautajām bibliotēkām nekādā veidā nekad nav veikušas lietotāju apmierinātības apzināšanu. 29% bibliotēku ir mēģinājušas uzzināt lietotāju viedokli par bibliotēkas piedāvātajiem pakalpojumiem, tomēr to nevar uzskatīt kā pārdomātu un sistemātisku apmierinātības apzināšanu.

Lietotāju anketēšanā iegūtie dati (n=166) liecina, ka lielākā daļa no respondentiem (92%) atzinuši, ka elektroniskajiem katalogiem ir liela nozīme informācijas izguvē un atzīst tos kā nozīmīgu informācijas avotu. 83% respondentu atbildējuši, ka elektroniskos katalogus izmanto bieži - vairākas reizes nedēļā. Izmantošanas biežums apliecina katalogu nozīmīgumu.

Tomēr 55% atzīst, ka viņiem nav pietiekamas prasmes un zināšanas e-pakalpojumu izmantošanā un nepieciešama kvalificēta bibliotēkāra palīdzība. Respondenti savas zināšanas un prasmes informācijas izguvē vērtē ar *vidēji* un *labi*. 41% aptaujāto lietotāju atzinuši, ka vismaz reizēm izmanto iespēju lūgt bibliotēkas speciālistam palīdzību kataloga izmantošanā.

Kopumā visi respondenti bibliotēku darbinieku palīdzību vērtējuši pozitīvi – zinoši speciālisti un pozitīva attieksme lietotāju apkalpošanā.

⁹⁷ **Mūze, Baiba.** *Bibliotēku elektroniskie katalogi un to kvalitāte* : promocijas darbs filoloģijas doktora grāda iegūšanai komunikāciju zinātnes bibliotēkzinātnes apakšnozarē. Latvijas Universitāte. Rīga, 2007. 289 lp. : diagr., tab.

Anketēšanā no visām respondentu grupām iegūta kopīgā atziņa – Latvijas bibliotēku elektroniskie katalogi nodrošina tikai lietotāju pamatprasības informācijas izguvē un pilnībā neapmierina lietotāju vajadzības.

Jaunākajā **Tautas attīstības pārskata pētījumā** (2008) (Latvijas iedzīvotāju aptauja, Atbildīgums⁹⁸) anketās arī tika iekļauti vairāki jautājumi par informācijas lietotāju uzvedību un informācijas vidi, piemēram, jautājums par to, kādas ir iedzīvotāju informācijas vajadzības. Visaktuālākā no 19 piedāvātajām dzīves jomām ir „notikumi Latvijā un pasaulē” (izvēlējušies 69,2% respondentu), seko „veselība” (54,5%), trešajā vietā ierindojas „preces un pakalpojumi” (32,9%). Iedzīvotājiem tika jautāts par to, kādus informācijas avotus viņi izmanto, atbilžu variantos iekļaujot arī „informācijas pasākumi bibliotēkā un citur”, ko izvēlēties neliels respondentu skaits (5,9%). Jautājumā par to, kādus informācijas sniedzējus cilvēki parastu izvēlas, kā atbilžu varianti iekļauti arī „bibliotēkas” un „informācijas speciālisti, tai skaitā arī bibliotekāri”. Bibliotēku kā informācijas sniedzēju ir atzīmējuši 19,4% respondentu. Tik zems rezultāts varētu būt skaidrojams ar to, ka iepriekšējais piedāvātais variants „informācijas institūcijas” ir plašāks jēdziens un ietver arī bibliotēkas, informācijas centrus un uzziņu dienestus. Lai iegūtu informāciju, visvairāk respondentu vēršas nevis pie informācijas speciālistiem (tikai 8,5% respondentu), bet gan pie „pazīstamiem cilvēkiem” (77,2%).

Pētījumi ārzemēs

Samērā daudz publisko un citu veidu bibliotēku sociālās ietekmes pētījumi ir veikti ASV, Austrālijā, Kanādā. Tie ir veikti gan kontekstā ar citiem pašvaldības pakalpojumiem, gan tieši vērtējot bibliotēkas pakalpojumus.

Publiskā bibliotēka kontekstā ar citiem pašvaldības pakalpojumiem

Viens no jaunākajiem pētījumiem, kas atbilst šai grupai, ir 2009.gadā (janvāris, februāris) Lietuvā veiktais pētījums „**Pašvaldību pakalpojumu izmantošana un vērtējums**”⁹⁹, kuru īstenoja Martina Mažvīda Lietuvas Nacionālā bibliotēka un kompānija *GfK CR Baltic*. Tā mērķis bija noskaidrot publisko bibliotēku pakalpojumu nozīmi Lietuvas

⁹⁸ *Latvijas iedzīvotāju aptauja. Pārskats par tautas attīstību 2008/2009. Atbildīgums*. LU Sociālo un politisko pētījumu institūts (SPPI), Tīrgus un sabiedriskās domas pētījumu centrs (SKDS). 2008-2009. Sagatavošanā.

⁹⁹ *The Research Report on the Sociological Research “Utilization and Assessment of Municipal Services” on the Project “Libraries for innovation”* [online]. Contract giver Martinas Mažvydas National Library of Lithuania. Contract acceptor *GfK CR Baltic*. The Report drafted by Giedrė Plepytė. Vilnius, 26th February 2009. 36 p. [cited 08.07.2009]. Available: http://www.bibliotekospazangai.lt/ImpactAssessment/Library_ranking_report.pdf.

iedzīvotājiem, salīdzinot ar citiem pakalpojumiem, kurus nodrošina pašvaldības. Anketēšana un intervēšana bija galvenās izmantotās metodes.

Pētījuma galvenie rezultāti ir šādi: pašvaldību finansētos kultūras un izklaides pakalpojumus (publiskās bibliotēkas, muzejus, kultūras centrus u.c.) izmanto puse Lietuvas iedzīvotāju. Salīdzinot ar citiem pašvaldības finansētajiem pakalpojumiem, izglītības un izklaides pasākumi saņem vispozitīvāko vērtējumu. Publiskajām bibliotēkām ir nozīmīga vieta starp citiem izklaides un kultūras pakalpojumiem, tās tiek apmeklētas visregulārāk (22% respondenti apmeklē publisko bibliotēku 1–2 reizes mēnesī). 6,9% no visiem Lietuvas iedzīvotājiem (11% no interneta lietotājiem) ir apmeklējuši publisko bibliotēku tīmekļa vietnes. Arī pēc apmierinātības līmeņa publisko bibliotēku pakalpojumi ir novērtēti vispozitīvāk, salīdzinot ar citiem atpūtas un kultūras pakalpojumiem (51,1% respondentu ir pilnīgi apmierināti ar publisko bibliotēku pakalpojumiem). Respondenti, kuri apmeklē bibliotēku vismaz reizi mēnesī, būtu ar mieru iedalīt vislielāko daļu no atpūtas un kultūras pakalpojumiem atvēlētā budžeta publisko bibliotēku pakalpojumiem. Publisko bibliotēku e-pakalpojumus izmanto 9% interneta lietotāju (t.i., 5,2% no visiem iedzīvotājiem). 8 no 10 interneta lietotājiem publiskajās bibliotēkās ir lauku iedzīvotāji. Gandrīz viena piektdaļa (17,9%) no Lietuvas interneta lietotājiem interneta piekļuvei izmanto publiskās bibliotēkas. Tā ir apmēram viena desmitdaļa no visiem Lietuvas iedzīvotājiem.

Viens no jaunākajiem pētījumiem ASV, kurā publiskā bibliotēka vērtēta kontekstā ar citiem pašvaldību pakalpojumiem, ir **„Hilsboro apgabala iedzīvotāju apmierinātības pētījums, 2008”**¹⁰⁰. To veikusi firma „Openheimas pētījumi” Floridā (*Oppenheim Research*). Pētījuma mērķis bija izpētīt Hilsboro apgabala iedzīvotāju attieksmi pret pašvaldības sniegtajiem pakalpojumiem. Pētījums noticis 2008.gada novembrī un tajā izmantota telefonaptauja. Pētījuma rezultātā noskaidrots, ka: publiskā bibliotēka ir visatpazīstamākā no visiem 22 pašvaldības sniegtajiem pakalpojumiem (otrajā un trešajā vietā - . transporta līdzekļu pārvietošanās un drošības nodrošināšana). Pēc pakalpojumu izmantojamības - publiskās bibliotēkas bija kā otrs visvairāk izmantotais pakalpojums, kuru pēdējo 12 mēnešu laikā izmantoja 64,1% no visiem respondentiem (pirmajā vietā bija transporta līdzekļu pārvietošanās un drošības nodrošināšana ar 89,1%). Kopējā vērtējumā par pakalpojumu sniegto kvalitāti publiskās bibliotēkas ir dalītajā pirmajā vietā ar ātrās palīdzības / ambulances pakalpojumiem. Salīdzinot pa gadiem (sākot ar 2006.gadu), ir novērojams publiskās bibliotēkas sniegto pakalpojumu kvalitātes novērtējuma paaugstinājums (2006.g. – 7,2;

¹⁰⁰ *Hillsborough County Citizen Satisfaction Survey, 2008* [online]. Hillsborough : Oppenheim Research, 2008. 26 p. [cited 07.07.2009]. Available: <http://www.hillsboroughcounty.org/administrator/resources/publications/citizensurvey2008.pdf>.

2007.g. – 8,1; 2008.g. – 8,3). Var redzēt, ka publisko bibliotēku pakalpojumi pēc novērtējuma ir pacēlušies no 3.vietas uz 2.vietu, apsteidzot ugunsdzēsēju iecirkni. Ja aplūko tieši municipalitātē dzīvojošo vērtējumus par pakalpojumiem, tad jāsecina, ka 2008.gadā viņi visaugstāk ir novērtējuši tieši publiskās bibliotēkas sniegtos pakalpojumus – vērtējums bija 8,6 (nākamais bija ugunsdzēsēju iecirknis ar 8,4 ballēm). Respondentu skatījumā summa, kas paredzēta 2009.gada budžetā publiskās bibliotēkas pakalpojumu nodrošināšanai - \$92,39 uz vienu mājsaimniecību, saņēma vidēji 6,6 ballu vērtējumu (10 ballu sistēmā). Uz jautājumu, vai būtu jāpalielina šīs izmaksas, lielākā daļa respondentu (52,4%) atbildēja, ka izmaksām ir jāpaliek tādā pašām, 30,8% uzskatīja, ka izmaksas ir jāsamazina, bet tikai 16,8% – ka jāpalielina.

Otrs līdzīga rakstura pētījums ir „**Otavas pilsētas iedzīvotāju apmierinātības pētījums**”¹⁰¹. To veica firma „*Ekos Research Associates Inc.*” 2004.gada septembrī Otavā (Kanāda). Pētījuma mērķis bija izstrādāt pētījumu, kas būtu kā izejas punkts turpmākiem pētījumiem par iedzīvotāju apmierinātību ar pakalpojumiem, un atklāt šo pakalpojumu relatīvo nozīmi rezidentiem. Pētījumam izmantota telefonaptauja (n=1000) metode.

Pētījuma rezultātā secināts, ka no visiem pilsētas sniegtajiem pakalpojumiem bibliotēka šajā vērtējumā ieņēma 3.vietu (1. un 2. vietu ieņēma attiecīgi ugunsdzēsēju un policijas departamenti). Ar bibliotēku apmierināti bija 76% respondentu, 18% bija ne apmierināti, ne neapmierināti ar sniegtajiem pakalpojumiem. Savukārt ar pakalpojumiem neapmierināti bija vienīgi 5%. Pētījumā redzams, bibliotēkas pakalpojumi, salīdzinot ar citiem pakalpojumiem, visaugstāk tiek vērtēti tieši lietotāju vidū – ar pakalpojumiem ir apmierināti 88%. Savukārt salīdzinoši zemāks ir bibliotēkas nelietotāju vērtējums – 55% bibliotēkas sniegtos pakalpojumus vērtēja kā apmierinošus. Tika secināts, ka ar bibliotēkas pakalpojumiem vairāk bija apmierināti vecāka gadagājuma cilvēki un augstskolā studējošie. Vienīgi 11.vietā atrodas bibliotēka pēc vērtējuma par to, cik nozīmīgs ir noteiktais pilsētas sniegtais pakalpojums (svarīgākie bija ugunsdzēsēju, feldšeru un policijas pakalpojumi). Vidējā vērtība bibliotēkas pakalpojumiem bija 5, kas tomēr nozīmē iekļaušanos sadaļā „svarīgi”. Bibliotēkas nozīmi atzīmēja 70% respondentu, kā mēreni svarīgu to atzīmēja 16%, bet kā nesvarīgu – 14%. Uz jautājumu „*Ja pašvaldība palielinātu/samazinātu finansēšanu noteiktiem pakalpojumiem, kur Jūs vēlētos redzēt finansēšanas palielināšanos/samazināšanos?*” finansēšanas palielinājumu atbalstīja vienīgi 4%, bet tā

¹⁰¹ *City of Ottawa Citizen Satisfaction Survey* : Final report [online]. Ottawa : Ekos Research Associates Inc., October 15, 2004. 49 p. [cited 07.07.2009]. Available: http://www.ottawa.ca/city_hall/budget/previous_budgets/budget_2005/citizen_report/citizen_satisfaction_final_report_en.pdf.

samazināšanu jau 7%. Šajā vērtējumā bibliotēka bija 15.vietā. Savukārt vērtējumā par to, vai pakalpojumiem ir jāmainās, bibliotēka ir 3.vietā. 71% respondentu atbildēja, ka pakalpojumu līmenim ir jāpaliek nemainīgam – tāpat tiek akceptēta pašreizējā pakalpojumu kvalitāte. Vienīgi 21% respondentu uzskata, ka ir nepieciešama pakalpojumu sniegšanas kvalitātes uzlabošana, bet 8% pat pieļauj šīs kvalitātes pazemināšanās iespēju. Interesanti, ka visvairāk par bibliotēkas pakalpojumu uzlabošanu runā pilsētas centrā dzīvojošie respondenti.

Atbildes uz jautājumu, vai respondents atbalstītu to, ka, lai noteiktiem pakalpojumiem uzlabotu kvalitāti, ir jāpalielina pakalpojuma sniegšanas maksa vai arī nodokļi, attiecībā uz bibliotēkām bija šādas: 47% respondenti atbalstīja pakalpojuma izmantošanas maksas palielināšanu, bet 46% - nodokļa palielināšanu. Tikai 7% ne vienu, ne otru variantu neuzskatīja par piemērotu.

Trešais pētījums, kurā bibliotēku pakalpojumi vērtēti saistībā ar citiem pašvaldību pakalpojumiem, ir **Merilendas publisko bibliotēku pētījums: Merilendā dzīvojošo bibliotēku lietotāju aptauja par bibliotēkām**¹⁰². Pētījumam bija vairāki mērķi: izpētīt publisko bibliotēku vērtību gan to lietotāju, gan nelietotāju vidū, novērtēt publiskajās bibliotēkās ieguldīto valdības investīciju atdevi, ņemot vērā cilvēku ieinteresētību pakalpojumā; identificēt informāciju, kas būtu derīga bibliotēku finansētājiem no publiskā sektora. Pētījums tika veikts 2003.gada septembrī Merilendas pilsētā (ASV) ar telefonaptauju.

Pētījuma rezultātā secināts, ka pašvaldības piedāvāto sešu pakalpojumu vidū procentuāli visaugstāko vērtējumu visvairāk ieguva publiskās bibliotēkas (42%) (otrajā vietā policija un sabiedriskā drošība, trešajā vietā - parki un rekreācija). Sniedzot atbildi uz jautājumu „Ja Jūs pārceltos uz jaunu dzīves vietu, kuru no šiem pakalpojumiem Jūs vēlētos, lai tas atrastos uz Jūsu ielas?”, 46% respondentu minēja parku, bet 23% minēja publisko bibliotēku un 13% – pamatskolu.

Novērtējot atbildi uz jautājumu, kas pēc viņu domām ir bibliotēka – nozīmīgs pakalpojums vai kulturāla telpa, 76% izvēlējās pirmo variantu, bet 20% – otro (4% nebija pārliecināti). Aptaujas rezultāti rāda, ka bibliotēka respondentiem galvenokārt asociējas ar vietu, kur var iegūt iespējamās informācijas avotus un kā „labus” pakalpojumu aspektus norādīja šādus variantus: „filiāle ir tuvu mājām”, „zinoši, laipni un kvalificēti darbinieki”. Respondenti, vērtējot bibliotēkas pakalpojumu aspektus pēc svarīguma, atzina, ka vissvarīgākais ir tas, ka bibliotēkā ir visi nepieciešamie resursi, kā nākamais svarīgākais

¹⁰² Maryland Public Library survey: Customer Survey of Maryland Residents About Libraries: Final report [online]. Maryland: Potomac Incorporated, November 1, 2003. 167 p. [cited 29.01.2009]. Available: <http://www.maplaonline.org/dlds/adobe/survey03.pdf>

aspekts tika atzīmēts tas, ka bibliotēkā ir jāstrādā zinošiem, laipniem un kvalificētiem darbiniekiem.

Respondentu vērtējumā bibliotēka ir nozīmīgs sabiedriskās vides elements, atzīmējot, ka bibliotēkas uzlabo sabiedrībai, jo nodrošina iespējas apgūt jaunas zināšanas, neņemot vērā cilvēku vecumu. Jaunu zināšanu ieguve arī ir svarīgs faktors, lai iegūtu labāku darbu. Lielākā daļa respondentu atzina, ka bibliotēka ir laba nodokļu investēšanas vieta un ka no budžeta atvēlētā nauda bibliotēkas finansējumam būtu jāpalielina.

Par publisko bibliotēku izmantošanas paradumiem liecināja šādas atbildes: 43% atbildēja, ka vēl pagājušajā nedēļā kāds no viņu mājsaimniecības apmeklēja publisko bibliotēku, 36% – dažus mēnešus atpakaļ. Lielākā daļa respondentu atzīmēja, ka bibliotēkas apmeklējums tiek plānots kopā ar citiem izdarāmajiem darbiem. Uz jautājumu, vai kāds no respondentu mājsaimniecības locekļiem ir izmantojis publiskās bibliotēkas resursus internetā, 54% atbildēja, ka nav, bet 40% – ka ir.

Bibliotēkas pakalpojumu novērtēšana

Vairāki pētījumi ASV ir bijuši tieši bibliotēkas pakalpojumu novērtēšanai. Viens no jaunākajiem šī tipa pētījumiem ir Sei-Činga Joanna Sina (*Sei-Ching Joanna Sin*) un Kijunga-Suna Kima (*Kyung-Sun Kim*) pētījums „**Publisko bibliotēku izmantošana un neizmantošana informācijas laikmetā: mājsaimniecību raksturojuma un bibliotēkas pakalpojumu mainīgo loģistikas regresa analīze**”¹⁰³. Pētījuma mērķis bija izpētīt ASV publisko bibliotēku lietotāju un neliidotāju raksturojumu ar nolūku noskaidrot, vai publisko bibliotēku lietotāji un neliidotāji ir nozīmīgi atšķirīgi. Pētījums tika veikts 2008.gadā Medisonā, ASV. Pētījumā izmantotas sekundāro datu analīzes metodes.

Pētījuma rezultāti ir šādi: pamatojoties uz citu pētījumu rezultātiem, autori secina, ka respondenti, kas nāk no tādām grupām, kā etniskās minoritātes, nabadzīgi cilvēki, pilsētu jaunieši, bieži vien neizmanto bibliotēkas. Kā nozīmīgs faktors bibliotēkas apmeklējumam ir izglītība. Autori secina, ka galvenie parametri, kas tiek saistīti ar bibliotēkas apmeklēšanu/neapmeklēšanu, ir dzimums, izglītības līmenis, ienākumi un ka tikai dažos pētījumos parādās arī citi parametri, piemēram, socializēšanās bērnībā. Tiek arī secināts, ka dažādiem autoriem savu pētījumu rezultātā bijuši atšķirīgi secinājumi. Piemēram, viens

¹⁰³ **Sei-Ching, J. S., Kyung-Sun, K.** Use and Non-use of Public Libraries in the Information Age : A logistic regression analysis of household characteristics and library services variables. School of Library and Information Studies, University of Wisconsin-Madison. *Library & Information Science Research*, Nr.30, 2008, pp. 207–215. Available also: http://www.sciencedirect.com/science?_ob=ArticleURL&_udi=B6W5R-4TJ1BSD-6&_user=10&_rdoc=1&_fmt=&_orig=search&_sort=d&_docanchor=&view=c&_searchStrId=949968861&_rerunOrigin=google&_acct=C000050221&_version=1&_urlVersion=0&_userid=10&md5=b69e285834ad2d592204b452bea82df2.

pētnieks atklāja saistību starp dzimumu un bibliotēku apmeklēšanu/neapmeklēšanu, savukārt cita pētnieka secinājumos šī saistība vispār netiek novērota. Atšķirības pētījumu rezultātos tiek skaidrotas ar to, ka katrs pētījums ir veikts citā ASV reģionā. Tāpēc šī raksta autori saviem pētījumiem izvēlējās izmantot datus, kas iekļauj respondentu atbildes no visiem ASV reģioniem. Par pētījuma pamatvienību izvēloties mājsaimniecību, pētījuma rezultātā tika secināts, ka patiesi nozīmīgs ir ienākumu faktors. Tomēr tā nozīme tiek saistīta ar izglītību – jo lielāki ienākumi, jo augstāka izglītība, kas arī nosaka biežāku bibliotēkas apmeklēšanu. Pētījuma rezultāti arī rāda, ka liela nozīme ir attālumam starp bibliotēku un mājsaimniecības atrašanās vietu. Rezultāti liecina, ka vismazāk bibliotēku pakalpojumus izmanto jaunieši vecumā no 21 līdz 29 gadiem. Autori to skaidro ar šīs vecuma grupas dzīves veidu - tas ir laiks, kad cilvēks uzsāk savu pastāvīgo dzīvi – mācības augstskolā, darbs, ģimenes dzīves sākums. Vēl tika secināts, ka nozīmīgs faktors bibliotēku sniegto pakalpojumu izmantošanā / neizmantošanā ir etniskajai piederībai. Rezultāti liecina, ka cilvēki ar citu etnisko piederību (ne iedzimtie amerikāņi) retāk izmanto bibliotēku sniegtos pakalpojumus.

Nedaudz vecāks ir „**Tūkstošgades bibliotēku pētījums**”¹⁰⁴, kuru veica kompānija *Godbe Research & Analysis (GRA)*. Pētījuma pasūtītājs bija Silikona ielejas Bibliotēku sistēma (*The Silicon Valley Library System (SVLS)*). Pētījumam bija vairāki mērķi: noteikt izpratni par bibliotēkas pakalpojumiem un to lietošanas tendences; novērtēt apmierinātību ar primārajiem un sekundārajiem pakalpojumiem; identificēt efektīvas mārketinga stratēģijas; apkopot demogrāfisko informāciju mārketinga nolūkiem. Pētījums tika veikts 2000.gada janvārī un februārī Silikona ielejā (ASV), izmantojot telefonaptauju (n=1000).

Pētījuma rezultātā tika secināts, ka par ātrāko informācijas sniedzēju tika atzīts internets, tālāk dilstošā secībā sekoja publiskā bibliotēka, skolas bibliotēka, grāmatnīcu tīklu veikali, vietējais grāmatu veikals. Novērtējot resursa precizitāti, rūpīgumu informācijas nodrošināšanā, respondenti visaugstāk vērtēja publiskās bibliotēkas. Ļoti tuvu tām tika novērtētas arī skolas bibliotēkas. Savukārt internets šajā vērtējumā atradās trešajā vietā. Atbildot uz jautājumu, vai respondentam ir vairāk svarīgs ātrums vai informācijas precizitāte, lielākā daļa (68,5%) atbildēja, ka nozīmīgāka ir informācijas precizitāte. 16,3% atbildēja, ka abi, un tikai 14% atbildēja, ka ātrums (1,2% nebija viedokļa). Lielākā daļa respondentu (34%) arī atbildējuši, ka publiskā bibliotēka ir vieta, kur visvairāk tiek iegūti avoti lasīšanai, kā arī cita informācija. Noskaidrojot, kā tika iegūta informācija par publisko bibliotēku, lielākā daļa respondentu (55%) atbildēja, ka vienkārši par to ir zinājuši, 39,9% atzina, ka informāciju par publisko bibliotēku ir ieguvuši skolā, bet vēl 24,5% informāciju par publisko bibliotēku ir

¹⁰⁴ **The Silicon Valley Library System.** *Millennium Library Survey, 2000* [online]. Godbe Research and Analysis (GRA). 2000. 44 p. [cited 30.01.2009]. Available: <http://www.svls.lib.ca.us/godbe/report.pdf>

ieguvuši no citu teiktā. Vērtējot publisko bibliotēku pēc efektivitātes, visaugstākais vidējais koeficients bija atbilžu variantam „laba cena”. Tuvu šim vērtējumam bija arī šādi aspekti: „klientu apkalpošana”, „pieredzējis personāls”, „komfortabla vide”, „precīza un uzticama informācija”, „viegli atrast materiālus”, „tiek ātri atbildēts uz jautājumiem”.

Pēdējā gada laikā publisko bibliotēku bija apmeklējuši 71% respondentu. Neapmeklētāju galvenie iemesli bija: „nav nepieciešamības”, „nav laika”, „piekļūst bibliotēkai caur internetu”, „neapmierina bibliotēkas darba laiks”, „grāmatas pērk paši”.

Atbildot uz atvērto jautājumu par populārāko publiskās bibliotēkas pakalpojumu, respondenti visvairāk minēja stāstu laiku (*storytime*), tam sekoja grāmatu pieejamība ierakstu CD un kasešu formātā un multimediju materiāli. Arī novērtējot apmierinātību ar pakalpojumiem, stāstu laiks (*storytime*) ieguva visaugstāko vērtējumu. Augstu tika novērtētas arī lasīšanas programmas, grāmatu pieejamība ierakstu CD un kasešu formātā. Viszemāko apmierinātības novērtējumu ieguva „piemērots darbalaiks”. Respondentu atbildes par bibliotēkā nepieciešamajiem uzlabojumiem ir šādas: „klusas un sociālas vides izveide”, „krēslu nodrošināšana”, „iespējas sēdēt uz grīdas, lai radītu vairāk neformālu atmosfēru”. Pakalpojumu jomā vislielāko pievilcību izraisīja iespēja uzlabot klientu apkalpošanas biroju, kas palīdzētu atrast visu meklējamo, kā arī apmācība e-resursu izmantošanā un bibliotēkas grāmatu pasūtīšana internetā un to piegāde par nelielu samaksu uz mājām. Respondenti samērā maz izmanto bibliotēkas vietni (83,9% respondentu neizmanto). Tie, kas izmanto vietni, to izmanto piekļuvei e-katalogam, datubāzēm un citiem e-resursiem, informācijas par bibliotēkas atrašanos/darba laiku apskatīšanai.

Tālāk ir apskatīti daži pētījumi, kuros publisko bibliotēku pakalpojumu novērtējums ir analizēts, salīdzinot rezultātus pa gadiem.

Pētījumu „**Līča rajona iedzīvotāju pētījums**”¹⁰⁵ arī ir izstrādājusi kompānija *Godbe Research & Analysis (GRA)*. Pētījumā izmantota tāda pati metode kā „Tūkstošgades bibliotēku pētījumā” (telefonaptauja). Pētījums veikts 2005.gada decembrī, un tajā ir veikta rezultātu salīdzināšana ar 2000.gada pētījumu. Pētījumam bijuši vairāki mērķi: noskaidrot bibliotēkas tiešsaistes pakalpojumu lietošanas tendences; novērtēt apmierinātību ar pakalpojumiem; noteikt efektīvas mārketinga stratēģijas; meklēt uzlabojumus bibliotēkas pakalpojumu izmantošanā; apkopot attieksmes, uzvedības un demogrāfisko informāciju, lai izveidotu to iedzīvotāju portretu, kurus apkalpo Centrālās piekrastes bibliotēku sistēma.

¹⁰⁵ *Survey of Bay Area residents: Conducted for the Central Coast Library System* [online]. Godbe Research. January 2006. 78 p. [cited 07.07.2009]. Available: <http://www.svls.lib.ca.us/SVLS/html/2005CentralCoastSurvey/Central%20Coast%20Library%202005%20survey%20report.pdf>.

Pētījuma rezultātā secināts, ka, salīdzinot 2005.gada un 2000.gada pētījumu rezultātus, notikušas izmaiņas bibliotēku novērtējumā. Piemēram, 2005.gadā par precīzāko un kvalitatīvāko informācijas ieguves vietu tiek uzskatīta skolas bibliotēka, bet publiskā bibliotēka ieņem otro vietu, kas ir pretēji, salīdzinot ar rezultātiem 2000.gadā. 2005.gadā respondentu vidū vēl nozīmīgāks ir kļuvis resursu kvalitātes rādītājs, nevis datu ieguves ātrums. 2005.gadā ir saglabājies līdzīgs kā 2000.gadā pakalpojumu kvalitātes vērtējums. Visaugstāk tika novērtēts tas, ka tiek nodrošināts labs klientu apkalpošanas serviss, ir pieredzējuši darbinieki, visi dokumenti un informācija atrodas ērtā vidē. Procentuāli ir palielinājies to respondentu skaits, kuri pēdējā gada laikā ir bijuši publiskajā bibliotēkā (2000.gada laikā - 71% respondentu, 2005.gadā - 79,2%). Arī salīdzinot iemeslus, kāpēc respondenti neapmeklē publisko bibliotēku, redzams, ka galvenais iemesls ir tāds pat: nav nepieciešamas bibliotēkas. 2005.gadā kā atbilžu variants parādās interneta izmantošana kā alternatīva bibliotēkas neapmeklēšanai, ko atzīmēja 26% respondentu. Iespējams, ka tieši šī varianta iekļaušana iespējamo neapmeklētību ietekmējošo faktoru sarakstā radīja situāciju, ka krasi samazinājās to bibliotēkas neapmeklētāju skaits, kas publisko bibliotēku neapmeklē tāpēc, ka viņiem nav laika – ja 2000.gadā šo atbilžu variantu izvēlējās 22,1% respondentu, tad 2005.gadā tie bija jau tikai 8,6%. Par interneta kā informācijas iegūšanas līdzekļa nozīmes palielināšanos var spriest arī pēc atbildes uz jautājumu, vai respondenti izmanto vietējās bibliotēkas vietnes internetā - salīdzinot ar 2000.gadu, izmantotāju skaits ir palielinājies.

Piemērs regulāriem lietotāju apmierinātības pētījumiem ir Monašas Universitātes bibliotēkas pētījums **"Bibliotēkas lietotāju apmierinātības pētījums"**¹⁰⁶. Šīs bibliotēkas lietotāju apmierinātības izpētei raksturīga stingra regularitāte, tāpēc 2007.gada pētījuma datus iespējams salīdzināt ar 2000., 2003., 2005.gada pētījuma datiem. Pētījuma mērķis jau definēts 2000.gada pētījumā: identificēt un apzināt prioritāros jautājumus, kas ietekmē lietotājus; attīstīt iespēju izmērīt un kontrolēt Monašas universitātes bibliotēkas sniegumu laika gaitā; sniegt lietotājiem iespēju atklāti un godīgi komunicēt ar bibliotēkas menedžmenta grupu; salīdzināt iegūtos datus ar citu universitāšu datiem, lai dalītos iespējās risināt noteiktus jautājumus. Pētījumā izmantota aptauja interneta vidē, tās uzdevums bija novērtēt pakalpojuma nozīmīgumu un sniegto kvalitāti, nosakot intervālu starp pirmo un otro.

Pētījuma rezultātā secināts, ka kopumā lietotāji ir apmierināti ar bibliotēkas pakalpojumiem un, pateicoties pētījumu regularitātei, ir redzams, kā mainās lietotāju

¹⁰⁶ **Monash University Library.** *Monash University Library: Customer Survey* [online]. Prepared by Rodski Behavioural Research Group. Organisational & Research Psychologists. Novembre 2000. [cited 05.07.2009]. Available: <http://www.lib.monash.edu.au/reports/survey-customer/2000/cust-survey2000a.pdf>.

vērtējums noteiktam pakalpojumam un kā iespējams kontrolēt pakalpojumu kvalitāti, pamatojoties uz lietotāju vērtējumiem.

Tā, piemēram, 2000.gadā par vissvarīgāko aspektu / pakalpojumu tika atzīts, lai bibliotēkas krājums būtu atbilstošs respondenta vajadzībām, tam sekoja, ka bibliotēkas katalogs sniedz skaidru un noderīgu informāciju un ka ir nodrošināta pieeja elektroniskajām datubāzēm. Savukārt kā realizētie aspekti visaugstāk tika novērtēti „*bibliotēkas personāls mani apkalpo taisnīgi un bez diskriminācijas*”, „*bibliotēkas personāls ir laipns*”, „*man praktiski nav jāgaida lielās rindās pie apkalpojošā galda*”. Savukārt 2007.gada pētījumos atklājās pavisam cita aina. Kā nozīmīgākais no aspektiem tika uzskatīts fakts, ka ir viegli pieejami elektroniskie resursi, tam sekoja iespēja viegli izmantot bibliotēkas katalogu un bibliotēkas krājuma atbilstība respondenta vajadzībām. Bet pie bibliotēkas sniegumiem atkal tiek visaugstāk novērtēts bibliotēkas personāls. Arī šoreiz visaugstāk tiek novērtēts aspekts „*bibliotēkas personāls mani apkalpo taisnīgi un bez diskriminācijas*”, kam seko tādi aspekti kā „*bibliotēkas personāls uzrāda profesionalitāti*” un „*bibliotēkas personāls ir izpalīdzīgs un draudzīgs*”.

Publisko bibliotēku vērtības izpēte veikta arī Austrālijā 2008.gadā. Pētījuma nosaukums „**Kopienų bagātināšana: publisko bibliotēku vērtība Jaundienvidvelsā**”¹⁰⁷. Pētījuma mērķis bija noskaidrot, kā bibliotēka spēcina / atbalsta vietējo sabiedrību sociālajā, kultūras un vides aspektā, kā arī kāds ir tās ekonomiskais ieguldījums. Pētījumā tika izmantotas dažādas metodes: lietotāju, darbinieku, pašvaldības pārstāvju aptauja (anketēšana), gadījumu analīze, intervijas.

Pētījuma galvenie secinājumi ir šādi: bibliotēkas lietotāji katrā apmeklējuma reizē bibliotēkā uzturas vidēji 35 minūtes un uzskata bibliotēku par vietu, kas nodrošina drīzāk izmaksu nekā laika ietaupīšanu. Bibliotēka tiek galvenokārt novērtēta tās fiziskā krājuma, pieejamās profesionālās palīdzības un draudzīgās atmosfēras dēļ. Pieci nozīmīgākie bibliotēkas lietošanas rezultāti ir: uzlabota dzīves kvalitāte; prieks, kas iegūts no hobijiem; iespēja iegūt informāciju, kas nav pieejama citur; atbalsts mūžizglītībā; atbalsts bērnu izglītībā. Pieci nozīmīgākie bibliotēkas devumi sabiedrībai ir: droša un patīkama apmeklēšanas vieta; atbalsts izglītībai un mūžizglītībai; vieta, kas veicina atbildīgu sociālo uzvedību; vieta, kur nodrošināta piekļuve internetam (drošība, harmonija, vienlīdzība, izglītība). Publiskās bibliotēkas galvenais devums sabiedrības kultūrai tiek nodrošināts ar

¹⁰⁷ **Library Council of New South Wales.** *Enriching communities: The value of public libraries in New South Wales* [online]. J.L. Management Services Pty. Ltd., Library Council of New South Wales, March 2008. [cited 15.06.2009]. Available: http://www.sl.nsw.gov.au/services/public_libraries/publications/docs/enriching_communities.pdf.

izsnieguma pakalpojumu, uzziņām un novadpētniecības darbu. Novērtētas ir arī vietējo mākslinieku izstādes un tikšanās ar rakstniekiem. Bibliotēkas ekonomiskā vērtība tika izmērīta ar iedzīvotāju vēlmi maksāt bibliotēkai vidēji \$ 58,20 gadā. Ekonomiskais labums tika novērtēts ar iespēju ietaupīt, nepērkot materiālus. Kopumā tas bibliotēku lietotājiem ļauj ietaupīt \$ 325 gadā. Valsts līmenī tie ir \$1 216 miljoni. Tādējādi katrs dolārs, kas tiek iztērēts bibliotēkas vajadzībām, rada \$ 4,24 ekonomisko labumu. Ekonomiskā aktivitāte tika mērīta ar publiskās bibliotēkas devumu ekonomikai un tas sastādīja \$ 810,2 miljonus. Tādējādi katrs dolārs, kas tiek iztērēts bibliotēkas vajadzībām, rada \$ 2,82 ekonomiskajai aktivitātei.

Pētījuma apskatā ir iekļauts arī Čīlē veiktais pētījums **“Bibliotēku tīkli atver tavu pasauli”**¹⁰⁸. Projektu realizēja Izglītības pētījumu un attīstības centrs (*Center for Educational Research and Development*) sadarbībā ar Bila un Melindas Geitsu fondu (*BMGF*) 2002., 2003., 2004. un 2005. gadā. Pētījuma mērķis bija noskaidrot datoru un interneta ieviešanas un apmācības projekta efektivitāti Čīlē. Pētījums raksturo un analizē IKT (informācijas un komunikācijas tehnoloģijas) pieejamības un izmantošanas līmeni lietotāju vidū publiskajās bibliotēkās, IKT izmantošanas efektivitāti, kā arī sniedz IKT ietekmes uz vietējo sabiedrību un inovācijām publisko bibliotēku pārvaldībā novērtējumu. Pētījumā izmantotas gan kvantitatīvās (anketēšana), gan kvalitatīvās (fokusa grupas intervija, etnogrāfiskā izsekošana) metodes.

Pētījuma rezultātā secināts, ka bibliotēkas lietotāji 2005.gadā publisko bibliotēku apmeklē aptuveni 10 reizes mēnesī, kas salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu rezultātiem ir divas reizes vairāk. Analizējot laiku, ko lietotājs patērē, lai ierastos bibliotēkā, secināts, ka lielākā daļa lietotāju dzīvo relatīvi netālu no bibliotēkas. Viens no visbiežāk minētajiem iemesliem bibliotēkas apmeklējumam ir IKT izmantošana, kas ir populārāka kā tradicionālo pakalpojumu izmantošana (2005.gadā 34% publisko bibliotēku lietotājiem ir dators mājās (salīdzinot ar 2003.gadu - pieaugums par 11,2%), tātad joprojām lielai daļai lietotāju nav pieejams dators un interneta pieslēgums mājās). Apmeklējot publisko bibliotēku, 7 no 10 lietotājiem katrā bibliotēkas apmeklējuma reizē izmanto datoru (2003.gadā 4-5 lietotāji no 10). Savukārt internetu izmanto 75,4% lietotāju (2003.gadā - 32,8%). Tāpat interesants ir fakts, ka lauku iedzīvotāji publiskajā bibliotēkā datorus izmanto vairāk kā pilsētnieki. Visbiežāk minētie iemesli interneta izmantošanai publiskajā bibliotēkā bija: ar studijām

¹⁰⁸ **Centro de Investigación y Desarrollo de la Educación, CIDE (Educational Research & Development Center).** *BiblioRedes – Abre tu mundo project: Intermediate evaluation Project* [online]. October 2004. [cited 15.06.2009]. Available: <http://www.biblioredes.cl/NR/rdonlyres/EF066796-154B-4380-B52D-687C080E6B2C/51638/InformeIntegradoEvaluaci%C3%B3nIntermediaBiblioRedes200.pdf>.

saistīti jautājumi, e-pasta izmantošana, klejošana internetā, tiešsaistes laikrakstu skatīšanās, lasīšana. Salīdzinoši ar 2003.gadu, internets vairāk tiek izmantots studiju un komunikācijas vajadzībām, bet mazāk izklaidei un atpūtai. Pirms projekta „Abre tu Mundo” publisko bibliotēku lietotāju apmācībām, 2003.gadā 1 no 100 lietotājiem atzina, ka ir mācījies, kā izmantot datoru publiskajā bibliotēkā, savukārt 2005.gadā jau 20 lietotāju no 100 bija mācījušies to darīt.

Savukārt mājasaimniecību aptaujas rezultātā noskaidrots, ka lielākā daļa respondentu, kas apgalvo, ka prot izmantot datoru, to ir iemācījušies paši. Arī pamatskola un vidusskola tika bieži minētas. Publiskā bibliotēka kā vieta, kur apgūta prasme strādāt ar datoru, tiek minēta salīdzinoši reti. Iemesls, kāpēc tiek apmeklēta bibliotēka, visbiežāk ir tradicionālais, lai aizņemtos grāmatas. Tad seko specializētas informācijas meklēšana, trešajā vietā atstājot datora un interneta izmantošanu. Uz jautājumu, cik cilvēki ir informēti par „BiblioRedes” projektu, atbildes, salīdzinot pa gadiem, bija šādas: 2002.gadā par projektu zināja tikai 5%, 2004. gadā tie bija jau 17%. Tāpat 2004.gadā daudz vairāk mājasaimniecību zināja, ka bibliotēkās ir pieejami datori un internets. Iemesli, kāpēc tie cilvēki, kas zina, ka bibliotēkā ir pieejamas IKT, tomēr tās neizmanto, ir laika trūkums, neprasme rīkoties ar šīm tehnoloģijām un uzskats, ka tas viņiem nav vajadzīgs. Respondenti, kas zināja par datoru un interneta pieejamību bibliotēkās, arī uzskata, ka progress publiskajās bibliotēkās ir panākts tieši ar IKT. Lielākā daļa aptaujāto uzskata, ka publiskā bibliotēka ir kļuvusi daudz modernāka, ir uzlaboti pakalpojumi, cilvēki vairāk apmeklē bibliotēkas un tie daudz ātrāk saņem informāciju. Salīdzinot 2002., 2003. un 2004. gada rezultātus, jāsecina, ka šajā ziņā tie īpaši neatšķiras.

Pētījumā tika analizēts uzticamības līmenis bibliotēkām salīdzinājumā ar dažādām citām institūcijām, piemēram, policiju, baznīcu, skolu, ģimeni, bruņotajiem spēkiem u.c. Pētījums parādīja, ka uzticamība bibliotēkai ir ļoti būtiska - bibliotēka atrodas otrajā vietā uzreiz aiz ģimenes.

Pētījumā noskaidroti galvenie ieguvumi, ko devis sabiedrībai: ar projekta palīdzību cilvēki no sociāli neaizsargātākajām grupām var un prot izmantot IKT. Tas ir noticis, pateicoties brīvai, bezmaksas pieejai datoriem un internetam, apmācības kursiem. Projekta rezultāti parāda, ka lietotāju skaits, kas, apmeklējot bibliotēku, izmanto datoru, ir pieaudzis līdz 65%. Ar katru gadu aug to cilvēku skaits, kas ir kļuvuši tehnoloģijpratīgi, pateicoties tieši „BiblioRedes” apmācībām. 2005.gadā, kad projekts noslēdzās, bija apmācīti 32% no visiem publisko bibliotēku lietotājiem.

Salīdzinot IKT lietošanas prasmes, parādās sakarība, ka jo vecāks ir lietotājs, jo sliktākas IKT lietošanas prasmes. Lielākais progress pēc apmācībām novērots vecumā virs 30

gadiem, savukārt lielākās atšķirības vecumā starp 51 un 64 gadiem. Šie skaitļi norāda arī uz digitālās plaisas mazināšanos un „BiblioRedes” projekta ietekmi.

2.3. Citi pētījumi

Lai gūtu priekšstatu par metodēm, ar kurām tiek pētīta noteiktu sociālo grupu informācijas meklēšanas un ieguves uzvedība, tiek apskatīts arī pētījums „**Cilvēki, vietas un jautājumi: pilsētas jauniešu ikdienas informācijas meklēšanas uzvedība**”¹⁰⁹. Pētījums veikts 2004. un 2005.gadā Filadelfijā, ASV. Tā mērķis bija noskaidrot, kāda veida informāciju pilsētas jaunieši ikdienā meklē, kādus informācijas avotus viņi izmanto, pie kādiem cilvēkiem vērsas, meklējot informāciju. Pētījumā tika izmantota aptauja, aktivitāšu kartītes, audio žurnāli, fotografēšana, fokusa grupu intervijas. Iegūtie dati tiek grupēti trīs kategorijās: vietas/informācijas resursi, cilvēki, kam prasa padomu, jautājumu veidi.

Pētījuma nozīmīgākie rezultāti: no informācijas iegūšanas vietām un resursiem pārliecinoši pirmajā vietā izvirzās mobilais telefons, tam seko televīzija, skola, skolas bibliotēka, publiskā bibliotēka tiek samērā reti izmantota. Arī bibliotekāri kā cilvēki, kuriem prasa padomus ikdienas dzīves informācijas meklēšanā, ierindojas tikai aiz draugiem/ģimenes, skolas darbiniekiem.

Lasīšanas izpētei tiek izmantots pētījums „**Lasīšanas motivācijas dimensijas: pieaugušo lasīšanas motivācijas skalas izstrāde**”.¹¹⁰ Pētījuma autori: N.Šute (*N.S.Schutte*) un Džons M.Malofs (*J.M.Malouff*) (Austrālijas Jaunanglijas Universitāte), pētījums veikts 2007.gadā. Pētījumā izmantota anketēšanas metode, tā pamatā – Lasīšanas ierosināšanas teorija, kā arī Lasīšanas motivācijas anketa bērniem. Pētījuma galvenie rezultāti ir šādi: pieaugušo lasīšanas motivāciju var uztvert kā daļu no vispārējās motivācijas sistēmas. Lasīšanas motivācijai pieaugušo vidū būtiska ir iekšējā motivācija (lasīšana kā daļa no sevis) un tā ir saistīta ar lasīšanas prieku.

¹⁰⁹ **Agosto, Denise E., Hughess-Hassell, Sandra.** People, Places, and Questions: An Investigation of the Everyday Life Information-seeking Behaviors of Urban Young Adults. *Library & Information Science Research*, Nr.27, 2005, pp.141-163.

¹¹⁰ **Schutte, Nicola, Malouff, John.** Dimensions of Reading Motivation : Development of An Adult Reading Motivation Scale. University of New England, Armidale, Australia. *Reading Psychology*, vol.28, Nr.5, 2007 Oct., pp.469–489. ISSN 0270-2711.

3. PĒTĪJUMA METODOLOĢIJAS RAKSTUROJUMS

3.1. Kvantitatīvā pētījuma metodoloģijas un instrumentārija apraksts

Kvantitatīvā pētījuma - aptaujas pamatā ir „Informācijas lietotāju uzvedības ekoloģiskā teorija”, kas postulē, ka cilvēkam - informācijas lietotājam ir informācijas vajadzības, ko viņš apmierina, izmantojot viņam pieejamos uzticamos informācijas avotus – gan personiskos tīklus, gan arī plašsaziņas līdzekļu un dažādu institūciju sniegto informāciju. Informācijas vajadzību formulēšanu un to apmierināšanu ietekmē dažādi faktori, piemēram, sociālās un kultūras vērtības, dzīves stils, fiziskā vide un sociāli ekonomiskie apstākļi.

Ar kvantitatīvā pētījuma – aptaujas palīdzību tiek noskaidroti šādi jautājumi:

1. kādas ir Latvijas iedzīvotāju informācijas vajadzības un kuri ir biežāk izmantotie informācijas avoti;
2. kuriem informācijas avotiem iedzīvotāji uzticas visvairāk;
3. kādus vietējās pašvaldības pakalpojumus iedzīvotāji izmanto un cik lielā mērā viņi ir apmierināti ar to kvalitāti;
4. vai, cik bieži un kādus pašvaldību publisko bibliotēku sniegtos pakalpojumus iedzīvotāji izmanto un kā vērtē to kvalitāti;
5. kā iedzīvotāji vērtē dažādās pašvaldību institūcijās strādājošo darbinieku darba kvalitāti;
6. cik lielā mērā pašvaldību publiskās bibliotēkas var būt noderīgas iedzīvotāju informācijas un dažādu citu vajadzību apmierināšanā.

Aptaujā iegūtie rezultāti sniedz atbildes uz pētījuma mērķos izvirzītajiem jautājumiem:

1. kāda ir pašvaldības publisko bibliotēku vērtība sabiedrībā kopumā un vietējās pašvaldības līmenī;
2. kāds ir uzticēšanās līmenis publiskajai bibliotēkai, bibliotēkām un bibliotēkā iegūtai informācijai;
3. kāda ir lietotāju apmierinātība ar publiskās bibliotēkas pakalpojumiem.

Kvantitatīvā pētījuma – aptaujas anketa (*skat. 2.piel.*) sastāv no trīs jautājumu blokiem. Pirmajā jautājumu blokā (*skat. 2.piel. aptaujas anketas A jautājumu bloku*) iekļauti jautājumi par Latvijas iedzīvotāju informācijas vajadzībām un informācijas avotiem, kurus tie izmanto vajadzību apmierināšanā. Otrajā jautājumu blokā (*skat. B jautājumu bloku*) iekļauti jautājumi par pašvaldības pakalpojumiem, lai noskaidrotu to izmantojamību un iedzīvotāju vērtējumu par to kvalitāti, tajā skaitā ietverti arī pašvaldības publiskās bibliotēkas pakalpojumi. Trešajā jautājumu blokā (*skat. C jautājumu bloku*) iekļauti jautājumi par faktiski

izmantotajiem pašvaldības publiskās bibliotēkas pakalpojumiem un lietotāju apmierinātību ar to kvalitāti.

3.1.1. Jautājumu izvēles un formulējumu pamatojums

Lai iegūtu priekšstatu par iedzīvotāju viedokli bibliotēku darba novērtējuma izmaiņām laika gaitā, kā arī dotu iespēju pētniekiem salīdzināt aptaujas datus ar līdzīgu starptautisku pētījumu rezultātiem, aptaujas anketas izveidē izmantotas dažu Latvijā un Lietuvā veikto aptauju anketas.

Aptaujas anketas sagatavošanā tika izmantotas 2007.gadā pēc valsts aģentūras „Kultūras informācijas sistēmas” pasūtījuma kompānijas SKDS veiktajā „Pētījumā par informācijas komunikāciju tehnoloģiju pieejamību un izmantošanu un bibliotēku funkcionālo lomu Latvijas sabiedrībā”¹¹¹ pielietotās aptaujas anketas, kā arī Martina Mažvīda Lietuvas Nacionālās bibliotēkas un kompānijas *GfK CR Baltic* 2009.gadā veiktās Lietuvas iedzīvotāju aptaujas anketa¹¹².

3.1.2. Jautājumi par iedzīvotāju izmantotajiem avotiem un uzticēšanos tiem

Aptaujas anketā tika iekļauti gan atvērtie, gan slēgtie jautājumi par to, kāda informācija un par kādiem tematiem respondentiem bijusi nepieciešama pēdējās nedēļas un pēdējā mēneša laikā (attiecīgi jautājumi A1 un A2). Atbildes uz šiem jautājumiem sniedz priekšstatu par iedzīvotāju informācijas vajadzībām. Slēgtajā jautājumā A2 ir iekļautas 11 dažādi iedzīvotājiem aktuāli un svarīgi temati (jomas), par kurām viņi ir meklējuši informāciju, t.i., izglītības, veselības, darba un kultūras jautājumi, kā arī notikumi pašvaldībā un politikā. Jautājuma atbilžu varianti „*Neesmu meklējis*”, „*Esmu meklējis vienu reizi*”, „*Esmu meklējis vairākas reizes*” ļauj identificēt tos tematus, par kuriem iedzīvotāji visbiežāk meklē informāciju.

Jautājumu bloks A3 veidots, izmantojot „Informācijas meklēšanas un izmantošanas ekoloģisko modeli”, kurā ietverti dažādi informācijas avoti, ko cilvēks var izmantot savu informācijas vajadzību apmierināšanā. Visbiežāk cilvēki vēršas pie ģimenes locekļiem vai

¹¹¹ Pētījums par informācijas komunikāciju tehnoloģiju pieejamību un izmantošanu un bibliotēku funkcionālo lomu Latvijas sabiedrībā : [pēc valsts aģentūras „Kultūras informācijas sistēmas” pasūtījuma tirgus un sabiedriskās domas pētījumu centra „SKDS” 2007.g. veiktais pētījums]. Dati pieejami: <http://www.kis.gov.lv/lv/c14/n630/>.

¹¹² *The Research Report on the Sociological Research “Utilization and Assessment of Municipal Services” on the Project “Libraries for innovation”* [online]. Contract giver Martinas Mažvydas National Library of Lithuania. Contract acceptor *GfK CR Baltic*. The Report drafted by Giedrė Plepytė. Vilnius, 26th February 2009. 36 p. [cited 08.07.2009]. Available: http://www.bibliotekospazangai.lt/ImpactAssessment/Library_ranking_report.pdf.

draugiem, lai uzzinātu kaut ko vairāk par kādu viņiem interesējošo jautājumu. Tie veido t.s. personīgos tīklus (*personal networks*). Dažādi masu mediji ir tie informācijas avoti, kurus iedzīvotāji izmanto pietiekami bieži un kuri ir nozīmīgi informācijas iegūšanai par norisēm sabiedrībā kopumā. Tie ir dažādi preses izdevumi, internets, TV un radio. Salīdzinoši retāk iedzīvotāji izmanto dažādu institūciju sniegto informāciju. Tās ir pašvaldības publiskās bibliotēkas, dažādas valsts un pašvaldības institūcijas u.tml. Anketā iekļauts arī jautājums par to, vai respondenti ir saņēmuši nepieciešamo informāciju, izmantojot minētos avotus. Atbilžu varianti „Jā, pilnībā”, „Jā, daļēji” un „Nē, nesaņēmu” ļauj identificēt to, cik lielā mērā šie dažādie informācijas avoti ir bijuši noderīgi informācijas vajadzību apmierināšanā.

A4 jautājumu bloks ir iekļauts aptaujas anketā, lai noskaidrotu, vai un cik lielā mērā iedzīvotāji uzticas dažādiem informācijas avotiem un to sniegtajai informācijai, vai, piemēram, iedzīvotāji uzticas ģimenes locekļu, masu mediju, pašvaldību publisko bibliotēku, dažādu valsts un pašvaldību institūciju sniegtajai informācijai. Jautājums formulēts pietiekami neitrāli un saprotami: „*Vai, Jūsaprāt, ir nepieciešams pārbaudīt informāciju, kuru sniedz...?*”. Tas ļauj arī noskaidrot, cik lielā mērā iedzīvotāji uzticas pašvaldību publisko bibliotēku darbiniekiem un to sniegtajai informācijai, salīdzinot to ar citiem informācijas avotiem. Atbilžu varianti: „*Vienmēr jāpārbauda*”, „*Bieži ir jāpārbauda*”, „*Dažkārt ir jāpārbauda*” vai „*Nekad nav jāpārbauda*” ļauj identificēt tos informācijas avotus, kuriem iedzīvotāji uzticas vai, tieši otrādi, neuzticas.

Aptaujas anketā tika arī iekļauti divi slēgtie jautājumi par iedzīvotāju pieeju internetam un tā izmantošanas paradumiem. Šie jautājumi ir nepieciešami, lai varētu noskaidrot, vai un kur iedzīvotāji izmanto internetu, kuras ir tās iedzīvotāju grupas, kas internetu izmanto vai, tieši otrādi, neizmanto. Tas ļauj pētniekiem identificēt dažādas interneta un pašvaldības bibliotēkas pakalpojumu lietotāju grupas, kā arī izprast to motivāciju. Iespējams, ka tiem, kuriem ir relatīvi viegli piekļūt internetam un kuri to ikdienā izmanto, retāk ir nepieciešams izmantot pašvaldības bibliotēkas sniegtos pakalpojumus. Jautājumu un atbilžu formulējumos izmantotas jau pieminēto Latvijā un Lietuvā veikto aptauju anketas, tādejādi tas ļauj salīdzināt šīs aptaujas datus ar minēto pētījumu rezultātiem.

3.1.3. Pašvaldības pakalpojumu izmantošana un to novērtējums

Lai novērtētu dažādus pašvaldībā sniegtos pakalpojumus, tajā skaitā arī pašvaldības publiskās bibliotēkas pakalpojumus, aptaujas anketā tika iekļauti vairāki jautājumi par to, vai iedzīvotāji ir izmantojuši dažādus pakalpojumus, piemēram, sabiedriskā transporta, kultūras iestāžu un izglītības iestāžu pakalpojumus un cik lielā mērā viņi ir apmierināti ar to kvalitāti.

Vairāku jautājumu bloku izveidē (*B1, B2, B4 un B5*) izmantota Martina Mažvīda Lietuvas Nacionālās bibliotēkas un kompānijas *GfK CR Baltic* 2009.gadā veiktās Lietuvas iedzīvotāju aptaujas anketa¹¹³. Lietuvā veiktā pētījuma mērķis bija noskaidrot pašvaldības publisko bibliotēku nozīmību iedzīvotāju vidū, salīdzinot ar citiem pašvaldības finansētajiem pakalpojumiem. Izvēlēta pētījuma metodoloģija un instrumentārijs (aptaujas anketa) ir arī piemērota šim pētījumam, lai varētu pārbaudīt pētījumā izvirzītās hipotēzes, izvēlēta instrumentārija validitāti un drošumu, kā arī salīdzināt iegūtos datus ar minētā pētījuma rezultātiem.

B1 jautājumu blokā iekļautas astoņas dažādas pakalpojumu jomas (vides saimniecības, sabiedriskā transporta pakalpojumi, kultūras, sporta un izglītības pakalpojumi, sociālie un mājokļu saimniecības pakalpojumi, kā arī veselības aprūpes pakalpojumi). Šīs jomas izvēlētas atbilstoši Latvijas Republikas likumam „Par pašvaldībām”¹¹⁴ un tajā noteiktajām pašvaldības autonomajām funkcijām. Papildus septiņām pakalpojumu jomām, kuras bija sākotnēji iekļautas Lietuvā veiktās aptaujas anketā, šajā jautājumu blokā pievienoti arī veselības aprūpes iestāžu sniegtie pakalpojumi, jo Latvijas Republikā vietējās pašvaldības ir atbildīgas par veselības pakalpojumu pieejamības nodrošināšanu.

B2 jautājumu blokā iekļauti jautājumi par to, cik lielā mērā iedzīvotāji ir apmierināti ar vietējās pašvaldības pakalpojumiem jau pieminētajās astoņās pakalpojumu jomās. Tā kā anketas izstrādes periodā¹¹⁵ Latvijā vēl nebija pabeigta pašvaldību teritoriālā reforma, tad, atšķirībā no Lietuvā veiktajā pētījumā izmantotās anketas, jautājums formulēts vienkāršāk. Anketā nav norādīts, vai pakalpojumu sniedz rajona, novada vai pagasta pašvaldība, jo tas daudziem respondentiem varētu radīt grūtības, novērtējot, vai pieminētos pakalpojumus sniedz rajona, novada vai pagasta pašvaldība. Apmierinātība tiek mērīta ar četriem atbilžu variantiem, t.i. „*apmierināts*”, „*drīzāk apmierināts*”, „*drīzāk neapmierināts*” un „*neapmierināts*”, tādējādi ļaujot identificēt respondentu apmierinātības pakāpi ar sniegtajiem pakalpojumiem.

B3 jautājumu bloks izveidots, lai noskaidrotu, cik nozīmīgas iedzīvotājiem ir jau nosauktās pakalpojumu jomas un kādām jomām viņi vēlētos palielināt vai, tieši otrādi, samazināt pašvaldības finansējumu. Respondentiem jānovērtē atsevišķi, kādām četrām jomām

¹¹³ *The Research Report on the Sociological Research “Utilization and Assessment of Municipal Services” on the Project “Libraries for innovation”* [online]. Contract giver Martinas Mažvydas National Library of Lithuania. Contract acceptor *GfK CR Baltic*. The Report drafted by Giedrė Plepytė. Vilnius, 26th February 2009. 36 p. [cited 08.07.2009]. Available: http://www.bibliotekospazangai.lt/ImpactAssessment/Library_ranking_report.pdf.

¹¹⁴ *Par pašvaldībām* [tiešsaiste] : Latvijas Republikas likums : [ar 16.06.2009 grozījumiem spēkā ar 01.07.2009]. [skatīts 02.07.2009]. Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=57255>. Pieejams arī laikrakstā “Latvijas Vēstnesis”, Nr.98, 2009, 27.jūn.

¹¹⁵ Anketa tika izstrādāta 2009.gada februārī-martā.

viņi vēlētos palielināt finansējumu un kādām četrām jomām viņi vēlētos samazināt finansējumu, ja būtu nepieciešamība mainīt pašvaldības budžeta asignējumu. Atbildes uz šiem hipotētiskajiem jautājumiem ļauj identificēt tās pakalpojumu jomas, kas iedzīvotājiem ir sevišķi svarīgas un nozīmīgas. Citas metodes, kā, piemēram, jomu ranžēšana vai budžeta veidošana lielās iedzīvotāju aptaujās ir grūti pielietojamas. Iegūtie rezultāti bieži vien ir neviennozīmīgi interpretējami.

B4 jautājumu bloks mazliet pārveidotā formā ir aizgūts no jau pieminētā Lietuvā veiktā pētījuma anketas. Šajā jautājumu blokā iekļauti jautājumi par to, kādas vietējās pašvaldības kultūras vai atpūtas vietas (muzejus, galerijas, bibliotēkas un kultūras namus) respondenti ir apmeklējuši pēdējo 12 mēnešu laikā. Par šo kultūras un atpūtas vietu, tajā skaitā arī pašvaldību publisko pakalpojumu nozīmību varētu liecināt respondentu konkrētā rīcība, vai un cik bieži viņi ir apmeklējuši šīs vietas. Iespējams, jo biežāk iedzīvotāji apmeklē kultūras un atpūtas vietas, jo nozīmīgākas tās ir indivīda un citu iedzīvotāju dzīvē.

B5 jautājumu bloks ir izveidots ar mērķi, lai noskaidrotu, cik lielā mērā iedzīvotāji ir apmierināti ar pašvaldībā pieejamiem kultūras pakalpojumiem. Atbilžu varianti formulēti līdzīgi kā B2 jautājumu blokā, papildus iekļaujot variantu „*pašvaldībā šāda objekta nav*” tādiem gadījumiem, ja attiecīgie kultūras pakalpojumi un objekti nav pieejami respondenta vietējā pašvaldībā.

Līdzīgi kā B3 jautājumu blokā, lai noskaidrotu, cik nozīmīgas ir attiecīgās kultūras pakalpojumu jomas, respondentiem ir jāatbild, kādām divām kultūras pakalpojumu jomām viņi vēlētos palielināt pašvaldības finansējumu un kādām diviem šīs jomas pakalpojumiem viņi vēlētos samazināt finansējumu. Tas darīts ar nolūku, lai pētniekam izdotos identificēt kultūras pakalpojumu jomas, kas respondentiem ir vissvarīgākās.

Viens no pētījuma mērķiem ir noskaidrot, kāds ir uzticēšanās līmenis publiskajai bibliotēkai un bibliotekāriem, salīdzinot ar citu profesiju pārstāvjiem. Viens no uzticības indikatoriem varētu būt dažādu profesiju pārstāvju darba novērtējums. B7 jautājumu bloks izveidots, lai uzzinātu iedzīvotāju apmierinātību ar pašvaldību dažādās institūcijās strādājošo darbinieku darba kvalitāti. Šajā jautājumu blokā iekļauti 10 dažādu profesiju un nozaru pārstāvji, kuri sniedz pakalpojumus vietējā pašvaldībā. Apmierinātības mērīšanai izmantoti jau pieminētie četri atbilžu varianti, kas izmantoti šajā anketā. Apmierinātība vai neapmierinātība ar noteiktas profesijas pārstāvju darba kvalitāti liecina par iedzīvotāju lielāku uzticēšanos vai, tieši otrādi, neuzticēšanos šīm profesiju pārstāvju grupām.

Lai noskaidrotu, kādu nozīmi respondenti piešķir grāmatu lasīšanai, tika uzdoti divi jautājumi. Pirmais no indikatoriem ļauj noskaidrot bibliotēkām alternatīvos grāmatu iegūšanas

avotus („*Cik daudz grāmatu pēdējo trīs mēnešu laikā Jūs esat nopircis: veikalā; internetā; saņēmis kā dāvanu maksas; lejupielādējis no interneta; aizņēmis no paziņām*”) un šo avotu izmantošanas biežumu (skala: *nevienu grāmatu, 1-2 grāmatas, 3-5 grāmatas, 6 un vairāk grāmatas*). Otrs indikators ļauj noskaidrot grāmatu lasīšanas motivāciju. Pamatojoties uz Austrālijas pētnieku Nikolas Šattes (*Nicola Schutte*) un Džona Meloufa (*John Malouff*) pētījuma rezultātiem¹¹⁶, respondentam tika piedāvāts novērtēt trīs spriedumus (jautājums: „*Grāmatu lasīšana man palīdz...1) risināt lietišķus jautājumus (sadzīves, darba, mācību), 2) ...labāk saprast citus cilvēkus, sevi, 3) ...interesanti pavadīt brīvo laiku*). Tika izmantota skala: „*Pilnīgi piekrītu*”, „*Drīzāk piekrītu*”, „*Drīzāk nepiekrītu*”, „*Pilnīgi nepiekrītu*”. Atbildes uz abiem jautājumiem paredzētas, lai izveidotu grāmatu lasītāju tipoloģiskās grupas. Tas savukārt dod iespēju izvērtēt, kādā mērā tieši grāmatu lasīšanas intensitāte un grāmatu iegūšanas veidi ietekmē bibliotēku potenciālās auditorijas lielumu.

3.1.4. Pašvaldību publisko bibliotēku pakalpojumu izmantošana un to novērtējums

Trešais jautājumu bloks (C jautājumu bloks anketā) ir izveidots, lai uzzinātu, kādus pašvaldību publisko bibliotēku pakalpojumus iedzīvotāji ir faktiski izmantojoši un cik lielā mērā viņi ir apmierināti ar to kvalitāti. Papildu jautājumi ir iekļauti arī tiem respondentiem, kuri pēdējo 12 mēnešu laikā nav apmeklējuši nevienu bibliotēku, lai noskaidrotu, kāpēc viņi nav apmeklējuši, piemēram, pašvaldības publisko bibliotēku, kādi ir iespējamie neapmierinātības cēloņi, kā arī kādus bibliotēku pakalpojumus viņi vēlētos saņemt (*C2 un C4 jautājumu bloks*). Šīs respondentu atbildes ļauj pētniekiem identificēt tos faktorus, kas stimulē vai kavē ievērojamu daļu iedzīvotāju, kuri nav apmeklējuši bibliotēku, saņemt tās pakalpojumus.

Lai izveidotu pašvaldību bibliotēku lietotāju tipoloģiskās grupas, ir uzdoti trīs jautājumi tiem respondentiem, kuri pēdējo 12 mēnešu laikā ir apmeklējuši pašvaldības publisko bibliotēku: 1) *Cik bieži pēdējo 12 mēnešu laikā esat apmeklējis pašvaldības bibliotēku?* (Atbilžu skala: „*Vismaz reizi gadā*”, „*Vismaz reizi sešos mēnešos*”, „*Vismaz reizi trijos mēnešos*”, „*Vismaz reizi mēnesī*”, „*Vismaz reizi nedēļā*”); 2) *Cik daudz grāmatu pēdējo trīs mēnešu laikā Jūs esat paņēmis no pašvaldības publiskās bibliotēkas* (Atbilžu skala: „*Nevienu grāmatu*”; „*1-2 grāmatas*”; „*3-5 grāmatas*”; „*6 un vairāk grāmatas*”); 3) *Kas izmanto grāmatas, preses izdevumus, kurus Jūs esat paņēmis lasīt bibliotēkā* (Atbilžu skala: „*Es pats/-i*”, „*Citi ģimenes locekļi*”, „*Draugi, paziņas*”, „*Cits*”, „*Neesmu ņēmis uz*

¹¹⁶ **Schutte, Nicola, Malouff, John.** Dimensions of Reading Motivation : Development of An Adult Reading Motivation Scale. University of New England, Armidale, Australia. *Reading Psychology*, vol.28, Nr.5, 2007 Oct., pp.469–489. ISSN 0270-2711.

mājām lasīt grāmatas, preses izdevumus”). Izveidojot indeksus, ir iespējams analizēt tipoloģisko grupu demogrāfiskās pazīmes, atsevišķu grupu vajadzības un vērtības.

Lai noskaidrotu pašvaldību publisko bibliotēku lietotāju motivāciju un apmierinātību ar to sniegtajiem pakalpojumiem, anketā ir iekļauti divi jautājumu bloki (*attiecīgi C7 un C8*), kuros respondentiem ir lūgts norādīt tos pašvaldības publiskās bibliotēkas pakalpojumus, kurus viņi ir saņēmuši pēdējās apmeklējuma reizēs, kā arī novērtēt, cik lielā mērā viņi ir bijuši apmierināti ar šiem pakalpojumiem. Apmierinātības mērīšanai izmantota iepriekš anketā iekļautā un adoptētā četru atbilžu variantu skala. Kopumā respondentiem ir jānovērtē 15 dažādi pakalpojumi un pasākumi, ko pašvaldības publiskā bibliotēka varētu piedāvāt, piemēram, vai respondenti ir ņēmuši grāmatas un periodiskos izdevumus, izmantojuši datorus darbam ar biroja programmām un tiešsaistes datubāzēm, interneta pārlūkošanai, vai viņi ir lūguši un saņēmuši bibliotekāra palīdzību, vai arī piedalījušies kādā bibliotēkas telpās organizētajā pasākumā u.tml. Bibliotēkas telpas var izmantot arī citiem mērķiem, piemēram, kā tikšanās vietu ar draugiem vai sanāksmēm, tāpēc arī papildus tika iekļauti jautājumi par to, kādiem vēl mērķiem bibliotēka var respondentiem noderēt. Atbildes uz šiem jautājumiem ļauj identificēt, kāda loma iedzīvotāju vidū atvēlēta pašvaldības publiskajai bibliotēkai, kā arī, kāda ir to pakalpojumu saņēmēju motivācija izmantot tās pakalpojumus.

Lai noskaidrotu, kā respondenti vērtē bibliotekāru un bibliotēku sociālo lomu, tika uzdoti divi jautājumi: *1) Vai pirms ierašanās bibliotēkā Jūs jau zināt, kādu grāmatu vēlētos ņemt uz mājām?* (atbilžu skala: „Visbiežāk: zinu autoru vai grāmatas nosaukumu”; „grāmatu uz vietas atrodu pats”; „grāmatu man iesaka bibliotekārs”); *2) Vai vietējās pašvaldības publiskās bibliotēkas var personīgi Jums palīdzēt šādos jautājumos: 1) Ietaupīt vai nopelnīt naudu; 2) Izdevīgi iepirkties; 3) Uzlabot savu darbu. 4) Iesaistīties sabiedriskajā dzīvē, pašdarbībā; 5) Atrast darbu; 6) Risināt ar ģimeni un ar bērnu audzināšanu saistītus jautājumus 7) Palīdzēt bērniem mācībās; 8) Iegūt informāciju par brīvā laika nodarbēm, izklaidei; 9) Iegūt informāciju par veselības jautājumiem; 10) Iegūt materiālus mācībām, studijām; 11) Iemācīties svešvalodas; 12) Iegūt interesantu lasāmvielu brīvajiem brīžiem* (atbilžu skala: „Jā”; „Drīzāk jā”; „Drīzāk nē”; „Nē”).

Šī jautājuma bloka izveide pamatojās uz diviem galvenajiem avotiem: Džoanas Durrances (*Joan Durrance*), Karenas Fišeres-Pettigrūjas (*C. Fisher-Pettigrew*) analīzi¹¹⁷ un Svanhilda Obo (*Svanhild Aabø*) ziņojumu „Publisko bibliotēku vērtība”¹¹⁸.

¹¹⁷ **Durrance, Joan C., Fisher-Pettigrew, Karen E.** Toward Developing Measures of the Impact of Library and Information Services. *Reference & User Services Quarterly*, Vol. 42, Nr.1, 2002, pp.48-58. ISSN 1094-9054.

¹¹⁸ **Aabø, Svanhild.** *The Value of Public Libraries* [online] : [report in the World Library and Information Congress, 71th IFLA General Conference and Council "Libraries - A voyage of discovery", August 14th-18th 2005, Oslo, Norway]. [cited 30.06.2009]. Available: <http://archive.ifla.org/IV/ifla71/papers/119e-Aabo.pdf>.

3.1.5. Pētījuma izlases apraksts

- Aptaujā ir izmantota stratificētā nejaušā izlase (*skat. 3.piel.*). Izlase tika aprēķināta, balstoties uz Latvijas Republikas Iekšlietu ministrijas Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes (PMLP) Iedzīvotāju reģistra datiem par Latvijas Republikas iedzīvotājiem¹¹⁹.
- Pētījuma ģenerālo kopumu veido Latvijas pastāvīgie iedzīvotāji vecumā no 15 līdz 74 gadiem.
- No visu Latvijas apdzīvoto vietu saraksta (apdzīvotās vietas ir sakārtotas pēc reģiona un urbanizācijas līmeņa) nejaušās izlases veidā ir izvēlēti 118 izlases punkti, izmantojot iedzīvotāju skaitu apdzīvotajās vietās kā proporcionalitātes mēru. Mazākā vienība - pagasts.
- Katrā aptaujas punktā intervētājs izvēlējās ne vairāk kā 10 mājāsaimniecības saskaņā ar instrukcijām, kurās noteikts maršruta veikšanas princips un starta adrese (starta adreses iegūtas no Latvijas Republikas Iekšlietu ministrijas Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes (PMLP) Iedzīvotāju reģistra datiem Iedzīvotāju reģistra). Maršruta instrukcijas nodrošina dažādu apbūves tipu rajonos dzīvojošo ģimeņu pārstāvību izlasē.
- Pilsētā vai pagasta centrā intervētājs pārvietojās mājas numuru pieaugšanas secībā, izvēloties katru trešo māju ielas vienā pusē. Kad intervētājs nonāca līdz ielas galam, maršruts tika turpināts pa šķērsielas pāra vai nepāra pusi atkarībā no starta adreses, veicot intervijas tikai ielas vienā pusē. Mājās ar pāra numuriem bija jāsāk ar pirmajām kāpnēm, t.i., ar tām kāpnēm, kur atrodas dzīvoklis Nr.1. Mājās ar nepāra numuriem bija jāsāk ar pēdējo kāpņu telpu un dzīvokli ar lielāko numuru šajā mājā. Turpinot aptauju, tā bija jāveic katrā trešajā dzīvoklī, bet ne vairāk kā 5 dzīvokļos vienā mājā. Individuālo māju rajonā intervētājs veica aptauju katrā otrajā mājā ielas vienā pusē.
- Lauku apvidos, aptaujājot viensētu iedzīvotājus, intervētājs devās katrā viensētā un aptaujāja katrā mājā vienu respondentu.
- Izvēlētajā mājāsaimniecībā respondents aptaujai tika izvēlēts pēc tuvākās dzimšanas dienas principa.

¹¹⁹ **Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde.** *Statistika - iedzīvotāju reģistrs* [tiešsaiste] : [iedzīvotāju reģistra statistika par 2008.g., dati uz 01.01.2009]. [skatīts 01.07.2009]. Pieejams: http://www.pmlp.gov.lv/lv/statistika/Ird_arhivs.html.

- Aptauja tika veikta, izmantojot tiešās (personīgās) intervēšanas metodi respondentu dzīves vietās.
- Aptaujas anketas tika sagatavotas latviešu un krievu valodā, un intervēšana notika latviešu un krievu valodā, atbilstoši tam, kā respondentam ērtāk izteikties.

3.2. Fokusa grupu diskusijas kopienas informācijas ekoloģijas kartēšanai

Lai noskaidrotu publisko bibliotēku vērtību un vietu uzticēšanās tīklos kopienā, tika izmantotas fokusa grupu diskusijas. Fokusa grupu interviju laikā tika piemērota „Informācijas ekoloģijas kartēšanas metode”, kas ļauj noskaidrot, kategorizēt un kartēt kopienas informācijas vajadzības, uzticamos informācijas avotus. Šīs pētījuma daļas teorētiskais pamats ir „Informācijas lietotāju uzvedības ekoloģiskā teorija”¹²⁰ (*Ecological theory of Human Information Behavior*) un „Ikdienu informācijas meklēšanas modelis”¹²¹ (*Everyday Life Information seeking (ELIS)*).

Informācijas ekoloģijas kartēšana ir kvalitatīvā datu vākšanas metode, kas ļauj ilustrēt uzticēšanās tīklus teritoriālajās kopienās. Metode darbojas kā cilvēku personisko attiecību veidošanas (*networking*) pieredzes kartēšana. Izveidojot vairākas saišu kartes, pētnieki var noteikt uzticamos informācijas avotus kopienā, izpētīt kopienas informācijas ekoloģiju, noskaidrot atsevišķu informācijas avotu statusu kopienā.

3.2.1. Pētījuma mērķa grupas un izlase

Pētījuma objekts – teritoriālā kopiena, tādēļ fokusa grupu dalībnieki tika atlasīti pēc dzīvesvietas principa. Pētījuma izlasē tika pārstāvēti gan bibliotēkas lietotāji, gan bibliotēkas nelietotāji (iedzīvotāji, kas pēdējā gada laikā nav izmantojuši bibliotēku pakalpojumus), atbilstoši šo kategoriju īpatsvaram kopienā. Fokusa grupās (8-11 dalībnieki) tika ietverti:

- iedzīvotāji vecumā no 15 līdz 74 gadiem (bija jābūt pārstāvētiem gan bibliotēkas lietotājiem, gan nelietotājiem, t.i., iedzīvotājiem, kuri pēdējo 12 mēnešu laikā vai ilgāk nav izmantojuši pašvaldību publisko bibliotēku pakalpojumus);
- kopienas locekļi (apdzīvotās vietas) iedzīvotāji - tika veidotas jaukta tipa fokusa grupas, ņemot vērā kopienas iedzīvotāju dzimuma, vecuma, izglītības un nodarbošanās struktūru.

¹²⁰ **Williamson, Kirsty.** Ecological Theory of Human Information Behavior. *In: Theories of Information Behavior*. Medford; New Jersey, 2005, pp. 128-132. ISBN 1-57387-230-X.

¹²¹ **Savolainen, Reijo.** Everyday Life Information Seeking. *In: Theories of Information Behavior*. Medford; New Jersey, 2005, pp. 143-148. ISBN 1-57387-230-X.

Lai ņemtu vērā reģionālās atšķirības, katrā Latvijas reģionā tika organizētas divas fokusa grupu diskusijas (pilsētā un laukos). Kopā bija plānots organizēt desmit fokusa grupu diskusijas.

3.2.2. Fokusa grupu diskusiju norises vietu izvēle

Ņemot vērā to, ka dažāda tipa apdzīvotajās vietās dzīves vide un pakalpojumu līmenis ir atšķirīgs, fokusa grupu diskusijas tika organizētas pie dažādām grupām piederošās pilsētās, tā lai tiktu pārstāvēti visi Latvijas reģioni.

Fokusa grupu organizēšanā tika izmantots spēkā esošais (uz 29.02.2008.) dalījums vairākās pilsētu grupās, kas izveidosies pēc administratīvi teritoriālās reformas (ATR) realizēšanas:

1. *republikas nozīmes pilsētas* (9) – jau esošajām republikas nozīmes pilsētām (Rīga, Daugavpils, Jelgava, Rēzekne, Liepāja, Jūrmala, Ventspils) pievienosies līdzšinējie rajona centri Valmiera un Jēkabpils;
2. *novadu centri, kuri līdz šim bijuši rajonu centri* (18 – Aizkraukle, Alūksne, Balvi, Bauska, Cēsis, Dobeles, Gulbene, Krāslava, Kuldīga, Limbaži, Ludza, Madona, Ogre, Preiļi, Saldus, Talsi, Tukums, Valka) – nereti ap bijušiem rajonu centriem novadu veidos gandrīz visi bijušie rajona pagasti, piemēram, Alūksnes vai Kuldīgas gadījumā;
3. *novadu centri, kas līdz šim bijuši vietēja līmeņa centri* (34 – Aizpute, Aknīste, Aloja, Ape, Auce, Brocēni, Dagda, Durbe, Grobiņa, Ilūkste, Jaunjelgava, Sigulda, Skrunda, Kandava, Kārsava, Ķegums, Lielvārde, Līgatne, Līvāni, Lubāna, Mazsalaca, Olaine, Pāvilosta, Pļaviņas, Priekule, Rūjiena, Salacgrīva, Smiltene, Strenči, Varakļāni, Viesīte, Viļaka, Viļāni, Zilupe) – šīs pilsētas veido nozīmīgu grupu, jo līdz ATR tām ir bijusi pakārtota loma, taču turpmāk tās būs vienādā statusā ar bijušiem rajonu centriem. Grūtības šeit var sagādāt pilnvērtīga formāli paredzēto funkciju izpilde, jo bijušajiem rajonu centriem ir labāk attīstīta infrastruktūra nekā vietējiem centriem;
4. *vietējie centri* (11 – Ainaži, Baloži, Kalnciems, Piltene, Sabile, Seda, Staicele, Stende, Subate, Valdemārpils, Vangaži) – šīs pilsētas formāli iekļausies kādā no novadiem, taču nebūs novada centrs. Pagaidām nav zināmas šo pilsētu funkcijas;
5. *pilsēta kā atsevišķa vienība* (5 - Baldones pilsēta ar lauku teritoriju, Cesvaines pilsēta ar lauku teritoriju, Ikšķile, Salaspils, Saulkrastu pilsēta ar lauku teritoriju) – šo grupu veido tās pilsētas, kuras neapvienosies ar kādu citu teritoriju, bet paliks

līdzšinējās robežās (piemēram, Saulkrastu pilsēta ar lauku teritoriju, Cesvaine).

Teorētiski šīm pilsētām vajadzētu pildīt tādas pašas funkcijas kā novadu centriem.

Laukos fokusa grupu diskusiju norises vietas izvēlētas, ņemot vērā reģionu pārstāvniecību.

Fokusa grupu diskusijas bija plānots organizēt:

- Pilsētās: Rīgā (Šampēteris), Daugavpilī (republikas nozīmes pilsēta Latgalē), Bauskā (novada centrs, kas līdz šim bija rajona centrs Zemgalē), Aizputē (novada centrs, kas līdz šim bija vietēja līmeņa centrs Kurzemē), Cesvainē – pilsēta ar lauku teritoriju.
- Laukos: Pierīgā – Ulbroka, Stopiņu pagasts; Kurzemē – Zlēku pagasts; Zemgalē – Zaļenieku pagasts; Vidzemē – Tūja, Liepupes pagasts; Latgalē – Balvu rajona Vīksnas pagasts

3.2.3. Pētījuma organizācija

Kā fokusa grupas vietējos organizatorus/koordinatorus bija plānots iesaistīt izvēlēto apdzīvoto vietu bibliotekārus – cilvēkus, kas ir labi informēti par kopienas sociāli demogrāfisko struktūru, ekonomiskajām aktivitātēm (lielākie uzņēmumi, nozares utt.). Bibliotēkas izraudzītas kā piemērotākās vietas fokusa grupu diskusiju norisei (piemērotas telpas un apstākļi kopienas informācijas ekoloģijas kartēšanai). Vietējie koordinatori savlaicīgi tika informēti par pētījuma mērķiem un fokusa grupas komplektēšanas principiem, norises laiku (*skat. 4.piel.*).

3.2.4. Fokusa grupas diskusijas norise

Fokusa grupas diskusijā piedalās moderators un tehniskie asistenti (3-4), kuru uzdevums kartēt kopienas informācijas ekoloģiju (*skat. 5.piel.*) un fiksēt (fotografēt vai filmēt) kopienas informācijas ekoloģijas kartes veidošanās gaitu, ierakstīt diktofonā diskusiju.

Pirms diskusijas dalībnieki tika uzaicināti uz kartītēm (*skat. 6.piel.*) uzrakstīt 3-5 problēmas/informācijas meklēšanas situācijas pēdējās nedēļas laikā (gan darba, gan sadzīves vajadzībām). Šī informācija tika apkopota un kalpoja par sākumu kopienas informācijas ekoloģijas kartes veidošanai. Diskusijas sākumā moderators iepazīstināja ar diskusijas mērķiem un norises noteikumiem. Diskusijas dalībnieki tika aicināti iepazīstināt ar sevi (nosaukt vārdu, raksturot nodarbošanos, intereses u.tml.). Diskusijas dalībnieki uzrakstīja savu vārdu uz kartītēm, kas bija apzīmētas ar simboliem, kas vēlāk tika izmantoti, lai identificētu diskusijas dalībniekus kopienas informācijas ekoloģijas kartē. Kartes veidošanai

tika izmantotas matricas, kurās atzīmētas informācijas meklēšanas vietas – mājas, darba vieta, cita vieta, institūcija, bibliotēka. Informācijas avotu apzīmēšanai tik izmantotas dažādas formas krāsainās uzlīmes.

Pirmais solis: kartēšanas gaitā tika atzīmēta katra persona vai informācijas avots (*skat. 5.piel.*). Nozīmīgākie informācijas avoti tika nosaukti vairākas reizes (*skat. 5.piel.*). Visi dalībnieki izstāstīja savus stāstus par informācijas meklēšanu par pirmo tematu.

Nākamais solis: karte tika pārzīmēta uz citas lapas, ņemot vērā vietēji nozīmīgo informācijas avotu hierarhiju, precizējot to pie diskusijas dalībniekiem. Katra persona vai avots secīgi tika pārzīmēti uz atsevišķām kartēm grupas klātbūtnē. Avoti, kas minēti bieži, tika akcentēti ar biezu riņķi ap tiem vai lielākiem burtiem, vai lietojot citu krāsu. Zīmēšanas gaitā respondentiem tika uzdoti precizējoši jautājumi par attiecību raksturu un biežumu - vai komunikācija ir vienreizēja vai tā notiek bieži; vai attiecības/saistība ir vienpusēja vai divpusēja (kas to ierosina?). Tās attiecības, kas ir pastāvīgas vai regulāras, tika zīmētas ar biezākām līnijām, retas un neregulāras attiecības tika zīmētas ar tievākām vai raustītām līnijām. Vienpusējās un divpusējās attiecības tika zīmētas ar bultām. Zīmējumu veidošanas gaitā tika uzdoti precizējoši jautājumi. Kad karte bija uzzīmēta, tika pārjautāts, vai tā ir precīza/adekvāti attēlo informācijas avotus un to uzticamību kopienā. Respondentiem tika lūgts komentēt modeļus, kas iezīmējušies. Karšu tapšanas process tika fiksēts fotogrāfijās.

Kad bija aplūkots pirmais temats, pārgāja pie nākamā (katras diskusijas gaitā tika aplūkoti 3-4 temati).

Fokusa grupas diskusijas norisei bija nepieciešamas lielas baltas lapas, uz kurām zīmēt kartes, vairāku krāsu flomāsteri; dalībnieku kartītes, diktofons un fotoaparāts (videokamera).

Datu analīze: No respondentu uzrakstītajiem jautājumiem tika izvēlēti temati, kurus bija piedāvājuši vairāki respondenti. Izvēlētie temati aptver nozīmīgākās respondentu dzīves darbības jomas – profesionālo darbību, sadzīvi, brīvā laika intereses.

Apkopojot fokusa grupas diskusijā iegūto informāciju, tika noskaidrots:

- Kādi ir kopienā nozīmīgākie/uzticamākie informācijas avoti?
- Kādas ir informācijas plūsmas kopienā?
- Kāda ir pašvaldību publisko bibliotēku vieta kopienas informācijas vidē?
- Kāda ir uzticamība bibliotēkām kā informācijas avotam?
- Kāda loma bibliotēkām ir kopienas informācijas plūsmās? (*skat. 5.piel.*)

3.3. Secinājumi un ieteikumi citiem pētījumiem

Pārdomājot šī pētījuma norisi un rezultātu analīzi, radušies secinājumi un ieteikumi, kurus varētu ņemt vērā citu līdzīgu pētījumu veikšanai:

1. Iedzīvotāju aptaujas īstenošanai vēlams veidot lielāku izlasi, jo uz vairākiem aptaujas jautājumiem respondenti bija izvēlējušies atbildi „*grūti pateikt / nav atbildes*”, kas ievērojami samazināja analizējamo atbilžu skaitu, un tāpēc izdarītie secinājumi nav pietiekami vispārināmi.
2. Aptaujas anketas jautājumu formulēšanā ir svarīgi skaidri definēt jēdzienus, par kuriem ir jāiegūst respondentu atbildes (piem., precizēt, paskaidrot, kas ir pašvaldību publiskās bibliotēkas, ar ko tās atšķiras no citām bibliotēkām).
3. Fokusa grupu komplektēšanā ir svarīgi, lai grupās tiktu pārstāvētas galvenās kopienas sociālās grupas. Šajā pētījumā tas bija viens no grūtākajiem uzdevumiem, jo dažādu apstākļu rezultātā nācās mainīt dalībnieku sastāvu.
4. Lai fokusa grupu diskusijas varētu dot maksimāli pilnīgu informāciju pētījuma uzdevumu izpildei, nepieciešams rūpīgi pārdomāt un izstrādāt detalizētu fokusa grupu scenāriju.
5. Informācijas ekoloģiskā kartēšana kopā ar fokusa grupu diskusiju ļauj iegūt arī kvantitatīvus datus, kuru analīze lieliski papildina ar kvalitatīvo metodi iegūtos datus.
6. Šī pētījuma ietvaros izstrādātā kartēšanas metodika palīdz analizēt informācijas meklēšanas un izmantošanas paradumus – avotu un vietu izvēli. Kartēšanas metodika vēl varētu tikt pilnveidota.

4. PĒTĪJUMA REZULTĀTU ANALĪZE

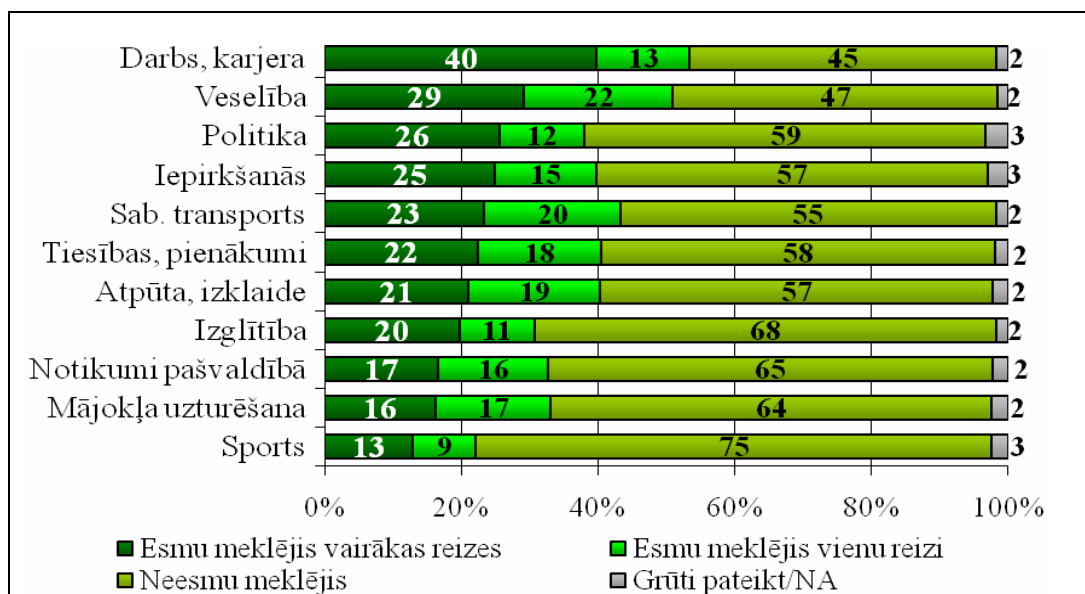
4.1. Iedzīvotāju aptaujas datu analīze

Iedzīvotāju aptaujas mērķis bija noskaidrot viņu informācijas vajadzības, biežāk izmantotos informācijas avotus, to, kādus pašvaldības publisko bibliotēku sniegtos pakalpojumus iedzīvotāji izmanto, kā vērtē to kvalitāti un cik lielā mērā pašvaldības publiskā bibliotēka var būt noderīga dažādu iedzīvotāju informācijas un citu vajadzību apmierināšanai. Aptaujā iegūtie dati sniedz atbildes uz pētījuma mērķos izvirzītajiem jautājumiem par pašvaldības publisko bibliotēku novērtējumu sabiedrībā kopumā un vietējās pašvaldības līmenī, kāds ir uzticēšanās līmenis bibliotēkai, kāda ir lietotāju apmierinātība ar tās pakalpojumiem.

Kā jau norādīts 3.1.nodaļā „Kvantitatīvā pētījuma metodoloģijas un instrumentārija apraksts”, aptaujas anketa sastāv no trim jautājumu blokiem (*skat. aptaujas anketu 2.piel.*). Pirmajā jautājumu blokā iekļauti jautājumi par iedzīvotāju informācijas vajadzībām un izmantotajiem informācijas avotiem. Otrajā jautājumu blokā iekļauti jautājumi par izmantotajiem pašvaldības pakalpojumiem un to kvalitāti, tajā skaitā arī par pašvaldību publisko bibliotēku sniegtajiem pakalpojumiem. Trešajā jautājumu blokā iekļauti jautājumi par respondentu izmantotajiem un vēlamajiem pašvaldību publisko bibliotēku pakalpojumiem.

4.1.1. Iedzīvotāju informācijas vajadzības un izmantotie informācijas avoti

Respondentiem tika uzdoti jautājumi par to, kādu informāciju viņi ir meklējuši un kādus avotus izmantojuši šīs informācijas meklēšanā. Visbiežāk meklētā informācija ir par **darba un karjeras** iespējām. Bieži meklēta informācija par **veselības** tematu. Ievērojama daļa respondentu arī meklējuši informāciju par **sabiedrisko transportu, juridiska rakstura jautājumiem** (tiesībām un pienākumiem), **iepirkšanās iespējām, atpūtas un izklaides iespējām**, kā arī par **politiku**. Informāciju par pēdējiem pieciem nosauktajiem tematiem pēdējā mēneša laikā vismaz vienu reizi ir meklējuši aptuveni 40% aptaujāto (*skat. 4.1.1.att.*).

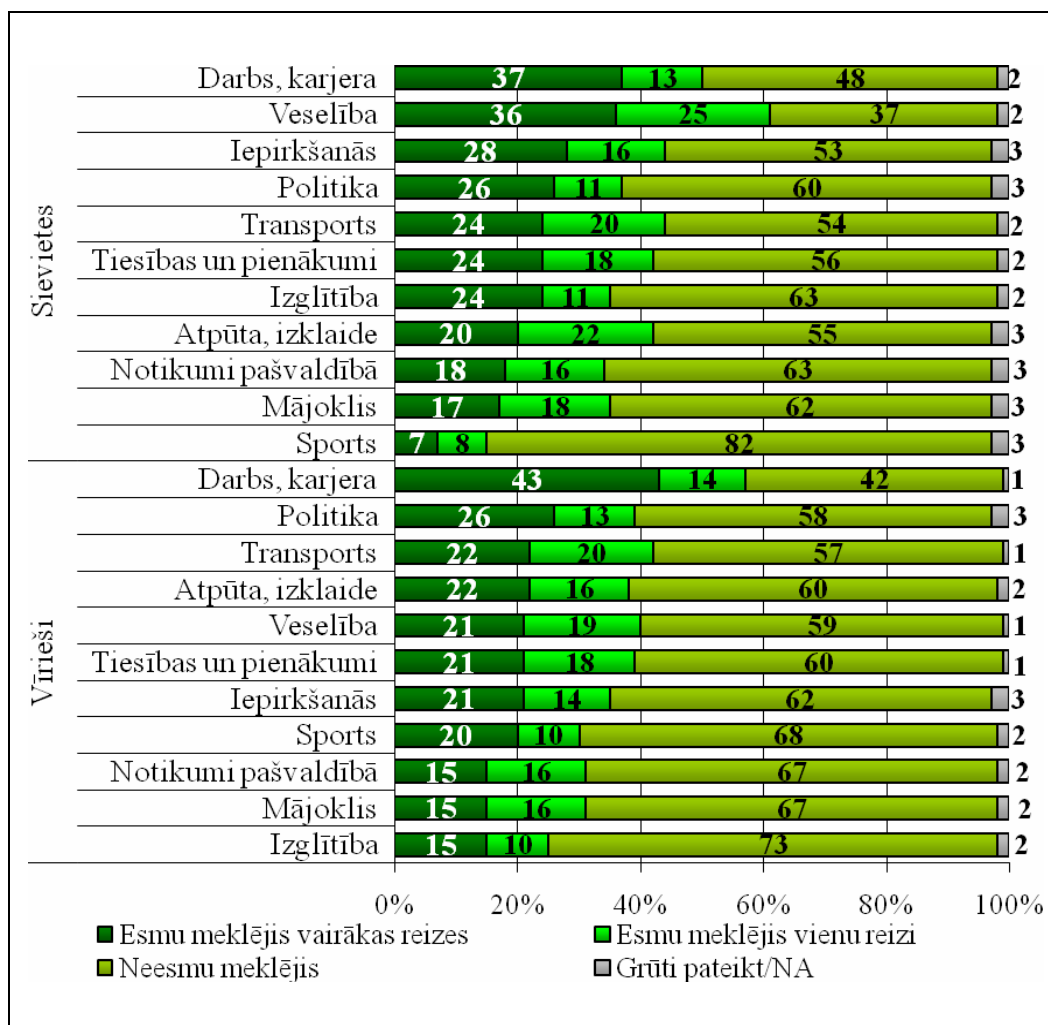

4.1.1.att. *Vai pēdējā mēneša laikā esat meklējis/-usi (jautājis pazīstamiem cilvēkiem, amatpersonām, meklējis informāciju masu medijos u.tml.) informāciju par kādu no sekojošiem tematiem? n (visi respondenti)=1064. Skaitis procentos (%)*

Abas grupas aptuveni vienlīdz bieži (netika konstatētas statistiski nozīmīgas atšķirības) interesējās par šādiem tematiem: “darbs, karjera” „mājoklis, tā uzturēšana”, “transports”, “atpūta”, “notikumi pašvaldībā”, “izklaide, kultūra”, “tiesības un pienākumi” un “politika” (skat. 4.1.2.att.).

Taču atšķirīgi bieži vīrieši un sievietes meklēja informāciju par daudziem citiem tematiem un atšķirās šo tematu hierarhija. Gan sievietes, gan vīrieši bieži ir meklējuši informāciju par darba un karjeras iespējām, bet, ja vīriešiem šis temats informācijas meklēšanā ieņēma pirmo vietu (tikai 42% no vīriešiem pēdējā mēneša laikā par šo tematu neinteresējās), tad sieviešu grupā vismazāk ir to respondentu, kuras nebija interesējušās par veselības jautājumiem (37% sievietēm un 59% vīriešiem). Sieviešu grupā salīdzinoši biežāk kā vīriešiem tika norādīts, ka viņas ir meklējušas informāciju par izglītību (par šo tematu neinteresējās 73% vīriešu un 63% sieviešu) un iepirkšanos, bet vīrieši salīdzinoši biežāk norādīja, ka ir interesējušies par sportu (neinteresējās 68% vīriešu un 82% sieviešu).

Ja salīdzina to tematu skaitu, par kurām respondenti pēdējā mēneša laikā nav interesējušies, tad var konstatēt, ka vīriešus vidēji neinteresē 6,7, bet sievietes 6,3 no piedāvātajiem tematiem (atšķirības ir statistiski nozīmīgas).

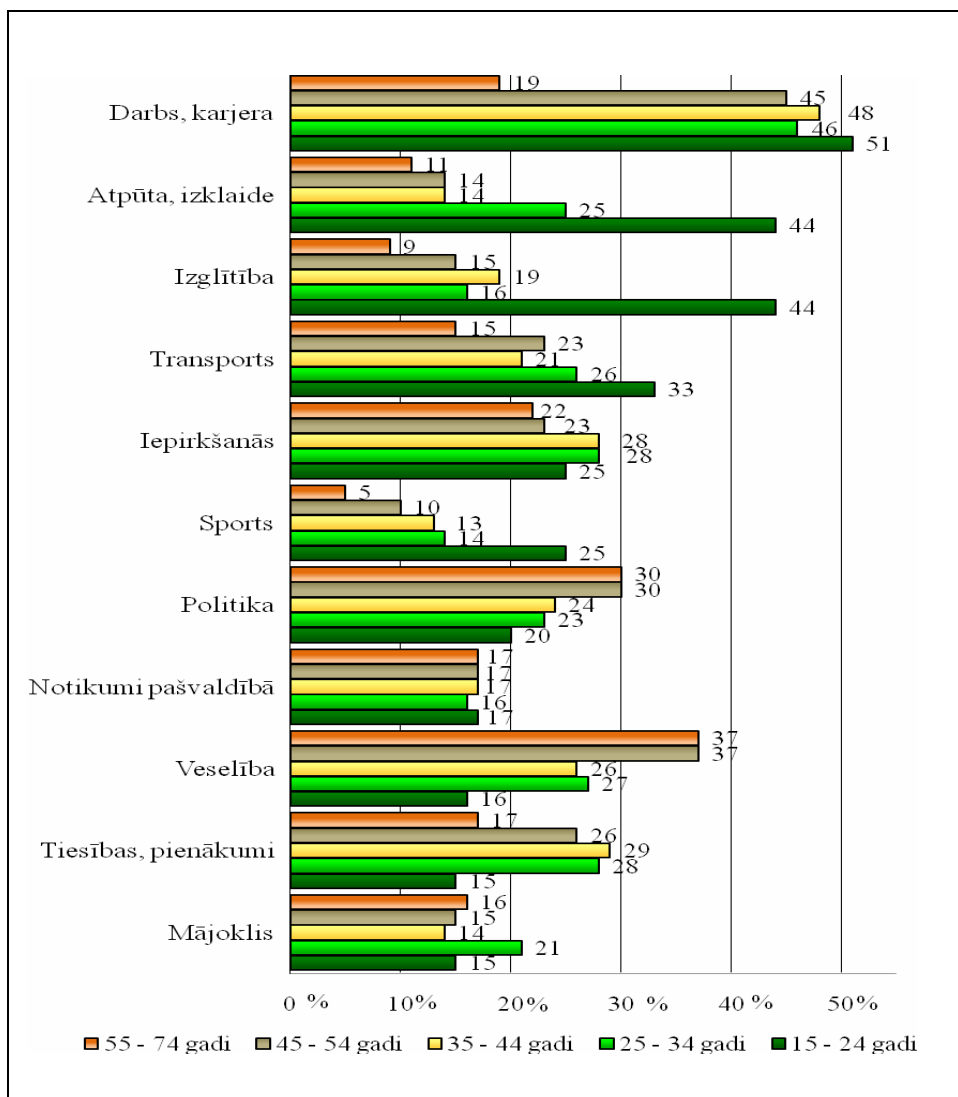

4.1.2.att. Vai pēdējā mēneša laikā esat meklējis/-usi (jautājis pazīstamiem cilvēkiem, amatpersonām, meklējis informāciju masu medijos u.tml.) informāciju par kādu no sekojošiem tematiem? Sadalījums pa dzimumiem. n (visi respondenti)=1064. Skaitis attēlots procentos (%)

Visretāk informāciju par darba jautājumiem meklēja gados vecākās (55-74 gadi) grupas pārstāvji (75% no viņiem šādu informāciju mēneša laikā nemeklēja). Citu vecuma grupu atbildēs statistiski nozīmīgas atšķirības netika konstatētas (skat. 4.1.3.att.). Visbiežāk informāciju par darba jautājumiem meklēja bezdarbnieki, lai gan 19,5% no viņiem šādu informāciju mēneša laikā nemeklēja.

Jaunieši biežāk kā citu grupu respondenti ir meklējuši informāciju par izglītības un izklaides jautājumiem (arī respondenti vecumā no 25-34 gadiem). Tomēr arī skolēnu, studentu grupā 29% respondentu informāciju par izglītības jautājumiem nemeklēja. Retāk par izglītības jautājumiem interesējušies gados vecākie respondenti (īpaši pensionāri), bet pārējās vecuma grupās (25-34, 35-44 un 45-54) statistiski nozīmīgas atšķirības netika konstatētas. Arī daudzi bezdarbnieki (71,5%) un strādnieki (80%) šādu informāciju mēneša laikā nemeklēja. Speciālistu/ierēdņu grupās šādu personu īpatsvars bija mazāks (62%).

Arī informāciju par iepirkumiem un transportu vecākās grupas respondenti meklēja retāk kā citi. Pieaugot respondentu vecumam, pakāpeniski krītas viņu interese par sporta informāciju, bet pieaug interese par veselības jautājumiem. Visretāk par veselības jautājumiem ir interesējušies skolēni/studenti, bezdarbnieki un strādnieki (attiecīgi 61%, 57%, 54%). Par tiesībām un pienākumiem biežāk interesējas vidējā gadu gājuma respondenti. Vienlīdz bieži dažāda vecuma respondenti meklē informāciju par notikumiem viņu pašvaldībā un par politiku.

4.1.3.att. Vai pēdējā mēneša laikā esat meklējis/-usi (jautājis pazīstamiem cilvēkiem, amatpersonām, meklējis informāciju masu medijos u.tml.) informāciju par kādu no sekojošiem tematiem? Sadalījums pa vecuma grupām. To respondentu īpatsvars, kuri atbildējuši: „esmu meklējis vairākas reizes”. n (visi respondenti)=1064. Skaitis attēlots procentos (%) no kopējā vecuma grupas aptaujāto skaita.

Zemnieku, vadītāju un individuālā darba veicēju grupu lielums neļāva izdarīt statistiski drošus secinājumus un tāpēc tekstā tiks salīdzinātas tikai divas nodarbināto grupas: strādnieki un speciālisti/ierēdņi. Strādnieki biežāk kā speciālisti/ierēdņi pēdējā mēneša laikā nebija meklējuši informāciju par visai daudziem tematiem, tajā skaitā par atpūtu, izklaidi, kultūru; izglītību; veselību; notikumiem pašvaldībā; tiesībām un pienākumiem; politiku.

Lai precizētu, kādi jautājumi interesē iedzīvotājus, anketā tika uzdots atvērtais jautājums: Lūdzu, nosauciet 2–3 konkrētus jautājumus, uz kuriem pēdējās nedēļas laikā esat meklējis atbildes (*internetā, preses izdevumos, grāmatās, kādam jautājis, piemēram, kādam pazīstamam cilvēkam, iestādes darbiniekam, uzziņu dienestā strādājošajam*).

Lielākā daļa respondentu (78%) ir nosaukuši 1–3 konkrētus jautājumus vai tematus, par kuriem pēdējās nedēļas laikā ir meklējuši informāciju. Viņu atbildes klasificētas 13 tematiskās grupās (*skat. 4.1.1.tab.*). Grupā “Orientējošā informācija” apkopotas atbildes, kurās nav minēts konkrēts temats, bet atbildēts, ka tiek sekots līdzi notikumiem gan presē, gan citos plašsaziņas līdzekļos (piemēram, “*Neko konkrētu neesmu meklējusi, interesējos par notikumiem Latvijā un pasaulē kopumā*”). Šīs tematiskās grupas kopumā atbilst iepriekš analizētā slēgtajā jautājumā piedāvātajiem tematiem. Papildus izdalīti vēl trīs citi temati: ekonomika un finanses, sociālie jautājumi, politika.

4.1.1.tabula

Uz kādiem jautājumiem pēdējās nedēļas laikā meklētas atbildes
(sadalījums pa tematiem, atvērtais jautājums)

Temats	Jautājumu skaits <i>(absolūtos skaitļos)</i>
Darbs, karjera	287
Ekonomika, finanses	214
Politika	152
Sociālie jautājumi	141
Veselība	126
Transports	101
Izglītība	99
Iepirkšanās	75
Atpūta, izklaide, kultūra	69
Mājoklis, tā uzturēšana	37

4.1.1.tabulas turp.

Tiesības, pienākumi, likumi	34
Sports	29
Notikumi pašvaldībā	17
Orientējošā informācija	61
Citi jautājumi	242
Neko konkrētu nav meklējis, nav atbildes	239

Bāze 1064 respondenti.

Visbiežāk norādīti jautājumi (287 atbildēs) par **darbu un karjeras iespējām**. Tajos pārsvarā izskan bažas par iespēju zaudēt darbu (piemēram, „*Nemiers par darba saglabāšanu, jo katru nedēļu tiek atbrīvoti 5-10 cilvēki, ko darīs, ja paliks bez darba?*”), iespējām atrast jaunu dabu gan Latvijā, gan ārzemēs (piemēram, „*Par brīvajām darba vietām, iespēju strādāt, darba vakancēm, algām*”, „*NVA jautāju, kur varētu meklēt darbu*”, „*Kādas iespējas atrast darbu ārpus Latvijas robežām?*”).

Darba un karjeras jautājumi visvairāk nodarbinājuši strādniekus (minējuši 82 jautājumos), bezdarbniekus (minējuši 71 jautājumā) un speciālistus/ierēdņus (minējuši 63 jautājumos).

Otrs biežāk pieminētais temats ir **ekonomikas un finanšu jautājumi** (214 atbildēs). Šeit sagrupēti jautājumi gan par ekonomisko situāciju valstī, gan valsts un pašvaldības budžetu un algām (piemēram, „*Ekonomiskais stāvoklis Latvijā*”, „*Pašvaldības budžeta izlietošana*”, „*Kāpēc nesamazina algas miljonāriem, visādās padomēs un tā tālāk*”, „*Vai būs lata devalvācija?*”, „*Par banku finansiālo stāvokli*”, „*Kad valdība pacels, uzlabos ekonomisko situāciju Latvijā?*”, „*Kādas ir Latvijas iespējas uzlabot situāciju ekonomiski un finansiāli?*”, „*Kādas prognozes izsaka citu valstu ekonomisti?*”), gan izdzīvošanu ekonomiskās krīzes apstākļos (piemēram, „*Kā savilkt galus kopā ģimenes budžetā?*”, „*Kur dabūt naudu?*”, „*Kur nopelnīt naudu, lai nomaksātu parādus?*”, „*Kā ietaupīt?*”, „*Kā nomaksāt kredītus?*”).

Ekonomikas un finanšu jautājumi biežāk ir interesējuši speciālistus/ierēdņus (52 jautājumi), strādniekus (46 jautājumi), iedzīvotājus ar vidējo speciālo izglītību (65 jautājumi) un augstāko izglītību (60 jautājumi). Par šiem jautājumiem visumā vienlīdz bieži interesējās gan Rīgas (84 jautājumi), gan citu pilsētu (77 jautājumi), gan lauku (53 jautājumi) iedzīvotāji.

Iedzīvotāji meklējuši atbildes arī uz **politiskiem** jautājumiem (152 jautājumi). Šajā grupā ietilpa vispārīgi jautājumi par politisko situāciju Latvijā (piemēram, „*Par politisko stāvokli Latvijā*”, „*Kad valstī atgriezīsies stabilitāte?*”), jaunās valdības veidošanu un

vēlēšanām (piemēram, „*Par ko vēlēt, jo tuvojas vēlēšanas, kā pareizi vēlēt? „Kāpēc valdībā nav neviena atbildīgā?”*”, „*Kuri ir jaunie ministri?”*”, „*Vai jaunā valdība tiks galā ar nospraustajiem uzdevumiem?”*”), Latvijas dalību Eiropas Savienībā (piemēram, „*Vai Latvijas situācija neliecina par to, ka jāizstājas no ES?”*”, „*Vai ir iespēja, ka Latvija ar laiku iestāsies citā savienībā?*”), kā arī jautājumi par politiskajiem notikumiem citās valstīs (piemēram, „*Fašisms Ukrainā "Babij jar" šķērsgrizumā*”, „*ES dalībvalstu vidū – Baltkrievija*”, „*Meklēju informāciju par notikumiem Krievijā*”).

Iedzīvotājiem aktuāli ir arī **sociālie jautājumi** – par sociālo palīdzību un pabalstiem (piemēram, „*Gāju interesēties, vai varu saņemt sociālo palīdzību*”, „*Kā un vai var saņemt sociālo pabalstu?*”, „*Kā dabūt sociālo palīdzību, kādi dokumenti, kur jāgriežas?*”, „*Par sociālo palīdzību pensionāriem*”, „*Kā noformēt bezdarbnieku pabalstu?*” „*Par bērnu piedzimšanas pabalstiem*”, „*Vai valstij nevajag bērnu, ka solās samazināt bērnu pabalstus?*”, „*Kā tiks turpmāk maksāti bērnu kopšanas pabalsti?*”), par pensijām („*Vai būs pensiju indeksācija?*”, „*Vai nesamazinās pensijas?*”, „*Par pensiju iesaldēšanu, tad gan būtu slikti*”).

Par sociālajiem jautājumiem visbiežāk interesējušies pensionāri (49 jautājumi) un strādnieki (39 jautājumi), bet retāk skolēni / studenti (1 jautājums) un vadītāji (2 jautājumi). Sociālie jautājumi aktuālāki bijuši sievietēm (94 jautājumi) - vīrieši savās atbildēs tos pieminējuši gandrīz uz pusi retāk (47 jautājumi). Par šiem jautājumiem biežāk interesējušies Rīgas iedzīvotāji (38 jautājumi) un biežāk citu pilsētu iedzīvotāji (57 jautājumi) kā arī lauku iedzīvotāji (46 jautājumi).

Pieminēšanas biežuma piektajā vietā ierindojas **veselības** jautājumi (126 atbildēs). Tie attiecas gan uz savu un tuvinieku veselības problēmu risināšanu (piemēram, „*Nācās nodarboties ar medicīnas jautājumiem, lai uzlabotu bērna veselību*”, „*Līdz cikiem strādā mans ģimenes ārsts?*”, „*Cik bieži ir jāpotējas pret difteriju?*”, „*Par kataraktu – acu slimību*”, „*Kādi ir gastrīta simptomi?*”), gan bažas par ārstniecības izmaksām (piemēram, „*Ko darīt, ja būs jāguļ slimnīcā, jo tik dārgi nevaru samaksāt?*”, „*Vai varētu saņemt zāles ar atlaidi?*”, „*Pārāk dārgi medicīnas pakalpojumi, cik ilgi tādi būs?*”), gan veselīga uztura, veselīga dzīvesveida un alternatīvās medicīnas jautājumiem (piemēram, „*Ezotērika un dziedniecība*”, „*Veselība – atkarība no mēness fāzēm*”).

Par veselības jautājumiem pēdējās nedēļas laikā visretāk interesējušies lauku iedzīvotāji (37 jautājumi), bet biežāk rīdnieki (50 jautājumi) un citu pilsētu iedzīvotāji (65 jautājumi). Veselības jautājumi biežāk nodarbinājuši sievietes (96 jautājumi), nekā vīriešus (56 jautājumi). Salīdzinot pa vecuma grupām, izteikti lielāka interese par veselības jautājumiem ir gados vecākiem iedzīvotājiem, piemēram, respondentiem vecuma grupā no

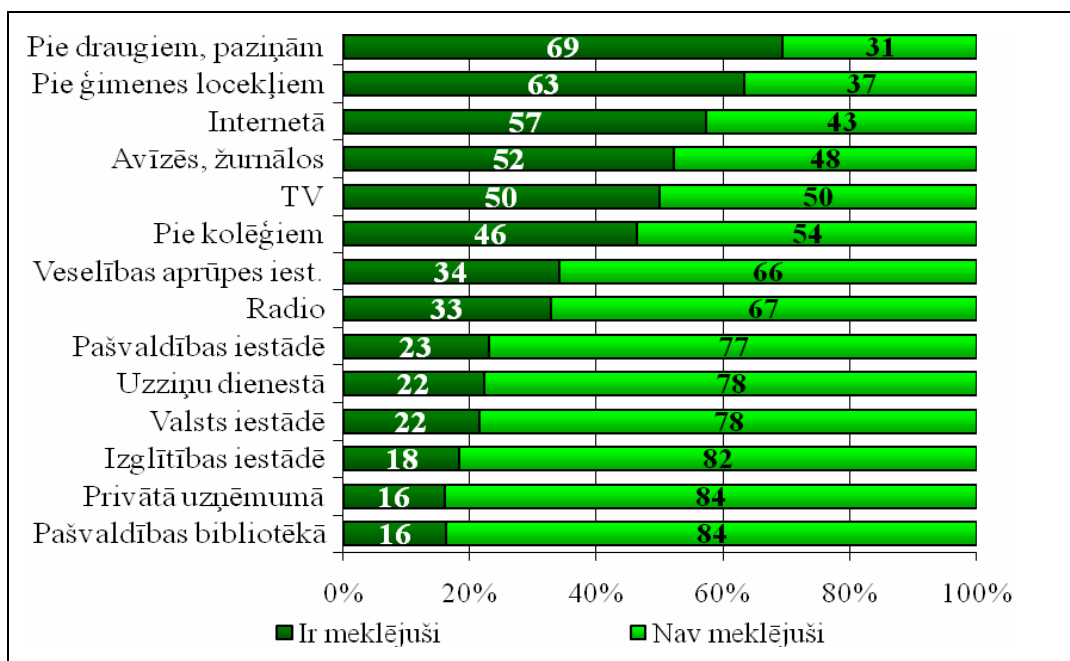
55–74 gadiem bija 55 veselībai veltītu jautājumu, vecuma grupā no 45–54 gadiem – 35 jautājumi, bet respondenti vecumā no 15–24 gadiem tikai 9 jautājumi.

101 no respondentu jautājumiem bija par **transportu** – par sabiedriskā transporta kustības grafikiem (piemēram, „*Transporta maršruti un saraksti*”, „*Transportlīdzekļu kustības saraksts*”, „*Vilcienu saraksti internetā*”), tobrīd aktuālo e-talonu ieviešanu („*Kādēļ jātērē nauda bezjēdzīgo e-talonu ieviešanai un neviens nevar paskaidrot?*”), ceļojumu plānošanu un aviobiļešu iegādi, transportlīdzekļu apdrošināšanu.

99 no respondentu jautājumiem bija par **izglītību** – gan par pārmaiņām izglītības sistēmā (piemēram, „*Vai saglabāsies mazās lauku skolas?*”), gan par izglītības un mūžizglītības jautājumiem (piemēram, „*Kur mācīties pēc vidusskolas beigšanas?*”, „*Kādus kursus piedāvā Nodarbinātības valsts aģentūra?*”).

Salīdzinoši retāk respondenti savās atbildēs ir interesējušies par pārējiem sešiem tematiem. 75 jautājumi bija par **iepirkšanos** - par iespējām iepirkties ekonomiskāk, atrast lētāko piedāvājumu precēm vai pārtikai. 69 jautājumi bija par **atpūtu, izklaidi un kultūru**. Šajā grupā visbiežāk bija jautājumi par kāda kultūras vai izklaides pasākuma apmeklēšanas iespējām. Par **mājokli un tā uzturēšanu** bija 37 jautājumi – visbiežāk par mājokļa labiekārtošanu un remontu, dzīvokļa īri vai pārdošanu. 34 jautājumi raksturoja respondentu interesi par viņu **tiesībām un pienākumiem**, bet 17 jautājumi attiecās uz **notikumiem vietējā pašvaldībā**. 29 gadījumos respondenti interesējās par **sporta** jautājumiem – par spēļu rezultātiem, sporta inventāra iegādi vai apkopi.

Respondentiem arī tika jautāts par to, kādos avotos viņi ir meklējuši nepieciešamās atbildes. Visbiežāk atbildes meklētas pie draugiem un paziņām. Pie viņiem ir vērsušies nedaudz vairāk kā divas trešdaļas aptaujāto. Līdzīgi ir ar atbilžu meklēšanu ģimenes locekļu vidū. Vairāk kā puse ir informāciju meklējuši internetā, drukātajā presē un TV (*skat. 4.1.4.att.*).

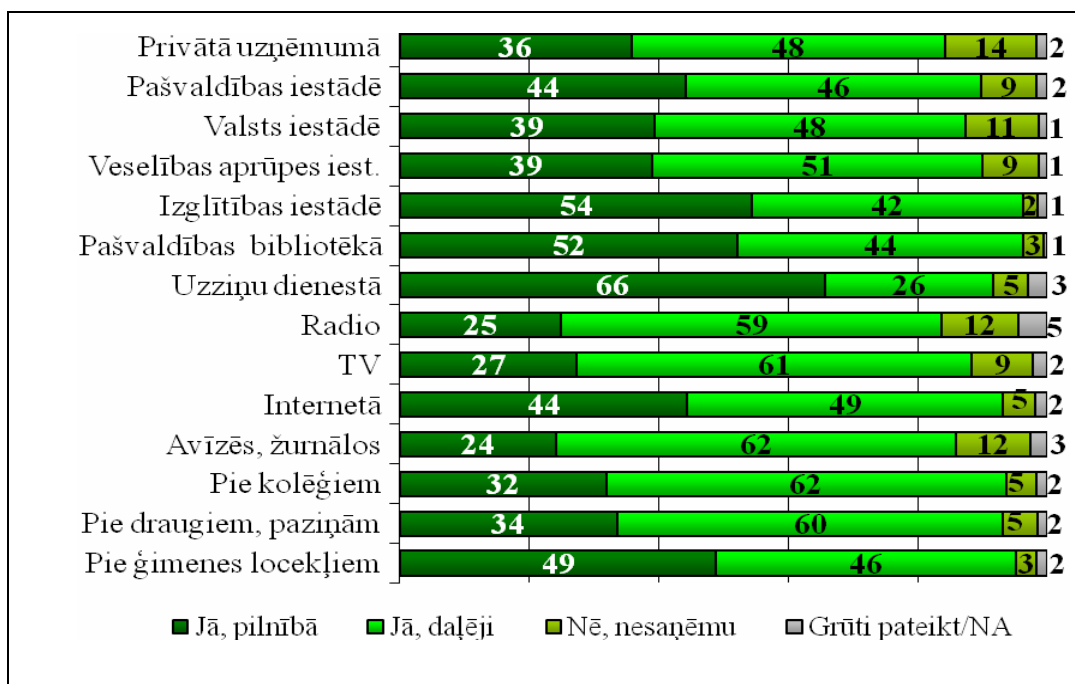
4.1.4.att. *Vai pēdējā mēneša laikā esat meklējis/-usi informāciju šādos avotos?*

n (visi respondenti)=1064. Skaits attēlots procentos (%)

Aptuveni piektā daļa respondentu vērsušies ar jautājumiem pie uzziņu dienestiem, valsts un pašvaldību iestādēm. Visretāk informācija ir meklēta izglītības iestādēs, privātos uzņēmumos un pašvaldību bibliotēkās. 16% respondentu bija atzīmējuši, ka pēdējā mēneša laikā ir meklējuši informāciju pašvaldības bibliotēkā.

Internetu visaktīvāk izmantojuši jauni cilvēki vecumā līdz 24 gadiem. To darījuši 86% jauniešu. Ievērojami retāk (20%) internetu izmantoja respondenti vecumā no 55 līdz 74 gadiem. 46% aptaujāto vecumā no 15 līdz 24 gadiem ir informāciju meklējuši izglītības iestādēs (25 līdz 34 gadu vecuma grupas respondenti to darīja divas reizes retāk (23%), bet citu vecuma grupu aptaujātie vēl retāk). Informāciju pašvaldību publiskajās bibliotēkās vienlīdz bieži meklēja dažāda vecuma respondenti (netika konstatētas statistiski nozīmīgas atšķirības).

Informāciju radio un televīzijas pārraidēs biežāk par citiem ir meklējuši vecākās grupas pārstāvji (vecumā no 55 līdz 74 gadiem). Strādnieki retāk kā speciālisti/ierēdņi informācijas meklēšanai izmantoja tādus avotus kā internetu (attiecīgi 46% un 79%), uzziņu dienestu (attiecīgi 19% un 31%), valsts iestādes (attiecīgi 16% un 29%). Tiem respondentiem, kas pēdējā mēneša laikā ir meklējuši informāciju kādā no norādītajiem avotiem, tika jautāts, vai viņi no šī avota ir saņēmuši meklēto informāciju (*skat. 4.1.5.att.*).

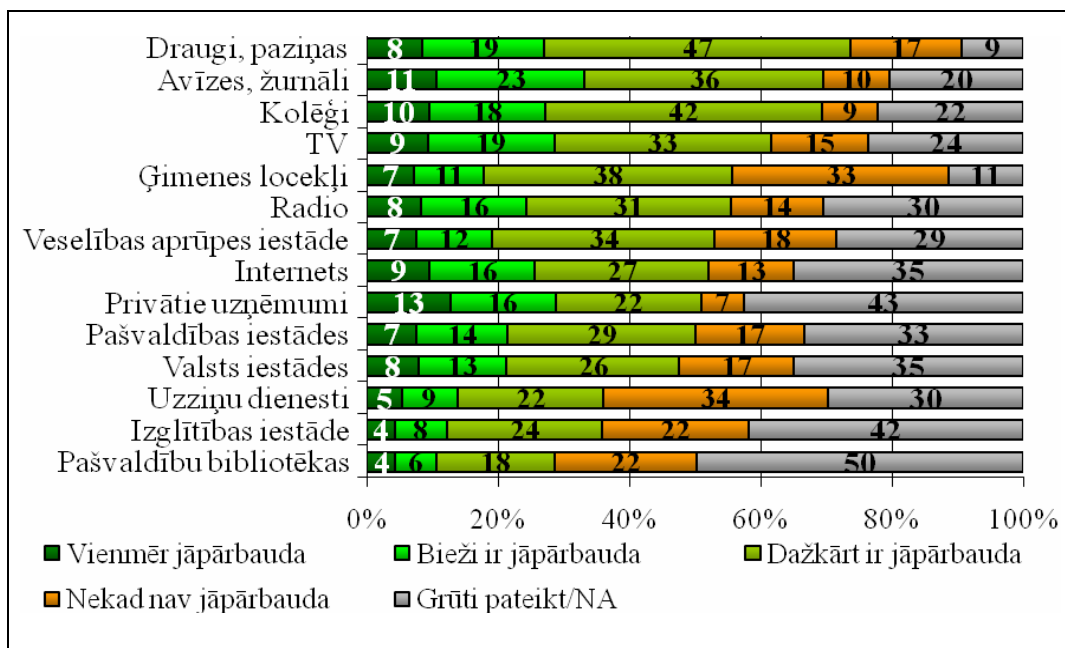

4.1.5.att. *Vai Jūs saņēmt nepieciešamo informāciju? Bāze katram atbilžu variantam mainās, jo respondenti pie dažādiem avotiem vērsušies atšķirīgi bieži (procentos no avotu izmantojušiem).*

Visbiežāk pilnīgu informāciju saņēma tie respondenti, kuri to meklēja uzziņu dienestā (66%), izglītības iestādē, pašvaldību publiskajās bibliotēkās un pie ģimenes locekļiem. Pilnībā atrast meklēto informāciju respondentiem retāk izdevās publiskajos medijos – avīzēs, žurnālos (24%), radio (25%) un televīzijā (27%). Izņēmums ir internets - šajā medijā pilnībā vajadzīgo informāciju spēja atrast 44% respondentu. Visvairāk nesaņemtu atbilžu bija tiem, kas vērsās privātajos uzņēmumos (14%), radio un drukātajos medijos (12%), kā arī valsts iestādēs (11%).

Respondentiem tika uzdots jautājums, vai un cik bieži nepieciešams pārliecināties par katra avota sniegtās informācijas precizitāti, kas liecina arī par to, cik lielā mērā respondenti uzticas konkrētajam informācijas avotam. Ievērojamai daļai respondentu bija grūti pateikt, vai informāciju, ko sniedz dažādie avoti, ir jāpārbauda vai nav (*skat. 4.1.6.att.*). To respondentu atbildes, kas varēja novērtēt, vai informācija būtu jāpārbauda, ir apkopotas un iekļautas 4.1.7.attēlā.

Visuizticamāko informāciju, pēc aptaujāto domām, sniedz ģimenes locekļi. Aptuveni trešdaļa respondentu uzskata, ka šie avoti nekad nav jāpārbauda. Salīdzinoši retāk respondenti uzskata, ka nebūtu jāpārbauda pašvaldību bibliotēku sniegtā informācija, izglītības un veselības iestāžu sniegtās ziņas. Daudz biežāk būtu jāpārbauda draugu un paziņu, drukāto mediju un darba kolēģu vai studiju biedru piedāvātā informācija.

4.1.6.att. *Vai, Jūsaprāt, ir nepieciešams pārbaudīt informāciju, kuru sniedz...?*

n (visi respondenti)=1064. Skaitis attēlots procentos (%)

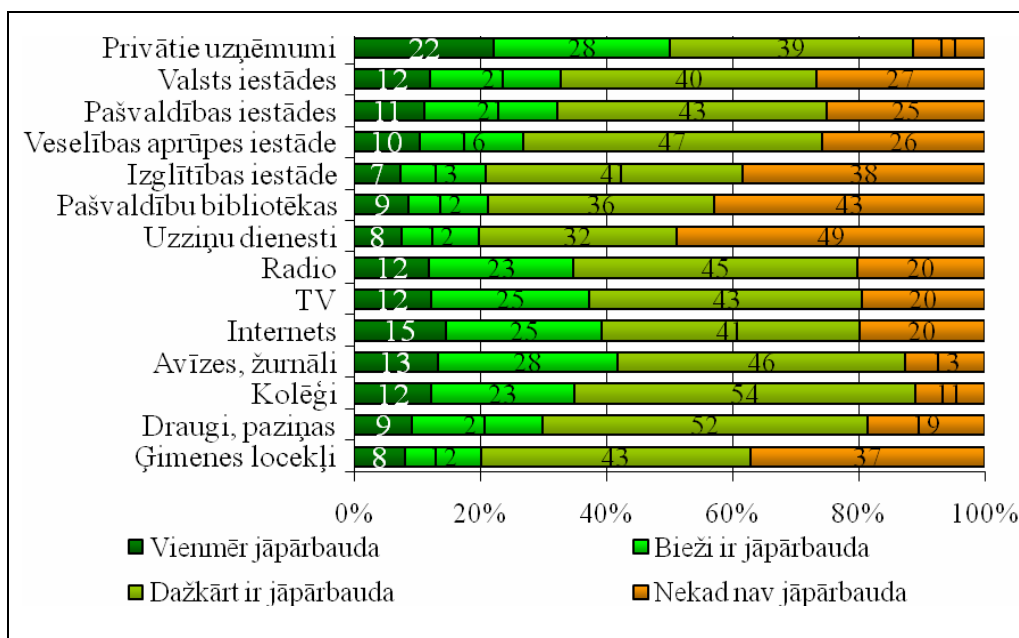
Trešā daļa respondentu uzskata, ka nekad nav jāpārbauda uzziņu dienestu un ģimenes locekļu sniegtā informācija. Tikai 17% aptaujāto uzskata, ka nekad nav jāpārbauda draugu un paziņu, pašvaldības iestāžu, kā arī valsts iestāžu sniegtā informācija. To, ka kolēģu un privāto uzņēmumu sniegtā informācija nav jāpārbauda, uzskata mazāk kā desmitā daļa respondentu.

Pusei respondentu bija grūti spriest par to, vai jāpārbauda bibliotēku sniegtā informācija. Par privāto uzņēmumu un izglītības iestāžu piedāvātās informācijas kvalitātes pārbaudi nemācēja spriest attiecīgi 43% un 42% apvaicāto. Visretāk neatbildēja uz šo jautājumu tie respondenti, kuri informāciju meklēja pie ģimenes locekļiem, draugiem un paziņām.

Lielai daļai aptaujāto bija grūti atbildēt, vai jāpārbauda pašvaldību bibliotēku, izglītības iestāžu un privāto uzņēmumu sniegtā informācija. Aptuveni trešdaļai aptaujāto arī bija grūti pateikt, vai valsts un pašvaldības iestāžu sniegtā un internetā pieejamā informācija būtu jāpārbauda. Tas skaidrojams ar to, ka, iespējams, liela daļa respondentu reti kontaktējas ar minētajām institūcijām, tādēļ viņiem ir grūti novērtēt, cik droša un uzticama ir to sniegtā informācija. Lai iegūtu informāciju par to respondentu viedokļiem, kam nebija grūti novērtēt, vai dažādu avotu sniegtās ziņas būtu jāpārbauda, tika izveidots jauns atbilžu sadalījums (*skat. 4.1.7.att.*). Tas ļauj adekvātāk novērtēt to respondentu viedokli, kas, iespējams, saskārušies ar dažādajiem informācijas avotiem savā dzīvē, tādēļ spēj novērtēt to sniegtās informācijas kvalitāti.

Ievērojama daļa respondentu, kuri varēja novērtēt to, vai dažādu informācijas avotu sniegtā informācija ir jāpārbauda, norādīja, ka uzziņu dienestu un pašvaldību bibliotēku sniegtā informācija nekad nav jāpārbauda – attiecīgi 49% un 43%. Līdzīgā veidā tika novērtēta izglītības iestāžu un ģimenes locekļu sniegtā informācija.

Visbiežāk respondenti uzskata, ka ir jāpārbauda privāto uzņēmumu sniegtā informācija (50%, summētās atbildes: „vienmēr,” un „bieži”). Jau retāk respondenti uzskata, ka ir jāpārbauda plašsaziņas līdzekļu sniegtā informācija, turklāt interneta informācijas kvalitāte respondentiem liekas aptuveni tikpat ticama, kā tā, kas ir pieejama citos plašsaziņas līdzekļos (avīzēs, TV, radio). 21% aptaujāto uzskata, ka vienmēr vai bieži ir jāpārbauda pašvaldību bibliotēku sniegtā informācija.

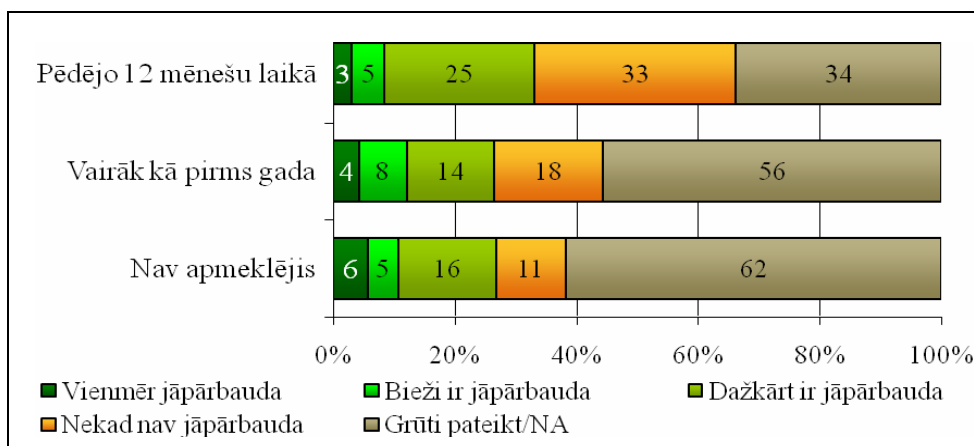

4.1.7.att. *Vai, Jūsaprāt, ir nepieciešams pārbaudīt informāciju, kuru sniedz...? Bāze katram atbilžu variantam ir atšķirīga, jo attēlā nav iekļautas atbildes „Grūti pateikt/NA”. (% no avotus vērtējušiem respondentiem).*

Cilvēki ar augstāko izglītību retāk nevarēja atbildēt uz jautājumu, un viņi arī kritiskāk vērtē dažādus informācijas avotus. Pazeminoties izglītības līmenim, šādu atbilžu skaita īpatsvars pieaug (skat. 7.piel. 7.3.tab.).

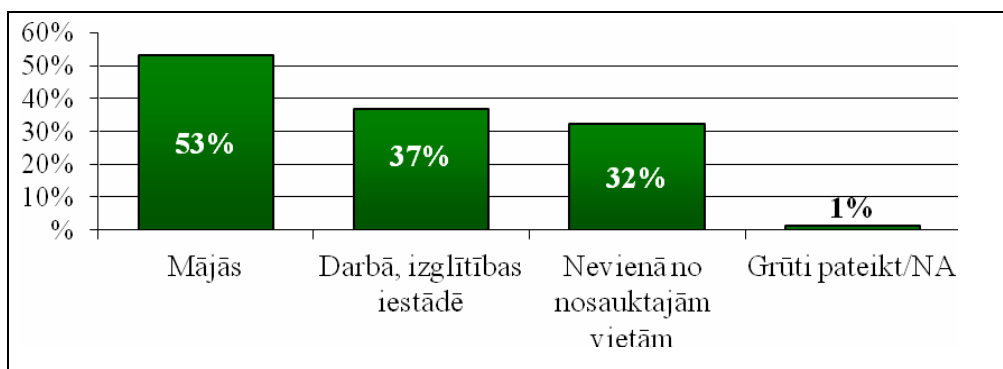
To, kā respondenti vērtē pašvaldību bibliotēku sniegto informāciju, būtiski ietekmē viņu zināšanas par bibliotēku darbu. Vairāk kā pusei no tiem respondentiem, kas nebija apmeklējuši bibliotēkas pēdējo 12 mēnešu laikā vai vispār nav apmeklējuši, bija grūti pateikt, vai to sniegtā informācija būtu jāpārbauda (skat. 4.1.8.att.). 33% no bibliotēku pēdējā gadā apmeklējušiem uzskatīja, ka bibliotēku sniegtā informācija nekad nav jāpārbauda. Tomēr

diezgan liels ir to respondentu skaits, kuri uz šo jautājumu neatbildēja vai izvēlējās atbildi „dažkārt jāpārbauda”. Kopumā var secināt, ka cilvēki, kas apmeklē pašvaldību publiskās bibliotēkas, uzticas bibliotēku darbinieku sniegtajai informācijai un viņiem ir vieglāk novērtēt šīs informācijas kvalitāti.

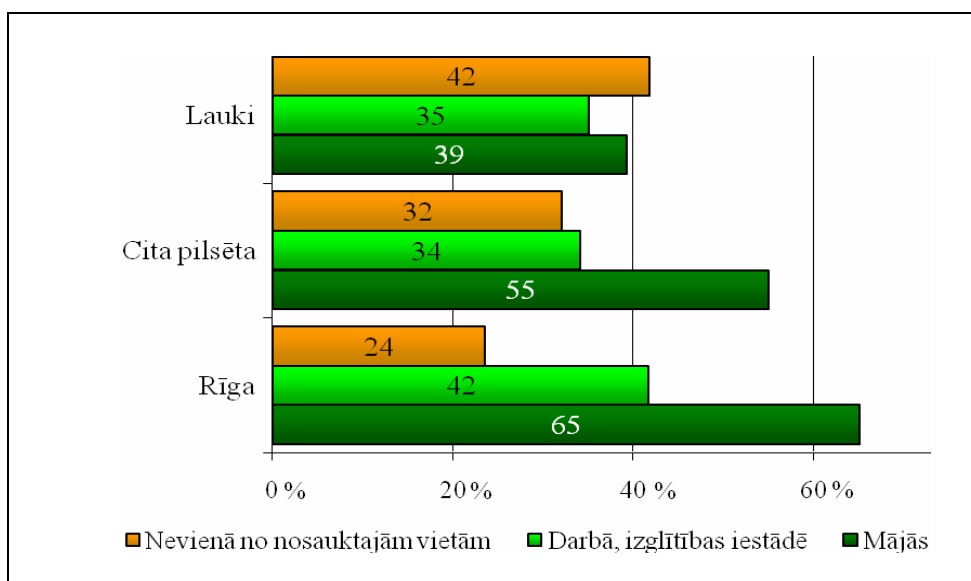
4.1.8.att. *Vai ir nepieciešams pārbaudīt informāciju, kuru sniedz pašvaldību bibliotēkas. Sadalījums pa respondentu grupām, kuri ir vai nav apmeklējuši pašvaldības publisko bibliotēku. n (visi respondenti)=1064*

Lai noskaidrotu interneta pieejamību pašvaldību bibliotēkām alternatīvās vietās, respondentiem tika uzdots jautājums, kur viņiem ir šī pieeja, un aptaujātie varēja sniegt vairākas iespējamās atbildes. Katram otrajam respondentam internets ir pieejams mājās (skat. 4.1.9.att.), bet 37% aptaujāto internets ir pieejams darbā vai izglītības iestādē. Taču aptuveni trešdaļai respondentu internets nav pieejams nevienā no šīm vietām.

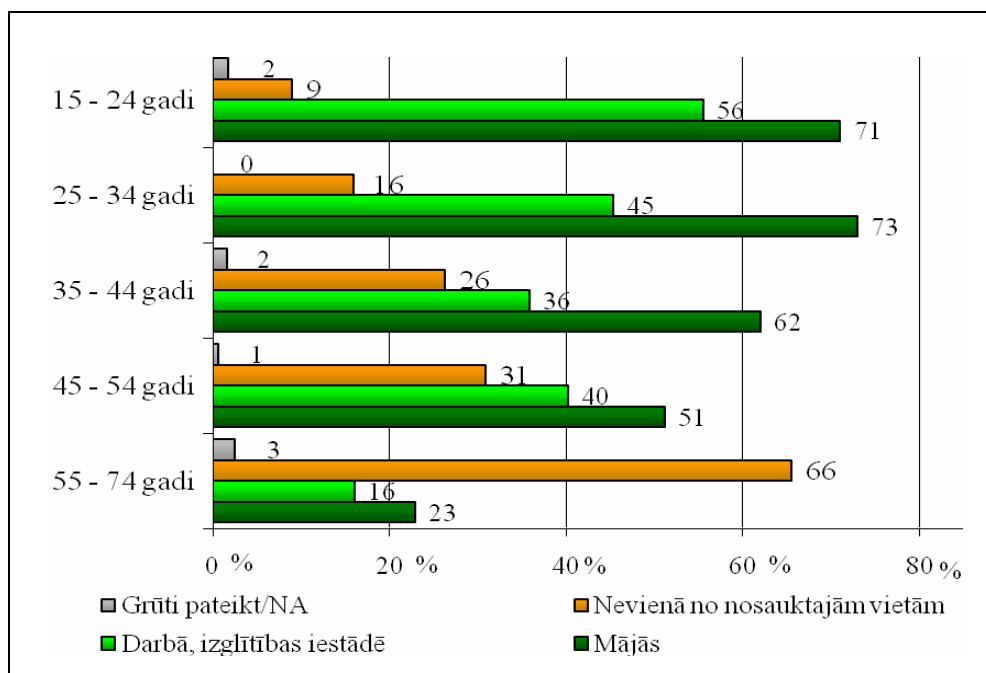
4.1.9.att. *Vai Jums ir pieeja internetam darbā (izglītības iestādē) vai mājās, neatkarīgi no tā, vai Jūs to izmantojat vai nē? n (visi respondenti)=1064, vairākatbilžu jautājums - % summa var pārsniegt 100%*

Visbiežāk (68%) interneta pieeja mājās ir Rīgas respondentiem, 44% Rīgas iedzīvotāju internetu var izmantot darba vietā vai izglītības iestādē, bet aptuveni katram ceturtajam rīdziniekam nav neviena no šīm iespējām. Līdzīga situācija ir respondentiem, kas dzīvo Pierīgā. Retāk pieeja internetam mājās ir pārējiem Latvijas respondentiem – Zemgalē - 55%, Kurzemē - 51%, Latgalē - 45% un Vidzemē - 39%. Internets biežāk ir pieejams reģionos dzīvojošiem pilsētniekiem, nevis lauciniekiem. Tādēļ tajos reģionos, kuros ir vairāk lielo pilsētu un ir proporcionāli vairāk pilsētnieku, internets ir plašāk pieejams gan mājās, gan darba vietā.

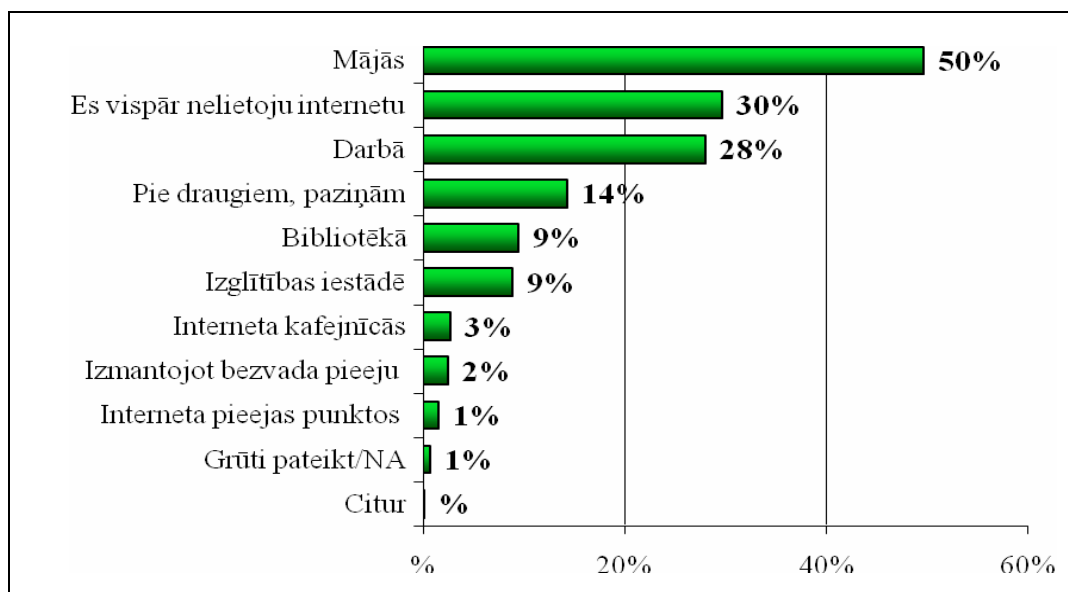
4.1.10.att. *Rīgas citu pilsētu un lauku iedzīvotāju atbildes uz jautājumu: Vai Jums ir pieeja internetam darbā (izglītības iestādē) vai mājās, neatkarīgi no tā, vai Jūs to izmantojat vai nē?* n (visi respondenti)=1064, vairākatbilžu jautājums - % summa var pārsniegt 100%

Mājās pieeja internetam visbiežāk ir jaunāko vecuma grupu cilvēkiem - 25 līdz 34 gadu un 15 līdz 24 gadu vecuma grupās. Šajās vecuma grupās mazāk kā 10% aptaujāto norādīja, ka nelieto internetu vispār. Toties vecuma grupā no 55 līdz 74 gadiem respondenti visbiežāk norādīja, ka viņiem nav nevienas no šīm iespējām. Internets nav pieejams ne darbā, ne mājās 39% strādnieku (speciālistu/ierēdņu grupā attiecīgi 6%).

4.1.11.att. *Vai Jums ir pieeja internetam darbā (izglītības iestādē) vai mājās, neatkarīgi no tā, vai Jūs to izmantojat vai nē? Sadalījums pēc vecuma grupām. n (visi respondenti)=1064, vairākatbilžu jautājums - % summa var pārsniegt 100%*

Pētījumā tika noskaidrots arī tas, kur respondenti parasti lieto internetu (daudzizvēļu jautājums, t.i., respondenti varēja norādīt vairākus atbilžu variantus). Aptuveni trešdaļa respondentu internetu nelieto vispār (skat. 4.1.12.att.). Puse aptaujāto internetu lieto mājās, bet aptuveni katrs ceturtais - darbā vietā. Retāk tiek izmantotas draugu un paziņu piedāvātās iespējas.

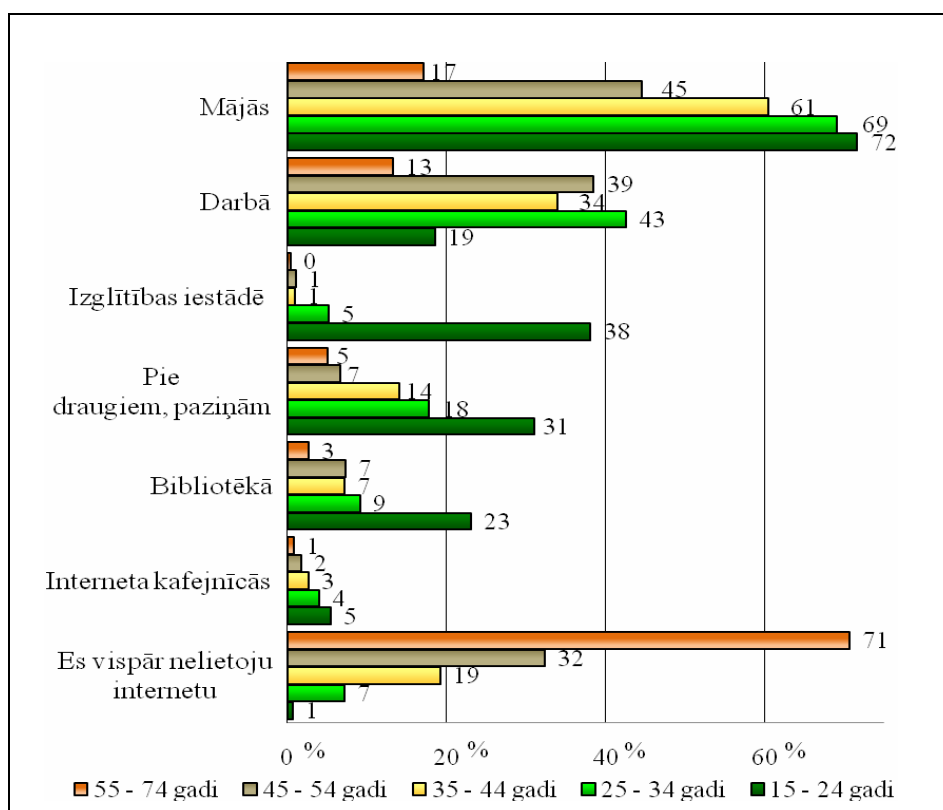

4.1.12.att. *Kur Jūs parasti lietojat internetu? n (visi respondenti)=1064, vairākatbilžu jautājums- % summa var pārsniegt 100%*

Internetu bibliotēkās izmanto 9% no visiem atbildējušajiem respondentiem. Lietuvā šis skaits ir nedaudz lielāks – 10%¹²². Internetu ir lietojuši 23% no tiem respondentiem, kuri norādīja, ka pēdējo 12 mēnešu laikā ir apmeklējuši pašvaldību bibliotēku.

Dati liecina, ka Latvijas respondenti samērā reti izmanto interneta kafejnīcas un citas interneta publiskās pieejas un bezvadu interneta pieejas iespējas, izņemot izglītības iestādes un pašvaldību bibliotēkas.

Visu vecuma grupu pārstāvji internetu visbiežāk lieto mājās. Jaunāko vecuma grupu respondenti biežāk izmanto interneta pieejas izglītības iestādēs, kā arī salīdzinoši biežāk draugu, paziņu un bibliotēku pakalpojumus. Piemēram, 15-24 gadu veco respondentu grupā (206 respondenti) internetu mājās izmantoja 71%, izglītības iestādēs 38%, pie draugiem 31%, bet bibliotēkās 23% šīs grupas respondentu. 71% aptaujāto respondentu vecumā no 55 līdz 74 gadiem norādījuši, ka internetu neizmanto vispār.

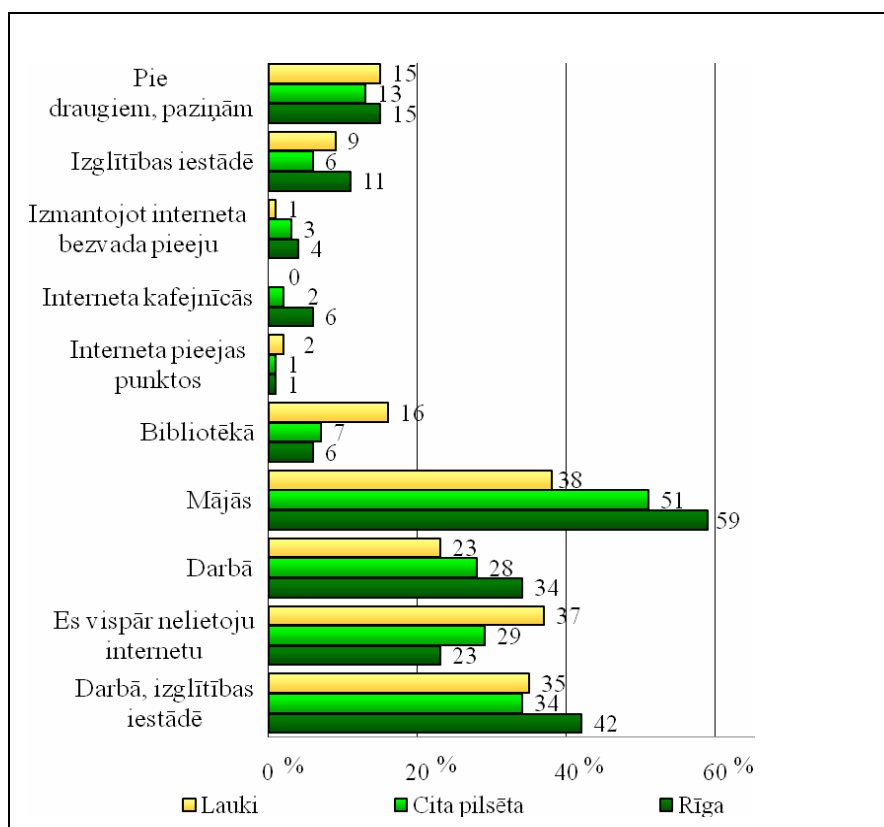

4.1.13.att. **Kur Jūs parasti lietojat internetu? Sadalījums pa vecuma grupām.** n (visi respondenti)=1064, vairākatbilžu jautājums - % summa var pārsniegt 100%

¹²² The Research Report on the Sociological Research “Utilization and Assessment of Municipal Services” on the Project “Libraries for innovation” [online]. Contract giver Martinas Mažvydas National Library of Lithuania. Contract acceptor GfK CR Baltic. The Report drafted by Giedrė Plepytė. Vilnius, 26th February 2009. 36 p. [cited 08.07.2009]. Available: http://www.bibliotekospazangai.lt/ImpactAssessment/Library_ranking_report.pdf.

Internetu neizmanto 32% strādnieku (speciālistu/ierēdņu grupā attiecīgi 7%) un 37% laukos dzīvojošo respondentu. Tomēr tieši laucinieki ir aktīvākie interneta izmantotāji pašvaldību bibliotēkās. Lauku iedzīvotāji internetu bibliotēkās izmanto vairāk kā divas reizes biežāk kā pilsētnieki.

Visaktīvāk internetu pašvaldību bibliotēkās izmanto nevis tie respondenti, kuriem nav pieeja internetam ne darbā, ne mājās, bet gan tie, kuriem internets ir pieejams darbā vai izglītības iestādē (attiecīgi 8% un 19%). Visretāk bibliotēku interneta pakalpojumus izmanto tie respondenti, kuriem interneta pieeja ir mājās (6%).

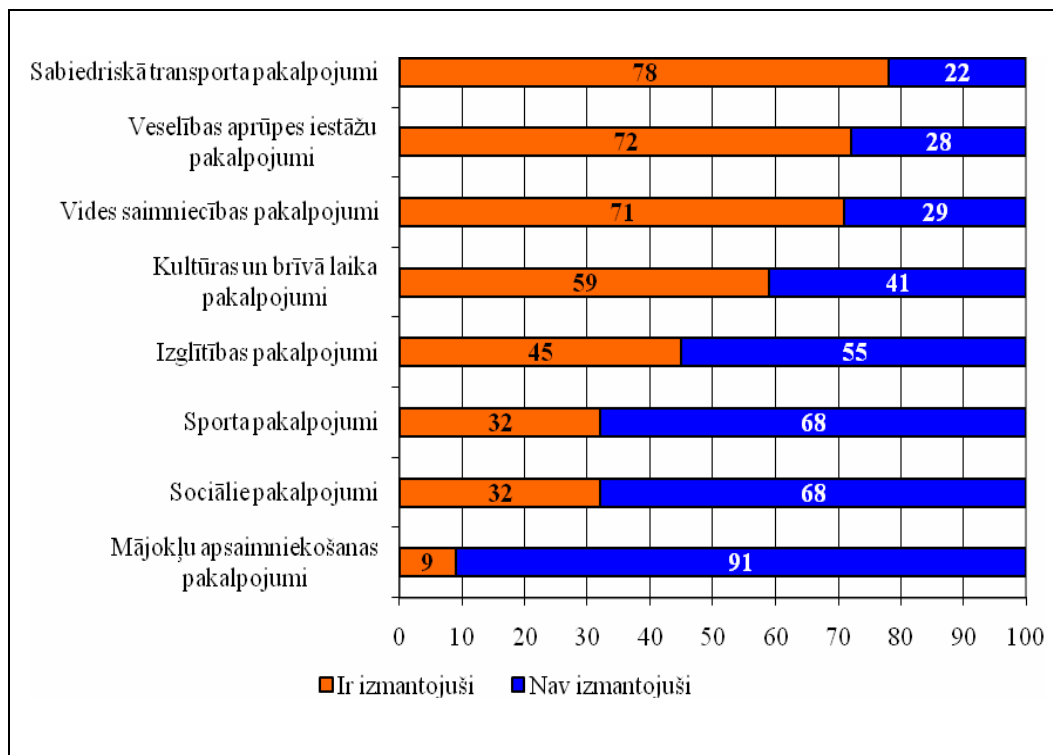

4.1.14.att. Rīgas citu pilsētu un lauku iedzīvotāju atbildes uz jautājumu: Kur Jūs parasti lietojat internetu? Sadalījums pa vecuma grupām. n (visi respondenti)=1064, vairākatbilžu jautājums - % summa var pārsniegt 100%

4.1.2. Pašvaldībās sniegto pakalpojumu un pašvaldības publisko bibliotēku darba kvalitātes novērtējums

Respondentiem tika uzdots jautājums, vai pēdējo 12 mēnešu laikā viņi ir izmantojuši noteiktus pašvaldībā sniegtos pakalpojumus. Iespējamie atbilžu varianti bija “jā”, “nē” un “nav pieejams”, ja attiecīgs pakalpojums nav pieejams konkrētajā pašvaldībā.

Atbilžu variantu “nav pieejams” norādīja ne vairāk kā 3% respondentu (no 0,8% līdz 2,9%) atkarībā no pakalpojuma veida. Tāpēc šīs atbildes turpmākajos aprēķinos un analizē netika ņemtas vērā.

4.1.15.att. *Vai Jūs pēdējo 12 mēnešu laikā esat izmantojis/-usi šādus vietējās pašvaldības pakalpojumus? Bāze atšķirīga katram jautājumam. Skaitis attēlots procentos (%).*

Sabiedriskais transports, veselības aprūpes un vides saimniecības pakalpojumi ir visbiežāk izmantotie pakalpojumi vietējās pašvaldībās. Kultūras un brīvā laika pakalpojumus izmantojušas trīs piektdaļas respondentu.

Salīdzinot vietējās kultūras un brīvā laika pakalpojumu izmantošanu dažādās sociāli demogrāfiskajās grupās, var konstatēt statistiski nozīmīgas atšķirības. Kultūras un brīvā laika pakalpojumus izmanto divas trešdaļas sieviešu un nedaudz vairāk kā puse vīriešu. Vislielākās atšķirības starp dzimumiem ir 45-54 gadu vecuma grupā, vismazākās – 15-24 gadu vecuma grupā. Vīriešiem ir izteikta tendence ar vecuma palielināšanos retāk izmantot šos pakalpojumus. Kopumā izmantošanas biežums samazinās līdz ar vecumu: ja 15-24 gadu vecu respondentu grupā šos pakalpojumus izmanto gandrīz četras piektdaļas respondentu, tad 55-74 gadu vecuma grupā tos izmanto tikai divas piektdaļas.

Kultūras un brīvā laika pakalpojumus izmanto gandrīz puse respondentu ar pamatizglītību, nedaudz vairāk kā puse respondentu ar vidējo vai vidējo speciālo izglītību un

trīs ceturtdaļas respondentu ar augstāko izglītību. Var secināt - jo augstāks ir izglītības līmenis, jo biežāk respondenti izmanto kultūras un brīvā laika pakalpojumus.

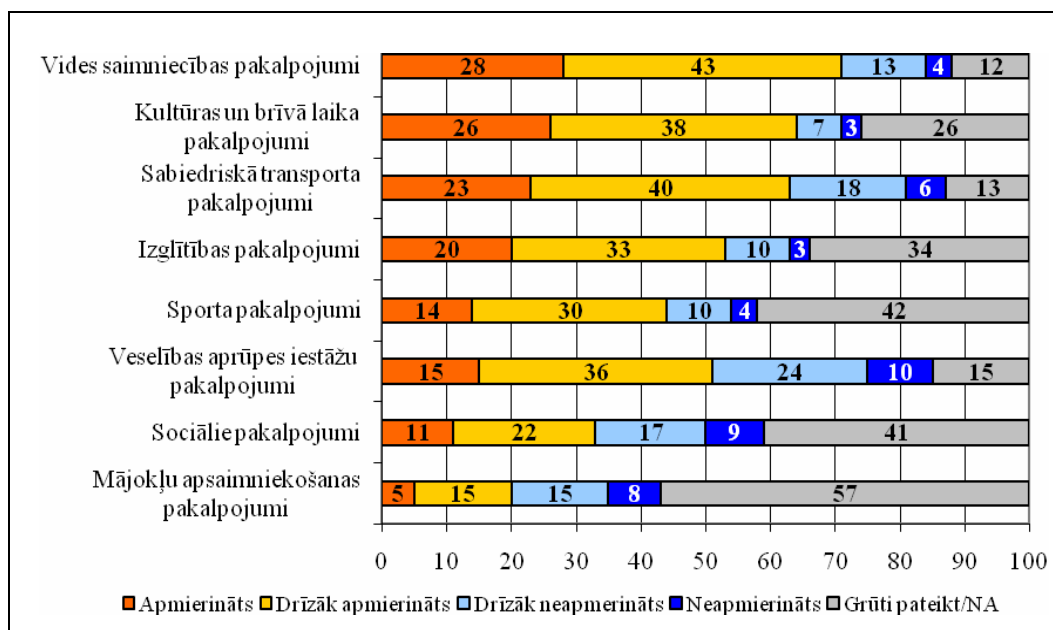
Latvieši biežāk kā nelatvieši izmanto kultūras un brīvā laika pakalpojumus. Tos izmanto divas trešdaļas latviešu un mazliet vairāk kā puse nelatviešu.

Gandrīz trīs ceturtdaļas valsts sektorā strādājošo izmanto kultūras un brīvā laika pakalpojumus. Turpretim privātajā sektorā un nestrādājošo vidū lietotāju īpatsvars nedaudz pārsniedz pusi. Tomēr starp strādājošiem un nestrādājošiem kopumā statistiski nozīmīgu atšķirību nav.

Vidzemē kultūras un brīvā laika pakalpojumus izmanto divas trešdaļas respondentu, gandrīz tikpat Rīgā, bet Latgalē – tikai puse. Pierīgā, Kurzemē un Zemgalē šis rādītājs ir tuvu trim piektdaļām.

Salīdzinot šīs aptaujas rezultātus ar Martina Mažvīda Lietuvas Nacionālās bibliotēkas un kompānijas *GfK CR Baltic* 2009.gadā veiktās Lietuvas iedzīvotāju aptaujas datiem, var konstatēt dažas kopējas un arī atšķirīgas iezīmes. Gan Latvijas, gan arī Lietuvas iedzīvotāji vienlīdz bieži izmanto kultūras un brīvā laika pakalpojumus (attiecīgi 59% un 59,4%), izglītības pakalpojumus (45% un 45,9%), sociālos pakalpojumus (32% un 35,5%), kā arī sporta pakalpojumus (32% un 33,6%). Tomēr Lietuvas iedzīvotāji salīdzinoši retāk izmanto sabiedriskā transporta pakalpojumus (59,5% no aptaujātajiem). Savukārt viņi biežāk ir izmantojuši vides saimniecības pakalpojumus (88,2%).

Anketā ir arī iekļauts jautājums par respondentu apmierinātību ar vietējā pašvaldībā sniegtajiem pakalpojumiem. Atbilžu variantu diapazons – no 1 (apmierināts) līdz 4 (neapmierināts). Uz šo jautājumu respondenti bieži deva atbildi “grūti pateikt”, un šī atbilde nav iekļauta turpmākajos aprēķinos un analīzē.

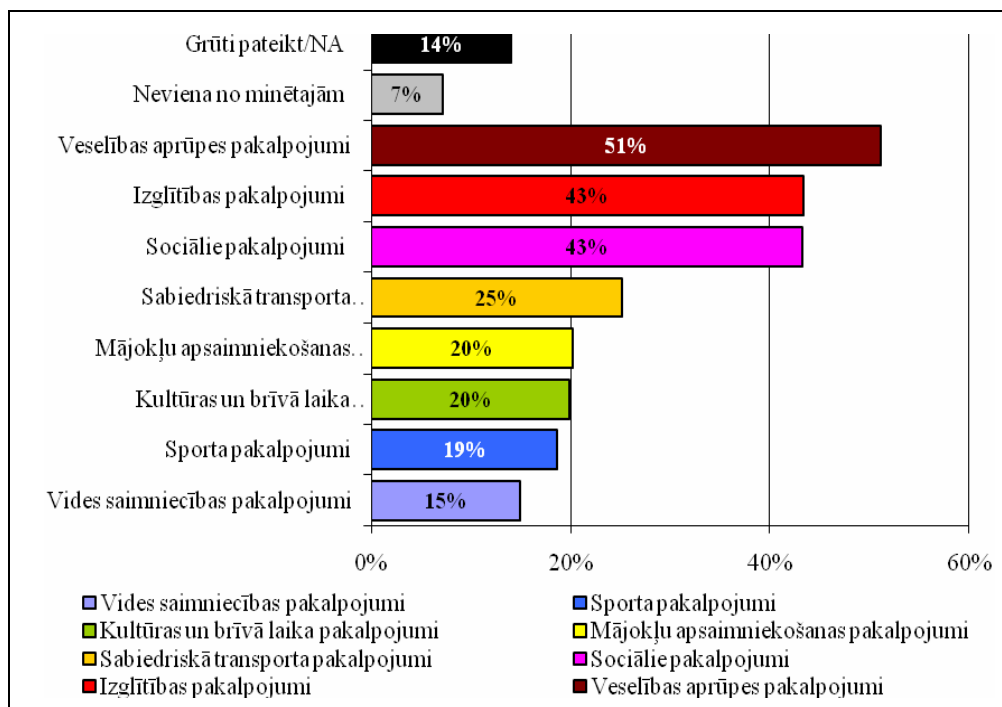
4.1.16.att. *Cik apmierināti vai neapmierināti Jūs esat ar vietējās pašvaldības pakalpojumiem? Lūdzu, novērtējiet arī tad, ja pēdējo 12 mēnešu laikā neesat šos pakalpojumus izmantojis. Bāze atšķirīga katram atbilžu variantam. Skaits attēlots procentos (%).*

Apmierinātība ar kultūras un brīvā laika pakalpojumiem ir salīdzinoši augsta, t.i., 64% respondentu norādījuši, ka ir apmierināti vai drīzāk apmierināti ar šiem pakalpojumiem (augstāk novērtēti tikai vides saimniecības pakalpojumi). Jānorāda, ka ceturtdaļai no visiem respondentiem bija grūti novērtēt savu apmierinātību.

Salīdzinot respondentu atbildes dažādās grupās, tika konstatētas dažas statistiski nozīmīgas atšķirības. Nelatvieši nedaudz biežāk pauž neapmierinātību ar kultūras un brīvā laika pakalpojumiem. Rīgā ir divreiz mazāk neapmierināto ar šiem pakalpojumiem nekā citās pilsētās vai laukos. Salīdzinot pa reģioniem, var konstatēt, ka respondenti no Latgales ir trīs reizes biežāk neapmierināti ar šiem pakalpojumiem nekā rīdzinieki. Privātajā sektorā strādājošie ir aptuveni divreiz biežāk neapmierināti ar kultūras un brīvā laika pakalpojumiem nekā valsts sektorā strādājošie. Citos atbilžu sadalījumos pa dažādām respondentu grupām statistiski nozīmīgas atšķirības netika konstatētas.

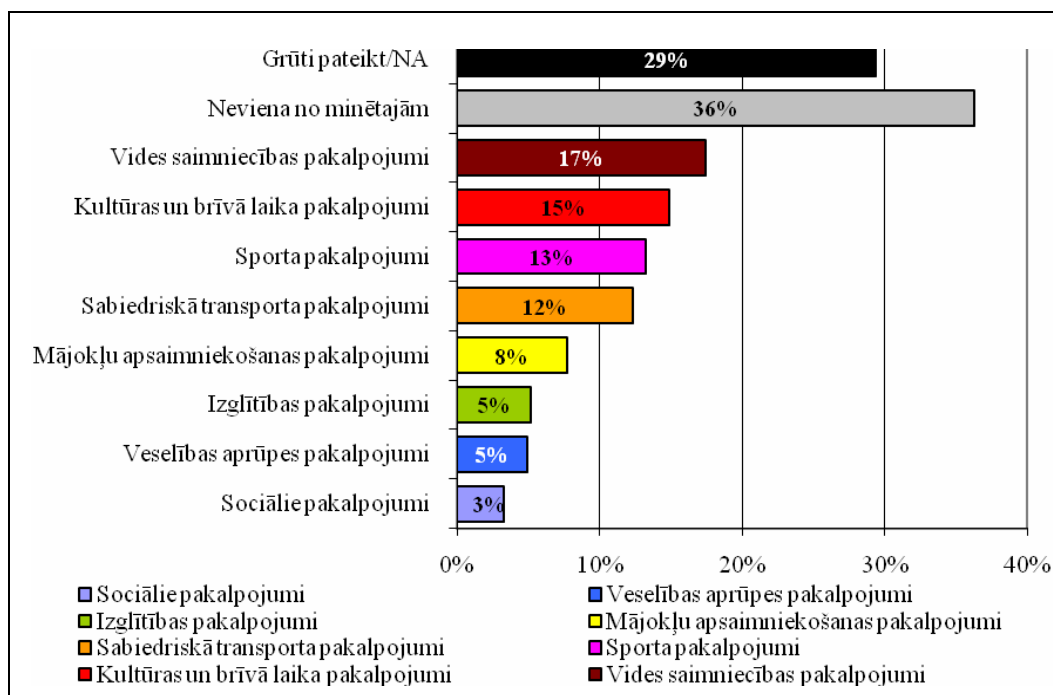
Salīdzinot šīs aptaujas rezultātus ar iepriekš minēto Lietuvas iedzīvotāju aptaujas datiem, jākonstatē, ka Latvijas iedzīvotāji salīdzinoši kritiskāk vērtēt pašvaldībā sniegtos pakalpojumus nekā iedzīvotāji Lietuvā. Piemēram, ievērojama daļa Lietuvas iedzīvotāju ir apmierināti vai drīzāk apmierināti ar pašvaldībā sniegtajiem izglītības un kultūras, kā arī vides pakalpojumiem (attiecīgi 77,3%, 77,3% un 74%). Tāpat vairums respondentu Lietuvā ir apmierināti ar sporta, sabiedriskā transporta un sociālajiem pakalpojumiem (attiecīgi 62,6%, 56,6% un 56,3%).

Vairums respondentu Latvijā uzskata, ka, ja būtu nepieciešamība mainīt finansējumu, tad vajadzētu palielināt finansējumu veselības pakalpojumiem. Ievērojama daļa respondentu uzskata, ka tieši izglītības un sociālo pakalpojumu nozares būtu tās, kam nepieciešams lielāks finansējums. Piektdaļa aptaujāto ir norādījuši, ka varētu palielināt finansējumu kultūras un brīvā laika pakalpojumiem.

4.1.17.att. ***Ja būtu nepieciešamība mainīt finansējumu, kuriem pašvaldības pakalpojumiem, Jūsaprāt, finansējumu varētu palielināt?*** *n (visi respondenti)=1064, vairākatbilžu jautājums - % summa var pārsniegt 100%.*

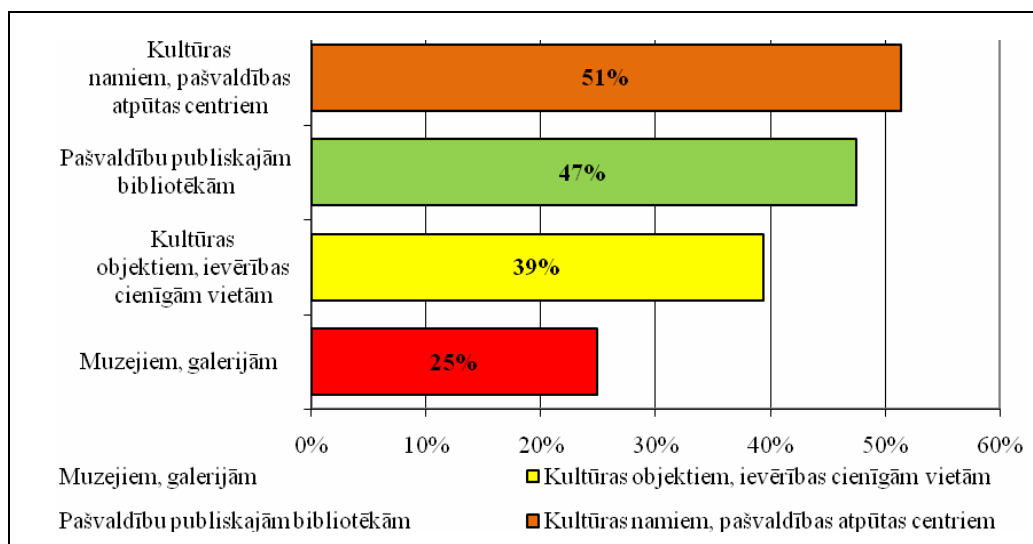
Nepieciešamību palielināt finansējuma kultūras un brīvā laika pakalpojumiem biežāk akceptē respondenti vecuma grupā no 15 līdz 24 gadiem. Savukārt finansējuma samazināšanu kultūras un brīvā laika pakalpojumiem atzīst mazāk respondentu (15%). Finansējuma samazināšanu šai jomai visbiežāk pieļauj sievietes nekā vīrieši (attiecīgi 32% un 25%).

4.1.18.att. ***Ja būtu nepieciešamība mainīt finansējumu, kuriem pašvaldības pakalpojumiem, Jūsaprāt, finansējumu varētu samazināt?*** *n (visi respondenti)=1064, vairākatbilžu jautājums - % summa var pārsniegt 100%*

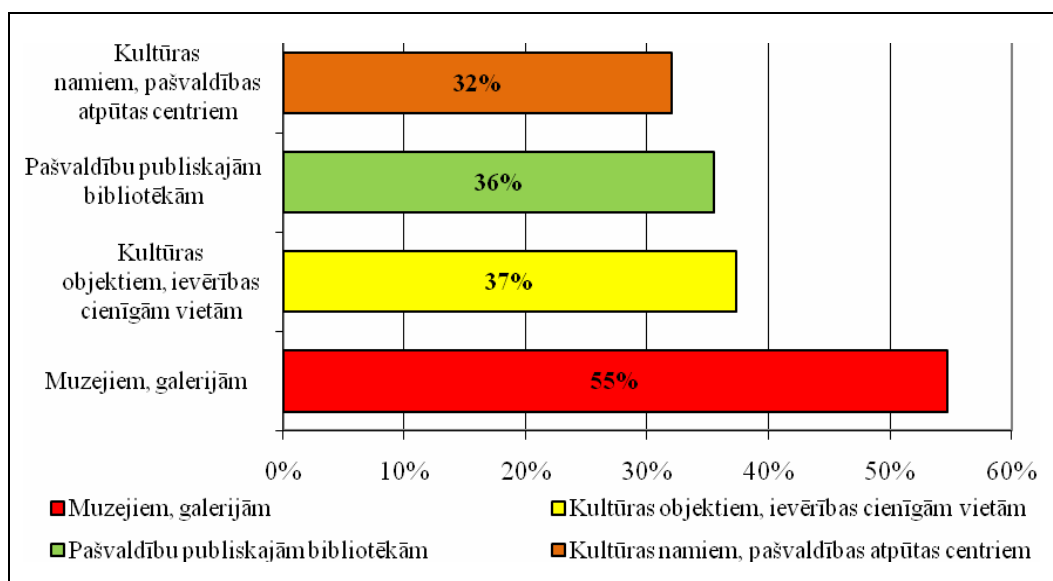
Lai arī Lietuvā veiktajā aptaujā tika uzdoti atšķirīgi formulēti jautājumi par jomām, kam būtu jāpalielina vai jāsamazina finansējums, tomēr iegūtās atbildes var salīdzināt ar Latvijā veiktās aptaujas datiem. Tāpat kā Latvijas iedzīvotāji, arī iedzīvotāji Lietuvā uzskata, ka izglītības un sociālie pakalpojumi ir prioritāras jomas, kam varētu piešķirt vairāk naudas nekā citām nozarēm. Jāpiebilst, ka Lietuvā veiktās aptaujas anketā netika iekļauts atbilžu variants par veselības pakalpojumiem.

Anketā ir arī jautājumi par to, kuriem pašvaldībās sniegtajiem kultūras un brīvā laika pakalpojumiem varētu palielināt vai samazināt finansējumu. No respondentu atbildēm var secināt, ka gandrīz puse respondentu atbalsta finansējuma palielināšanu pašvaldību publiskajām bibliotēkām.

4.1.19.att. *Ja būtu nepieciešamība mainīt finansējumu, kuriem pašvaldības kultūras pakalpojumiem, Jūsaprāt, finansējumu varētu palielināt? n (visi respondenti)=1064, vairākatbilžu jautājums - % summa var pārsniegt 100%*

Par finansējuma samazināšanu bibliotēkām izsakās ievērojami retāk – nedaudz vairāk kā 1/3 aptaujāto.

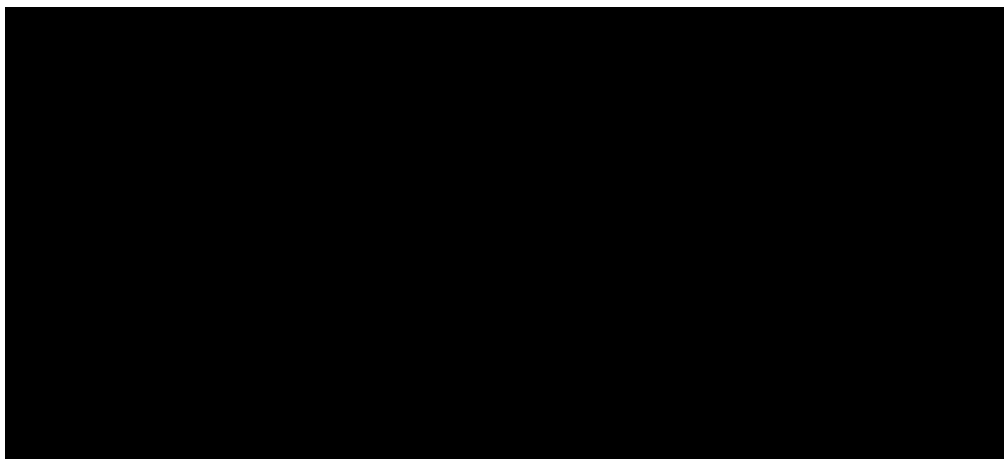

4.1.20.att. *Ja būtu nepieciešamība mainīt finansējumu, kuriem pašvaldības kultūras pakalpojumiem, Jūsaprāt, finansējumu varētu samazināt? n (visi respondenti)=1064, vairākatbilžu jautājums - % summa var pārsniegt 100%*

Lai arī attiecīgie jautājumi Lietuvā veiktās aptaujas anketā tika formulēti atšķirīgi, tomēr jāsecina, ka Latvijas un Lietuvas iedzīvotājiem ir līdzīgi viedokļi, kādām kultūras un brīvā laika pakalpojumu nozarēm varētu palielināt finansējumu. Respondenti Latvijā un

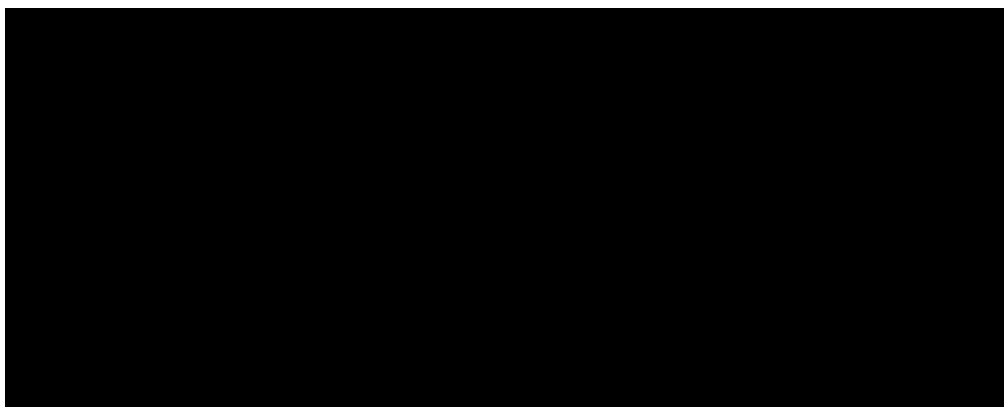
Lietuvā ir norādījuši, ka proporcionāli lielāku finansējuma daļu varētu piešķirt kultūras namiem un atpūtas centriem.

Kultūras pakalpojumu nozīmīgumu labi raksturo šo pakalpojumu izmantošanas biežums. Tikai divas piektdaļas respondentu pēdējo 12 mēnešu laikā ir apmeklējuši muzejus vai galerijas. Tikai mazāk par vienu piektdaļu no visiem atbildējušajiem ir apmeklējuši tos 2-3 reizes pusgadā vai biežāk.

4.1.21.att. Cik bieži pēdējo 12 mēnešu laikā Jūs esat apmeklējis muzejus vai galerijas? n = 853 respondenti (aprēķinos nav iekļautas to respondentu atbildes, kuri bija norādījuši, ka pašvaldībā šāda objekta nav un “grūti pateikt”); atbildes “vismaz reizi nedēļā” un “vienu vai vairākas reizes mēnesī” apvienotas; dati attēloti procentos.

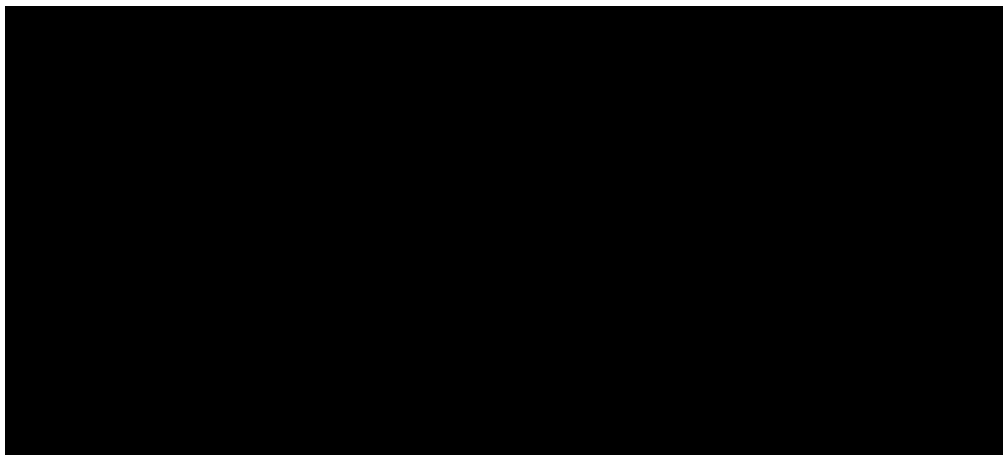
Vairāk kā puse respondentu, kuri bija atbildējuši uz šo jautājumu, ir apmeklējuši kultūras objektus vai ievērtības cienīgas vietas, piemēram, pilis, pieminekļus utt., turklāt 45% atbildējušo to ir izdarījuši reizi gadā vai biežāk. Regulāru apmeklētāju īpatsvars ir nedaudz lielāks par piektdaļu.

4.1.22.att. Cik bieži pēdējo 12 mēnešu laikā Jūs esat apmeklējis kultūras objektus, ievērtības cienīgas vietas (pilis, arhitektūras pieminekļus u.c.)? n = 908 respondenti (aprēķinos nav iekļautas to

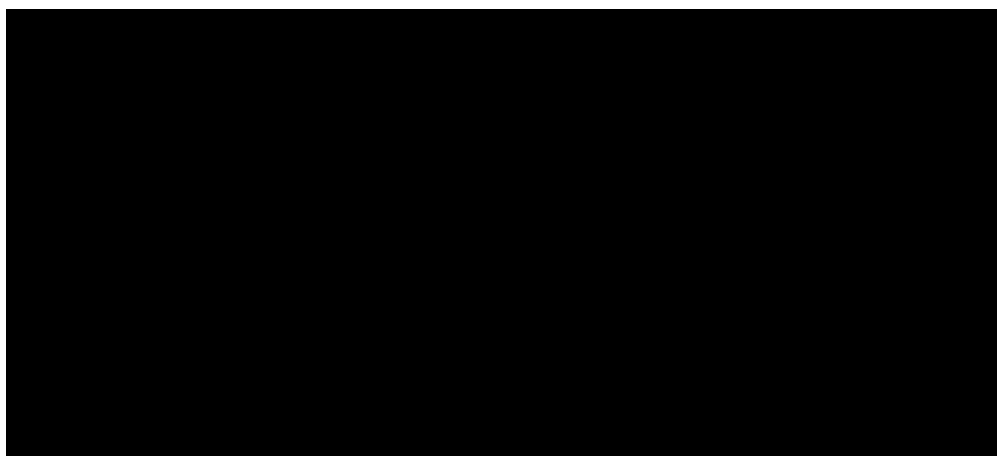
respondentu atbildes, kuri bija norādījuši, ka pašvaldībā šāda objekta nav un “grūti pateikt”); atbildes “vismaz reizi nedēļā” un “vienu vai vairākas reizes mēnesī” apvienotas; dati attēloti procentos.

Trīs piektdaļas atbildējušo nav apmeklējuši pašvaldības publisko bibliotēku pēdējo 12 mēnešu laikā. Tomēr apmeklētāju vidū lielākā grupa ir tā, kas dara to bieži – vienu vai vairākas reizes mēnesī.

4.1.23.att. Cik bieži pēdējo 12 mēnešu laikā Jūs esat apmeklējis pašvaldības publisko bibliotēku? n = 1025 respondenti (aprēķinos nav iekļautas to respondentu atbildes, kuri bija norādījuši, ka pašvaldībā šāda objekta nav un “grūti pateikt”); atbildes “vismaz reizi nedēļā” un “vienu vai vairākas reizes mēnesī” apvienotas; dati attēloti procentos.

Puse no atbildes sniegušajiem nav apmeklējuši kultūras namu vai pašvaldības atpūtas centru pēdējo 12 mēnešu laikā. Gandrīz divas piektdaļas to dara 2-3 reizes pusgadā, bet vairāk kā viena piektdaļa – vienu vai vairākas reizes mēnesī.

4.1.24.att. Cik bieži pēdējo 12 mēnešu laikā Jūs esat apmeklējis kultūras namu, pašvaldības atpūtas centru? n = 1014 respondenti (bez norādījušajiem, ka pašvaldībā šāda objekta nav un “grūti

pateikt”); atbildes “vismaz reizi nedēļā” un “vienu vai vairākas reizes mēnesī” apvienotas; dati attēloti procentos.

Ievērojama daļa respondentu norāda, ka nekad nav izmantojuši nevienu no minētajiem kultūras un brīvā laika pakalpojumiem. Tomēr vairāk kā 20% respondentu norādījuši, ka apmeklējuši bibliotēku vienu vai vairākas reizes mēnesī.

Kopumā divas piektdaļas respondentu apmeklē pašvaldību publiskās bibliotēkas vismaz reizi gadā vai biežāk.

Analizējot detalizētāk respondentu atbildes, tika konstatētas vairākas statistiski nozīmīgas atšķirības. Pēdējo 12 mēnešu laikā divas trešdaļas aptaujāto vīriešu un gandrīz trīs piektdaļas sieviešu nav apmeklējuši pašvaldības publiskās bibliotēkas.

Vislielākās atšķirības parādās starp dažādām vecuma grupām. Divas trešdaļas respondentu vecumā no 15 līdz 24 gadiem ir apmeklējuši bibliotēku. Pārējās vecuma grupās situācija ir pretēja – tikai trešdaļa apmeklē pašvaldības publisko bibliotēku kaut reizi gadā (vecuma grupā no 55 līdz 74 gadiem bibliotēku lietotāju īpatsvars ir vēl mazāks – ap ceturtdaļu).

Latvieši izteikti biežāk kā cittautieši apmeklē pašvaldības publisko bibliotēku (attiecīgi 2/5 un 1/3 respondentu šajās grupās). Nestrādājošie, kā arī valsts sektorā strādājošie (vairāk kā 2/5) apmeklē pašvaldības publisko bibliotēku biežāk kā privātajā sektorā nodarbinātie (aptuveni 1/3).

Vairums respondentu, kas dzīvo Vidzemē, apmeklē pašvaldības publisko bibliotēku vismaz reizi gadā (54%). Rīgā šo pakalpojumu izmanto nedaudz vairāk kā 1/4 respondentu. Citās pilsētās bibliotēku nelietotāju īpatsvars ir 60%, bet laukos tas tikai nedaudz pārsniedz lietotāju īpatsvaru.

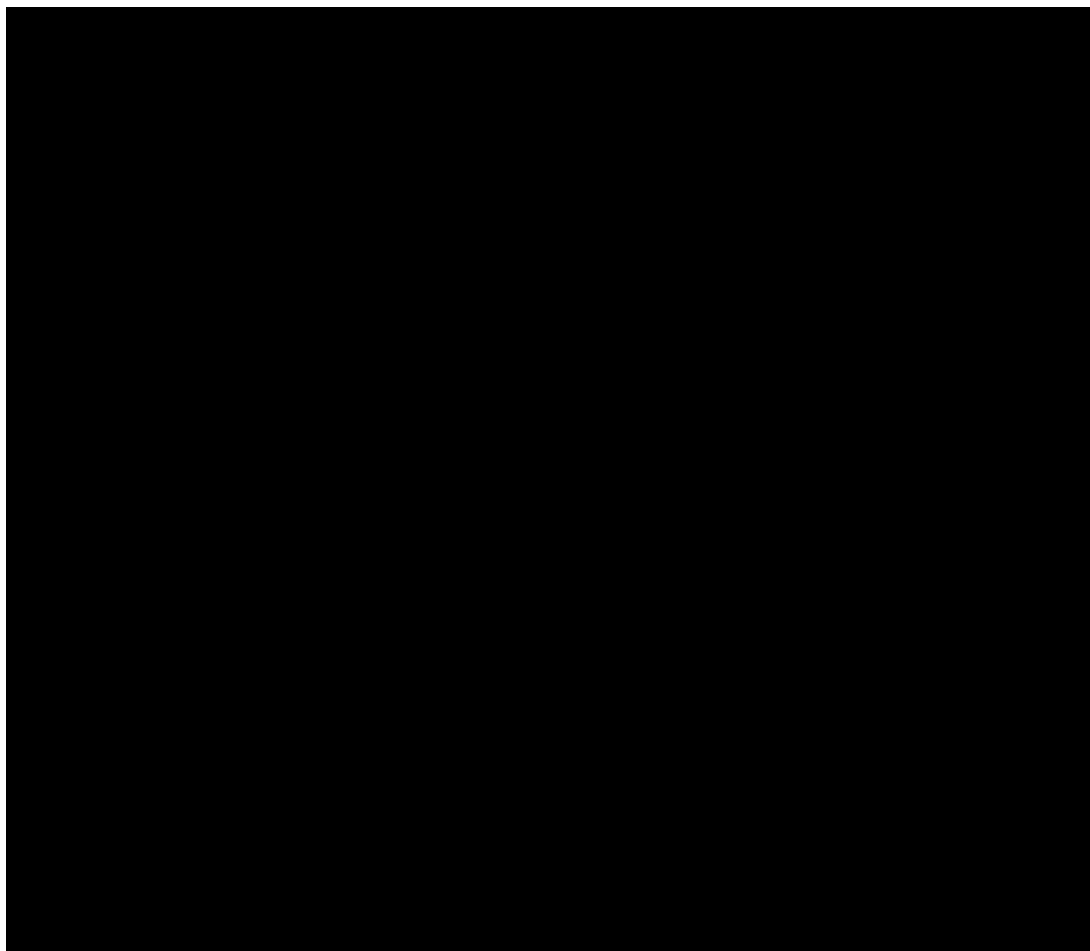
Kopumā ar pašvaldības publisko bibliotēku darbu ir apmierināti vai drīzāk apmierināti 92%. Gandrīz visi respondenti, kas apmeklē pašvaldības publisko bibliotēku reizi mēnesī vai biežāk, norāda, ka ir apmierināti ar tās darba kvalitāti. To vidū, kas apmeklē bibliotēku 2-3 reizes pusgadā, neapmierināto kopumā ir mazāk par 1/10 no atbildējušajiem respondentiem.

Salīdzinājumam var minēt, ka ar muzejiem un galerijām kopumā ir apmierināts vai drīzāk apmierināts 91% no atbildējušiem respondentiem, ar kultūras objektiem – 87%, bet ar kultūras namu vai pašvaldības atpūtas centru – 84%. Nelatvieši kopumā divreiz biežāk kā latvieši norāda, ka ir neapmierināti ar to, kā darbojas pašvaldības publiskā bibliotēka.

Salīdzinot Lietuvā un Latvijā veiktās aptaujas rezultātus, jāsecina, ka respondenti Lietuvā līdzīgi kā Latvijā kopumā ir apmierināti ar kultūras un brīvā laika pakalpojumu sniedzēju darbu. Ar pašvaldības publiskās bibliotēkas darbu ir apmierināti vai drīzāk

apmierināti 76,4% respondentu. Tāpat ievērojama daļa respondentu Lietuvā ir apmierināti ar kultūras namu un atpūtas centru, kā arī muzeju un galeriju darbu (attiecīgi 78,9% un 70,6%). Jāpiebilst, ka aprēķinos izmantota atšķirīga bāze, tomēr augstāk minētie procenti var adekvāti raksturot kopējās tendences. Gan Latvijā, gan arī Lietuvā iedzīvotāji ir lielā mērā apmierināti ar kultūras un brīvā laika pakalpojumu sniedzēju darbu.

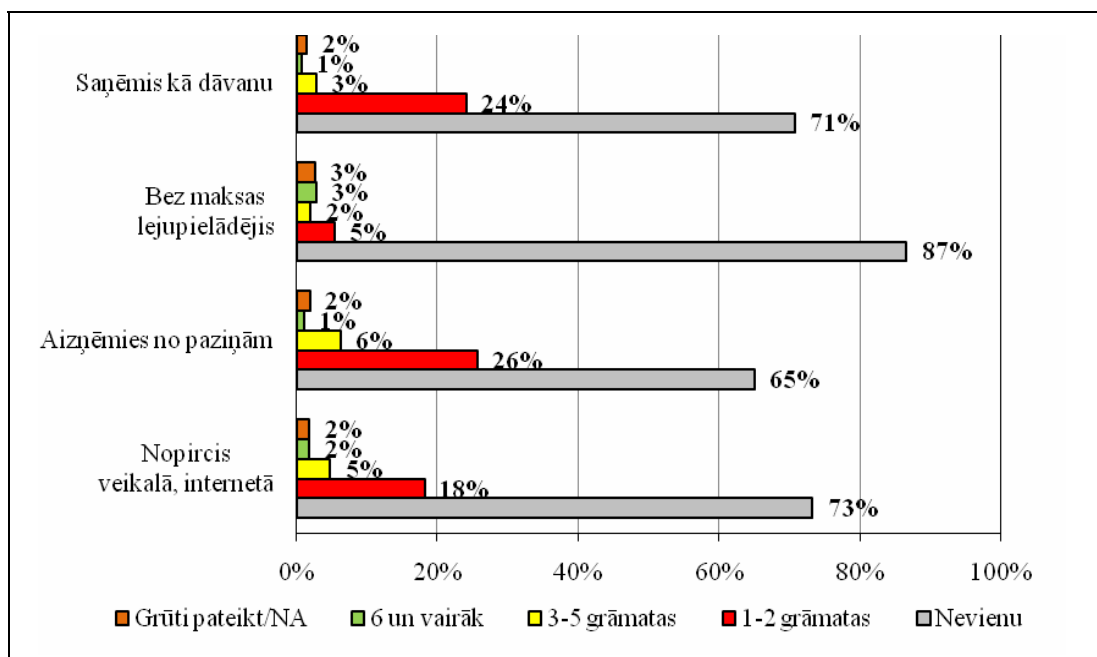
Respondentiem arī tika jautāts, cik lielā mērā viņi ir apmierināti ar vietējās pašvaldībās strādājošo dažādu nozaru darbinieku darba kvalitāti. Vairāk kā deviņas desmitdaļas ir kopumā apmierināti ar bibliotekāru, muzeju un bērnudārzu darbinieku darba kvalitāti. Visbiežāk tika pausta neapmierinātība ar pašvaldības deputātu un amatpersonu (vairāk kā divas trešdaļas), pašvaldības policistu un komunālo dienestu darbinieku darba kvalitāti.

4.1.25.att. Vai Jūs kopumā esat apmierināts vai neapmierināts ar šādu vietējās pašvaldības darbinieku darba kvalitāti? Bāze ir atšķirīga katram atbilžu variantam; dati attēloti procentos.

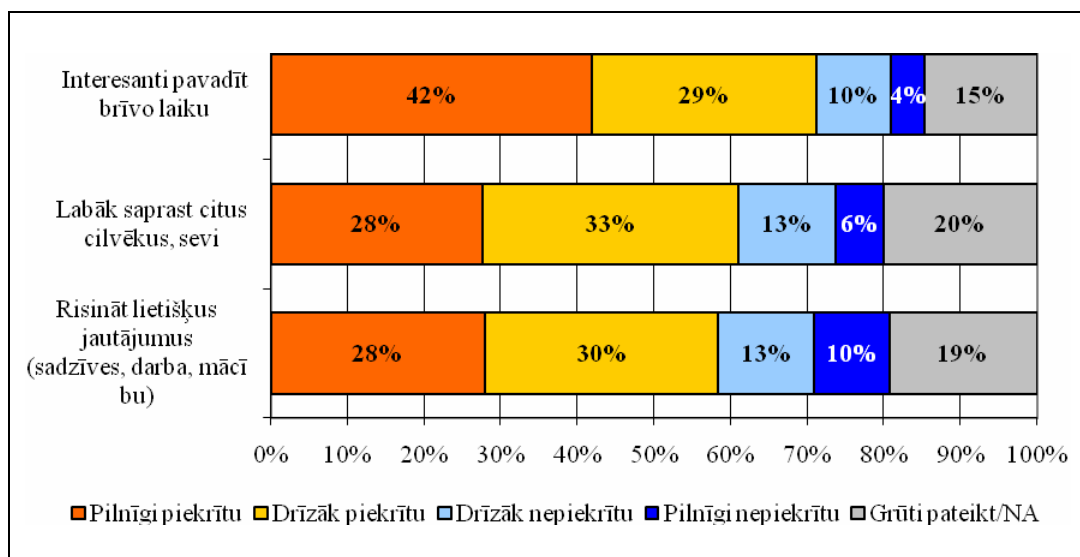
Aptaujas dati par grāmatu iegādes un lasīšanas ieradumiem liecina, ka respondenti reti iegādājas grāmatas. Viena trešdaļa respondentu aizņemas tās no paziņām, nedaudz mazāk kā trešdaļa saņēmuši tās kā dāvanu un vēl mazāk nopirkuši. Respondentu skaits, kas pēdējo trīs

mēnešu laikā iegādājušies 3 vai vairāk grāmatas, nepārsniedz 6%. Tikai nedaudz vairāk kā desmitā daļa respondentu izmantojuši iespēju bez maksas lejupielādēt grāmatu no interneta.

4.1.26.att. *Cik daudz grāmatu pēdējo trīs mēnešu laikā Jūs esat... n = 1064 respondenti. Dati attēloti procentos.*

Anketā ir iekļauts jautājums par to, vai grāmatu lasīšana palīdz risināt dažādus jautājumus. Lielākai daļai respondentu grāmatas palīdz interesanti pavadīt brīvo laiku – to atzina trīs ceturtdaļas respondentu. Aptuveni trīs piektdaļas respondentu piekrita, ka grāmatas palīdz labāk saprast citus cilvēkus un sevi un risināt lietisiskus jautājumus sadzīvē, mācībās un darbā. Respondentu īpatsvars, kuriem bija grūti novērtēt grāmatu lomu dzīvē, nepārsniedz 1/5 respondentu.

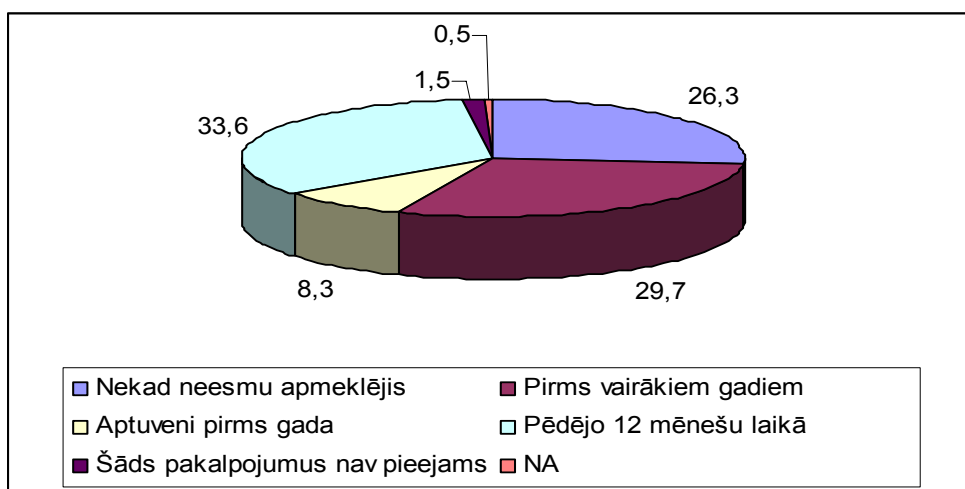
4.1.27.att. *Grāmatu lasīšana man palīdz.... n = 1064 respondenti. Dati attēloti procentos.*

Risināt lietišķus jautājumus grāmatas biežāk palīdz sievietēm, jaunākā un vidējā gadagājuma cilvēkiem (15-44 gadu vecu respondentu grupās), respondentiem ar augstāko izglītību, latviešiem, valsts sektorā strādājošiem. Labāk saprast cilvēkus un sevi grāmatas biežāk palīdz sievietēm, respondentiem ar augstāko un vidējo (vai vidēji speciālo) izglītību, valsts sektorā strādājošiem. Arī interesanti pavadīt brīvo laiku grāmatas biežāk palīdz sievietēm, vidējā un vecākā gadagājuma cilvēkiem, cilvēkiem ar augstāko izglītību, valsts sektorā strādājošiem.

4.1.3. Bibliotēkas kā pakalpojumu sniedzējas

Viens no pētījuma galvenajiem uzdevumiem bija noskaidrot, cik lielā mērā pašvaldību publiskās bibliotēkas ir noderīgas dažādu iedzīvotāju informācijas un citu vajadzību apmierināšanai, identificēt faktorus, kas stimulē vai kavē bibliotēku pakalpojumu izmantošanu. Lai izpildītu šos uzdevumus tika apzināti pašvaldību bibliotēku pakalpojumu pašreizējie un potenciālie lietotāji, viņu ieradumi un vajadzības. Lai izstrādātu pētījuma instrumentāriju un ļautu labāk izprast Latvijas un citu valstu pašvaldību bibliotēku lietotāju kopīgās vai atšķirīgās iezīmes, tika izmantoti Lietuvas, ASV un Norvēģijas pētnieku iestrādes (plašāk skat. 3.1.nodaļu *Kvantitatīvā pētījuma metodoloģijas un instrumentārija apraksts*).

Pētījuma dati liecina, ka pēdējo 12 mēnešu laikā pašvaldību publiskās bibliotēkas apmeklēja katrs trešais respondents, un šis pakalpojums ir pieejams gandrīz visiem Latvijas iedzīvotājiem.

4.1.28.att. *Pašvaldību publisko bibliotēku apmeklējums. n (visi respondenti)=1064*

To respondentu skaits, kuri pēdējo 12 mēnešu laikā ir apmeklējuši pašvaldību publiskās bibliotēkas Latvijā, ir nedaudz mazāks kā Lietuvā¹²³ (Latvijā 33,6%, Lietuvā – 45,2%).

Pašvaldību publiskās bibliotēkas pēdējo 12 mēnešu laikā biežāk ir apmeklējušas sievietes, turklāt vīrieši arī biežāk nekā sievietes (attiecīgi 30% un 24%) atbildēja, ka „pašvaldības publisko bibliotēku nekad neesmu apmeklējis”. Līdz ar to var izdarīt secinājumu, ka sākotnējām nelielām dzimumatšķirībām ir tendence padziļināties, tomēr šīs atšķirības grūti raksturot kā sociāli nozīmīgas un tās ir zemākas kā tas tika konstatēts Lietuvas pētījumā (attiecīgi 54% sieviešu, 37% vīriešu).

4.1.2.tabula

Pašvaldību publisko bibliotēku lietotāji

(% no attiecīgās grupas respondentu kopskaita)

Dzimums	vīrieši	29%
	sievietes	39%
Vecuma grupas	15 – 24 gadi	55%
	25 – 54 gadi	36%
	55 – 74 gadi	23%
Reģions	Rīga	22%
	Pierīga	34%
	Vidzeme	54%
	Kurzeme	39%
	Zemgale	45%
Reģions	Latgale	35%
Nodarbinātības statuss	strādā valsts sektorā	40%
	strādā privātā sektorā	31%
	nestrādā	35%
Etniskā grupa	latvieši	40%
	citas etniskās grupas respondenti	25%

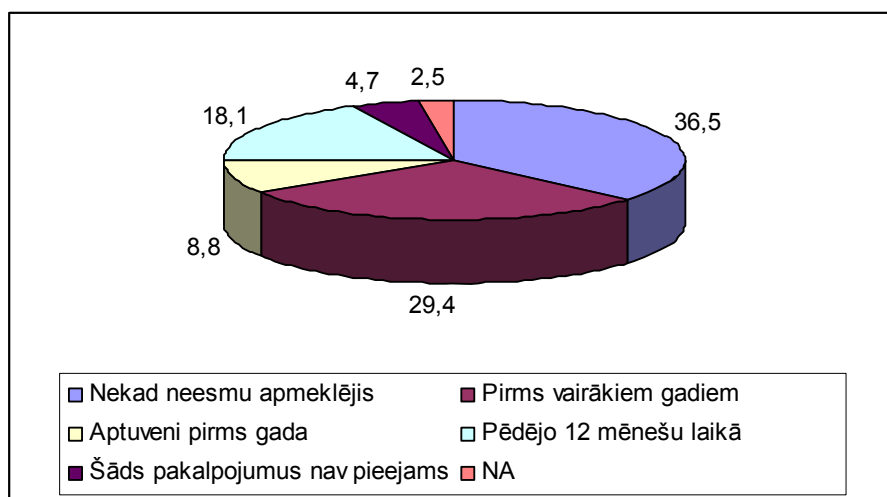
n (visi respondenti)=1064

¹²³ The Research Report on the Sociological Research “Utilization and Assessment of Municipal Services” on the Project “Libraries for innovation” [online]. Contract giver Martinus Mažvydas National Library of Lithuania. Contract acceptor GfK CR Baltic. The Report drafted by Giedrė Plepytė. Vilnius, 26th February 2009. P.13. [cited 08.07.2009]. Available: http://www.bibliotekospazangai.lt/ImpactAssessment/Library_ranking_report.pdf.

Līdzīgi kā Latvijā, arī Lietuvā jaunieši pēdējo 12 mēnešu laikā publisko bibliotēku ir apmeklējuši vairāk kā divas reizes biežāk kā gados vecākie respondenti (74% 15-19 gadus vecie, 47% 20-29 gadus vecie, 32% 60-74 gadus vecie). Būtiski ir norādīt, ka gados jaunākie respondenti ievērojami retāk kā gados vecākie atbildēja, ka „*nekad neesmu apmeklējis pašvaldības bibliotēku*”. Līdz ar to var sagaidīt, ka nākotnē šīs vecuma grupas locekļi visdrīzāk retāk apmeklēs pašvaldību publiskās bibliotēkas. Par šādu tendenci liecina citu vecuma grupu pieredze, kuru ilustrē visai lielais to respondentu skaits, kuri pirms gada vai vairākiem gadiem apmeklēja pašvaldību bibliotēkas, bet šobrīd šo pakalpojumu neizmanto, kā arī tas, ka, beidzot mācības, daļa no jauniešiem pašvaldību bibliotēkas vairs neapmeklē (pēdējo 12 mēnešu laikā pašvaldību bibliotēkas apmeklēja 62% skolēnu, studentu).

Aktīvi pašvaldību bibliotēku pakalpojumu izmanto speciālisti, ierēdņi (38% no šīs grupas respondentiem). Aptuveni tikpat bieži kā analoga vecuma citās profesijās strādājošie, bibliotēkas apmeklēja bezdarbnieki un māsaimnieces (attiecīgi 26% un 28%).

Respondentiem tika uzdots jautājums ne tikai par pašvaldību publisko, bet arī citu bibliotēku (mācību iestāžu, zinātnisko, speciālo) apmeklēšanu. Atbildes uz šo jautājumu ļauj labāk izprast, vai citas bibliotēkas ir vērtējamas kā respondentiem alternatīva vai papildinoša informācijas ieguves vieta. Dati liecina, ka pašvaldību publiskās bibliotēkas respondenti ir apmeklējuši gandrīz divas reizes biežāk kā citas bibliotēkās, bet arī citām bibliotēkām ir liels lietotāju skaits (*skat. 4.1.29.att.*).

4.1.29.att. *Citu bibliotēku apmeklēšana. n (visi respondenti)=1064*

Ja salīdzina pašvaldību bibliotēku un citu bibliotēku pievilcīgumu dažādās demogrāfiskās lietotāju grupās, tad redzams, ka citas bibliotēkas biežāk apmeklē sievietes, jaunieši (it īpaši studējošie - 54% no skolēniem/studentiem). Būtiski augstāks citu bibliotēku

apmeklējuma īpatsvars ir arī respondentiem ar nepabeigtu augstāko izglītību (39% no šīs grupas respondentiem). Citu grupu rādītāji ir būtiski zemāki (attiecīgi, 26% no speciālistiem/ierēdņiem, 17% no vadītājiem, 9% no bezdarbniekiem, 16% no māsaimniecēm, 6% no pensionāriem) (*plašāk skat. 4.1.3.tab.*).

20% respondentu norādīja, ka nekad nav apmeklējuši neviena veida bibliotēku. Faktiski šis rādītājs ir nedaudz lielāks, jo 0,8% respondentu uzskata, ka viņiem nav pieejama neviena bibliotēka (1,5%, ka nav pieejama pašvaldību publiskā bibliotēka un 4,5%, ka nav pieejama cita bibliotēka) un 2,5% uz kādu no šiem jautājumiem atbildes nedeva.

Datu analīze liecina, ka 15% no respondentiem pēdējo 12 mēnešu laikā ir apmeklējuši gan pašvaldību, gan arī kādu citu bibliotēku, bet 37% no respondentiem pēdējo 12 mēnešu laikā apmeklējuši vismaz vienu no šīm bibliotēkām. 10% no respondentiem kādu no publiskām bibliotēkām ir apmeklējuši pirms gada, bet 30% tās apmeklējuši pirms vairākiem gadiem. Visbiežāk gan vienu, gan otru bibliotēku ir apmeklējuši studējošie (skolēni, studenti) – 39%. Kādu no šīm bibliotēkām ir apmeklējuši 72% šīs grupas respondentu.

Negaidīti ir tas, ka vienlīdz bieži šo pašvaldības pakalpojumu izmanto dažādu izglītības grupu respondenti (33% gan no tiem, kuriem ir augstākā, gan pamatizglītība)¹²⁴. Statistiski nozīmīgi neatšķiras arī šī pakalpojuma izmantošana ģimenēs ar atšķirīgiem mēneša vidējiem ienākumiem (uz vienu ģimenes locekli). Tas liecina, ka par pašvaldību bibliotēkām interesējas cilvēki ar atšķirīgām iespējām pirkt grāmatas, žurnālus, atšķirīgām iespējām izmantot internetu, un šie dati neapstiprina visai izplatīto priekšstatu, ka aktīvākie bibliotēku lietotāji nāk no finansiāli nelabvēlīgām grupām¹²⁵.

Pašvaldību publiskās bibliotēkas pēdējo 12 mēnešu laikā biežāk ir apmeklējuši tie respondenti, kuru ģimenēs ir bērni līdz 18 gadu vecumam (ir bērni - 42%; nav bērnu - 29%), kā arī tie respondenti, kuru ģimenēs sarunvaloda ir latviešu valoda (latviešu – 40%, cita – 25%), turklāt tie respondenti, kuru ģimenēs sarunvaloda nav latviešu valoda, ievērojami biežāk ir norādījuši, ka nekad pašvaldību publiskās bibliotēkas nav apmeklējuši (latviešu – 20%, cita – 37%).

¹²⁴ Lietuvā publiskās bibliotēkas pēdējo 12 mēnešu laikā apmeklēja 61% gan no tiem respondentiem, kuriem ir augstākā izglītība, gan 42% no tiem, kuriem bija pamatizglītība.

¹²⁵ Tikai ģimenēs ar mēneša vidējiem ienākumiem vairāk par Ls 250 uz katru ģimenes locekli bibliotēkas ir apmeklējuši nedaudz retāk (29%) kā citu grupu respondenti.

Bibliotēku lietotāji

(% no attiecīgās grupas respondentu kopskaita)

		Dažādu tipu bibliotēkas	Tikai viena tipa bibliotēkas
Dzimums	vīrieši	12%	31%
	sievietes	17%	43%
Vecuma grupas	15 – 24 gadi	31%	63%
	25 – 54 gadi	9,5%	26%
	55 – 74 gadi	7%	24%
Reģions	Rīga	11%	27%
	Pierīga	18%	38%
	Vidzeme	29%	54%
	Kurzeme	10%	41%
	Zemgale	16%	45%
	Latgale	12%	37%
Nodarbinātības statuss	strādā valsts sektorā	19%	45%
	strādā privātā sektorā	12%	32%
	nestrādā	15%	38%
Etniskā grupa	latvieši	16%	44%
	citas etniskās grupas respondenti	12%	27%

n (visi respondenti)=1064

Tiem respondentiem, kuri pēdējo 12 mēnešu laikā nav apmeklējuši nevienu bibliotēku (671 respondenti), tika uzdots jautājums, vai tuvākajā laikā viņus varētu ieinteresēt kādi bibliotēku pakalpojumi. 42% no viņiem uzskata, ka viņus neinteresē neviens no bibliotēku pakalpojumiem (46% no bibliotēku neapmeklējušiem vīriešiem un 39% no bibliotēku neapmeklējušām sievietēm), bet 21% uz šo jautājumu neatbildēja.

37% no pašreizējiem bibliotēku neapmeklētājiem ir vērtējami kā to potenciālie lietotāji. Viņus visbiežāk interesētu grāmatu, žurnālu, CD, DVD u.c. ņemšana uz mājām (*skat. 4.1.4.tab.*), (daudzizvēļu jautājums).

4.1.4.tabula

Vai tuvākajā laikā Jūs varētu ieinteresēt šādi bibliotēkas pakalpojumi?

Bāze: respondenti, kuri pēdējo 12 mēnešu laikā nav apmeklējuši nevienu bibliotēku, bet kurus vai nu interesē kāds no bibliotēku pakalpojumiem vai kuri devuši atbildi „Grūti pateikt/NA” (n= 241)

Bibliotēkas pakalpojumi	Atbildes
Grāmatu, žurnālu, CD, DVD u.c. ņemšana uz mājām	56%
Bezmaksas interneta izmantošana	30%
Kursu, apmācību apmeklēšana	30%
Kultūras pasākumu, izstāžu apmeklēšana	23%
Lasīšana uz vietas lasītavā	19%
Datora izmantošana (darbs ar MS Office programmām (Word, Excel u.c.))	18%
Bibliotēkā pieejamo tiešsaistes datubāzu (piem., NAIS, Letonika, Lursoft) izmantošana	10%
Informācijas meklēšana bibliotēkas mājaslapā (atrodies bibliotēkā vai arī citur)	8%

Tiem respondentiem, kuri pēdējo 12 mēnešu laikā nav apmeklējuši nevienu bibliotēku, tika uzdots jautājums par bibliotēku neapmeklēšanas iemesliem. 23% no respondentiem (157 respondenti) neatbildēja uz šo jautājumu. Vairums no atbildējušiem norādīja, ka vajadzīgo informāciju, grāmatas, preses izdevumus viņi iegūst citā veidā (skat. 4.1.5.tab.). Jau ievērojami retāk, kā bibliotēkas neapmeklēšanas iemesls tika atzīmētas atbildes „bibliotēka ir grūti pieejama” vai „bibliotēkai ir man neizdevīgs darba laiks”.

4.1.5. tabula

Kāpēc Jūs pēdējā gada laikā neesat apmeklējis pašvaldības bibliotēku?

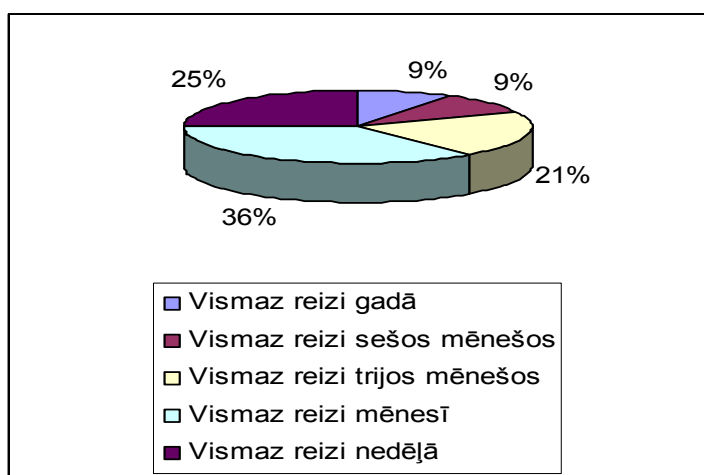
Bāze: respondenti, kuri pēdējo 12 mēnešu laikā nav apmeklējuši nevienu bibliotēku, kā arī tie respondenti, kuri uz šo jautājumu neatbildēja (n=514)

Neapmeklēšanas iemesli	Atbildes
Vajadzīgo informāciju, grāmatas, preses izdevumus es iegūstu citā veidā	61%
Bibliotēka ir grūti pieejama (tālu, grūti nokļūt)	13%
Bibliotēkai ir man neizdevīgs darba laiks	10%
Man vajadzīgā literatūra, datu bāzes u.tml. bibliotēkā nav pieejamas	3%
Neapmierina bibliotēkas tehniskais nodrošinājums (datori, internets u.c.)	2%
Neapmierina bibliotēkas darbinieku attieksme, kvalifikācija	2%
Cits iemesls	25%

Kā citus bibliotēkas neapmeklēšanas iemeslus respondenti norādīja, ka viņus lasīšana neinteresē (29%) (šajā grupā ietilpst arī tie respondenti, kuri norādīja, ka nemīl lasīt grāmatas) vai ka viņi neizjūt nepieciešamību vai vajadzību pēc bibliotēkas pakalpojumiem. Gandrīz trešā daļa respondentu (30%) norādīja, ka bibliotēkas viņi neapmeklē laika trūkuma dēļ (*nav laika; daudz jāstrādā; darbā piekūst, vajag atpūsties*). 8% respondenti norādīja, ka viņiem ir pietiekoši daudz grāmatu mājās vai ka vajadzīgo informāciju iegūst internetā (5 respondenti). Divi respondenti norādīja, ka viņiem pietiek ar to, ka viņi lasa avīzes, žurnālus vai skatās TV. Astoņi respondenti neapmeklē bibliotēku, jo viņiem ir veselības problēmas (*slikta redze un tāpēc viņi grāmatas nelasa vai lasa reti; ir grūtības ar pārvietošanos*). Trīs respondenti kā bibliotēkas neapmeklēšanas iemeslu norādīja nepieciešamību aprūpēt mazu bērnu un viens – nepieciešamību aprūpēt sievu invalīdi.

Pieci respondenti bibliotēkas neapmeklēšanu skaidroja ar to, ka tās ir tālu no respondentu dzīvesvietas (*grūti tikt līdz bibliotēkai; nepietiek naudas transportam; slinkums tik tālu iet*). Daži respondenti kā bibliotēkas neapmeklēšanas iemeslu norādīja to, ka *grāmatas no bibliotēkas atnes radnieki* (2), *nepatīk bibliotēkas kā koplietošanas vietas* (2), *valodas barjeru* (*nav daudz grāmatu krievu valodā, slikta lasītprasme latviešu valodā*), ka viņi *pēdējā gada laikā atradās ārzemēs* (2). Pa vienam respondentam deva atbildes: „*nezin, kur tuvumā ir bibliotēka*”, „*ilgi bija remonts*”, „*nepiemērots bibliotēkas darba laiks*”, „*neesmu nodevis grāmatas, kauns rādīties*”.

Respondenti, kuri pēdējo 12 mēnešu laikā ir apmeklējuši pašvaldības publisko bibliotēku (395 respondenti), norādīja, cik bieži viņi to ir darījuši. Visbiežāk respondenti pašvaldību bibliotēkas apmeklē vienu reizi mēnesī (*skat. 4.1.30.att.*).

4.1.30.att. Cik bieži pēdējo 12 mēnešu laikā esat apmeklējis pašvaldības bibliotēku? Bāze: respondenti, kuri pēdējo 12 mēnešu laikā ir apmeklējuši pašvaldību publisko bibliotēku un atbildēja uz šo jautājumu (n = 347)

Sievietes ne tikai proporcionāli vairāk kā vīrieši pēdējo 12 mēnešu laikā ir bijušas pašvaldību bibliotēkās, bet arī biežāk tās apmeklē kā vīrieši – gandrīz trešā daļa (30%) no sievietēm bibliotēku apmeklē vismaz reizi nedēļā, bet vīriešiem šis rādītājs ir būtiski zemāks – 17% (skat. 4.1.6.tab.).

4.1.6. tabula

Pašvaldību publisko bibliotēku apmeklēšanas biežums vīriešiem un sievietēm

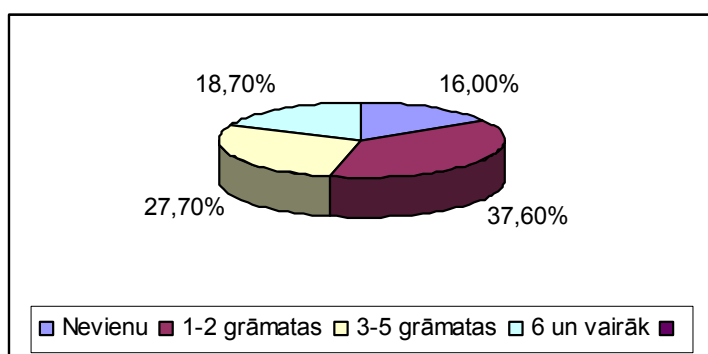
Cik bieži pēdējo 12 mēnešu laikā esat apmeklējis pašvaldības publisko bibliotēku? Bāze:

respondenti, kuri pēdējo 12 mēnešu laikā ir apmeklējuši pašvaldību publisko bibliotēku un atbildēja uz šo jautājumu (n = 347)

	Vismaz reizi gadā	Vismaz reizi sešos mēnešos	Vismaz reizi trijos mēnešos	Vismaz reizi mēnesī	Vismaz reizi nedēļā
Vīrieši	11,5%	15%	22%	34,5%	17%
Sievietes	6,7%	5,8%	20,7%	37%	29,8%

Atbildi „pašvaldības bibliotēku esmu apmeklējis vismaz reizi nedēļā” deva 29% no latviešu un 16% no citu etnisko grupu respondentiem. Vismaz reizi nedēļā bibliotēkas vairāk apmeklē valsts sektorā nodarbinātie (38%) un nestrādājošie (24,5%), bet mazāk – privātā sektorā strādājošie (15,5%). Netika konstatētas statistiski nozīmīgas pašvaldību bibliotēku apmeklēšanas biežuma atšķirības dažādās respondentu vecuma grupās.

Visbiežāk respondenti pēdējo trīs mēnešu laikā ir paņēmuši vienu vai divas grāmatas, bet visai liels ir arī to respondentu daudzums, kuri paņēma sešas un vairāk grāmatas vai nepaņēma nevienu grāmatu (skat. 4.1.31.att.).

4.1.31.att. **Cik daudz grāmatu pēdējo trīs mēnešu laikā Jūs esat paņēmis no pašvaldības publiskās bibliotēkas?** Bāze: respondenti, kuri pēdējo 12 mēnešu laikā ir apmeklējuši pašvaldību publisko bibliotēku un atbildēja uz šo jautājumu (n = 343)

Valsts sektorā strādājošie pēdējo trīs mēnešu laikā parasti ņēmuši vairāk grāmatu kā citu grupu respondenti (privātā sektorā strādājošie un nestrādājošie), bet atšķirības starp citām demogrāfiskām grupām netika konstatētas.

Bibliotēku apmeklēšanas biežums būtiski korelē ar to, cik grāmatas pēdējo trīs mēnešu laikā viņi ir paņēmuši – tie respondenti, kuri bibliotēku apmeklē biežāk, ir arī ņēmuši vairāk grāmatas kā tie, kuri bibliotēku ir apmeklējuši retāk.

Vairums no pašvaldību bibliotēku apmeklētājiem (61% no respondentiem, kuri ņēma grāmatas vai atbildēja uz šo jautājumu (N=496)), grāmatas izmanto tikai paši. 34% no respondentiem norādīja, ka grāmatas izmanto ģimenes locekļi (šo atbildi sievietes norādīja biežāk kā vīrieši), bet 5% respondentu norādīja, ka grāmatas izmanto arī draugi un paziņas.

47% no respondentiem grāmatu bibliotēkā atrod paši, 40% jau pirms ierašanās bibliotēkā zina autora vai grāmatas nosaukumu, bet 13% respondentu grāmatas iesaka bibliotekārs (bāze: pēdējo 12 mēnešu laikā apmeklējuši pašvaldību bibliotēku un devuši vienu no trim atbildēm (N=301)).

Vairums no visiem aptaujātajiem uzskata, ka pašvaldību bibliotēkas ļauj viņiem iegūt interesantu lasāmvielu brīvajiem brīžiem, kā arī var palīdzēt iegūt materiālus mācībām, studijām viņiem pašiem vai viņu bērniem. Visretāk respondenti norāda, ka bibliotēkas pakalpojumi viņiem varētu palīdzēt risināt darba jautājumus un iepirkties (*skat. 4.1.7.tab.*).

4.1.7. tabula

Vai vietējās pašvaldības publiskās bibliotēkas var personīgi Jums palīdzēt šādos jautājumos?

Bāze: visi respondenti (n=1064). Skaitis attēlots procentos (%)

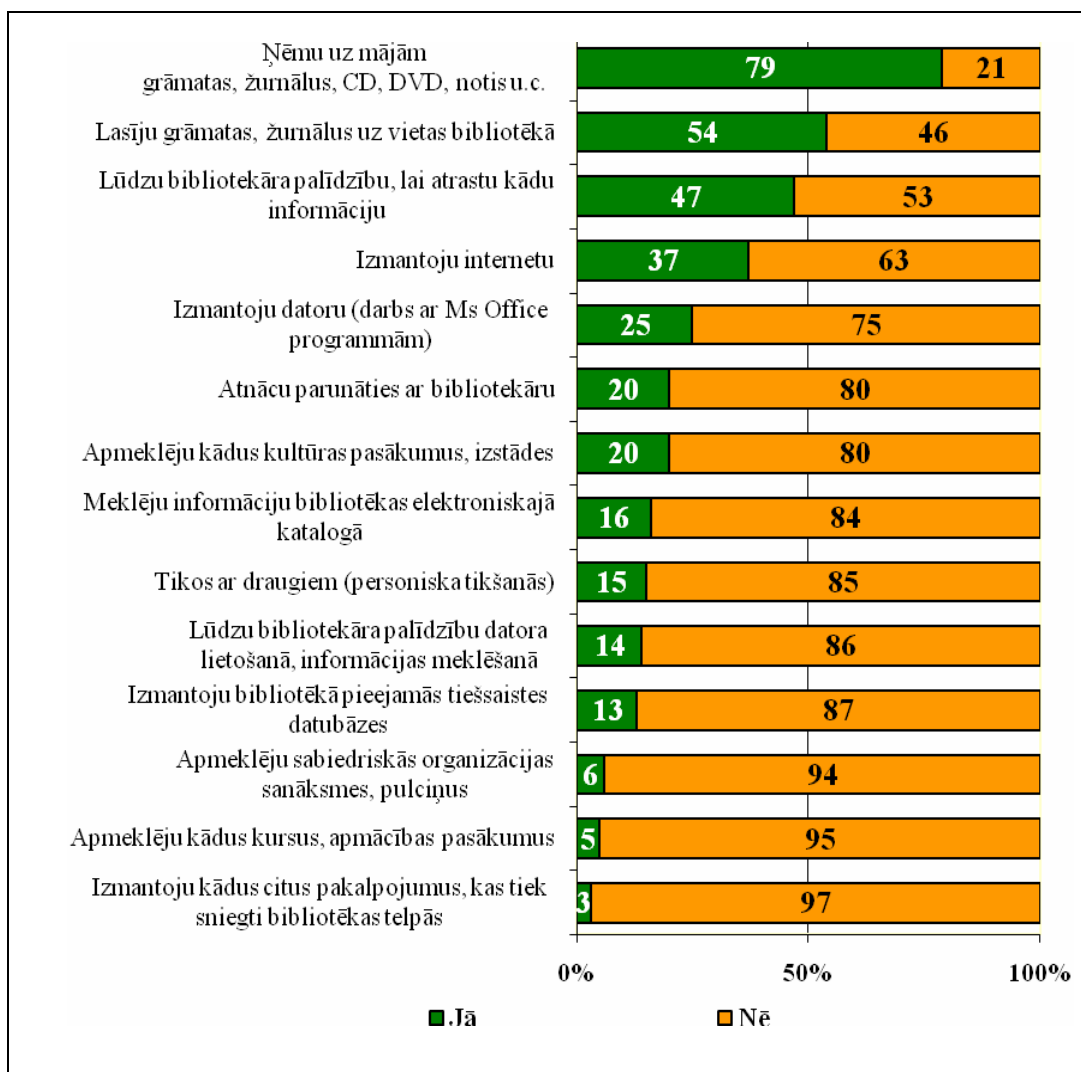
		Jā	Drīzāk jā	Drīzāk nē	Nē	Grūti pateikt/ NA
1	Iegūt interesantu lasāmvielu brīvajiem brīžiem	38	29	5	13	15
2	Iegūt materiālus mācībām, studijām	33	30	4	16	17
3	Palīdzēt bērniem mācībās	25	29	7	20	19
4	Iegūt informāciju par veselības jautājumiem	20	31	9	20	19
5	Iegūt informāciju par brīvā laika nodarbēm, izklaidei	19	29	10	22	20
6	Iemācīties svešvalodas	14	20	15	29	22

4.1.7. tabulas turp.

7	Ietaupīt vai nopelnīt naudu	13	15	16	40	16
8-9	Iesaistīties sabiedriskajā dzīvē, pašdarbībā	8	21	15	35	21
8-9	Risināt ar ģimeni un ar bērnu audzināšanu saistītus jautājumus	8	21	15	33	23
10	Uzlabot savu darbu	6	18	14	39	23
11	Atrast darbu	5	14	19	43	19
12	Izdevīgi iepirkties	3	7	18	54	19

Lai noskaidrotu pašvaldību publisko bibliotēku pakalpojumu saņēmēju motivāciju un apmierinātību ar to sniegtajiem pakalpojumiem, aptaujas anketā ir iekļauti divi jautājumu bloki C7 un C8, kuros respondentiem bija jānorāda tie pakalpojumi, kurus viņi ir saņēmuši pēdējās apmeklējuma reizēs, kā arī bija jānovērtē, cik lielā mērā viņi ir bijuši apmierināti ar šiem pakalpojumiem. Tāpat arī tika iekļauti daži jautājumi par citām nodarbēm un pasākumiem, kurus apmeklē respondenti bibliotēkas telpās.

Aptaujas rezultāti liecina, ka aptuveni 4/5 respondentu, kuri bija pēdējo 12 mēnešu laikā apmeklējuši kādu pašvaldības publisko bibliotēku (358 respondenti jeb 34%), pēdējās apmeklējuma reizēs bija ņēmuši uz mājām grāmatas, žurnālus vai citus materiālus. Vairāk kā puse aptaujāto bibliotēkas lietotāju arī norādīja, ka ir lasījuši grāmatas vai žurnālus uz vietas bibliotēkā. Ievērojama daļa (attiecīgi 47% un 37%) bija lūguši bibliotekāra palīdzību informācijas meklēšanā un izmantojuši internetu. Tomēr pārējos pakalpojumus aptaujātie bibliotēku lietotāji izmantojuši salīdzinoši retāk (*skat. 4.1.32.att.*).

4.1.32.att. **Lūdzu, raksturojiet, ko Jūs bibliotēkā darījāt pēdējās apmeklējumu reizēs?** $n=358$
(respondenti, kuri bija apmeklējuši kādu pašvaldības publisko bibliotēku pēdējo 12 mēnešu laikā)

Analizējot iegūtās atbildes dažādās demogrāfiskajās un tipoloģiskajās grupās, statistiski nozīmīgas atšķirības tika atklātas dažāda vecuma grupās un tajās respondentu grupās, kam ir vai nav pieejams internets mājās. Jāpiebilst, ka, analizējot respondentu atbildes pa dažādām grupām (dzimums, statistiskie reģioni, tautība, nodarbošanās), statistiski nozīmīgas atšķirības nav konstatētas.

15-24 gadu vecu respondentu grupā pēdējās apmeklējumu reizēs internetu lietojuši 59% respondentu. Turpretī 45-54 un 55-74 gadu vecu respondentu grupā tādu respondentu bija attiecīgi 31% un 11%. Šīs atšķirības var skaidrot ar jau iepriekš minētajām atšķirīgajām interneta lietošanas prasmēm un paradumiem dažādās vecuma grupās (skat.8.piel. 8.2.att.).

Tāpat 15-24 gadu vecu respondentu grupā ir vairāk tādu, kuri bibliotēkas apmeklējuma reizē biežāk izmantoja datoru darbam ar *MS Office* programmām (*Word*, *Excel* u.c.), t.i., 38%. Turpretī 45-54 un 55-74 gadu veci bibliotēkas lietotāji tādas iespējas

izmantojuši salīdzinoši retāk – attiecīgi 25% un 8% (*skat. 8.piel. 8.3.att.*). Līdzīgi kā raksturojot atbildes par interneta lietošanas paradumiem, šādas atšķirības ir skaidrojamas ar atšķirīgām datora lietošanas prasmēm un paradumiem dažādās vecuma grupās.

Aptaujātie bibliotēkas apmeklētāji reti izmanto tiešsaistes datubāzes (piemēram, NAIS, Letonika, Lursoft). Tādu respondentu bija tikai 13%. Tomēr viennozīmīgi var apgalvot, ka jaunākie bibliotēkas lietotāji šo pakalpojumu izmanto salīdzinoši biežāk. Piemēram, 15-24 gadu vecu respondentu vidū tādu bija 24%. Savukārt, 45-54 gadu vecumā tādu ir tikai 12%. 55-74 gadu vecumā respondenti šādu pakalpojumu izmanto ļoti reti (3% no aptaujātiem šajā vecuma grupā).

Vajadzība pēc saskarsmes ar cilvēkiem, satikt un parunāties ar kādu ir izteiktāka vecāku respondentu vidū. Ja kopumā 1/5 respondentu atzina, ka pēdējās apmeklējuma reizēs ir atnākuši parunāties ar bibliotekāru, tad 55-74 gadu vecumā tādu respondentu bija aptuveni 1/3. Savukārt 15-24 gadu vecumā tikai 7% respondentu bija norādījuši šādu atbildi (*skat. 8.piel. 8.4.att.*).

Statistiski nozīmīgas atšķirības tika atklātas arī starp respondentu grupām, kuriem ir un kuriem nav pieeja internetam mājās. Piemēram, tie respondenti, kuriem nav mājās pieeja internetam, biežāk bija norādījuši, ka pēdējā apmeklējuma reizē lietojuši internetu, t.i., 42%. Tie, kuriem ir pieeja internetam mājās, šādu pakalpojumu ir izmantojuši salīdzinoši retāk – 32%. Lietotāji internetu izmanto dažādām vajadzībām, ne tikai informācijas meklēšanai darbam vai mācībām. Viņi to bieži izmanto arī izklaidei (saziņai sociālajos portālos, spēlēm u.tml.). Tiem, kuriem nav interneta mājās, ir lielāka motivācija izmantot šo pakalpojumu ārpus mājām, tajā skaitā arī pašvaldību publiskajās bibliotēkās.

Tāpat statistiski nozīmīgas atšķirības tika atklātas, analizējot atbildes uz jautājumu, vai respondenti ir lūguši bibliotekāra palīdzību datora lietošanā, informācijas meklēšanā internetā un datubāzēs. Kopumā 14% aptaujāto bibliotēkas lietotāju ir izmantojuši šo pakalpojumu. Tomēr tie, kuriem mājās nav pieejas internetam, to izmantojuši divreiz biežāk nekā respondenti, kuriem ir šāda pieeja, attiecīgi 20% un 10%. Šīs respondentu atbildes liecina, ka daži no lietotājiem bibliotēkās iegūst nepieciešamās zināšanas informācijas meklēšanā, kā arī noderīgas prasmes darbā ar datoru, datubāzēm un internetu.

Analizējot respondentu atbildes uz C8 bloka jautājumiem, tika konstatēts, ka 93–98% respondentu (atkarībā no pakalpojumu veida), kuri bija izmantojuši kādu no augstāk minētajiem pašvaldības publiskās bibliotēkas pakalpojumiem, bija apmierināti vai drīzāk apmierināti ar to kvalitāti. Respondentu atbilžu detalizētāka analīze šajā gadījumā nav būtiska, jo statistiski nozīmīgas atšķirības nav iespējams konstatēt.

Aptaujas rezultāti liecina, ka apmeklējuma reizēs pašvaldības bibliotēku pakalpojumu saņēmēji visbiežāk ir ņēmuši uz mājām kādu grāmatu, žurnālu vai citus materiālus, kā arī bieži lasījuši dažādus materiālus uz vietas bibliotēkā. Citus pakalpojumus viņi ir izmantojuši salīdzinoši retāk. Jaunieši biežāk nekā vecāka gadu gājuma respondenti ir izmantojuši internetu, dažādas datubāzes un datoru darbam ar *Microsoft Office* programmām. Savukārt vecāku respondentu vidū ir vairāk tādu, kas ir atzinuši, ka ir apmeklējuši bibliotēku, lai parunātos ar bibliotekāru. Svarīgi piebilst, ka tie respondenti, kas bija izmantojuši kādu no pakalpojumiem, bija apmierināti ar to kvalitāti.

4.1.4. Secinājumi par iedzīvotāju aptauju

1. Pašvaldību bibliotēku darbinieku darbu un pakalpojumu kvalitāti iedzīvotāji vērtē atzinīgi, pat ja neapmeklē bibliotēkas.
2. Aptuveni 1/3 apmeklē pašvaldības bibliotēkas. Pārējie ir mazāk motivēti izmantot tās pakalpojumus ne jau tāpēc, ka tā ir grūti pieejama, drīzāk tāpēc, ka izmanto citus informācijas avotus.
3. Pašvaldības bibliotēkas biežāk apmeklē reģionu iedzīvotāji, laucinieki, skolēni un studējošie. Rīgā un citās Latvijas lielākajās pilsētās izmanto citus informācijas avotus. Tur arī biežāk pieejams internets mājās. Ņemot vērā jaunāko vecuma grupu informācijas meklēšanas paradumus un vajadzību pēc ātra un lietotājam draudzīga interneta pieslēguma, jākonstatē, ka nākotnē pašvaldības bibliotēkas retāk apmeklēs, lai izmantotu interneta pieslēgumu tur. Pašvaldību bibliotēkām sevi vajadzētu pozicionēt kā vietu, kur var atrast kvalitatīvu informāciju, kur ir pieeja tiešsaistes datubāzēm, kuras bieži vien ir par maksu.
4. „Grāmatu glabātuve” ir viena no izplatītākajām asociācijām saistībā ar bibliotēku. Visbiežāk cilvēki dodas uz bibliotēku, lai ņemtu grāmatas uz mājām vai lasītu periodiku. Ja bibliotēka vēlas piesaistīt tos cilvēkus, kas par bibliotēkas pakalpojumiem nav domājuši, ir jāpaplašina priekšstats par to, ko var bibliotēkā saņemt.

4.1.5. Kopsavilkums iedzīvotāju aptaujas datu analīzei

1. Kā liecina aptaujas dati, iedzīvotāji pēdējā mēneša laikā visbiežāk bija meklējuši informāciju par darba un karjeras iespējām. Bieži meklēta informācija par veselības tematu. Ievērojama daļa respondentu arī meklējuši informāciju par sabiedrisko transportu, juridiska rakstura jautājumiem (tiesībām un pienākumiem), iepirkšanās iespējām, atpūtas un izklaides

iespējām, kā arī par politiku. Informāciju par pēdējiem pieciem nosauktajiem tematiem pēdējā mēneša laikā vismaz vienu reizi ir meklējuši aptuveni 40% aptaujāto.

Sievietes un vīrieši pēdējā mēneša laikā aptuveni vienlīdz bieži interesējās par šādiem tematiem: “darbs, karjera” „mājoklis, tā uzturēšana”, “transports”, “atpūta”, “notikumi pašvaldībā”, “izklaide, kultūra”, “tiesības un pienākumi” un “politika”.

Atšķirīgi bieži vīrieši un sievietes meklēja informāciju par daudziem citiem tematiem un atšķīrās šo tematu hierarhija. Sievietēm kā otrais biežāk meklētais temats ir veselības jautājumi, savukārt vīriešiem – politika. Sievietes biežāk kā vīrieši norādīja, ka viņas bija meklējušas informāciju par izglītību un iepirkšanos, bet vīrieši salīdzinoši biežāk norādīja, ka bija interesējušies par sportu.

Visbiežāk pēdējā mēneša laikā informāciju par darba jautājumiem meklēja bezdarbnieki. Jaunieši biežāk kā citu grupu respondenti ir meklējuši informāciju par izglītības un izklaides jautājumiem.

Lai precizētu, kādi jautājumi interesē iedzīvotājus, anketā tika uzdots atvērtais jautājums par tiem jautājumiem, uz kuriem pēdējās nedēļas laikā viņi ir meklējuši atbildes. Atbilžu tematiskās grupas kopumā atbilst iepriekš analizētā slēgtajā jautājumā piedāvātajiem tematiem. Papildus izdalīti vēl trīs citi temati: ekonomika un finanses, sociālie jautājumi, politika.

Līdzīgi, kā izmantojot slēgto jautājumu, arī šajā gadījumā respondenti visbiežāk norādīja, ka viņi pēdējās nedēļas laikā ir interesējušies par darba un karjeras jautājumiem. Salīdzinot tematu ranžējumu, jākonstatē, ka, atbildot uz atvērto jautājumu, biežāk ir norādīti politiskie un retāk veselības jautājumi. Tāpat visai reti ir norādīti jautājumi par notikumiem pašvaldībā, sportu, tiesībām un pienākumiem, mājokli, kā arī par izglītības jautājumiem. Visdrīzāk šī neatbilstība nav izskaidrojama ar atšķirīgo atskaites periodu (viens mēnesis vai viena nedēļa), bet gan ar to, ka slēgtā jautājuma gadījumā respondenti biežāk sniedza „normatīvi pareizās” atbildes, kā arī ar to, ka atšķīrās slēgtā un atvērta jautājuma formulējumi. Pirmajā gadījumā tika jautāts par „meklēto informāciju”, bet otrajā gadījumā par „meklētiem jautājumiem.”

Lai sameklētu sev vajadzīgo informāciju, iedzīvotāji visbiežāk vēršas pie saviem draugiem un paziņām. Pie viņiem ir vērsušies nedaudz vairāk kā 2/3 aptaujāto. Tāpat iedzīvotāji informācijas meklēšanā bieži izmanto ģimenes locekļu palīdzību. Vairāk kā puse norādījuši, ka informāciju meklējuši internetā, drukātajā presē un TV. Visretāk informācija ir meklēta izglītības iestādēs, privātajos uzņēmumos un pašvaldību publiskajās bibliotēkās. 16%

respondentu bija atzīmējuši, ka pēdējā mēneša laikā ir meklējuši informāciju pašvaldību publiskajās bibliotēkās.

Internetu informācijas meklēšanai visaktīvāk izmantojuši jauni cilvēki vecumā līdz 24 gadiem (86%). Ievērojami retāk internetu izmantoja respondenti vecumā no 55 līdz 74 gadiem (20%). Iedzīvotāji izglītības iestādēs informāciju meklē reti. Jāatzīmē, ka visbiežāk to darījuši aptaujātie vecumā no 15 līdz 24. Informāciju radio un televīzijas pārraidēs biežāk par citiem ir meklējuši vecākās grupas pārstāvji (vecumā no 55 līdz 74 gadiem). Strādnieki retāk kā speciālisti/ierēdņi informācijas meklēšanai izmantoja tādu avotus kā internetu, uzziņu dienestus un valsts iestādes. Jāpiebilst, ka informāciju pašvaldību publiskajās bibliotēkās vienlīdz bieži meklēja dažāda vecuma respondenti.

Informācijas meklēšanas un izmantošanas ekoloģiskais modelis postulē, ka indivīdam ir dažādas vajadzības, kuras nosaka atšķirīgi apstākļi un faktori, piemēram, viņa dzīves stils, vērtības, sociālais statuss un sociāli ekonomiskie apstākļi. Lai apmierinātu šīs vajadzības, tajā skaitā arī vajadzību pēc informācijas, indivīds visdrīzāk vispirms vērsīsies pie sev tuviem cilvēkiem, ģimenes locekļiem, darba kolēģiem, t.i., izmantos personiskos tīklus. Aptaujas dati apstiprina šo teorētisko pieņēmumu, jo Latvijas respondenti visbiežāk ir izmantojuši savus personiskos tīklus, lai iegūtu sev nepieciešamo informāciju. Salīdzinoši retāk indivīdi izmanto institucionālos informācijas avotus, t.i., pašvaldības un valsts iestādes, uzziņu dienestus, izglītības iestādes vai bibliotēkas. Apstiprinājās arī otrs teorētiskais pieņēmums, ka indivīdu vajadzības, viņa dzīves stils, vērtības, sociālais un ekonomiskais statuss no vienas puses un sociāli ekonomiskie apstākļi no otras puses ietekmē viņu informatīvās aktivitātes. Indivīdiem esošajos sociāli ekonomiskajos apstākļos visbūtiskākie ir viņu nodarbinātību jautājumi, kā arī valsts ekonomiskā un sociālā politika.

2. Viens no pētījuma uzdevumiem bija noskaidrot, kā tiek apmierinātas respondentu informatīvās vajadzības un kuriem informācijas kanāliem šajā procesā ir visnozīmīgākā loma. Visbiežāk pilnīgu informāciju saņēma tie respondenti, kuri to meklēja uzziņu dienestā, izglītības iestādē, pašvaldības publiskajā bibliotēkā un pie ģimenes locekļiem. Pilnībā atrast meklēto informāciju respondentiem retāk izdevās publiskajos medijos – avīzēs, žurnālos, radio un televīzijā. Izņēmums ir internets - šajā medijā pilnībā vajadzīgo informāciju spēja atrast 44% respondentu. Visvairāk nesaņemtu atbildžu bija tiem, kas vērsās privātajos uzņēmumos, radio un drukātajos medijos, kā arī valsts iestādēs.

Respondenti visai atšķirīgi vērtē to, cik bieži būtu nepieciešams pārliecināties par katra avota sniegtās informācijas precizitāti. Iegūtās respondentu atbildes uz šiem jautājumiem ļāva saprast, cik lielā mērā respondenti uzticas konkrētajam informācijas avotam.

Ievērojamai daļai (no 9% līdz pat 50% atkarībā no informācijas avota) respondentu bija grūtības novērtēt, vai informāciju, ko sniedz dažādie avoti, ir jāpārbauda vai nav. Cilvēki ar augstāko izglītību retāk nevarēja atbildēt uz jautājumu, kā arī viņi kritiskāk vērtēja dažādus informācijas avotus.

Respondentu vērtējumu par pašvaldību bibliotēku sniegtās informācijas kvalitāti būtiski ietekmē viņu zināšanas par bibliotēku darbu. Vairāk kā pusei no tiem respondentiem, kas nebija apmeklējuši bibliotēkas pēdējo 12 mēnešu laikā vai vispār nav apmeklējuši, bija grūti pateikt, vai to sniegtā informācija būtu jāpārbauda. 33% no bibliotēku pēdējā gadā apmeklējušiem, uzskatīja, ka bibliotēku sniegtā informācija nekad nav jāpārbauda. Tomēr diezgan liels ir to respondentu skaits, kuri uz šo jautājumu neatbildēja vai izvēlējās atbildi „dažkārt jāpārbauda”. Kopumā var secināt, ka cilvēki, kas apmeklē pašvaldības publiskās bibliotēkas, uzticas bibliotēku darbinieku sniegtajai informācijai un viņiem ir vieglāk novērtēt šīs informācijas kvalitāti.

Izmantojot informācijas un informācijas pakalpojumu lietojumvērtības teorijas jēdzienus, var konstatēt, ka pašvaldības bibliotēkas sniedz informācijas pakalpojumus ar „augstu pievienoto vērtību”, jo tās nodrošina apmeklētājiem drošticamu informāciju, tādējādi nodrošinot nozīmīgu ieguvumus gan atsevišķiem indivīdiem, gan arī sabiedrībai kopumā.

3. Lai noskaidrotu interneta pieejamību pašvaldību bibliotēkām alternatīvās vietās, respondentiem tika uzdots jautājums, kur viņiem ir šī pieeja. Jāpiebilst, ka aptaujātie varēja sniegt vairākas iespējamās atbildes. Katram otrajam respondentam internets ir pieejams mājās, bet 37% aptaujāto internets ir pieejams darbā vai izglītības iestādē. Taču aptuveni trešdaļai respondentu internets nav pieejams nevienā no šīm vietām.

Visbiežāk (68%) interneta pieeja mājās ir Rīgas respondentiem. 44% Rīgas iedzīvotāju internetu var izmantot darba vietā vai izglītības iestādē, bet aptuveni katram ceturtajam rīdziniekam nav neviena no šīm iespējām. Internets biežāk ir pieejams reģionos dzīvojošiem pilsētniekiem, nevis lauciniekiem. Tādēļ tajos reģionos, kuros ir vairāk lielo pilsētu un ir proporcionāli vairāk pilsētnieku, internets ir plašāk pieejams gan mājās, gan darba vietā.

Mājās pieeja internetam visbiežāk ir jaunāko vecuma grupu cilvēkiem - 25 līdz 34 gadu un 15 līdz 24 gadu vecuma grupās. Šajās vecuma grupās mazāk kā 10% aptaujāto norādīja, ka nelieto internetu vispār. Toties vecuma grupā no 55 līdz 74 gadiem respondenti visbiežāk norādīja, ka viņiem nav neviena no šīm iespējām. Internets nav pieejams ne darbā, ne mājās 39% strādnieku (speciālistu/ierēdņu grupā attiecīgi 6%).

Pētījumā tika noskaidrots arī tas, kur respondenti parasti lieto internetu. Aptuveni trešdaļa respondentu internetu nelieto vispār. Puse aptaujāto internetu lieto mājās, bet

aptuveni katrs ceturtais - darba vietā. Retāk tiek izmantotas draugu un paziņu piedāvātās iespējas.

Tikai neliela daļa (9%) bija norādījuši, ka internetu parasti lieto bibliotēkās. Lietuvā šis skaitlis ir nedaudz lielāks – 10%¹²⁶. Internetu ir lietojuši 23% no tiem respondentiem, kuri norādīja, ka pēdējo 12 mēnešu laikā ir apmeklējuši pašvaldību publiskās bibliotēkas. Visaktīvāk internetu pašvaldību bibliotēkās izmanto nevis tie respondenti, kuriem nav pieeja internetam ne darbā, ne mājās, bet gan tie, kuriem internets ir pieejams darbā vai izglītības iestādē. Visretāk bibliotēku interneta pakalpojumus izmanto tie respondenti, kuriem interneta pieeja ir mājās.

Aptaujas dati liecina, ka Latvijas respondenti samērā reti izmanto interneta kafejnīcas un citas interneta publiskās pieejas un bezvadu interneta pieejas iespējas, izņemot izglītības iestādes un pašvaldību bibliotēkas.

Var izteikt pieņēmumu, ka, izplatoties lētākām un lietotājam draudzīgākām informācijas un komunikācijas tehnoloģijām (platjoslas interneta kanāli, mobilā telefona interneta pieslēgumi, interneta un digitālās TV komplekti), Latvijas iedzīvotājiem var samazināties nepieciešamība apmeklēt pašvaldību bibliotēkas informācijas meklēšanai internetā. Tāpēc pašvaldības bibliotēku lietotājus varētu ieinteresēt iespēja bibliotēkās lietot dažādas tiešsaistes datubāzes, kuru individuālas abonēšanas maksas ir augstas.

4. Viens no pētījuma uzdevumiem bija noskaidrot, kā iedzīvotāji vērtē pašvaldību publisko bibliotēku darbu. Respondentiem tika uzdoti vairāki jautājumi: kādus pašvaldību pakalpojumus viņi ir izmantojuši pēdējos 12 mēnešos, cik viņi ir apmierināti ar šo pakalpojumu kvalitāti, kuriem no šiem pakalpojumiem nepieciešamības gadījumā varētu palielināt vai samazināt finansējumu.

Sabiedriskais transports, veselības aprūpes un vides saimniecības pakalpojumi ir visbiežāk saņemtie pakalpojumi vietējās pašvaldībās. Kultūras un brīvā laika pakalpojumus izmantojuši aptuveni trīs piektdaļas respondentu. Šos pakalpojumus biežāk izmanto latvieši, sievietes, jaunieši, kā arī cilvēki ar augstāko izglītību. Jāpiebilst, ka, salīdzinot šajā aptaujā iegūtos datus ar Martina Mažvīda Lietuvas Nacionālās bibliotēkas un kompānijas *GfK CR Baltic* 2009.gadā veiktās Lietuvas iedzīvotāju aptaujas rezultātiem, nozīmīgas atšķirības netika konstatētas.

¹²⁶ *The Research Report on the Sociological Research “Utilization and Assessment of Municipal Services” on the Project “Libraries for innovation”* [online]. Contract giver Martinas Mažvydas National Library of Lithuania. Contract acceptor *GfK CR Baltic*. The Report drafted by Giedrė Plepytė. Vilnius, 26th February 2009. 36 p. [cited 08.07.2009]. Available: http://www.bibliotekospazangai.lt/ImpactAssessment/Library_ranking_report.pdf.

Lai arī daudziem respondentiem bija grūtības novērtēt dažādu pakalpojumu kvalitāti (12% līdz pat 57% no aptaujātajiem atkarībā no pakalpojuma), tomēr jāsecina, ka kopumā aptaujātie Latvijas iedzīvotāji ir apmierināti ar dažādiem pašvaldībā sniegtajiem pakalpojumiem. Kritiskāk viņi vērtē sabiedriskā transporta, veselības aprūpes un sociālos pakalpojumus. Salīdzinot šīs aptaujas rezultātus ar jau minēto Lietuvas iedzīvotāju aptaujas datiem, jākonstatē, ka Latvijas iedzīvotāji salīdzinoši kritiskāk vērtē pašvaldībā sniegtos pakalpojumus nekā iedzīvotāji Lietuvā.

Salīdzinot dažādu demogrāfisko grupu respondentu atbildes, tika konstatētas dažas statistiski nozīmīgas atšķirības. Nelatvieši nedaudz biežāk pauž neapmierinātību ar kultūras un brīvā laika pakalpojumiem. Rīgā ir divreiz mazāk neapmierināto ar šiem pakalpojumiem nekā citās pilsētās vai laukos. Salīdzinot pa reģioniem, var konstatēt, ka respondenti no Latgales ir trīs reizes biežāk neapmierināti ar šiem pakalpojumiem nekā rīdzinieki.

Ievērojama daļa respondentu uzskata, ka veselības, izglītības un sociālie pakalpojumi būtu tās nozares, kurām varētu piešķirt vairāk naudas, ja būtu nepieciešamība mainīt finansējumu. Piektdaļa aptaujāto ir norādījuši, ka kultūras un brīvā laika pakalpojumiem varētu palielināt finansējumu. Tāpat kā Latvijas iedzīvotāji, arī iedzīvotāji Lietuvā uzskata, ka izglītības un sociālie pakalpojumi ir prioritāras jomas, kam varētu piešķirt vairāk naudas nekā citām nozarēm. Nepieciešamību palielināt finansējuma kultūras un brīvā laika pakalpojumiem biežāk akceptē respondenti vecuma grupā no 15 līdz 24 gadiem.

Jautājot, cik bieži pēdējo 12 mēnešu laikā respondenti apmeklējuši kādu no vietējās pašvaldības kultūras vai atpūtas vietām, tika iegūtas šādas atbildes: 43% aptaujāto norādījuši, ka ir apmeklējuši muzejus vai galerijas vismaz reizi gadā. Mazliet vairāk kā puse aptaujāto bija norādījuši, ka vismaz vienreiz ir apmeklējuši kādu kultūras objektu vai ievērtības cienīgu vietu. Tikpat bieži respondenti apmeklē kultūras un atpūtas centrus vietējā pašvaldībā.

Jautājuma, kurā pašvaldību publisko bibliotēku pakalpojumu izmantošana tika noskaidrota kontekstā ar citiem pašvaldības piedāvātajiem pakalpojumiem, rezultāti rāda, ka pašvaldību publisko bibliotēku pēdējo 12 mēnešu laikā ir apmeklējuši 38,5% iedzīvotāju. Uzdodot precizējošu jautājumu par pašvaldību publisko bibliotēku pakalpojumu izmantošanu, rezultāti atšķiras – 33,6% respondentu ir apmeklējuši pašvaldību publisko bibliotēku pēdējo 12 mēnešu laikā.

Kopumā ar pašvaldību publisko bibliotēku darbu ir apmierināti vai drīzāk apmierināti 92% aptaujāto Latvijas iedzīvotāju. Jāpiebilst, ka gandrīz visi respondenti, kuri apmeklē pašvaldības publisko bibliotēku reizi mēnesī vai biežāk, norāda, ka ir apmierināti ar tās darba kvalitāti.

Jautājot, kuriem pašvaldības kultūras pakalpojumiem finansējumu varētu palielināt, tika iegūtas šādas atbildes: aptuveni puse respondentu uzskata, ka finansējumu varētu palielināt kultūras namiem un atpūtas centriem. Nedaudz retāk respondenti bija norādījuši, ka pašvaldības publiskās bibliotēkas ir tās iestādes, kurām varētu piešķirt vairāk naudas, ja būtu jāmaina finansējums. Jāpiebilst, ka Latvijas un Lietuvas iedzīvotājiem ir līdzīgi viedokļi, kādām kultūras un brīvā laika pakalpojumu nozarēm varētu palielināt finansējumu. Arī respondenti Lietuvā ir norādījuši, ka proporcionāli lielāko finansējuma daļu varētu piešķirt kultūras namiem un atpūtas centriem.

Aptaujā arī tika noskaidrots, tieši kuriem kultūras pakalpojumiem nepieciešamības gadījumā varētu palielināt finansējumu. Gandrīz puse respondentu atbalsta finansējuma palielināšanu pašvaldību publiskajām bibliotēkām. Aptuveni tikpat respondentu atbalstītu finansējuma palielināšanu kultūras namiem, pašvaldību atpūtas centriem. Jau mazāk ir to aptaujāto, kuri atbalstītu finansējuma palielināšanu muzejiem, galerijām, citiem kultūras objektiem, ievērības cienīgām vietām.

Kultūras pakalpojumu nozīmīgumu labi raksturo šo pakalpojumu izmantošanas biežums. Tikai divas piektdaļas respondentu pēdējo 12 mēnešu laikā ir apmeklējuši muzejus vai galerijas. Tikai mazāk par piektdaļu no visiem atbildējušajiem ir apmeklējuši tos 2-3 reizes pusgadā vai biežāk. Puse no atbildes sniegušajiem nav apmeklējuši kultūras namu vai pašvaldības atpūtas centru pēdējo 12 mēnešu laikā. Gandrīz divas trešdaļas to dara 2-3 reizes pusgadā, bet vairāk kā viena piektdaļa – vienu vai vairākas reizes mēnesī.

Trīs piektdaļas atbildējušo pēdējo 12 mēnešu laikā nav apmeklējuši bibliotēkas. Tomēr apmeklētāju vidū lielākā grupa ir tā, kas dara to bieži – vienu vai vairākas reizes mēnesī. Analizējot detalizētāk respondentu atbildes, tika konstatētas vairākas statistiski nozīmīgas atšķirības. Pēdējo 12 mēnešu laikā divas trešdaļas aptaujāto vīriešu un gandrīz trīs piektdaļas sieviešu nav apmeklējuši pašvaldības publiskās bibliotēkas. Vislielākās atšķirības parādās starp dažādām vecuma grupām. Divas trešdaļas respondentu vecumā no 15 līdz 24 gadiem ir apmeklējuši bibliotēku. Pārējās vecuma grupās situācija ir pretēja – tikai trešdaļa apmeklē pašvaldību publiskās bibliotēkas kaut reizi gadā (vecuma grupā no 55 līdz 74 gadiem lietotāju īpatsvars ir vēl mazāks – ap ceturtdaļu). Latvieši izteikti biežāk kā cittautieši apmeklē pašvaldību publiskās bibliotēkas (attiecīgi divas piektdaļas un viena trešdaļa respondentu šajās grupās). Nestrādājošie, kā arī valsts sektorā strādājošie (vairāk kā divas piektdaļas), apmeklē pašvaldības publisko bibliotēku biežāk kā privātajā sektorā nodarbinātie (aptuveni viena trešdaļa).

Pašvaldību publisko bibliotēku neapmeklēšanas iemeslus var skaidrot ar to, ka daļa respondentu neizjūt vajadzību lasīt grāmatas (viņiem ir citi brīvā laika pavadīšanas veidi vai arī viņi nedomā, ka grāmatas palīdz labāk saprast citus cilvēkus vai sevi; palīdz risināt lietišķus sadzīves jautājumus). Būtiski ir arī tas, ka daudzi respondenti aizņemas grāmatas no paziņām, tās ir saņēmuši tās kā dāvanas vai nopirka veikalā.

Vairāk kā deviņas desmitdaļas respondentu ir kopumā apmierināti ar bibliotekāru, muzeju un bērnudārzu darbinieku darba kvalitāti. Visbiežāk tika pausta neapmierinātība ar pašvaldības deputātu un amatpersonu, pašvaldības policistu un komunālo dienestu darbinieku darba kvalitāti. Šie aptaujas dati liecina, ka iedzīvotāji atzinīgi novērtē pašvaldības publisko bibliotēku darbinieku darbu.

Ja analizējam pašvaldību publisko bibliotēku pakalpojumus lietojumvērtības teorijas kontekstā, tad var secināt, ka bibliotēku pakalpojumi lielai daļai iedzīvotāju nav prioritāri, jo iedzīvotāji kā nozīmīgākos vērtē veselības, izglītības un sociālos pakalpojumus. Ja salīdzina dažādu kultūras pakalpojumu nozīmīgumu, tad var konstatēt, ka aptuveni vienlīdz bieži respondenti pieļauj iespēju palielināt finansējumu gan kultūras namiem, atpūtas centriem, gan pašvaldību publiskajām bibliotēkām, bet retāk muzejiem un citiem kultūras objektiem. Arī visu šo objektu apmeklētības rādītāji liecina par līdzīgu tendenci. Vienlaikus ir svarīgi norādīt, ka no visiem pašvaldību pakalpojumu sniedzējiem, apmierinātība ar bibliotekāru darbu ir visaugstākā (94% respondentu ir apmierināti), t.i., lietojumvērtības kvalitāte tiek vērtēta ļoti atzinīgi.

5. Viens no pētījuma galvenajiem uzdevumiem bija noskaidrot, cik lielā mērā pašvaldību publiskās bibliotēkas ir noderīgas dažādu iedzīvotāju informācijas un citu vajadzību apmierināšanai, identificēt faktorus, kas stimulē vai kavē bibliotēku pakalpojumu izmantošanu. Lai izpildītu šos uzdevumu, tika apzināti pašvaldību publisko bibliotēku pakalpojumu pašreizējie un potenciālie lietotāji, viņu ieradumi un vajadzības. Jau augstāk tika norādīts, ka aptuveni trešdaļa respondentu pēdējo 12 mēnešu laikā bija apmeklējuši pašvaldību publiskās bibliotēkas. To biežāk ir apmeklējušas sievietes, turklāt vīrieši arī biežāk nekā sievietes atbildēja, ka „pašvaldības publisko bibliotēku nekad neesmu apmeklējis”. Jāpiebilst, Lietuvā veiktajā aptaujā tika konstatēts izteiktākas dzimumu atšķirības.

Latvijā, tāpat arī Lietuvā jaunieši pēdējo 12 mēnešu laikā pašvaldību publiskās bibliotēkas ir apmeklējuši vairāk kā divas reizes biežāk kā gados vecākie respondenti. Tomēr jāsecina, ka pēc mācību iestāžu absolvēšanas jaunieši visdrīzāk neapmeklēs pašvaldību publiskās bibliotēkas. Par to liecina respondentu atbildes citās vecuma grupās.

Aktīvi pašvaldību publisko bibliotēku pakalpojumus izmanto speciālisti un ierēdņi. Tāpat interesants ir atklājums, ka tikpat bieži kā citās profesijās strādājošie bibliotēkas apmeklēja bezdarbnieki un mājsaimnieces.

Aptaujas dati liecina, ka pašvaldību publiskās bibliotēkas respondenti ir apmeklējuši gandrīz divas reizes biežāk kā citas bibliotēkās. Ja salīdzina pašvaldību publisko bibliotēku un citu bibliotēku pievilcīgumu dažādās grupās, tad jākonstatē, ka citas bibliotēkas biežāk apmeklē sievietes un studējošie jaunieši.

Vienlīdz bieži pašvaldības pakalpojumu izmanto dažādu izglītības grupu respondenti. Tāpat netika konstatētas statistiski nozīmīgas atšķirības ģimenēs ar atšķirīgiem mēneša vidējiem ienākumiem uz vienu ģimenes locekli. Tas liecina, ka pašvaldību publisko bibliotēku piedāvājums ir pievilcīgs cilvēkiem ar atšķirīgām iespējām pirkt grāmatas, žurnālus, atšķirīgām iespējām izmantot internetu, un šie dati neapstiprina visai izplatīto priekšstatu, ka aktīvākie bibliotēku pakalpojumu lietotāju nāk no finansiāli nelabvēlīgām grupām.

Pašvaldību publiskās bibliotēkas biežāk ir apmeklējuši tie respondenti, kuru ģimenēs ir bērni līdz 18 gadu vecumam, kā arī tie respondenti, kuru ģimenēs sarunvaloda ir latviešu valoda. Tāpat arī jāpiebilst, ka tie respondenti, kuru ģimenes sarunvaloda nav latviešu valoda, ievērojami biežāk ir norādījuši, ka nekad pašvaldību publiskās bibliotēkas nav apmeklējuši.

Tiem respondentiem, kuri pēdējo 12 mēnešu laikā nav apmeklējuši nevienu bibliotēku, tika uzdots jautājums, vai tuvākajā laikā viņus varētu ieinteresēt kādi bibliotēku pakalpojumi. 42% no viņiem uzskata, ka viņus neinteresē neviens no bibliotēku pakalpojumiem, bet 21% uz šo jautājumu neatbildēja. 37% no pašreizējiem bibliotēku pakalpojumu nelietotājiem ir vērtējami kā to potenciālie lietotāji. Viņus visbiežāk interesētu grāmatu, žurnālu, CD, DVD u.c. ņemšana uz mājām.

23% no respondentiem, kuri nebija apmeklējuši pašvaldību publiskās bibliotēkas pēdējo 12 mēnešu laikā, nenorādīja iemeslus, kāpēc viņi nav apmeklējuši pašvaldību publiskās bibliotēkas. Vairums no atbildējušiem norādīja, ka vajadzīgo informāciju, grāmatas, preses izdevumus viņi iegūst citā veidā. Jau ievērojami retāk kā bibliotēkas nepameklēšanas iemesls tika atzīmētas atbildes „bibliotēka ir grūti pieejama” vai „bibliotēkai ir man neizdevīgs darba laiks”.

Respondenti, kuri pēdējo 12 mēnešu laikā ir apmeklējuši pašvaldības publiskās bibliotēkas, visbiežāk norādīja, ka bibliotēkas apmeklē vienu reizi mēnesī. Sievietes dara to biežāk kā vīrieši. Tāpat biežāk bibliotēku apmeklē latvieši, valsts sektorā nodarbinātie un nestrādājošie. Visbiežāk respondenti pēdējo trīs mēnešu laikā ir paņēmuši vienu vai divas

grāmatas, bet diezgan liels ir arī to respondentu daudzums, kuri paņēma sešas un vairāk grāmatas vai nepaņēma nevienu grāmatu. Vairums no pašvaldību publisko bibliotēku lietotājiem grāmatas izmanto tikai paši. 34% no respondentiem norādīja, ka grāmatas izmanto ģimenes locekļi, bet 5% respondentu norādīja, ka grāmatas izmanto arī draugi un paziņas.

47% no respondentiem grāmatu bibliotēkā atrod paši, 40% jau pirms ierašanās bibliotēkā zina autora vai grāmatas nosaukumu, bet 13% respondentu grāmatas iesaka bibliotekārs. Tātad jāsecina, ka grāmatu izvēlē noteicošais tomēr ir nevis bibliotekāra padoms, bet drīzāk paša apmeklētāja izvēle un zināšanas.

Aptuveni četras piektdaļas respondentu, kuri bija pēdējo 12 mēnešu laikā apmeklējuši kādu pašvaldību publisko bibliotēku, pēdējās apmeklējumu reizēs bija ņēmuši uz mājām grāmatas, žurnālus vai citus materiālus. Vairāk kā puse aptaujāto bibliotēkas lietotāju arī norādīja, ka ir lasījuši grāmatas vai žurnālus uz vietas bibliotēkā. Ievērojama daļa (attiecīgi 47% un 37%) bija lūguši bibliotekāra palīdzību informācijas meklēšanā un izmantojuši internetu. Tomēr pārējos pakalpojumus aptaujātie bibliotēku lietotāji izmantojuši salīdzinoši retāk.

15-24 gadu vecu respondentu grupā pēdējās apmeklējumu reizēs internetu bija lietojuši 59% respondentu. Turpretī 45-54 un 55-74 gadu vecu respondentu grupā tādu respondentu bija attiecīgi 31% un 11%. Šīs atšķirības var skaidrot ar atšķirīgajām interneta lietošanas prasmēm un paradumiem dažādās vecuma grupās. Tāpat 15-24 gadu vecu respondenti biežāk izmantoja datoru darbam ar *Microsoft Office* programmām (*Word*, *Excel* u.c.), t.i., 38%. Savukārt 45-54 un 55-74 gadu veci bibliotēku lietotāji tādas iespējas izmantojuši salīdzinoši retāk – attiecīgi 25% un 8% respondentu. Līdzīgas atšķirības atbildēs parādās dažādās vecuma grupās par to, vai viņi ir vai nav izmantojuši kādu tiešsaistes datubāzi.

Vajadzība pēc saskarsmes ar cilvēkiem, satikt un parunāties ar kādu ir izteiktāka vecāku respondentu vidū. Ja kopumā viena piektdaļa respondentu atzina, ka pēdējās apmeklējuma reizēs ir atnākuši parunāties ar bibliotekāru, tad 55-74 gadu vecumā tādu respondentu bija aptuveni viena trešā daļa.

Tie respondenti, kuriem nav mājās pieeja internetam, biežāk bija norādījuši, ka pēdējā apmeklējuma reizē lietojuši internetu, t.i., 42%. Tie, kuriem ir pieeja internetam mājās, šādu pakalpojumu ir izmantojuši salīdzinoši retāk – 32%. Bibliotēku lietotāji internetu izmanto dažādām vajadzībām, ne tikai informācijas meklēšanai darbam vai mācībām, bet arī izklaidei. Tiem, kuriem mājās nav pieejas internetam, ir lielāka motivācija izmantot šo pakalpojumu ārpus mājām, tajā skaitā arī pašvaldību publiskajās bibliotēkās.

14% aptaujāto bibliotēku lietotāju ir lūguši bibliotekāra palīdzību datora lietošanā un informācijas meklēšanā. Tomēr tie, kuriem mājās nav pieeja internetam, to izmantojuši divreiz biežāk nekā respondenti, kuriem ir šāda pieeja, attiecīgi 20% un 10%. Šīs respondentu atbildes liecina, ka daži no lietotājiem bibliotēkās iegūst nepieciešamās zināšanas informācijas meklēšanā, kā arī noderīgas prasmes darbā ar datoru, datubāzēm un internetu.

Analizējot respondentu atbildes, tika arī konstatēts, ka 93% līdz pat 98% respondentu (atkarībā no pakalpojumu veida), kas bija izmantojuši kādu no pašvaldību publisko bibliotēku pakalpojumiem, bija apmierināti vai drīzāk apmierināti ar to kvalitāti.

Izmantojot Tefko Saracēviča un Pola Kantora izstrādāto modeli, var rezumēt, ka pašvaldību publisko bibliotēku lietotāji ir ieguvuši dažādus labumus un ir apmierināti gan ar pieejamiem bibliotēkas pakalpojumiem, gan arī bibliotekāru darba kvalitāti. Daudzi respondenti ir ieguvuši jaunas prasmes informācijas meklēšanā un darbā ar datoru (kognitīvā ietekme). Biežāk dažādas datubāzes, programmas izmanto jaunieši, bet retāk vecāka gadagājuma cilvēki. Tomēr kopumā šo datubāzu lietotāju īpatsvars ir salīdzinoši neliels. Ja bibliotēkas spētu sevi „pozicionēt” sevi kā vietu, kur pieejama citur nepieejamā vai dārgi pieejamā informācija, tās varētu piesaistīt cilvēkus, kuriem par bibliotēkām ir visai aptuvenus un aizspriedumains viedoklis (grāmatu glabātuve u.tml.). Bibliotekāri palīdz cilvēkiem apgūt iemaņas darbam ar internetu un informācijas meklēšanu, bet arī šis pakalpojums būtu plašāk jāpopularizē bibliotēku nelietotāju, it īpaši vecākā gadagājuma iedzīvotāju grupā. Ievērojama daļa bibliotēkas lietotāju norādīja, ka ir pilnībā saņēmuši nepieciešamo informāciju un ka viņi paļaujas uz bibliotekāru sniegtās informācijas precizitāti (emocionālā ietekme un ekspektāciju piepildīšana).

4.2. Fokusa grupu diskusiju analīze

Desmit fokusa grupu diskusijas ar vietējās kopienas informācijas ekoloģijas kartēšanu tika organizētas laikā no 31.04.2009. līdz 12.05.2009. Atbilstoši izstrādātajai metodoloģijai tās notika piecās pilsētās un piecos pagastos.

Visām izlasē iekļautajām bibliotēkām tika nosūtīta vēstule ar uzaicinājumu piedalīties pētījumā (*skat. 10.piel.* un sniegt ziņas par bibliotēkas lasītāju īpatsvaru kopienā, iedzīvotāju vecuma struktūru, nozīmīgākajiem uzņēmumiem). Vietējie koordinatori tika iepazīstināti ar respondentu atlases principiem – bibliotēkas lietotāju un nelietotāju proporciju atbilstoši proporcijai kopienā, visu vecuma grupu un abu dzimumu, visu kopienā esošo darbības jomu pārstāvju (valsts un pašvaldību sektorā nodarbinātie, uzņēmēji, skolēni, studenti, pensionāri, bezdarbnieki utt.) iekļaušanu (*skat. 4.piel.*).

Pēc vietējo koordinatoru atsūtītajām ziņām tika apkopoti dati par izlasē iekļautajām vietējām kopienām pēc vecuma un dzimuma struktūras un bibliotēku lietotāju un nelietotāju īpatsvara (*skat. 11.piel.*).

Pirms lauka darba uzsākšanas informācijas ekoloģijas kartēšanas metode tika aprobēta, veidojot fokusa grupas diskusiju ar Latvijas Universitātes Sociālo zinātņu fakultātes Informācijas un bibliotēku studiju nodaļas maģistratūras studentiem kursa „Pētniecības metodes” ietvaros.

Studenti iejutās mazpilsētas iedzīvotāju lomās (vietējais uzņēmējs, gatera strādnieks, skolotāja, pensionāre, mājsaimniece, veterinārārsts u.c.) un stāstīja par to, kā viņi ir meklējuši atbildes uz aktuāliem jautājumiem.

Šajā izmēģinājuma diskusijā tika pieaicināti arī pasniedzēji un studenti, kuri vēlāk piedalījās pētījumā kā asistenti, kartētāji un transkriptu veidotāji.

Aprobācijas procesā tika pilnveidota kartēšanas metodika – karšu sagrafēšana (kolonnās izdalot iespējamās informācijas meklēšanas vietas) un apzīmējumu (krāsaino uzlīmju) izvēle dažādiem informācijas avotiem. Tika diskutēts arī par to, kā optimālāk veidot kopējo informācijas ekoloģijas karti.

Apkopojot fokusa grupu diskusiju rezultātus, tika konstatēts, ka to, cik intensīvi iedzīvotāji izmanto internetu bibliotēkā, ietekmē interneta pieejamība apdzīvotajā vietā. Piemēram, Tūjā nav pieejams kvalitatīvs ātrgaitas internets, tādēļ vietējie iedzīvotāji vairāk izmanto internetu bibliotēkā.

Lai novērtētu informācijas avotu pieejamību vietējā kopienā, pētījumā iesaistītajiem koordinatoriem tika lūgts raksturot interneta pieejamību (*skat. 12.piel.*).

Vairāki vietējie koordinatori savos pārskatos bija minējuši, ka, pasliktinoties ekonomiskajai situācijai, daudzi cilvēki tiek atlaisti no darba. Iespējams, daudzi no viņiem, lai samazinātu izdevumus, atteiksies no interneta pieslēguma mājās un biežāk izmantos bezmaksas internetu bibliotēkās.

4.2.1. Tematu izvēle fokusa grupu diskusijās

Pirms fokusa grupas diskusijas dalībniekiem tika lūgts uz iepriekš sagatavotām kartītēm (*skat. 6.piel.*) uzrakstīt 3-4 konkrētus jautājumus, uz kuriem pēdēās nedēļas laikā ir nācies meklēt atbildes. Moderators apkopoja šos jautājumus un izvēlējās trīs visbiežāk minētos tematus katrā fokusa grupā (*jautājumu apkopojumu skat. 14. piel.*).

Jautājumus var sagrupēt 7 tematiskās grupās (*skat. 4.2.1.tab.*).

4.2.1.tabula

Temats	Jautājumu skaits (absolūtos skaitļos)		
	Pilsētās	Laukos	Kopā
Darbs, karjera	23	23	46
Politika, likumi	16	9	25
Veselība	10	18	28
Transports	20	23	43
Izglītība	14	19	33
Atpūta, izklaide, kultūra, sports	25	11	36
Mājoklis, tā uzturēšana, iepirkšanās	16	20	36
Citi jautājumi	4	6	10

Visaktuālākie iedzīvotājiem gan pilsētās, gan laukos pēdējā laikā ir bijuši jautājumi par darbu un karjeru, visbiežāk par darba meklēšanu (*Ko darīt bezdarbniekam, kas nespēj atrast darbu?*; *Kā atrast darbu celtniecībā, lauksaimniecībā, daiļdārzniecībā*), kā arī saistīti ar darba pienākumu izpildi (*Kā noraksta pamatlīdzekļus ilgtermiņa ieguldījumiem?*, *Preces realizācijas tirgi Latvijā un ārpus tās*).

Fokusa grupu dalībnieki bieži bija minējuši jautājumus, kas saistīti ar transportu – galvenokārt ar sabiedriskā transporta kustības grafikiem (*Autobusu kursēšanas laiki maršrutā*

Ventspils – Liepāja, Cikos iet pēdējais autiņš no Jelgavas?, Autobuss no Rīgas līdz Murjāņu sporta skolas).

Vienlīdz bieži respondenti interesējušies par mājokļa, tā uzturēšanas un iepirkšanās jautājumiem, atpūtas, izklaides, kultūras un sporta jautājumiem. Pilsētu iedzīvotāji vairāk pieminējuši atpūtas, izklaides, kultūras un sporta jautājumus (25 jautājumi no 36), lauku iedzīvotāji biežāk nekā pilsētnieki meklējuši atbildes uz jautājumiem, kas saistīti ar mājokli, tā uzturēšanu, iepirkšanos (20 jautājumi no 36).

Par izglītības jautājumiem galvenokārt interesējušies gados jaunākie respondenti, nedaudz biežāk tos pieminējuši respondenti laukos (19 jautājumi no 33).

Veselības jautājumi vairāk ir nodarbinājuši lauku iedzīvotājus (18 jautājumi no 28).

4.2.2. Fokusa grupas diskusija ar Aizputes iedzīvotājiem

Fokusa grupas diskusija ar Aizputes iedzīvotājiem notika bibliotēkas telpās. Aizputē ir 5146 iedzīvotāji, no tiem 1328 (26%) ir bibliotēkas lietotāji.

Fokusa grupas sastāvs (skat. 4.2.2.tab.) tika veidots, ņemot vērā informāciju par Aizputes iedzīvotāju vecuma un dzimuma sastāvu, nozīmīgākajām darba vietām (skat. 13.piel. 13.1.tab.) un bibliotēkas lietotāju īpatsvaru kopienā.

4.2.2.tabula

Fokusa grupas dalībnieki Aizputē

	Sievietes					Vīrieši					Kopā
	15-20	21-30	31-50	51-60	61-74	15-20	21-30	31-50	51-60	61-74	
Lietotāji	1		1					1			3
Nelietotāji	1	1	1		1		1	1	1		7

Studente (20): *Es esmu studente, mācos Liepājas Universitātē, mana aktuālā tēma tagad ir kvalifikācijas rakstīšana un ...skolas pabeigšana.*

Skolas direktors (53): *[..] manā pārziņā ir Aizputes mākslas skola. Mūsu nodarbošanās ir audzēkņiem apgūt zinības mākslā, pamatus.*

Apsargs (39): *[..] Es šeit strādāju par sistēmbibliotekāru, manā pakļautībā ir visi datori, lai labi strādātu. Nu brīvos brīžos es sitos pa laukiem, aktuāla ir būvniecība.*

Individuālā darba veicēja, šuvēja (31 - 50)¹²⁷: *[..] es esmu šuvēja. Par tām interesantajām lietām... nu viss jau ir interesants - sākot no mašīnas un beidzot ar darbu. Bērnu audzināšana.*

¹²⁷ Respondentiem, kuri anketās nebija norādījuši vecumu gados, tiek minēta vecuma grupa pēc vietējo koordinātoru iesniegtajiem datiem

Domes darbinieks (57): *[..] Strādāju domē dežūrdienestā, pārvaldu Aizputes nakts dzīvi. Pārējās nekārtības, kas ir [..]. Interesantākais, pagaidām interesantākais ir līdaku sezonas atklāšana.*

Bezdarbnieks (26): *[..] es esmu bezdarbnieks, pagaidām. Intereses - man ir tāds hobijs vākt informāciju, visu iespējamo informāciju par Otro pasaules karu.*

Studēte (21): *Esmu LLU studēte, Jelgavas universitātē, Ekonomikas fakultātē. Pagaidām ir akadēmiskais gads un ar nepacietību gaidu nākamo mācību gadu.*

Pensionāre (67): *[..] esmu pensionāre. Nu, neko nestrādāju, dabīgi. Brīvajā laikā izcepu kādu kūciņu, eju tautiskās dejas dejot, dziedu ansamblī. Tas ir viss.*

Vecmāte (49): *[..], pēc profesijas esmu vecmāte, pašreiz strādāju Liepājas slimnīcā. Tāpēc tā dzīve ir tāda - ar vienu kāju Liepājā, ar vienu Aizputē. Nu, tas aktuālākais pašreiz ir darba jautājums, kā tas viss vēl nokārtosies. Hobiji dažādi - rokdarbi nedaudz, dārziņš, krustvārdu mīklas, nu viss, ko var. Grāmatas.*

Vidusskolniece (18): *Pagaidām es eju 12.klasē un svarīgākais man pagaidām ir pabeigt šo skolu. Un hobijs man ir zirgi un fotografēšana.*

No respondentu piedāvātajiem jautājumiem fokusa grupas diskusijā tika izvēlēti trīs **diskusijas temati:**

1. kultūra, izklaide, sports;
2. transports;
3. darbs, karjera.

Pirmais temats „Kultūra, izklaide, sports”

Par šo tematu respondenti visvairāk informācijas ir ieguvuši internetā, tas visbiežāk bijis pieejams mājās (*minēti 6 gadījumi*), 3 gadījumos internets izmantots bibliotēkā, 3 – darba vietā (*skat. 4.2.3.tab.*). Internets tiek izmantots arī, lai noskatītos vai noklausītos kādu televīzijas vai radio raidījumu:

Vecmāte (49): *[..] tas ir portāls Liepājniekiem. Tāpat ir arī tādi raidījumi, ko kādreiz neredz, tad to skatās internetā.*

Informācija par kultūras dzīves norisēm tiek iegūta arī no masu medijiem – radio un televīzijas:

Individuālā darba veicēja, šuvēja (31-50): *Lielākā daļa, tā kā man darbā ir radio, tad es klausos radio. Klausos „Kurzemes radio” un tad jau tur arī tā informācija ir. Pamatā par Kurzemi, principā.*

4.2.3.tabula

1. temats. Kultūra, izklaide, sports

Informācijas avots un vieta	Pieminēto gadījumu skaits (<i>A - informācija atrasta, D - daļēji atrasta, N – nav atrasta</i>)
Internets	A12
Internets – mājas	A6
Internets – darba vieta	A3
Internets – cita vieta	
Internets - institūcija	
Internets - bibliotēka	A3
Personas	A3
Personas - mājas	A2
Personas – darba vieta	
Personas – cita vieta	A1
Personas - institūcija	
Personas - bibliotēka	
Masu mediji	A3
Masu mediji - mājas	A2
Masu mediji – darba vieta	A1
Masu mediji – cita vieta	
Masu mediji - institūcija	
Masu mediji - bibliotēka	
Avīzes, žurnāli	A1
Avīzes, žurnāli - mājas	A1
Avīzes/žurnāli – cita vieta	
Avīzes/žurnāli – darba vieta	
Avīzes/žurnāli - institūcija	
Avīzes/žurnāli - bibliotēka	

4.2.3.tabulas turp.

Grāmatas	
Grāmatas - mājas	
Grāmatas – darba vieta	
Grāmatas – cita vieta	
Grāmatas - institūcija	
Grāmatas - bibliotēka	

Otrais temats „Transports”

Visbiežāk pieminētais informācijas avots par transporta jautājumiem ir internets (*skat. 4.2.4.tab.*):

Apsargs (39): Nu sabiedrisko transportu un ar autobusiem. Tur arī meklē internetā - 1188, tas populārākais, kur var tā sameklēt. Pašam personīgi, ja man ir mašīna un ir kaut kādas tādas nopietnākas, kaut kādas tur.. transporta līdzekļus, ja vajag, tad ss`ā paskatās, arī internetā.

Informācija par transporta jautājumiem meklēta arī pie personām – tie ir gan paziņas un draugi, gan speciālisti.

4.2.4.tabula

2. temats. Transports

Informācijas avots un vieta	Pieminēto gadījumu skaits (<i>A - informācija atrasta, D - daļēji atrasta, N – nav atrasta</i>)
Internets	A8; N1
Internets - mājas	A6; N1
Internets – darba vieta	A1
Internets – cita vieta	
Internets - institūcija	
Internets - bibliotēka	A1
Personas	A3
Personas - mājas	
Personas – darba vieta	
Personas – cita vieta	
Personas - institūcija	A3

4.2.4.tabulas turp.

Personas - bibliotēka	
Masu mediji	
Masu mediji - mājas	
Masu mediji – darba vieta	
Masu mediji – cita vieta	
Masu mediji - institūcija	
Masu mediji - bibliotēka	
Avīzes, žurnāli	
Avīzes, žurnāli - mājas	
Avīzes/žurnāli – cita vieta	
Avīzes/žurnāli – darba vieta	
Avīzes/žurnāli - institūcija	
Avīzes/žurnāli - bibliotēka	
Grāmatas	A1
Grāmatas - mājas	A1
Grāmatas – darba vieta	
Grāmatas – cita vieta	
Grāmatas - institūcija	
Grāmatas - bibliotēka	

Trešais temats „Darbs, karjera”

Nozīmīgākais informācijas avots par darba un karjeras jautājumiem ir internets (skat.4.2.5.tab.) (minēts 7 reizes), bet ne vienmēr internetā izdodas atrast piemērotus darba piedāvājumus, tāpēc parasti tiek izmantoti vairāki informācijas avoti:

Studente (21): Jā, nu pārsvarā jau lielākoties internetā- liepājniekiem.lv, visi darbi.lv, cv.lv, viss tas ir saistīts. Arī paziņas viennozīmīgi ir. Nu, gadās arī ar avīzītēm, piemēram, „Kursas laikā”, „Kurzemes vārdā” un tā, bet nu, pagaidām nekādu rezultātu. Pārsvarā jau visur vajag ar profesionālo izglītību un arī darba pieredze, un par cik es esmu students un darba pieredze man ir, nu es neteikšu, ka maza, bet, salīdzinot, ar kādu tur vajadzīga, nav pietiekama. Rezultātu pagaidām nav.

Gandrīz tikpat bieži tika minētas parsonas (diskusijā pieminētas 6 reizes). Visos gadījumos informācija tikusi atrasta:

Bezdarbnieks (26): *Ir, es arī esmu vairākas reizes braucis uz ārzemēm, caur paziņām vairākas reizes.*

4.2.5.tabula

3. temats. Darbs, karjera

3. temats. Darbs, karjera Informācijas avots un vieta	Pieminēto gadījumu skaits <i>(A - informācija atrasta, D - daļēji atrasta, N – nav atrasta)</i>
Internets	A5; D1; N1
Internets - mājas	A2; D1; N1
Internets – darba vieta	A2
Internets – cita vieta	
Internets - institūcija	
Internets - bibliotēka	A1
Personas	A6
Personas - mājas	
Personas – darba vieta	A1
Personas – cita vieta	A2
Personas - institūcija	A2
Personas - bibliotēka	A1
Masu mediji	
Masu mediji - mājas	
Masu mediji – darba vieta	
Masu mediji – cita vieta	
Masu mediji - institūcija	
Masu mediji - bibliotēka	
Avīzes, žurnāli	A2
Avīzes, žurnāli - mājas	
Avīzes/žurnāli – cita vieta	
Avīzes/žurnāli – darba vieta	
Avīzes/žurnāli - institūcija	
Avīzes/žurnāli - bibliotēka	
Grāmatas	A3; D1
Grāmatas - mājas	
Grāmatas – darba vieta	

4.2.5.tabulas turp.

Grāmatas – cita vieta	
Grāmatas - institūcija	
Grāmatas - bibliotēka	

Pašvaldības publiskās bibliotēkas vieta kopienas informācijas vidē

Lai gan lielākā daļa respondentu bibliotēkas nemin kā biežāk izmantoto informācijas ieguves vietu, par bibliotēkām diskusijā daudz pozitīvu izteikumu, pieminot bibliotēkas darbinieku atsaucību, minot bibliotēku kā vietu, kur pieejams internets. Arī tad, ja fokusa grupas diskusijas dalībnieki internetu bibliotēkā neizmanto, viņi ir informēti par bezmaksas pieeju internetam.

Kopienā nozīmīgākie/uzticamākie informācijas avoti

Kā pirmais un nozīmīgākais informācijas avots tika minēts internets:

Skolas direktors (53): *Nu mums dod informāciju [Kuldīgas mākslas dienām „Ventā lido zivis”] no Valsts Kultūrizglītības centra arī, viņu mājaslapā. Tāpat Kultūras ministrijas... Nu, avīzēs mazāk [meklēju informāciju]. Pamatā jau internetā. Arī par rajonu - liepājniekiem.lv.*

Skolas direktors (53): *Par savu darbu dažādus jautājumus, par darba likumdošanu. Likumiem, nu, visvienkāršāk internetā - likumi.lv un viss ir.*

Studēte (21): *[meklē informāciju par laika prognozi] Internetā, mums īpaši Venta pagaidām interesē un tad ir Kuldīgā speciāla mājaslapa, kur var redzēt tieši Ventu tur parāda. ...Laika apstākļi un viņiem [Kuldīgas pilsētas mājaslapā] ir video kameras, kas filmē uz upi cauru diennakti, var redzēt visu pilnīgi - ūdenslīmeni un visu iespējamo.*

Internets tiek izmantots, lai pārbaudītu citus informācijas avotus:

Skolas direktors (53): *Nu visvienkāršāk jau ir sameklēt internetā, kaut gan ir arī pretējs variants, no žurnāliem, teiksim, ļoti daudzos mākslas žurnālos ir interneta adreses iekšā par dažādām tēmām, tad no tās adreses, nu to žurnālu atkal meklē internetā. Tad tie draugi un paziņas, no tiem ar' var uzzināt, bet bieži vien, tad ir jāpārbauda internetā vai grāmatā tā informācija.*

Pakāpeniski apgūstot datora lietošanas iemaņas, palielinās arī iespējas to izmantot, atklāt arvien jaunas interneta lietošanas iespējas:

Vecmāte (49): *Pirms četriem gadiem Rīgas medicīnas akadēmija rīkoja Liepājā pie Liepājas medicīnas koledžas kursu, ar nepilna laika studijām bakalaura grādu vispārējā veselības aprūpē. Nu un tad es iesaistījos tajā avantūrā, es domāju -kāpēc ne, bērni ir lieli, bērni vairs nav jāaudzina, arī iegūt kādas zināšanas. Nu un tad, līdz ar to es saskāros ļoti intensīvi ar jaunākās literatūras meklēšanu. Palīdzēja draugi bibliotēkā, sēdēju te, rakstīju, Spodris [bibliotēkas darbinieks] līdzēja kopēt un sakārtot darbus vēl, kurus nemācēju, jo tas viss jau bija jauns un līdz tam jau tas dators bija vairāk tādā saziņu līmenī, it īpaši „draugi”, vēstulītes uzrakstīt kursa biedriem, un tad arvien, arvien, pamazām, tas tā.. arī darbā mums ir pieeja internetam, mēs ļoti daudz ko varam pastudēt un kopīgi lietas izrunāt. Nakts laikā tās ir izklaides, tās pašas datorspēlītes, lai ātrāk laiks paietu, ja gulēt nevar. Nu ja, tāda ir dzīve. Tā kā nevar jau visu laiku meklēt ļoti vajadzīgu informāciju, ja galva tev neņem pretī! Nu tieši tā, ir jāgaida. Nu un tad visvairāk tas internets bija vajadzīgs. Nu tagad tās ir tās lietas, kas interesē, ko nevar atrast, ja teiksim ir, kaut vai tās pašas krustvārdu mīklas. Nu ir, piemēram, tāds vārds, es viņu nevaru atrast, ļoti viegli - es ieeju internetā, es viņu atrodu, es izlasu vēl papildinformāciju par to, vai ne. Nu, tā kā tas ir apsveicami.*

Tomēr internetā iegūtās informācijas uzticamība tika arī apšaubīta, tā tika precizēta citos avotos (paziņas, speciālisti):

Apsargs (39): *Visvairāk caur paziņām, jā. Tas internets, es uzskatu, ir blefs, piemēram. Nu pazvana, nu kaut vai intereses pēc pazvana, ja. Pusdeviņos ielikts sludinājums, deviņos zvana, saka - o, jūs jau esat kāds tur. Paldies, uz redzēšanos.*

Vidusskolniece (18): *Nu es tur parasti nezinu, kur tur [internetā] meklēt. Ir tās grāmatas, par tām izglītības iespējām, tad tur arī reizēm skatos.*

Apspriežot dažādus tematus, kā otrs nozīmīgākais informācijas avots tiek minētas personas – draugi, paziņas, radnieki, speciālisti.

Domes darbinieks (57): *Informāciju man, likumos, vienā darbā, kas ir saistīts, bet tur jau mums ir guru kolēģis Spodris, kas to lietu nokārto. ..Zvans draugam un viss notiekas.*

Apsargs (39): *Tā, kādreiz ar draugiem sakontaktējos par kādu kopīgu pasākumu.*

Individuālā darba veicēja, šuvēja (31-50): *Nu tad, kad man tur kaut kas notiek [ar mašīnu], tad es aizeju pie meistara un tad viņš tur visu, ar visām daļām. Tad, kad viņš man stāsta, tad es visu tā gudri noklausos, tad es aizeju mājās un ja es galīgi kaut ko nesaprotu, tad mums ir tāda laba grāmata, kur mēs tad abi ar Sīci skatāmies, kas tas ir un ko tas.. skatāmies un aprunājam to.. nu tā! Ar laiku jau pie visa pierod.*

Diskusijā tika minēti arī citi informācijas avoti – grāmatas, žurnāli. Grāmatas un žurnāli tika iegūti gan mājās, gan bibliotēkā:

Individuālā darba veicēja, šuvēja (31-50): *[par informācijas meklēšanu rokdarbu pulciņam] Jā, ir, mēs skatāmies tur tās rokdarbu vācelītes, rokdarbu žurnālos lūkojamies. Ir arī no vecajiem „Sieviešu” pielikumiem šis un tas.*

Informācija tiek iegūta arī dažādosursos un atvērto durvju dienās:

Armands (53): *Nu... pašvaldību mācību centrs ļoti daudz piedāvā [kvalifikācijas celšanas kursus], tad arī mūsu sistēmas, kultūrizglītības centrs, Kultūras ministrija.*

Vidusskolniece (18): *Es uz [atvērto durvju dienām] biju, un tad man skolā, franču valodas skolotāja, tā arī no tās universitātes ir, viņai tad reizēm kaut ko paprasa, ja vajag.*

Diskusijas noslēgumā apkopojot rezultātus, tika konstatēts, ka visbiežāk pieminētais informācijas avots ir internets (*pieminēts 28 reizes, 25 – informācija atrasta, 2 – nav atrasta, 1 – daļēji atrasta*), otrajā vietā ir personas (profesionāļi, draugi, paziņas, radnieki) (*pieminētas 12 reizes, visās informācija tikusi atrasta*). Nākamais biežāk izmantotais informācijas avots ir grāmatas (*pieminētas 4 reizes*), tālāk seko avīzes un žurnāli (*pieminēti 3 reizes*). Visvairāk informācijas tiek iegūts mājās.

4.2.3. Fokusa grupas diskusija ar Bauskas iedzīvotājiem

Fokusa grupas diskusija ar Bauskas pilsētas iedzīvotājiem notika bibliotēkas telpās. Bauskā ir 10227 iedzīvotāji, 2475 (24%) no tiem ir bibliotēkas lietotāji.

Fokusa grupas sastāvs (*skat. 4.2.6.tab.*) tika veidots, ņemot vērā informāciju par Bauskas iedzīvotāju vecuma un dzimuma sastāvu, nozīmīgākajām darba vietām (*skat. 13.piel. 13.2.tab.*) un bibliotēkas lietotāju īpatsvaru kopienā.

Fokusa grupas dalībnieki Bauskā

	Sievietes					Vīrieši					
	15-20	21-30	31-50	51-60	61-74	15-20	21-30	31-50	51-60	61-74	Kopā
Lietotāji		1	1	1		1		1			5
Nelietotāji	1	1	1		1		1		1		6

Bezdarbnieks1 (36): *Es pagaidām ne ar ko nenodarbojos [esmu bezdarbnieks]. Es esmu pats pēc profesijas celtnieks, pagaidām celtniekiem tā švaki ar to darbu, ir krīzes situācijā.*

Ārste (59): *[..], es strādāju, es esmu acu ārste.*

Vidusskolnieks (18) : *[..] esmu vidusskolnieks, vienpadsmitajā klasē mācos.*

Vidusskolniece (17): *[..] nodarbojos ar ekstrēmo sportu galvenokārt, un lasu tikai vienu grāmatu... Žila Verna... romantiskās grāmatas. Esmu vidusskolniece, desmitajā klasē mācos un pārsvarā [].*

Pilsētas Domes speciāliste (23): *[..] es strādāju valsts sektorā un man patīk saulains laiks.*

Sekretāre (29): *[..] es esmu sekretāre arī valsts iestādē, un ar bibliotēku šobrīd saista tas, ka studēju maģistratūrā...*

Kultūras darbiniece (66): *[..] es strādāju kultūras darbā, ļoti ilgus gadus interesē dārzkopība.*

Bezdarbnieks2 (21): *[..] es strādāju nedarbus...*

Muzeja speciālists (59): *Muzeja speciālists, strādāju muzejā, saimniecisko darbu vadu... [].*

Muzeja speciāliste (52): *[..] es ļoti ilgi strādāju muzejā, daudz ilgāk nekā muzeja speciālists. Organizēju izstādes.*

Mājsaimniece (48): *[..] bez divām nedēļām 10 gadus esmu mājsaimniece, brīvprātīgi... Pirms tam gandrīz 20 gadus bibliotekāre. Pašreiz baudu joprojām dzīvi.*

No respondentu jautājumiem fokusa grupas diskusijā ar Bauskas iedzīvotājiem tika izvēlēti **diskusijas temati**: transports, darbs un karjera, izglītība.

Pirmais temats „Transports”

Informāciju par transporta jautājumiem (tā galvenokārt saistīta ar sabiedriskā transporta sarakstiem) Bauskas iedzīvotāji visbiežāk iegūst internetā (*skat. 4.2.7.tab.*). Tika pieminēti pieci gadījumi, kad nepieciešamā informācija atrasta un viens gadījums, kad tā nav atrasta. No interneta resursiem tiek pieminēti 1188.lv un Bezrindas.lv.

Tomēr iegūtā informācija tika precizēta citos avotos (paziņas, speciālisti), jo ļoti bieži tiek izdarītas izmaiņas sabiedriskā transporta kustības sarakstos un informācija internetā un arī vietējā avīzē reizēm nav operatīva:

Ārste (59): Būtībā, ja man ļoti konkrēti jābrauc, tad es... esmu noskaidrojusi internetā, bet es tai dienā no rīta vēl pazvanu uz autoostu, jo tie tik bieži mainās pēdējā laikā, ka paļauties tikai uz to... informāciju vien, ja noteiktā laikā jābūt Rīgā. Tad es tajā dienā vēl pazvanu uz autoostu.

Mājsaimniece (48): Tā... Mums ir aktīvi sabiedrisku attiecību speciālisti darbā, kuri mums regulāri internetā sameklē, izkopē un izdala... autobusu kustības sarakstus.

Kā informācijas avots tika pieminēta arī rajona avīze:

Mājsaimniece (48): Mums jau uz pasūtījuma ir nodrukāts, rajona avīzītē, tā kā tā iespēja bija arī... [...] Karstais temats ļoti.

4.2.7.tabula

1. temats. Transports

Informācijas avots un vieta	Pieminēto gadījumu skaits (A - informācija atrasta, D - daļēji atrasta, N – nav atrasta)
Internets	A5; N1
Internets – mājas	A2; N1
Internets – darba vieta	A1
Internets – cita vieta	
Internets – institūcija	
Internets – bibliotēka	A2
Personas	A4
Personas – mājas	
Personas – darba vieta	A1
Personas – cita vieta	A3
Personas - institūcija	
Personas - bibliotēka	
Masu mediji	
Masu mediji - mājas	
Masu mediji – darba vieta	

4.2.7.tabulas turp.

Masu mediji – cita vieta	
Masu mediji - institūcija	
Masu mediji - bibliotēka	
Avīzes, žurnāli	A3
Avīzes, žurnāli - mājas	
Avīzes/žurnāli – cita vieta	A3
Avīzes/žurnāli – darba vieta	
Avīzes/žurnāli - institūcija	
Avīzes/žurnāli - bibliotēka	
Grāmatas	
Grāmatas - mājas	
Grāmatas – darba vieta	
Grāmatas – cita vieta	
Grāmatas - institūcija	
Grāmatas - bibliotēka	

Otrais temats „Darbs un karjera”

Nākamais temats – darbs un karjera tika apspriests plašāk. Respondentu viedokļu par informācijas meklēšanu darba un karjeras jautājumos apkopojums (*skat. 4.2.8. tab.*) liecina, ka par šo tematu visvairāk informācijas tiek iegūts no personām:

Vidusskolnieks (18): *Darbs vasarai jau ir sameklēts, tāpēc tas nav tik aktuāli... Draugs bija ieteicis. Pats tur strādā, jā. Tā es arī atradu to darbu.*

Muzeja speciāliste (52): *...tomēr caur paziņām, caur draugiem ir lielākas iespējas atrast, nekā... nekā nu tā, sūtot CV un internetā.*

Pilsētas Domes speciāliste (23): *...profesionālo informāciju [darba vajadzībām] droši vien pirmām kārtām pie kolēģiem un arī [...] internetā...ja kaut kādi paziņas... ir izmantojuši, ir pašu pieredze... [...] tas zinošākiem kolēģiem aizeju paprasīt, ja man kaut ko... nu ja, tālāka informācija tā internetā, viennozīmīgi, pilnīgi viss.*

Sekretāre (29): *Kad man tas bija aktuāls[darba meklējumi], es internetā meklēju, bet tur bija tā – uz visiem manis uzsūtītājiem CV tikai viena atbilde, ka ir... ka „Paldies, nevajag’. Un reāli, tā kā... nu dzīvie cilvēki... ir daudz pamatīgāks, drošāks veids kā meklēt darbu.*

Vidusskolniece (17): *Jā. Bet nu tā pirms septiņiem gadiem, kad vajadzēja basketbola skolu sameklēt, BJSS „Rīdzeni”, tad man vecāki palīdzēja, iesaistījās, modeļskolu meklēt arī vecāki palīdzēja...*

Nozīmīgs informācijas avots, apspriežot darba un karjeras jautājumus, ir institūcijas:

Visusskolniece (17): *Nē, nu vēl ir variants, Nodarbinātības Valsts aģentūra...bet tur ir šausmīgas rindas, pagājušā vasarā man tā bija. Es gaidīju apmēram pusmēnesi, lai kaut kur kaut kā pierakstītos. [...]*

Ārste (59): *Nē, mums arī ir kursi, semināri, žurnāli, viss tas, kas jau notiek. Regulāri vai nē, tas ir... nu lai teiksim, tai pašai [...], un diezgan daudz tas notiek, jo, lai būtu tā resertifikācija un visa jaunāka informācija, tas tiek meklēts un arī... Nu mums ir kursi, semināri...*

Nākamais biežāk pieminētais informācijas avots bija internets:

Muzeja speciāliste (52): *Jā, bet arī... arī, piemēram, nu nāk uz inbox, nāk tie jaunākie darba piedāvājumi, tos es arī regulāri pārskatu.*

Pilsētas Domes speciāliste (23): *Tas ir atkarīgs no tā, kā tu izvērtē to attiecīgo darba sludinājumu [internetā] un cik daudz informācijas iegūsti. Es esmu strādājusi ārzemēs, caur... caur internetā atrasto firmu... studiju laikos.*

Ārste (59): *Nu man piemēram, ja ir jāmeklē specifiska informācija, man par laimi ir darbs, bet ja man jāmeklē specifiskā informācija gan par nu... medicīnas tieši, tad man ir arī, teiksim tās interneta adreses, kur meklēt informāciju, ja tieši kādās lappusēs, tās starptautiskās lappuses, kas ir, bet nu tas man jādara mājās, jo es jau teicu – darbā man... nav darbs tā iekārtots, lai es darba laikā, darba stundās varētu atrasties internetā.*

Vidusskolniece (17): *Esmu snovborda skolā iestājusies, es to pati sameklēju, internetā, mājaslapās skatījos. Iestājos, aizgāju uz tiem kursiem, kur sapazinos ar daudziem cilvēkiem interesantiem, un tagad joprojām...*

Tomēr internetā iegūtās informācijas uzticamība reizēm tika apšaubīta, tā tika precizēta citos avotos (paziņas, speciālisti):

Vidusskolnieks (18): *Internetā daudz šaubīgo to piedāvājumu... it īpaši, par darbu ārzemēs...*

Bezdarbnieks2 (21): *Tagad internetā ir tik daudz vienkārši tādu... apmānu, visu kaut kādu, nenormāli daudz. Man mājās arī ir internets, es tajā sēžu tikai „draugos”. Un viss, vairs neko nedaru. Es paskatos, ss’ā sludinājumus, vai vēl kaut kur paskatos – visi tie paši. Un nekas nemainās. Kaut ko uzraksti viņiem, - atbildes nav.*

Diskusijas gaitā tika uzsvērtas arī interneta lietošanas ērtības – pieejamība jebkurā diennakts laikā, iespēja izmantot pakalpojumus attālināti. Bibliotēka tika minēta kā vieta, kur var vērsties pēc palīdzības, ja pašam neizdodas atrast internetā vajadzīgo informāciju:

Mājsaimniece (48): *Tiek, protams, izmantota, bet nu katrā ziņā internets ir daudzu mājās pieejams un pirmā vieta, protams, ir mājas. Tad, kad jūt, ka nemāk atrast to informāciju, nu tad nākošais ceļš ir uz bibliotēku meklēt palīdzību.*

Par darba un karjeras iespējām diskusijas dalībnieki uzzina arī no citiem avotiem – televīzijas, preses. Šos informācijas avotus bieži vien sāk izkonkurēt internets:

Mājsaimniece (48): *Rajona avīzīte it kā vienmēr ir tur kāds, teiksim, tas publicēts paziņojums, bet maz ļoti to piedāvājumu darba...[...]. Kāds saimnieks tagad vasaras sezonai meklēs strādniekus, nu kaut kas tamlīdzīgs, teiksim... salīdzinot ar to, kas bija dažas gadus atpakaļ, protams, ka nav jau vairs...*

Sekretāre (29): *Ir divi veidi [kā iegūt informāciju]: pirmais – es atnācu uz šejieni, uz bibliotēku, es atradu nepieciešamo informāciju, bet to, ko es neatradu, man ieteica meklēt internetā...bibliotekārs ieteica veidu, norādīja veidu, ko es nezināju, kā to var darīt, respektīvi, kā skenētu materiālu atsūtīt uz e-pastu... kaut ko, ko es nevarēju atrast grāmatās, man bija kaut kas jauns un ļoti noderīgi. Nu jā, tie divi veidi: internets... caur bibliotēku pa internetu.*

4.2.8.tabula

2. temats. Darbs, karjera

Informācijas avots un vieta	Pieminēto gadījumu skaits (A - informācija atrasta, D - daļēji atrasta, N – nav atrasta)
Internets	A4; N3
Internets - mājas	A3; N3

4.2.8.tabulas turp.

Internets – darba vieta	A1
Internets – cita vieta	
Internets - institūcija	
Internets - bibliotēka	
Personas	A9; N1
Personas - mājas	
Personas – darba vieta	A2
Personas – cita vieta	A6; N1
Personas - institūcija	A1
Personas - bibliotēka	
Masu mediji	
Masu mediji - mājas	
Masu mediji – darba vieta	
Masu mediji – cita vieta	
Masu mediji - institūcija	
Masu mediji - bibliotēka	
Avīzes, žurnāli	A1
Avīzes, žurnāli - mājas	
Avīzes/žurnāli – cita vieta	A1
Avīzes/žurnāli – darba vieta	
Avīzes/žurnāli - institūcija	
Avīzes/žurnāli - bibliotēka	
Grāmatas	
Grāmatas - mājas	
Grāmatas – darba vieta	
Grāmatas – cita vieta	
Grāmatas - institūcija	
Grāmatas - bibliotēka	

Trešais temats „Izglītība”

Arī izglītības jomā kā pirmais un nozīmīgākais informācijas avots visbiežāk tika minētas personas – gan speciālisti, gan paziņas un ģimenes locekļi.

Informācija par iespējām mācīties tālāk tiek iegūta arī izstādē „Skola 2009”:

Vidusskolnieks (18): *Proti, laba vieta ir tās... nu, „Skola 2009” izstādes... Var dabūt bukletinus un tādas lietiņas, kur var uzzināt visu nepieciešamo informāciju tieši par skolu, ko viņi piedāvā. Es tiešām atradu tādu skolu, ko es nemaz nedomāju, ka es atradīšu sev vajadzīgo... nozari. LLU, Lauksaimniecības universitātē.*

Informāciju par izglītības jautājumiem respondenti meklē arī internetā:

Mājsaimniece (48): *Nu 7.klase diezgan aktīvi izmanto internetu informācijai, es jūtu... ļoti bieži tur vajag kaut ko, papildus tur vajag, vai eseja jāuzraksta vai kaut kas tamlīdzīgs.*

Informāciju par izglītības jautājumiem respondenti iegūst arī no grāmatām, grāmatas tiek meklētas gan bibliotēkā, gan mājās:

Mājsaimniece (48): *...te [bibliotēkā] diezgan jūtīgi uz studentu pieprasījumiem reaģē, cik jau finansiālās iespējas ir, teiksim, arī, dubletus gādā, lai ir iespēja uz mājām iedot tās grāmatas arī, jo mums te ir Pedagoģijas augstskolas filiāle, līdz ar to daudz šo tēmu studē, un, un arī uzņēmumu vadība ir tā tēma, ka ir pa 2, pa 3 pat eksemplāri tiek gādāti... nu, protams, šogad tas ir sarežģītāk, līdz šim te līdzekļi bija pieejami brīvi, tad tiešām es jūtu, ka ir... ja ir, teiksim, jūt, ka pieprasījums ir, tad pat meitenes [bibliotēkas darbinieces] piekomplektē klāt.*

Apkopojot respondentu viedokļus par informācijas meklēšanu par izglītības jautājumiem, redzams (skat. 4.2.9.tab.), ka par šo tematu vienlīdz bieži informācija tiek meklēta gan pie personām (speciālistiem, radiniekiem, paziņām), gan internetā, gan grāmatās.

4.2.9.tabula

3. temats. Izglītība

Informācijas avots un vieta	Pieminēto gadījumu skaits (A - informācija atrasta, D - daļēji atrasta, N – nav atrasta)
Internets	A7
Internets - mājas	A6
Internets – darba vieta	
Internets – cita vieta	
Internets - institūcija	
Internets - bibliotēka	A1

4.2.9.tabulas turp.

Personas	A8
Personas - mājas	A1
Personas – darba vieta	
Personas – cita vieta	A4
Personas - institūcija	
Personas - bibliotēka	A3
Masu mediji	A1
Masu mediji - mājas	
Masu mediji – darba vieta	
Masu mediji – cita vieta	
Masu mediji - institūcija	
Masu mediji - bibliotēka	
Avīzes, žurnāli	
Avīzes, žurnāli - mājas	
Avīzes/žurnāli – cita vieta	
Avīzes/žurnāli – darba vieta	
Avīzes/žurnāli - institūcija	
Avīzes/žurnāli - bibliotēka	
Grāmatas	A7
Grāmatas - mājas	A1
Grāmatas – darba vieta	
Grāmatas – cita vieta	A2
Grāmatas - institūcija	
Grāmatas - bibliotēka	A4

Pašvaldības publiskās bibliotēkas vieta kopienas informācijas vidē

Lai gan lielākā daļa respondentu bibliotēkas nemin kā ikdienā nepieciešamās informācijas ieguves vietu, viņi ir informāti un atzinīgi izsakās par bibliotēkas pakalpojumiem:

***Kultūras darbiniece (66):** Mana kolēģe arī, kad gatavo scenārijus pasākumiem, atnāk šeit[...]. Jo nopirkt te vairs neko nevar, protams, nekādas grāmatas, neko [...].*

Respondenti izmanto arī citu bibliotēku pakalpojumus – tuvāk darba vai mācību vietai.

Vidusskolniece (17): *Nu teiksim, kāda Nacionālā bibliotēka arī nav slikta...*

Sekretāre (29): *...Nu pa cik es uzturos 60% vismaz Rīgā [Nacionālajā bibliotēkā], vismaz tas ir... nu es tur diezgan bieži iegriežos [...].*

Bieži vien iedzīvotāji izmanto bibliotēku pakalpojumus pastarpināti – kāds no ģimenes ņem grāmatas lasīšanai arī pārējiem ģimenes locekļiem:

Mājsaimniece (48): *... vajag izlīdzēt studentiem, man palūdz par starpnieku piestrādāt...*

Par uzticamību publiskajām bibliotēkām kā informācijas ieguves vietai respondenti izteicās atzinīgi. Lai gan bibliotekāra loma kopienas informācijas plūsmās fokusa grupas diskusijas gaitā no respondentu puses netika īpaši akcentēta, tika pieminēti gadījumi, kad bibliotēkas darbinieki ir palīdzējuši atrast nepieciešamo informāciju un parādījuši jaunu veidu, kā iegūt informāciju, piemēram, bibliotekāre ir konsultējusi, kā pasūtīt ieskenētu materiālu uz e-pastu:

Sekretāre (29): *Jā, bibliotekārs ieteica veidu, norādīja veidu, ko es nezināju, kā to var darīt, respektīvi, ka skanētu materiālu atsūtīt uz e-pastu... kaut ko, ko es nevarēju atrast grāmatās, man bija kaut kas jauns un ļoti noderīgi. Nu jā, tie 2 veidi: internets... caur bibliotēku pa internetu.*

Vairāki diskusijas dalībnieki mācās Rīgā, tomēr priekšroku dod Bauskas bibliotēkai, jo tā liekas pierastāka, arī bibliotekāri – pretimnākošāki un saprotošāki:

Sekretāre (29): *Tā kā Rīgā vairāk uzturos, bet uz bibliotēku braucu uz Bausku, un tas iemesls ir tas, kas man ir bail no tās lielās Rīgas bibliotēkas, saņemties un tur ieiet iekšā. Bauskā tā kā viss ir zināms un, un... kaut kā drošāk. Te ir tas, manuprāt, tieši kas es varu iet pie plaukta un apskatīties, man tā... es nezinu, es neesmu bijusi Rīgā, bet man liekas, ka tur tas nav iespējams [...].*

Sekretāre (29): *Jā, viss droši vien. Bet tā attieksme.*

Vidusskolēns (18): *...te ir ļoti tāda, nu, attīstīta un tāda laba bibliotēka.*

Vidusskolniece (17): *Nu jā, jaunās grāmatas ir, un pietiekoši plaša izvēle. Nevar jau, teiksim, vissmalkākā, speciala literatūra, tas jau arī nav domāts, lai katrā tādā būtu...*

Kopienā nozīmīgākie/uzticamākie informācijas avoti

Diskusijas noslēgumā apkopojot rezultātus, tika konstatēts, ka visbiežāk pieminētais informācijas avots ir personas (profesionāļi, draugi, paziņas, radnieki) – minētas 22 reizes. Otrs biežāk izmantotais informācijas avots ir internets – minēts 20 reizes, tālāk seko grāmatas – minētas 7 reizes un avīzes un žurnāli – minēti 4 reizes. Visvairāk informācijas tiek iegūts mājās.

4.2.4. Fokusa grupas diskusija ar Cesvaines iedzīvotājiem

Fokusa grupas diskusija ar Cesvaines iedzīvotājiem notika bibliotēkas telpās. Cesvainē ir 3178 iedzīvotāji, 1988 (63%) no tiem ir bibliotēkas lietotāji.

Fokusa grupas sastāvs (skat. 4.2.10.tab.) tika veidots, ņemot vērā informāciju par Cesvaines iedzīvotāju vecuma un dzimuma sastāvu, nozīmīgākajām darba vietām (skat. 13.piel 13.3.tab.) un bibliotēkas lietotāju īpatsvaru kopienā.

4.2.10.tabula

Fokusa grupas dalībnieki Cesvainē

Dzimums	Sievietes					Vīrieši					
	15-20	21-30	31-50	51-60	61-74	15-20	21-30	31-50	51-60	61-74	Kopā
Lietotāji	2		1	1		1			1		6
Nelietotāji			1		1		1	1			4

Viduskolniece 1 (18): Es mācos 12.klasē. Brīvajā laikā man patīk gleznot un lasīt grāmatas, un skatīties vēsturiskas filmas.

Viduskolnieks (19): Mācos Cesvaines vidusskolā 12. klasē. Intereses – mūzika patīk.

Viduskolniece2 (19 : [..]) es mācos Cesvaines vidusskolā 12.klasē. Un brīvajā laikā man patīk ceļot, atpūsties, zīmēt, klausīties mūziku, dejot un visu pārējo.

Audzinātāja (31-50): Es esmu Audzinātāja, vairs nemācos nekur. Strādāju bērnudārzā par audzinātāju. Brīvajā laikā ar veterināriju nodarbojos(iepriekš apgūta profesija, kurā vēl turpina darboties).

Bezdarbnieks 2 (37): Es patreiz strādāju dažādās nozarēs gan lauksaimniecībā, gan remontēju automobiļus. Brīvajā laikā nodarbojos ar sportu – futbols, hokejs.

Farmaceite (67): Es esmu farmaceite. Strādāju 46 gadus Brīvais laiks ir ļoti, ļoti maz. Kā uzņēmējam tas ir ārkārtēji maz.

Iekārtu operators (54): Visu mūžu pārsvarā strādāju lauksaimniecībā, tagad tas ir pagājis etaps. Pašlaik nodarbojos ar ūdens saimniecībām komunālajā uzņēmumā... Brīvajā laikā lasu

grāmatas, kā reiz pasportoju, ziemā paslēpoju, pamakšķerēju vasarā, tā. Un atkal no tehnikas netieku vaļā, es ņemos ar dzelziem, restaurēju tagad motociklu.

Inženiere zemes ierīkotāja (52): *Esmu zemes ierīkotāja un brīvajā laikā es strādāju Domē – dažas dienas Domē un dažas dienas Madonā mērniecības uzņēmumā. Un brīvajā laikā lasu, dziedu korī, patīk ceļot, īpaši pa Latviju.*

Bezdarbnieks 1 (29): *Auklēju meitu un faktiski brīvā laika nav.*

Uzņēmēja (52): *Jā, mani sauc Tehnoloģe. Profesija man ir: pārtikas rūpniecības tehnologs, bet strādāju arī uzņēmējdarbībā. Brīvais laiks ir ļoti, ļoti maz, bet tai laikā mēģinu ceļot gan Latvijā, gan citur, un man patīk aktīvais dzīvesveids – ziemā slēpoju, vasarā peldu, braucu ar riteni un tā. Patīk darboties savā dārzā.*

No respondentu piedāvātajiem tematiem fokusa grupas diskusijā ar Cesvaines iedzīvotājiem tika izvēlēti šādi **diskusijas temati**: darbs, karjera; kultūra, izklaide, sports; vaļasprieki (informācija par 2.un 3. tematu analizēta kopīgi).

Pirmais temats „Darbs, karjera”

Respondentu viedokļu par informācijas meklēšanu darba un karjeras jautājumos apkopojums liecina, ka par šo tematu visvairāk informācijas tiek iegūts no personām un interneta (katrs pieminēti 10 reizes), bet tiek izmantotas arī grāmatas (pieminētas 6 reizes) un periodika (pieminēta 7 reizes) (*skat. 4.2.11.tab.*).

Bieži tiek izmantoti arī specifiski profesionālās informācijas iegūšanas kanāli – kvalifikācijas paaugstināšanas kursi, specializēti semināri.

Audzinātāja (31-50): *...uz tiem semināriem jābrauc, tur mums ir...tie punkti ...jādabū. ...Nu tas, ko interesē, nu to atkal cenšos no interneta dabūt, vai no kolēģiem, vai kā. Bet tur aizbrauc nu uz konkrētu semināru. Interesē tā tēma! Tā jau nav, ka tikai var braukt uz to, ko interesē.*

Audzinātāja (31-50): *es arī savas interesējošās nu... lietas, tā teikt, dabūju semināros zināt dažādos gan arī par pirmsskolu, gan arī par veterināriju tiek organizēti, arī no kolēģiem, protams, komunicējam.*

Farmaceite (67): *Nu darba semināri jau ir. Ļoti bieži jau [tāpat] kā Audzinātājai, ļoti bieži. Nevalstiskās organizācijas rīko seminārus. Nu un tur jau to bukletu vienkārši bez jēgas. Pēc tam jau nemaz nespēj viņus apkopot visus. Galvenokārt jau pa profesionālo līniju kaut*

kādi semināri. Nu lasīt jau man sanāk tikai periodiku. Cik laiks iznāk [..]. Pārsvarā jau ir profesionālās lietas. Tomēr ir jau arī gadi. Nav jau vairs tā iespēju tik daudz.

Inženiers zemes ierīkotāja (52): *[speciālo literatūru iegādājos]... arī caur Biedrību, Rīgā mums ir Profesionālā Biedrība. Caur Biedrību un tur arī faktiski visa informācija koncentrējas, tur tāpat ir arī profesionālie semināri un... kas uz šo jautājumu jau neattiecas. Arī šeit bibliotēkā teiksim arī ir, bet ir vecie izdevumi ģeodēzijas grāmatām, šeit ir būtībā.*

Internets ir informācijas avots, kurā iegūta informācija par iespējām mācīties un atrast darbiniekus:

Audzinātāja (31-50): *es arī par to otru profesiju... es internetā visu uzzināju, un tad tikai devos studēt uz universitāti, bet nu, ja man kaut kas interesē, protams, es to atrodu internetā.*

Vidusskolnieks (19): *Es arī informāciju iegūstu no interneta, bij' vēl tāda Karjeras diena laikam, vai kā tur sauca, tur vēl, nu, par augstskolām...*

Inženiere zemes ierīkotāja (52): *Divus gadus atpakaļ es izveidoju savu uzņēmumu un līdz ar to tad man arī bija nu tādas pārmaiņas dzīvē, kas prasīja arī iegūt informāciju papildus. Man sanāk mazāk varbūt šobrīd pašai meklēt, bet drīzāk piedāvāt darbu savā nozarē. Un internetu iznāk diezgan daudz izmantot, bet es tā kā sevi disciplinēju, man mājās nav interneta pieslēgums, es cenšos brīvdienās tad kaut kā citādi, lai atpūšas no informācijas. ...darba dienās, to laiku darbā... internetu es izmantoju diezgan daudz.*

Tomēr iegūtā informācija bieži tika precizēta citos avotos (radinieki, paziņas, speciālisti):

Vidusskolniece 2 (19): *Es, protams, informāciju meklēju internetā, jo tas ir, nu tur visu var it kā var atrast, nu, protams, atvērto durvju dienās augstskolās un, kā arī uz skolu braukā, nu... dažādu augstskolu pārstāvji un tur, protams, informāciju... bukletus izdala. Tad arī no māsas, viņa studē augstskolā, kaut ko izstāsta.*

Bezdarbnieks 2 (37): *Ar' internetā visa tā informācija, tāpat kā jau teica, googlē viss vai pārsvarā. Nu, protams, ar darbiem, ko remontēju... tur [internetā] interesējos pie vēl tādiem pašiem, kas darbojas ar tādām [lietām]...*

Diskusijā tika minēti arī citi informācijas avoti – grāmatas, žurnāli. Grāmatas un žurnāli tiek lasīti gan mājās, gan bibliotēkā:

Iekārtu operators (54): *Nu... Protams, ir visvieglākais un ātrākais variants – internets, kur atrast jebkādu informāciju, nekur nav jāiet. Nu kad kaut kādi specifiski jautājumi, grāmatās jāmeklē, nu diemžēl mūsu bibliotēkā tie tehniskās daļas literatūra diezgan pabēdīga ir[a]. Un kaut kas stingrāk jāiedziļinās, tur tikai grāmatās, tās vairāk jālasa. Jo man internetā grāmatas lasīt nepatīk.*

Vidusskolniece 2 (19): *Atšķirībā, kāda informācija vajadzīga. Tas atkarīgs no tā. Nav jau arī informācija, kas ir rakstīta grāmatās, kā, par kādu autoru, vai ko... to jau labāk grāmatās. Tur ir pareizāki fakti. Internetā parasti fakti ir... nu... sagrozīti.*

Inženiere zemes ierīkotāja (52): *Visāda veida informāciju, kas ir vajadzīga, kas ir tieši uz darba lietām attiecināma, ir grāmatas... Tiešām tehniskā literatūra, kas iznāk manā, kas ir tieši ģeodēzija, piemēram. ...ir, tagad, piemēram, jauna grāmata, ko izdeva caur Aizsardzības ministriju (ģeodēzijas grāmata), Lauksaimniecības universitātes mācību spēku ģeodēzijas (ļoti laba grāmata, bet viņa ir tik maz eksemplāros izdota, ka mēs šobrīd rosinām... vienkārši, nu laba grāmata, pie kuras mēs tikt nevaram.*

4.2.11.tabula

1. temats. Darbs, karjera

Informācijas avots un vieta	Pieminēto gadījumu skaits (A - informācija atrasta, D - daļēji atrasta, N – nav atrasta)
Internets	A10
Internets - mājās	A8
Internets – darba vieta	A2
Internets – cita vieta	
Internets - institūcija	
Internets - bibliotēka	
Personas	A10
Personas - mājās	A1
Personas – darba vieta	
Personas – cita vieta	A3
Personas - institūcija	A6
Personas - bibliotēka	

4.2.11.tabulas turp.

Masu mediji	
Masu mediji - mājas	
Masu mediji – darba vieta	
Masu mediji – cita vieta	
Masu mediji - institūcija	
Masu mediji - bibliotēka	
Avīzes, žurnāli	A6; N1
Avīzes, žurnāli - mājas	A1
Avīzes/žurnāli – cita vieta	A1
Avīzes/žurnāli – darba vieta	A1
Avīzes/žurnāli - institūcija	A2; N1
Avīzes/žurnāli - bibliotēka	
Grāmatas	A6
Grāmatas - mājas	A1
Grāmatas – darba vieta	
Grāmatas – cita vieta	A1
Grāmatas - institūcija	A1
Grāmatas - bibliotēka	A3

Otrais temats „Kultūra, izklaide, sports”

Apkopojot respondentu viedokļus par informācijas meklēšanu par kultūras, izklaides un sporta jautājumiem, redzams, ka arī par šo tematu visvairāk informācijas tiek iegūts internetā (*skat. 4.2.12.tab.*).

Uzņēmēja (52): *Jā, nu atkal internets. Es tur eju. Gribu ceļot, eju pa lapām, meklēju maršrutus...teātra izrādes...repertuāru, pasākumus dažnedažādus var sameklēt, ...uzcelies svētdien no rīta, ieej internetā, sāc plānot – ā, šodien man ir brīva diena, jauks laiks, aha, nu tad, es tur paskatos – tur, tur, tur. Tāpatās tajos pašos „draugos” ir arī dažādas labas idejas, kaut vai palasot citu tur kaut kādu ceļojumu...pieredzi*

Bezdarbnieks 1 (29): *Nu es savu informāciju meklēju datorā. Internetā. Nu, ja kaut ko nezinu, tā specifiskāku, tad caur paziņām.*

Tomēr iegūtās informācija uzticamība tika apšaubīta, tā tika precizēta citos avotos (piemēram, grāmatās):

Uzņēmēja (52): ...braucu pa Latviju, bet tur savukārt grāmatu izmantoju, ar ceļojumu aprakstiem...

Audzinātāja (31-50): Mēs pārsvarā ģimenē plānojam vasarā ceļosim. Nu vispār tiešām tikai internetā. Nu man jau arī patiktos, teiksim, aizbraukt kaut kur... es daiļliteratūru izlasu, man tā ieinteresē tas... bet nu ne vienmēr sanāk. Kā sanāk, tā sanāk. Nu jā, tad atrod tur to firmu un tad iemetam, kādi tie maršruti, vai mums visiem tas patīk...vai cena apmierina...

Diskusijas gaitā tika uzsvērtas arī interneta lietošanas ērtības – pieejamība jebkurā diennakts laikā, iespēja izmantot pakalpojumus attālināti:

Uzņēmēja (52): Jā, nu, es arī, protams, to internetu. Tas ir tik nepastarpināmi sasniedzams gan mājās, gan darbā un es arī tāpatās eju lapās un, ja man kaut ko vajag, es varu minēt vairāk pa tām izklaidēm, jo darbs ir tik daudz, ka pārsvarā meklēju izklaides un tur jau es viņas arī atrodu. Tas arī, nu google, un youtube. Tur ir ļoti jauki. Tur pat var video noskatīties par [..].

Kā nākamais nozīmīgākais informācijas avots, apspriežot kultūras, izklaides, sporta (vaļasprieku) jautājumus, tika minētas personas:

Viduskolniece 2 (19): Nē, nu kaut kur jau tāpat aizbraucam kopā ar ģimeni. Protams, viņi [vecāki] jāpiespiež, lai kaut kur aizbrauktu. Vai arī, izdomāju maršrutu un viņi nemaz negrib braukt tālāk par Vidzemi noteikti nē. (Smejas). Protams, man jau gribas. Un tad es jau izdomāju parasti kaut ko.

Vidusskolnieks (19): Neko es tur neplānoju. Visu parasti pēdējā brīdī. Pēkšņi. Negaidīti. Informāciju no medijiem iegūstu. Internetā. Draugi. Paziņas. Viņi visu jau ir izdomājuši. Man tik atliek braukt.

Bezdarbnieks 2 (37): Tagad jau tā drusciņ mazāk, bet tā principā katru sestdienu, svētdienu braukāju pa rajonu un... (Ziemeļaustrumu)... uz sacensībām [ar vietējo futbola komandu].

Sporta, kultūras un izklaides aktualitātes diskusijas dalībnieki uzzina arī no citiem avotiem – grāmatām, preses:

Inženiere zemes ierīkotāja (52): *Pērku [žurnālu „Čemodāns”]. Un tad... Es... Kamēr vēl sakrāju... Man gadiem ir jau no tām vietām, kur esmu bijusi. Man tādas mapītes ir saveidotas. Un tad vecās kartes. Un ir tik interesanti, kad pēc 30 gadiem esi atgriezies tur, kur kādreiz esi bijis un pirms tam es vienmēr apskatos, kā tur ir bijis un, kā tīri kartogrāfiski tā vieta izskatās un, kā tagad... tas ir ļoti interesanti īstenībā.*

Uzņēmēja (52): *Jā. Starp citu, par Latvijas ceļošanu maršrutiem ir ļoti daudz izdotas brošūras, grāmatiņas ļoti labas, jā. Teiksim, vakardien arī mēs aizbraucām līdz Saulkrastiem, atšķīrām grāmatu vaļā – ā, tas tur, tas tur, tas tur...*

Inženiere zemes ierīkotāja (52): *Es izmantoju arī ceļojumu maršrutiem, īpaši man patīk pa Latviju pētīt, un man ir arī tāda veca karšu kolekcija, man tīri profesionālais. Ļoti interesanti. ...tā literatūra tieši, kas ir arī nu vecākas visādas – apraksti un vēsturiskas liecības. Es vairāk grāmatas izmantoju ceļojumiem pa Latviju. Uz ārzemēm gan... tad internetā, jā. Un teātra izrādēm, protams, visērtāk ir internetā tātad.*

Diskusijā noskaidrojās, ka Cesvainē augstu vērtēts informācijas avots ir grāmatas, periodika:

Audzinātāja (31-50): *Nu tur [mājas bibliotēkā] vairāk vēsturiskas grāmatas ir. Pēdējā laikā nāk tās biežās, par tām negatīvajām personībām pasaules vēsturē.*

Tehnoloģe: *Bet periodika arī. [...]jo teiksim tās pašas avīzes, žurnāli, lai arī cik viņas maz lasa, bet tomēr. Es, piemēram, diezgan daudz informāciju iegūstu arī.*

Uzņēmēja (52): *Es... nu... pie vecākiem[lasu periodiku]. Jā, kaut ko nopērku. Bet arī, nu, ja mani tas interesēs, es, protams, vispirms ieeju internetā, tur uzklikšķinu to, un paskatos tēmas, vai mani tur tā periodika, nu teiksim, no tādiem lielākiem, par avīzēm nerunājot. Avīzes vairāk neabonēju .*

Bezdarbnieks 2 (37): *Ē, internetā lasīt man ar' nepatīk tā. Nogurst acis tā.*

Audzinātāja (31-50): *Es pie vīra vecākiem palasu avīzes.*

Iekārtu operators (54): *Nē, nē, es pasūtu avīzes. Vietējo un „Dienu”, jā. Bez tā es domāju, ka nevar iztikt. Tomēr ir kaut kas cits izdots. Un televīzijā ir savādāk.*

Starp nozīmīgiem informācijas avotiem tiek minēta arī televīzija:

Inženiere zemes ierīkotāja (52): *Būtībā mēs jau aizmirstam vēl radio, televīziju, un, kas ir it kā fonā un kas ļoti daudz ne tieši nu... tas it kā... tā informācija nonāk, kaut kad tu*

esi viņu uztvēris. Un tad, kad nav... kaut kā viņa ierosina pēkšņi tevi. Varbūt kaut kad dzirdēta informācija un tad tu... vai redzēta televīzijā, piemēram, un tad...

4.2.12.tabula

2. temats. Kultūra, izklaide, sports

Informācijas avots un vieta	Pieminēto gadījumu skaits (<i>A - informācija atrasta, D - daļēji atrasta, N – nav atrasta</i>)
Internets	A13;D1
Internets - mājas	A12; D1
Internets – darba vieta	A1
Internets – cita vieta	
Internets - institūcija	
Internets - bibliotēka	
Personas	A10
Personas - mājas	A2
Personas – darba vieta	
Personas – cita vieta	A7
Personas - institūcija	A1
Personas - bibliotēka	
Masu mediji	A4
Masu mediji - mājas	A3
Masu mediji – darba vieta	
Masu mediji – cita vieta	A1
Masu mediji - institūcija	
Masu mediji - bibliotēka	
Avīzes, žurnāli	A4
Avīzes, žurnāli - mājas	A3
Avīzes/žurnāli – cita vieta	A1
Avīzes/žurnāli – darba vieta	
Avīzes/žurnāli - institūcija	
Avīzes/žurnāli - bibliotēka	
Grāmatas	A7; N1
Grāmatas - mājas	A5
Grāmatas – darba vieta	
Grāmatas – cita vieta	A1
Grāmatas - institūcija	A1

4.2.12.tabulas turp.

Grāmatas - bibliotēka	
-----------------------	--

Pašvaldības publiskās bibliotēkas vieta kopienas informācijas vidē

Lai gan lielākā daļa respondentu bibliotēku nemin kā biežāk izmantoto informācijas ieguves vietu, viņi atzinīgi izsakās par bibliotēkas krājumu:

Inženiere zemes ierīkotāja (52): *Te ir ļoti laba daiļliteratūra. Braucēji no citurienes. Cilvēki speciāli uz šejieni, piemēram, es zinu - Dzelzavieši brauc šeit, jo viņiem nav tādas. Ļoti labu literatūru izvēlās.*

Bibliotēka tiek minēta kā vieta, kur ērti izmantot internetu:

Inženiere zemes ierīkotāja (52): *Bet bibliotēkā, šeit, man liekas, pie interneta ir ļoti daudzi, internetu bibliotēkā, man liekas, ļoti daudzi šeit izmanto. Jaunieši jau tad, kad es nāku, piemēram, grāmatas mainīt, vai ņemt daiļliteratūru, tad es daudz ņemu, jo mums ļoti laba bibliotēka te ir tādā ziņā, un tad te bērni, ļoti daudz jaunieši... šodien te ir tik neparasti kluss.*

Bibliotēkā bieži tiek lasīta periodika:

Inženiere zemes ierīkotāja (52): *Nu šobrīd es, piemēram, domāju arī periodiskos izdevumus, arī, ļoti labi paņemt bibliotēkā, nekā... vēl viņu kāds var lietot, nevis vienkārši... nu, nopērc un tu viņu, nu, vai sadedzini, vai tev krājas kaudzē milzīgā. Tas ar' tā ir. A izlasi, nokopē, to, ko izkopē, ko tev vajag, un tu vari dot kādam citam viņu lietot. Grāmatas taču arī, taču tik dārgas šobrīd daiļliteratūra arī. Tik dārga. Nē, un visu gribas. Dārga, mīļa, un viņu nopērk, bet nu cik tad daudz vajag? [..].*

Audzinātāja (31-50): *[..] nu, jā tos žurnāliņus krāsainos reizēm, negribas naudu izdot, bet pārskatīt jau ir interesanti. [..]. Tas tomēr ir arī citādi, nekā - nekā internetā, es saku, internets arī tīri fiziski... man, piemēram, pie ekrāna nogurdina. Man darbā sanāk pietiekami daudz un tad gribas kaut ko pavisam citu [..].*

Viduskolniece 1 (18): *Bibliotēkā [lasu periodiku]. Es bibliotēkā. Nu mēs pārsvarā mājās neabonējam. Nu mēs pērkam vai nu „Staru” (vietējais laikraksts), vai kādu žurnālu, bet, nu, pārsvarā jau bibliotēkā.*

Diskusijā tika izteikts viedoklis, ka ne vienmēr visu nepieciešamo literatūru var saņemt bibliotēkā:

Iekārtu operators (54): *Nu diemžēl mūsu bibliotēkā tie tehniskās daļas literatūra diezgan pabēdīga ir[a].*

Inženiere zemes ierīkotāja (52): *[par speciālo literatūru] Arī šeit bibliotēkā teiksim ...ir, bet ir vecie izdevumi ģeodēzijas grāmatām, šeit ir būtībā.*

Kopienā nozīmīgākie/uzticamākie informācijas avoti

Diskusijas noslēgumā apkopojot rezultātus, tika konstatēts, ka visbiežāk pieminētais informācijas avots ir internets (pieminēts 24 reizes), tālāk seko personas (profesionāļi, draugi, paziņas, radnieki) (pieminētas 20 reizes). Tas ir arī informācijas avots ar visaugstāko rezultativitāti. 3.vietā – grāmatas (pieminētas 14 reizes); 4.vietā – avīzes un žurnāli (pieminēti 11 reizes); 5.vietā – televīzija un radio (pieminēti 4 reizes). Visvairāk informācijas ir iegūts mājās.

4.2.5. Fokusa grupas diskusija ar Daugavpils iedzīvotājiem

Fokusa grupas diskusija notika Latgales Centrālās bibliotēkas telpās. Pilsētā ir 104870 iedzīvotāji, no tiem 11550 (11%) ir bibliotēkas lietotāji.

Fokusa grupas sastāvs (skat. 4.2.13.tab.) tika veidots, ņemot vērā informāciju par Daugavpils iedzīvotāju vecuma un dzimuma sastāvu, nozīmīgākajām darba vietām (skat. 13.piel. 13.4.tab.) un bibliotēkas lietotāju īpatsvaru kopienā.

4.2.13.tabula

Fokusa grupas dalībnieki Daugavpilī

	Sievietes					Vīrieši					
	15-20	21-30	31-50	51-60	61-74	15-20	21-30	31-50	51-60	61-74	Kopā
Lietotāji	1	1	1				1				4
Nelietotāji	1	1	1		1			1	1		6

Drošības dienesta vadītājs (55): *Saistīts ir (darbs) man ar drošības dienestu, ja. Tā ir viesnīca, tie ir tātad tirdzniecības parks. [interesē] Darba aizsardzība, ugunsdrošība, tad*

speciāli drošības jautājumi, kas skar dažādus pasākumus. Ja kas notiek objektos, ja. Nu un... tā... sports...

Students, jurists (23) *Students... Es esmu jurists. Strādāju pašvaldībā. Līdz ar to man patīk „rakņāties” likumos...Sports arī.*

Studente 1 (22): *Es esmu juriste, topošā juriste. Šobrīd studente ceturtajā kursā. Arī interesē likumi, likumu grozījumi jaunākie un paralēli tam visam arī vakances.*

Gleznotāja, muzeja speciāliste (63):... *esmu profesionāla māksliniece. Faktiski rīdzeniece, ja, bet mākslas un darba dēļ nokļuvu Daugavpilī, bet, nu, mans tas „melna maizes kukulīša darbiņš”, tas ir mākslas muzejs, Novadpētniecības un mākslas muzejs un, protams, mākslas nodaļa. Tā ir izstāžu iekārtošana un darbs ar fondiem un tā tālāk. Vārdu sakot, māksla.*

Muzeja speciāliste (30): *Es arī strādāju tanī pat muzejā, citā nodaļā. Nu, intereses... ārpus darba ir ... ļoti daudzpusīgas. Bet darbs saistīts ar datoru un, teiksim, [..].*

Vidusskolniece (18): *Es esmu vidusskolas skolniece. Ē, brīvajā laikā patīk lasīt.*

Muzeja darbiniece (41): *Es arī strādāju muzejā Daugavpilī, bet es vairāk atbildu par pasākumu organizēšanu, tāpēc mani ļoti interesē jautājumi tieši, ē, - kas varētu uzstāties? Un, kur varētu? – Nu visi, teiksim, kas notiek Daugavpilī, ko mēs varētu paņemt...Un man ļoti patīk arī sports.*

Studente 2 (19): *Esmu ceturtā kursa studente. Pašlaik mani interesē jaunākie darba piedāvājumi un labākā izglītība.*

Referente (22): *Strādāju Naturalizācijas pārvaldē Daugavpilī Informācijas centrā. Un praktiski iznāk tā, ka sadarbojos gan ar pašvaldībām, gan ar skolām, izglītības iestādēm tieši informācijas sniegšanā par dažādām izmaiņām mūsu institūcijā, bet, protams, arī interesē visas tās lietas, kas notiek Daugavpilī, Daugavpils reģionā – tātad informācijas sniegšana, informācijas meklēšana un saņemšana. Nu, brīvajā laikā, laikam dārzā, mazliet sports un arī pasākumu rīkošana.*

Latvijas rūpniecības. un tirdzniecības kameras nodaļas vadītājs (49): *Strādāju Latvijas tirdzniecības/rūpniecības kameras Daugavpils nodaļā. Visu laiku nodarbojamies ar uzņēmējdarbības veicināšanu reģionā, šogad mums uzkarināja, tā saucamo [...] informācijas centru, un šogad es vispār nesaprotu, ar ko mēs nodarbojamies – ar visu...*

No respondentu pieminētajiem jautājumiem fokusa grupas diskusijā ar Daugavpils iedzīvotājiem tika izvēlēti šādi **diskusijas temati**: politika un likumi; atpūta, izklaide, kultūra, sports; darbs un karjera.

Pirmais temats „Politika un likumi”

Kā pirmais un nozīmīgākais informācijas avots, apspriežot jautājumus par politiku un likumiem, visbiežāk tika minēts internets:

***Students, jurists (23):** Nu visvienkāršākais veids, protams, ir internets un pārlūkprogramma, protams, tas google...vai nu ierakstu to nosaukumu normatīvā akta, vai arī kaut ko, kas ir tieši tai sfērā.*

***Studēte 1 (22):** Nu, man būs laikiem līdzīgi, kā arī visvairāk tomēr tiek izmantots internets. Arī google. Arī jau, piemēram, krievu likumdošana, man tagad šogad būs saskarsme ar to. Tad Jandex ļoti labi darbojas arī. Mmm, arī bibliotēkās, bet tur parasti ir... nu, ja nav mainījies likums, tad var izmantot arī taustāmu materiālu grāmatas veidā izdotos likumus.*

Diskusijā tika minēti arī citi informācijas avoti – grāmatas, žurnāli. Grāmatas un žurnāli tika iegūti gan mājās, gan bibliotēkā:

***Muzeja darbiniece (41):** Es piekrītu gandrīz visiem, ja, jo politika, piemēram, ja kaut ko grib, internetā var ieiet un tur viss ir parādīts, izlasi dažās minūtēs un viss. Nu jā, ļoti reti, ja ir laiks, arī-arī televizors. Ir kā mājās aizej vakarā, ieslēdz un... vienkārši jau negribas jau. Ir nogurums no tā visa, un negribas atkal to negatīvo skatīties un tamlīdzīgi. Ar likumiem? Likumiem arī internets. Ja kaut kas par darba vajadzībām vajadzīgs, internetā ieejam, vai nu arī, kā teica – sazvanāties ar attiecīgajiem cilvēkiem, ja, un uzprasām, teiksim, kas mums ir vajadzīgs, lai būtu tas un tas, un tas. Un tas būtu likuma ietvaros.*

***Students, jurists (23):** Bez interneta vēl? „Jurista Vārds”, „Latvijas Vēstnesis”.*

***Referente (22):** Tik, cik nepieciešams darbam. Tas ir pārsvarā internets. Nu, ir kaut kādas ziņas arī „Leta”, „BNS”, retāk televizors.*

Respondentu viedokļu apkopojums par informācijas meklēšanu par politiku un likumiem (skat. 4.2.14.tab.) liecina, ka par šo tematu informācija visvairāk tiek meklēta internetā (minēts 11 reizes), seko avīzes un žurnāli (minēti 5 reizes), personas un grāmatas minētas 3 reizes.

1. temats. Politika un likumi

Informācijas avots un vieta	Pieminēto gadījumu skaits (<i>A</i> - informācija atrasta, <i>D</i> - daļēji atrasta, <i>N</i> – nav atrasta)
Internets	A10; D1
Internets – mājas	A6; D1
Internets – darba vieta	A3
Internets – cita vieta	
Internets - institūcija	A1
Internets - bibliotēka	
Personas	A3
Personas – mājas	
Personas – darba vieta	
Personas – cita vieta	A2
Personas - institūcija	A1
Personas - bibliotēka	
Masu mediji	A1; D1
Masu mediji - mājas	A1; D1
Masu mediji – darba vieta	
Masu mediji – cita vieta	
Masu mediji - institūcija	
Masu mediji - bibliotēka	
Avīzes, žurnāli	A5
Avīzes, žurnāli - mājas	A4
Avīzes/žurnāli – cita vieta	A1
Avīzes/žurnāli – darba vieta	
Avīzes/žurnāli - institūcija	
Avīzes/žurnāli - bibliotēka	
Grāmatas	A3
Grāmatas - mājas	A1
Grāmatas – darba vieta	
Grāmatas – cita vieta	
Grāmatas - institūcija	
Grāmatas - bibliotēka	A2

Otrais temats „Atpūta, izklaide, kultūra, sports”

Kā nozīmīgākie informācijas avoti, apspriežot šo tematu, visbiežāk tika minētas personas (*pieminētas 10 reizes*) un internets (*pieminēts 7 reizes*). Katram no šiem avotiem ir gan priekšrocības, gan trūkumi, uz ko norāda diskusijas dalībnieki:

Drošības dienesta vadītājs (55): *Nu, par sportu kontaktējoties ar paziņām, var iegūt arī informāciju, ja – kas, kur. Nu, bet arī pa internetu, ja? Tur, ja, skatās. Tur visu šito informāciju par ... sporta klubiem...vienmēr var atrast - spēles, grafiki, jaunākie rezultāti. Arī prese. Lasot „Diena” – normāla avīze, tur tā... Pieņemami.*

Students, jurists (23): *Nu, arī internets, ja nav tuvumā televīzijas, tad, lai uzzinātu kaut kur mača rezultātu, ieietu uzreiz „Delfos” vai arī, ja, piemēram, pa televīziju nerāda to maču, tad var skatīties internetā vai nu tiešraidī, vai arī vienkārši to, tā saucamo mutisko tekstu. Bet nu labāk, protams, ir televīzija, ja? Un trešais arī paziņas, ja tu kaut ko, kaut kad esi aizmirsis, kaut kad bija mačs... tad tu vari no paziņām nejauši uzzināt.*

Muzeja darbiniece (41): *Nu, es arī interesējos par sporta pasākumiem un tamlīdzīgi, un, kā jau teica, vislabākais veids – internetā mēs varam jebkurā dienas laikā, mēs varam ieiet un apskatīties, bet, piemēram, televīzijā, tikai konkrēti tikai astoņos mēs varam uzzināt, kā tad nospēlēja mūsējie, bet internetā kaut vai nakts vienos ieejam, paskatāmies. Un, protams, arī caur paziņām, zvans draugam: „Čau! Nu kā?” (Smejas). Tie kā... divi tādi galvenie.*

Muzeja darbiniece (41): *Jo avīzēs jau sanāk pēc tam it kā, jāgaida tā diena, kad mēs uzzināsim, bet gribas jau uzreiz. Neiesi jau uzzināt to rezultātu... Tāpēc internets, ja nav blakām, tad, protams, zvans paziņām, draugam.*

Tajā pat laikā viena no diskusijas dalībniecēm norādīja, ka izmanto internetu ļoti ierobežoti un pārsvarā ar kolēģu starpniecību, priekšroku dodot grāmatām:

Gleznotāja, muzeja speciāliste (63): *Jā, tāpat tā situācija tāda ir [varu] iztikt bez interneta. Nu viņa diezgan... viņa izklausās dīvaina priekš... bet vienkārši man tas darbs ir tāds. ...tad, kad nāca tie datorapgūšanas laiki es, protams, to visu veiksmīgi izdarīju, bet tad bija tā, ka bija viens dators, mēs bijām vairāki kolēģi, un es vienkārši, nu, vairs ar viņu nestrādāju un es atrofējos no tā instrumenta, un visu laiku bija rakstāmmašīna, ja? Un tagad es faktiski... Nu es tāds īpatnējs cilvēks, faktiski muzejnieks, kas ar datoru nestrādā.*

...Protams, arī kolēģi. Arī kolēģi savukārt ar informāciju, kur kaut kas interesants ir datoros vienkārši nu [dalās]... es paskatos. ... jauni kolēģi, kas arī saistīti ar mākslu... viņi perfekti strādā ar kompjuāru.

... kad es ienācu septiņdesmit trešajā Daugavpilī, ja, te bija ārkārtīgi smagi ar informāciju, ar grāmatām, ar avīzēm un ar tādām lietām, ja? Un tad es vienkārši pati taisīju tos līkločus un ceļus, kādā veidā un, protams, arī vēl bija situācija, kad nu... mēs kā muzejnieki ... bija vieglāk arī pasūtīt arī kādu žurnālu... tagad viss tas ir jāpērk – ja tu gribi labu informāciju – to pašu „Studiju” nopirkt, tev ir viņa jānopērk, jo loģiski izbraukt, izskriet Rīgu, tas vairs nav reāli, tas ir ļoti grūti. Grūts ceļš, nu maciņa ziņā.

...vienīgais [...] avots faktiski ir tikai „Kultūra 100 gramī”... un manā uztverē pat ļoti laba, tāda korekta...Nu pārējais viskaut kur labu žurnālu līmenī, bet es nevaru arī nopirkt vienmēr to „Rīgas laiku” diemžēl, nu...

Tomēr iegūtā informācija bieži tikusi precizēta citos avotos (*paziņas, speciālisti*), tikuši kombinēti dažādi informācijas avoti:

Latvijas rūpniecības. un tirdzniecības kameras nodaļas vadītājs (49): *...ļoti grūti konsultēties ar cilvēkiem, tie bieži vien sastāsta tādas lietas, kas nemaz tā nav. Ja? Un otra lieta – arī nevar pārspīlēt ar internetu un ar grāmatām un tā tālāk. Es smejos, ka es laikam reizes sešas internetā, nu paskaties, pastaigā pa Pompejas izrakumiem, tad rodas tāda vēlēšanās, ka uz turieni braukt vairs nav vajadzības, jo virtuāli tur jau visu esi izstaigājis un principā tu visu jau esi izskatījis...Tā kā pirmo informāciju bez šaubām jāmeklē internetā un tā tālāk, bet nu pilnīgi jau tas neaizvieto dzīvo skatījumu uz lietām.*

Par atpūtas, izklaides, kultūras un sporta jautājumiem diskusijas dalībnieki uzzina arī no televīzijas, preses. Šos informācijas avotus bieži vien sāk izkonkurēt internets:

Referente (22): *Tad īsumā iznāk tā, ka pārsvarā sporta spēles un tās, kas tādas aktīvākās liekas, tās mājās televīzijā paskatāmies. Grāmatas, lasīšana - Latgales Centrālā bibliotēka un internetā pārsvarā atrodami dažādos failos – vai nu Daugavpils teātra, kultūras pasākums vai afišas –pārsvarā tiek internets izmantots. Un, protams, arī cilvēks cilvēkam, kas nozīmē, vai nu pašvaldību darbinieki, vai [...] sektors atnes ielūgumus, un tad mēs varam izmantot tās iespējas apmeklēt dažādus pasākumus.*

Muzeja darbiniece (41): ...piemēram, nostrādā uz manīm, radio [..]. It kā tu dzirdi ar vienu ausi, pēc tam tu saproti, ka tas ir tev vajadzīgs, un tad tev ir it kā uz to internetu. Radio ir kā... bija un pazuda. Pirmais tas informācijas avots...Kas, kaut kur fonā skanot, iedod to impulsu, lai pēc tam meklē to informāciju.

Studente 1 (19): Arī labi par izklaides pasākumiem... informē radio ļoti labi.

Tomēr bieži vien citi informācijas avoti (grāmatas, skolotāji) tiek vērtēti augstāk par internetu:

Vidusskolniece (18): Mani vairāk interesē kultūra, vēsture, konkrēti, kultūras vēsture. Mūsu skolā ir ļoti interesanti pasniedz gan kultūras vēsturi, gan ... vienkārši vēsturi. Pēc šīm stundām tu izej no klases vienkārši un tev gribas uzzināt kaut ko vairāk. Vai arī par viduslaikiem, vai arī, mēs runājām par Botičelli, un man gribējās paskatīties vairāk gleznu, ko viņš zīmēja... Man mājās ir ļoti laba grāmata kultūras vēsturē, vēl es aizgāju uz šo bibliotēku (Centrālo), šeit arī ir ļoti labas grāmatas par gleznām un ļoti skaistas krāsas, ja internetā skatās, ļoti atšķiras dažkārt. Gan internetā faktūra krāsu, gan tas, kas ir grāmatā.

Muzeja darbiniece (41): Jā, un internetā sanāk tā, ka it kā informācijas ir ĻOTI daudz, bet tad, kad tev to vajag, informāciju, tad tās informācijas nav, it kā sanāk.

Viena no diskusijas dalībniecēm grāmatas vērtē augstāk par pārējiem informācijas avotiem:

Gleznotāja, muzeja speciāliste (63): Nu es varbūt tāds īpašs gadījums. [..]. Man tā grāmata ir mīļāka, nekā tas zilais ekrāniņš. Ja tā grāmata man nebūtu tik mīļa, varbūt tad es arī klabinātu. Un es domāju - tas ir tīri... tas ir mans... Tāpēc es mīlu rakņāties tajās grāmatās un esmu gandarīta, ja nāks nākošā izstāde, tad es atkal varēšu pašķirstīt, ja. Nu tā klikšķināšana, tas ir forši, tur ir ātrums, to gan es saprotu. Nu jā, Vēl jau ir arī tā sajūta, ja tu raksti un ja tu domā pa to autoru, ja, tad tu it kā filozofē un-un tu attīsti to domu, to raksturojumu, jo tas, ko tu dari ar pildspalvu, papīru – tu jau domā. Bet, ja, es atkal izlasu uz tā ekrāna, ja, nu tas tā, vienu rindu, otru rindu... [..] Katrai lietai savs labums.

Diskusijas gaitā tika izteikti skeptiski viedokļi par daudziem informācijas avotiem:

Latvijas rūpniecības. un tirdzniecības kameras nodaļas vadītājs (49): ...ļoti grūti konsultēties ar cilvēkiem, tie bieži vien sastāsta tādas lietas, kas nemaz tā nav. Ja? Un otra lieta – arī nevar pārspīlēt ar internetu un ar grāmatām un tā tālāk. Es smejos, ka es laikam reizes sešas internetā, nu paskaties, pastaigā pa Pompejas izrakumiem, tad rodas tāda vēlēšanās, ka uz turieni braukt vairs nav vajadzības, jo virtuāli tur jau visu esi izstaigājis un principā tu visu jau esi izskatījis.

Apkopojot respondentu viedokļus par informācijas meklēšanu par atpūtas, izklaides, kultūras un sporta jautājumiem (skat. 4.2.15.tab.), redzams, ka arī par šo tematu visbiežāk informācija tiek iegūta no vairākiem savstarpēji papildinošiem informācijas avotiem.

4.2.15.tabula

2. temats. Atpūta, izklaide, kultūra, sports

Informācijas avots un vieta	Pieminēto gadījumu skaits (A - informācija atrasta, D - daļēji atrasta, N – nav atrasta)
Internets	A6
Internets – mājas	A4
Internets – darba vieta	A2
Internets – cita vieta	
Internets - institūcija	
Internets - bibliotēka	
Personas	A9; N1
Personas – mājas	
Personas – darba vieta	A1
Personas – cita vieta	A7; N1
Personas - institūcija	A1
Personas - bibliotēka	
Masu mediji	A4; D1
Masu mediji - mājas	A4; D1
Masu mediji – darba vieta	
Masu mediji – cita vieta	
Masu mediji - institūcija	
Masu mediji - bibliotēka	
Avīzes, žurnāli	A3

4.2.15.tabulas turp.

Avīzes, žurnāli - mājas	A2
Avīzes/žurnāli – cita vieta	
Avīzes/žurnāli – darba vieta	A1
Avīzes/žurnāli - institūcija	
Avīzes/žurnāli - bibliotēka	
Grāmatas	A5
Grāmatas - mājas	A2
Grāmatas – darba vieta	
Grāmatas – cita vieta	
Grāmatas - institūcija	
Grāmatas - bibliotēka	A3

Trešais temats „Darbs, karjera”

Darba meklēšanas un karjeras jomā kā pirmais un nozīmīgākais informācijas avots tika minētas personas:

Drošības dienesta vadītājs (55): *Vajadzīga informācija vai arī darbs bija vajadzīgs – jā, un tad caur paziņām tā. Satiekoties, aprunājoties ar viņiem, kaut kā pēc kāda laika kaut kas uzzvana. Un, ja uzzvana, tad vairāki, un tu vari kaut ko izvēlēties.*

Students, jurists (23): *Ū, visdrošākais veids, protams, caur paziņām un draugiem, tad, ja, piemēram, tu gribi strādāt kādā sponsorētā iestādē, tad tu vari ieiet viņas mājaslapā un paskatīties vakances, vai tur ir tāda nepieciešama vai nav. Nākošais aiz interneta noteikti ir avīzes.*

Par darba iespējām informācija tiek meklēta arī internetā:

Studente 2 (19): *Darba iespējas. Jā. Piemēram, tas ir SSDS, kas ir mūsu vietējais Daugavpils internets, tur, kur tikai Daugavpils vakances, vai tas ir laikraksts kāds, piemēram, „Latgales Laiks”, vai arī tās ir Izglītības iespējas, kur var plašāk izskatīt.*

Referente (22): *Nu, kur meklē darbu? Viens no variantiem ir internetā. Nākamais ir, protams, draugiem paziņojot, ka, nu ir nepieciešams darba iespējas... nu, tāds teiksim... Un vēl radio arī ziņo. Piemēram, nesen Latgales radio ziņoja un, nu, piedāvā teiksim, kādas ir iespējas savādāk.*

Studente 2 (19): *Principā, man liekas, ka piedāvājums ir diezgan plašs. Un internetā arī, piemēram, „e-darbs” jaunākie darba piedāvājumi, tur var redzēt visus darba piedāvājumus. Un, kas vairāk ir pieprasīts un var redzēt, uz kuriem tiekties tālāk.*

Muzeja darbiniece (41): *Jā. Jā. Ē, jā, es arī pašlaik darbu it kā nemeklēju, bet tomēr arī es skatos – kas ir, ko piedāvā. Un pārsvarā tas ir internets, ja. Jo avīzēm vajadzīgs laiks, bet laiks ir... laika ir maz un laika pietrūkst, līdz ar to, kad ir brīvāks laiks, vai nu vakarā, vai nu kaut kur, ieej vienkārši, kā jau teikts, tajos pašos saitos un paskaties, ja, ko piedāvā un kā piedāvā, un pārsvarā Daugavpilī ļoti maz ko piedāvā. Lūk, bet vairāk tiek meklēta informācija tieši ar darbu, kas vajadzīgs tajā darbā, tieši tai darba procesā, ja, ko darīt un kā darīt. Un te jau vairāk nostrādā tieši cilvēki, ja, uzzvani kādam, uzprasi, kas, ko labāk, sliktāk, kā uzstājās, ko darīja, ko labāk ņemt? Un te nāk tiešām no cilvēkiem tā visa informācija.*

Tomēr darba meklējumos internets nav pats labākais un drošākais informācijas avots, uz to norāda vairāki diskusijas dalībnieki:

Muzeja darbiniece (41): *Nu, internetā mēs nevaram pajautāt, mēs redzam kas, bet mēs nezinām, kā viņš to dara, jo rakstīts ir viens, bet, ja ir cilvēks, kas var pastāstīt, ja, kā viņš to izdarīja, ko viņš, vai viņš ielika iekšā savu dvēseli, vai... nu vienalga ko. To nevar ne avīzes to izteikt, ne internets, ne radio, ne televīzija. Bet tieši cilvēks.*

Studente 1 (22): *Nu, šobrīd diemžēl netiek internets līdzīgi tām strukturālām izmaiņām, dažādām izstādes strukturālām izmaiņām netiek līdzīgi, tur viss tā arī stāv, ja vajag šobrīd jaunāko, tu tiešām nevari atrast. Pat es nezinu, kā var atrast. Jāsazinās ar šo iestādi, ja tas telefons vēl ir spēkā, ja nepieciešams. Bet nu netiek, šobrīd netiek diemžēl.*

Muzeja darbiniece (41): *Jā, bet ko darīt ar to informāciju, kas internetā ir novecojusi? Un, kad viņu neņem ārā? Atrod, piemēram, 118, tur ir veca informācija. Skaidri zini, ka nu tas vairāk nav tā.*

Viena no diskusijas dalībniecēm norādīja, ka cilvēkiem nav nepieciešamo zināšanu, lai efektīvi meklētu informāciju internetā:

Latvijas rūpniecības. un tirdzniecības kameras nodaļas vadītājs (49): *Nu, daudz runāja par internetu, kad tur ļoti grūti kaut ko ir atrast. Lieta tāda, ka mēs vienkārši internetu neprotam lietot, neprotam uzdot pareizu jautājumu. Jebkurā meklēšanas sistēmā var uzdot,*

teiksim, tik precīzu jautājumu – 15 vārdi, kuram jābūt, nav jābūt. Cipars lielāks par to, mazāks par to. Un, ja tu uzdoto, atrod varbūt 3, 4 tur vietnēs un ar ļoti precīzu informāciju. Bet to nemāca, man liekas, pat skolās.

Apkopojot respondentu viedokļus (skat. 4.2.16.tab.) par informācijas meklēšanu par darba un karjeras jautājumiem, redzams, ka par šo tematu vienlīdz bieži informācija tiek meklēta gan pie personām (speciālistiem, radiniekiem, paziņām), gan internetā, gan medijos:

***Muzeja darbiniece (41):** Mēs sākumā, teiksim, izdzirdējām radio, pārbaudījām internetā un pēc tam atradām cilvēku, kurš var pateikt par to otru, teiksim, cilvēku kaut ko, jo tad it kā mēs... nu tā stabilāk. Un skatoties, piemēram, kā pat mūsu darba vietā un arī jebkur pat meklēt, teiksim, darbiniekus, vienalga it kā mēs izlasām to CV, pajautājam kādam, kāds viņš tur darbinieks, ja, un tomēr beigās nostrādā tā jau cilvēka informācija, kas jau nāk. Bet izmanto visu to ķēdīti.*

4.2.16.tabula

3. temats. Darbs, karjera

Informācijas avots un vieta	Pieminēto gadījumu skaits (A - informācija atrasta, D - daļēji atrasta, N – nav atrasta)
Internets	A4; D1; N1
Internets - mājas	A4; D1; N1
Internets – darba vieta	
Internets – cita vieta	
Internets - institūcija	
Internets - bibliotēka	
Personas	A10
Personas - mājas	
Personas – darba vieta	A2
Personas – cita vieta	A5
Personas - institūcija	A3
Personas - bibliotēka	

4.2.16.tabulas turp.

Masu mediji	A2
Masu mediji - mājas	A2
Masu mediji – darba vieta	
Masu mediji – cita vieta	
Masu mediji - institūcija	
Masu mediji - bibliotēka	
Avīzes, žurnāli	A3; D1; N2
Avīzes, žurnāli - mājas	A3; D1; N1
Avīzes/žurnāli – cita vieta	
Avīzes/žurnāli – darba vieta	
Avīzes/žurnāli - institūcija	N1
Avīzes/žurnāli - bibliotēka	
Grāmatas	
Grāmatas - mājas	
Grāmatas – darba vieta	
Grāmatas – cita vieta	
Grāmatas - institūcija	
Grāmatas - bibliotēka	

Pašvaldības publiskās bibliotēkas vieta kopienas informācijas vidē

Diskutējot par jautājumiem, uz kuriem pēdējo nedēļu laikā meklētas atbildes, respondenti pieminēja bibliotēku kā vietu, kur var atrast grāmatas par politikas un likumdošanas, kā arī atpūtas, izklaides un sporta jautājumiem.

Studente 1 (22): *[par grāmatu lasīšanu bibliotēkā] Nav jāpērk pašam, tas ir gan naudas... ekonomija, jā, jo tas, ko tu izlasi jau paliek tevī. Man nav tik būtiski, lai viņa, vot, stāvētu tā kā šeit izteicās. Nav tā. Nav būtiski. Galvenais izlasīt – zināt.*

Respondenti izmanto gan Latgales Centrālo, gan citas bibliotēkas – tuvāk darba vai mācību vietai:

Studente 1 (22): *[par bibliotēku izmantošanu] Gan augstskolas, gan arī Latgales Centrālo bibliotēku. Pārsvārā šīs divas.*

Diskusijā tika izteikts viedoklis, ka bibliotēkas izmantošana ir aktuāla studiju laikā:

Muzeja speciāliste (30): *Nemeklēju, neskatos, eju garām...Un-un šobrīd man nav vajadzības pēc tādas informācijas par mākslu, par kultūru, par vēsturi un tamlīdzīgi. Tas iet vienkārši... nu tā – mazliet avīze, mazliet žurnāls, mazliet internets. Kādreiz, kad vajadzēja, nu, studiju laikā, kad vajadzēja, tad bija pārsvarā grāmatas, bibliotēkas, lasītavas. Tieši uz rakstījumiem. Internets bija... bija, bet minimāli. Nu tā nopietnāku informāciju no tādiem rakstiem.*

Lai gan visumā par uzticamību publiskajām bibliotēkām kā informācijas avotam respondenti izteicās atzinīgi, diskusijā tika izteikts arī viedoklis, ka viņi bez publiskajām bibliotēkām var iztikt:

Gleznotāja, muzeja speciāliste (63): *[kāpēc neizmanto bibliotēkas iespējas] Ar mani vispār ir kaut kā jocīgi. Man liekas tas atkarīgs arī no rakstura, ja? Kad ir-ir cilvēki, kas vienkārši var strādāt vienā telpā ļoti daudz, viņu priekšā grāmata vai dators, viņi sēž viens pie otra rindiņā. Man, ja es kaut ko daru, ja man vajag iegūt informāciju, man vajag turēt rokā to grāmatu, man ir jābūt vienai, man ir jābūt tā, lai es varu noizolēties, ja, man TRAUCĒ... Un bibliotēka arī pieņemsim, ja iet runa par grāmatām, es zinu, ka ir ļoti daudz iekārojamas lietas, ko labprāt es izlasītu, ja, bet es nevaru viņu izmantot – sēdēt bibliotēkā, turēt to grāmatu rokās un tādā veidā lasīt, jā.*

Kopienā nozīmīgākie/uzticamākie informācijas avoti

Šajā diskusijā vienlīdz bieži pieminētie informācijas avoti bija gan internets (24 reizes), gan personas (23 reizes). Lai gan internets tika pieminēts vienu reizi vairāk, personas tika uzskatītas par drošāku informācijas avotu. Otro vietu ieņēma avīzes un žurnāli, tālāk sekoja masu mediji - televīzija, radio. Attieksme pret grāmatām, pret grāmatu lasīšanu, diskusijas dalībniekiem bija atšķirīga, tomēr kopumā šis informācijas avots tika pieminēts samērā bieži.

4.2.6. Fokusa grupas diskusija ar Šampētera (Rīga) iedzīvotājiem

Fokusa grupas diskusija ar Šampētera (Rīga) iedzīvotājiem notika Rīgas Centrālās bibliotēkas Šampētera filiālbibliotēkas telpās. Bibliotēkā ir 1147 lietotāji.

Fokusa grupas sastāvs (skat. 4.2.17.tab.) tika veidots, ņemot vērā informāciju par iedzīvotāju vecuma un dzimuma sastāvu, nozīmīgākajām darba vietām (skat. 13.piel. 13.5.tab.) un bibliotēkas lasītāju īpatsvaru kopienā.

4.2.17.tabula

Fokusa grupas dalībnieki Šampēterī (Rīga)

	Sievietes					Vīrieši					
	15-20	21-30	31-50	51-60	61-74	15-20	21-30	31-50	51-60	61-74	Kopā
Lietotāji	1		2		1				1		5
Nelietotāji				1			1			1	3

Skolas bibliotekāre, skolotāja (60): [...] es strādāju tepat netālu Mūzikas vidusskolā, es strādāju bibliotēkā un mācu filozofiju.

Pensionāre (73): Viņš krieviski. Viņš ir pensionārs... lasa, ņemam grāmatiņas [bibliotēkā].

Pensionāre (73): Nu es esu Pensionāre un arī nāku pie Jums lasīt, lasu vairāk daiļliteratūru un nu kādu detektīvu tā pa starpiņai. Mums ir suns un tas ir mūsu vaļasprieks.

Administratore (38): Es esmu konditorejas ceha administratore un es esmu ļoti liela grāmatu lasītāja un ļoti aktīva bibliotēkas apmeklētāja... [ēju] arī uz Pārdaugavas bibliotēku.

Tulkotāja, redaktore (40): Es tulkoju... internetu es izmantoju katru dienu, aktīvi un daudz.

Bezdarbnieks (52): Bezdarbnieks. Uz doto momentu esmu bez darba, intensīvos darba meklējumos. Uz bibliotēku ...[nāku izmantot] internetu, [lasīt]avīzītes uz žurnāli.

Students (30): [...] studēju, uz bibliotēku nenāku... nav vajadzības.

Vidusskolniece (16): [...] es mācos vidusskolā, uz bibliotēku arī bieži nāku. Par sevi es varu pastāstīt to, ka man patīk viss interesantais, pēdējā laikā sāku mācīties japāņu kultūru.

No respondentu piedāvātajiem tematiem fokusa grupas diskusijā ar Šampētera iedzīvotājiem tika izvēlēti šādi **diskusijas temati**: mājoklis, tā uzturēšana, iepirkšanās; darbs, karjera; izglītība.

Pirmais temats „Mājoklis, tā uzturēšana, iepirkšanās”

Kā pirmais un nozīmīgākais informācijas avots, apspriežot iepirkšanās jautājumus, visbiežāk tika minētas personas:

Skolas bibliotekāre, skolotāja (60): *[par to,] kas mani interesē no iepirkšanās... es interesējos pie kolēģiem, kas ir ar ļoti lielu pieredzi, kur un kā labāk iepirkties, kādus suvenīrus, kur kādus bukletus, tātad tīri tādi, kas ar ekskursijām saistīti ... kas attiecas uz tādu ikdienas iepirkšanos... kolēģi, kas tur parasti mēdz uzturēties... tie tad parasti jaunāko informāciju sniedz, ja nu kāds aiziet uz „Spici” tad mēs zinām arī, kas ir „Spicē”*

Vidusskolniece (16): *Nu.. bieži mēs ar vecmammu izdomājam, kas tur tieši vajadzīgs, ko tā ne īpaši vajag un tad vai nu es, vai viņa aiziet uz veikalu nopērk.*

Bezdarbnieks (52): *nu iepirkšanās, tas jau mūsu ģimenē ir ar, ar kundzi kopā.... pārsvarā kundze zina, kur iepirkties*

Skolas bibliotekāre, skolotāja (60): *es domāju, ka [iepērkoties noder]... pieredze, tuvinieku pieredze.*

Nākamais biežāk pieminētais informācijas avots bija internets:

Students (30): *Pēdējais, ko pirku [interneta veikalā], bija gāzes plīts! ...dzirdēju, ka sakarā ar to, ka viņiem nav tirdzniecības vietas, viņiem vienkārši ir lētākas cenas.*

Izsakoties par iespēju iepirkties interneta veikalos, dažas diskusijas dalībnieces bija skeptiski noskaņotas – internets nav droša vide, ir riskanti sniegt informāciju par saviem bankas datiem:

Tulkotāja, redaktore (40): *Kategoriski nē! Tā [iepirkšanās internetā] ir diezgan liela un izteikta vide diezgan lielām krāpšanām un ir dzirdēts diezgan daudz gadījumu, kad cilvēki apdedzinās interneta vidē pērkot, vai pārdodot, vienalga. Es personīgi varu pateikt kategorisku nē šādām darbībām...ja godīgi, tad varbūt es kādreiz riskēju, bet, godīgi sakot, man tas īsti nav pieņemams, tāpēc, ka atstāt savus bankas datus interneta vidē, tas ir pietiekami riskanti. Un, ja es neesmu pārliecināts par to, kāds būs rezultāts, tad labāk es to nedaru.*

Iepirkšanā internetā tiek uzskatīta par riskantu arī tādēļ, ka nav iespējams precīzi iepriekš apskatīt un pārbaudīt:

Administratore (38):...es vienreiz mēģināju internetā pasūtīt no kataloga ... kurpes, bet arī viņas neatbilda manām [prasībām]... es secināju, ka es internetā vairs nepasūtīšu.

Tulkotāja, redaktore (40): internets ir pārāk bezpersoniska vide, lai viņā varētu kādam vispār uzticēties, sāksim ar to. Preci, kuru tur piedāvā, Jūs neredzat, līdz tam brīdim, kamēr Jums viņu neatved un nenoliek pie durvīm.

Diskusijā tika minēti arī citi informācijas avoti – televīzija, veikalu informatīvie bukleti:

Tulkotāja, redaktore (40): par ikdienas iepirkumiem informāciju [sniedz] „Maximas” tās avīzītes.

Administratore (38): Jā, es varu pateikt tikai to, ka principā pārtiku es iepērku veikalā „Maxima”, vadoties no tiem bukletiņiem.

Pensionāre (73): Jā, viņš [vīrs] brauc uz tirgu un iet uz veikaliem, jo viņam ir, kaut arī viņš ir drusku vecāks par manīm, veselība ir labāka un tādā ziņā viņš ir, aizskrien mēs paskatāmies pa televizoru, kur ir atlaides un tad ē... Nu, un ja ir jāpērk kaut kas no apģērba vai kaut kas, tad jau mēs braucam divatā... [arī televīzijā skatāmies reklāmas], kur atlaides ir.

Respondentu viedokļu par informācijas meklēšanu iepirkšanās jautājumos apkopojums (skat. 4.2.18.tab.) liecina, ka par šo tematu visvairāk informācijas tiek iegūts no personām (pieminēti 7 gadījumi). Otrajā vietā ir avīzes un žurnāli un internets (pieminēti 3 gadījumi). Tomēr vairāki respondenti par iepirkšanos internetā izteicās ļoti noraidoši.

4.2.18.tabula

1. temats. Iepirkšanās

Informācijas avots un vieta	Pieminēto gadījumu skaits (A - informācija atrasta, D - daļēji atrasta, N – nav atrasta)
Internets	A1; N1; D1
Internets - mājas	A1; N1
Internets – darba vieta	
Internets – cita vieta	
Internets - institūcija	
Internets - bibliotēka	D1
Personas	A7

4.2.18.tabulas turp.

Personas - mājas	A3
Personas – darba vieta	A1
Personas – cita vieta	A3
Personas - institūcija	
Personas - bibliotēka	
Masu mediji	A2
Masu mediji - mājas	A2
Masu mediji – darba vieta	
Masu mediji – cita vieta	
Masu mediji - institūcija	
Masu mediji - bibliotēka	
Avīzes, žurnāli	A3
Avīzes, žurnāli - mājas	A1
Avīzes/žurnāli – cita vieta	A2
Avīzes/žurnāli – darba vieta	
Avīzes/žurnāli - institūcija	
Avīzes/žurnāli - bibliotēka	
Grāmatas	
Grāmatas - mājas	
Grāmatas – darba vieta	
Grāmatas – cita vieta	
Grāmatas - institūcija	
Grāmatas - bibliotēka	

Otrais temats „Darbs, karjera”

Meklējot atbildes uz jautājumiem, kas saistīti ar darbu un karjeras iespējām, visbiežāk pieminētais informācijas avots bija internets:

***Administratore (38):** ...es intereses pēc esmu paskatījusies gan nodarbinātības dienesta mājas lapā, gan draugiem.lv un ss.lv, ja pareizi es saku.*

***Tulkotāja, redaktore (40):** Es strādāju internetā, principā, tāpēc, ka es esmu tulks un tulkoju apmēram, nu atkarībā no apstākļiem, četrām piecām firmām, man, visa mana profesionālā darbība notiek internetā. Es saņemu tekstu pa internetu, es viņu aizsūtu, man naudu pārskaita internetā ...Es praktiski, savus darba devējus es neesmu redzējusi acīs.*

Protams, ir negatīva pieredze, kad man atsūta darbu un palūdz iztulkot kā pārbaudes darbu un pēc tam cilvēks pazūd tā kā nebijis.

Internets ne vienmēr ir drošākais resurss, kur meklēt darba piedāvājumus, jo ne visi sludinājumi ir ticami:

Administratore (38): *Nē, nu es intereses pēc esmu paskatījusies gan nodarbinātības dienesta mājaslapā, gan draugiem.lv un ss.lv, ja pareizi es saku. Un tur tie piedāvājumi ir visai dīvaini, ja neteiktu vairāk. It kā nu man darbs ir un man nevajag, es esmu apmierināta ar to, ko es daru, bet intereses pēc paskatoties, nu tur var atrast jebko. Pilnīgi jebko! Sākot ar auklēm striptīza klubā un beidzot ar fasētājām Īrijā un, tā ļoti interesē, ka neviens nekontrolē, kas tiem tais mājaslapās publicēts, teiksim, ja es izdomāju, es ievietoju to sludinājumu un neviens man nevar neko padarīt. Nu tā apmēram.*

Internets bieži tiek izmantots kopā ar citiem informācijas avotiem:

Bezdarbnieks (52): *[meklējot darbu, pārskatu] Nu visas iespējamās vietas - interneta avīzes, paziņas un ...[internetu izmanto bibliotēkā]...šeit [bibliotēkā] tieši internets un avīzes.*

Tomēr internetā iegūtā informācija bieži tiek salīdzināta ar citos avotos (paziņas, speciālisti) iegūto:

Skolas bibliotekāre, skolotāja (60): *Internets laikam ir pirmajā vietā, ja es tā padomāju no savas prakses, bet cenu ekonomijas ziņā un tas ko kolēģi iesaka, mums ļoti palīdz arodbiedrība. Caur arodbiedrību mums ir ļoti dažādi kursi, nu piemēram, angļu valodas kursi, kur mēs varam mācīties vairāk gandrīz kā pus gadu un iznāk tā kā tāds klubiņš, kur mēs varam papildināties, un arī cenas ziņā, ja salīdzina nu teiksim, vai universitāti vai salīdzina vēl ar citām firmām, tas ir pietiekami lēti. Un ir, protams, arī interešu grupas, kuras var apmeklēt, bet šie valodas kursi, nu, tas ir vienkārši ļoti laba iespēja cilvēkiem ar dažādiem līmeņiem. Tā kā arodbiedrība mums zināmā mērā ir nākusi pretī.*

Ne visiem diskusijas dalībniekiem internets ir pieejams mājās, tāpēc tas tiek izmantots bibliotēkā:

Vidusskolniece (16): *Mums mājās vienu brīdi bija [internets], bet tur sanāca problēmas ar to pašu firmu, tāpēc labāk uz bibliotēku nāku.*

Administratore (38): *Jā, es skatītos internetā, jā, jo tas ir viss, priekš manis pieejamākais. Var aiziet uz bibliotēku, uz lasītavu, jāsaka, ka tuvākā bibliotēka man ir Pārdaugavas, ja un diemžēl tur ir tikai divi, nē trīs datori tur ir, tas ir ļoti par maz, bet nu, ja tur aiziet agri no rīta, tad var tikt klāt un paskatīties. Ļoti žēl, ka tai bibliotēkā tik maz to informācijas iegūšanas iespēju, bet nu..tur var paskatīties jā.*

Diskusijas gaitā tika uzsvērts, ka internets kļuvis par neatņemamu dzīves un profesionālās darbības sastāvdaļu:

Skolas bibliotekāre, skolotāja (60): *Nu es jau darbā nemaz nevaru bez interneta. Nupat statistikas atskaite mums bija. Statistikas atskaite atkal jauna forma, atkal tas ir internetā. Speciāli atkal atsūtīja visu to instrukciju. Bērnu žūrija nupat bija, ja, beidzās tas. Tas arī viss internetā. Bērniem jāpalīdz anketas aizpildīt. Nu nevar bez tā.*

Tulkotāja, redaktore (40): *[..] bet mani visi darba devēji ir internetā atrasti. Visi, četri vai pieci, firmas, ar kurām es strādāju un kuras man maksā, viņas visas ir atrastas internetā. Es vienas firmas pārstāvjus tikai esmu redzējusi reāli sejā. Tad, kad man bija jāpiemācās klāt tulkošanas programma. Pārējos visus es tā, tikai pēc vārdiem zinu, nu pa telefonu reizēm.*

Kā nozīmīgs informācijas avots, apspriežot darba, karjeras jautājumus, tika minētas personas:

Students (30): *[meklēju] Darbu, darbu, nu, piezvanu, palūdzu kaut ko izdarīt. Vairāk caur pazīstamiem cilvēkiem. Meklēt internetā es domāju tā...Man pasaule iekārtota vairāk caur pazīšanos.*

Students (30): *Draugi, noteikti. Internets ir tāds vairāk, tāds uznācis, cenas svārstības notiekas kaut kas tāds, tirgus izmaiņas. Darbs kā tāds vairāk caur draugiem.*

Informāciju par darba un karjeras jautājumiem diskusijas dalībnieki uzzina arī no citiem informācijas avotiem – televīzijas, preses. Šos informācijas avotus bieži vien sāk izkonkurēt internets. Visbiežāk respondenti kombinē dažādus informācijas avotus:

Skolas bibliotekāre, skolotāja (60): Nu, ja pa mācībām, tad jāsap, ka tās informācijas ir tik ārkārtīgi daudz un es to parasti vienā rāvienā savācu, aizejot uz šo Ķīpsalas izstādi. Tas man ir gadu gadiem. Visus katalogus, visas interneta adrese, izlieku bibliotēkā, pluss vēl šie speciālie izdevumi - kur mācīties pēc devītās, pēc divpadsmitās, tad augstskolas, tad visas ārzemēs ar visām interneta adresēm, pluss speciālie katalogi no Eirosavienības, kas vēl nāk. Tā kā informācija ārkārtīgi daudz un pluss vēl interneta adreses vēl tagad savācu vēlreiz, ja, visas kādas ir populārākās un tur skolotājs.lv ieskaitot, ja un, pluss vēl visus šitos te par mācībām, par kvalifikāciju, tā kā nu, ārkārtīgi daudz ir. Jāspēj tikai viņas visas sistematizēt un salikt, pietiekami daudz.

Apkopojot respondentu viedokļus par informācijas meklēšanu par darba un karjeras jautājumiem, redzams, ka arī par šo tematu daudz informācijas tiek iegūts no interneta, tomēr vienlīdz liela nozīme ir arī personām (speciālistiem, paziņām u.c.). Tiek izmantoti arī citi informācijas avoti (skat. 4.2.19.tab.).

4.2.19.tabula

2. temats. Darbs, karjera

Informācijas avots un vieta	Pieminēto gadījumu skaits (A - informācija atrasta, D - daļēji atrasta, N – nav atrasta)
Internets	A6; N1
Internets - mājas	A1; N1
Internets – darba vieta	A1
Internets – cita vieta	
Internets - institūcija	
Internets - bibliotēka	A4
Personas	A5 N1
Personas - mājas	
Personas – darba vieta	N1
Personas – cita vieta	A5
Personas - institūcija	
Personas - bibliotēka	
Masu mediji	A1
Masu mediji - mājas	
Masu mediji – darba vieta	
Masu mediji – cita vieta	A1

4.2.19.tabulas turp.

Masu mediji - institūcija	
Masu mediji - bibliotēka	
Avīzes, žurnāli	A2
Avīzes, žurnāli - mājas	
Avīzes/žurnāli – cita vieta	
Avīzes/žurnāli – darba vieta	
Avīzes/žurnāli - institūcija	
Avīzes/žurnāli - bibliotēka	A2
Grāmatas	
Grāmatas - mājas	
Grāmatas – darba vieta	
Grāmatas – cita vieta	
Grāmatas - institūcija	

Trešais temats „Izglītība”

Arī izglītības jomā vienlīdz bieži informācija tikusi meklēta internetā un pie personām – paziņām un ģimenes locekļiem, speciālistiem. Bieži šie abi informācijas iegūšanas avoti tiek kombinēti. Viena no respondentēm minēja, ka internetā var atrast daudz informācijas par izglītības jautājumiem, bet viņai tomēr vērtīgāk ir informācija, ko pastāsta skolotāji vai vecāki:

***Vidusskolniece (16):** Tā kā es gribu studēt mūziku, tad es uzzinu vairāk no mūzikas skolotājiem... Tieši internetā es skatījos par vienu augstskolu, kur varētu iet mācīties, bet mani tā īpaši neinteresē internets, jo, ja es kādam pajautāju dzīvajā - skolotājiem vai vecākiem, viņi man paskaidro tieši man saprotamā valodā, nevis vienkārši izlasot internetā.*

Profesionālās kvalifikācijas celšanas jomā liela nozīme ir arī profesionālajām organizācijām arodbiedrībām u.tml.:

***Skolas bibliotekāre, skolotāja (60):**... ļoti ārkārtīgi svarīgi ir šie te kursi, kursu sistēma. Mūsu skolotāji gadā, nu noteikti trīs līdz pieci kursi, nu tas ir vidēji jābeidz. Un tikko tu ej šajosursos, tev jāseko operatīvi šai te informācijai, tu atkal dabū kaut kādus jaunus kontaktus, tu paziņo saviem kolēģiem, tu teiksim mācību materiālus tu dabū, pluss vēl pa e-pastu var apmainīties. Tas ir milzīgi liela tāda iespēja caur šiem kursiem, ja. Un otra lieta ir*

šī pieredzes apmaiņa, vai rotācija. No viena kolēģa pie otra kolēģa. Un atkal tu dabū kaut ko jaunu. Jaunu informāciju un tā tu visu laiku nepārtraukti mācies. Nu vispār divi veidi ir [kā iegūt informāciju par tālākizglītības kursiem]. Ja universitātē ir šīs izvēles programmas, kur tālmācības kur nav, tad to var izvēlēties, bet mums ir metodiskās apvienības un caur metodiskajām apvienībām, metodiskās apvienības vadītāji mums šos te kursu pasaka, kādi mums ir gada laikā un tad gada laikā tad ir iespējas ļoti plaša spektrs.

Bieži vien tiek kombinēti vairāki informācijas avoti:

Skolas bibliotekāre, skolotāja (60): *Nu, man ir trīs dažāda veida pieredzes. Pirmā pieredze visreālākā, ka es vienkārši aizeju uz Pedagoģijas fakultāti un izlasu visu šo sludinājumu dēli, kas tur ir uzlīmēts, pati centrālā universitāte, tur varbūt šis dēlis mazāk, bet pedagoģijas, tur pilns dēlis un es domāju, ka tur ir tādi ļoti reāli piedāvājumi, kur piezvanīt, vai arī interneta adrese, kur reāli, tieši tādi darba piedāvājumi. Tā kā tas ir, es domāju galvenais akcents, ja kāds grib piepelnīties vai arī kolēģi man palūdz, tu paskaties vai tur ir izlikts, vai tur pašlaik, viņš tur stāv, vai tas sludinājums ir un tad mēs sazināties. Nu un tad otra lieta, papildus var paskatīties ir „Tirgus diena”, ir avīzes un ir atsevišķi sludinājumi, kas ir internetā. Nu, kas attiecas uz trešo veidu - caur pazīstamiem, tad tur ir ļoti dažāda pieredze... Nu, ļoti kritiski, ...jāskatās uz to visu. Visreālākais ir šis te dēlis. Es jau redzu acu priekšā, kā viņš ir aplīmēts un domāju - vai cik jauki, ja vajadzēs, tad varēs to izmantot.*

Apkopojot respondentu viedokļus par informācijas meklēšanu par izglītības jautājumiem (skat. 4.2.20.tab.), redzams, ka par šo tematu informācija tiek meklēta galvenokārt internetā (pieminēti 6 gadījumi) un pie personām (pieminēti 6 gadījumi). Tikai divos gadījumos tiek pieminētas avīzes un žurnāli.

4.2.20.tabula

3. temats. Izglītība

Informācijas avots un vieta	Pieminēto gadījumu skaits (A - informācija atrasta, D - daļēji atrasta, N – nav atrasta)
Internets	A5; N1
Internets - mājas	A2; N1
Internets – darba vieta	A1
Internets – cita vieta	
Internets - institūcija	

4.2.20.tabulas turp.

Internets - bibliotēka	A2
Personas	A4; N1; D1
Personas - mājas	A1
Personas – darba vieta	A1
Personas – cita vieta	N1
Personas - institūcija	A2
Personas - bibliotēka	
Masu mediji	
Masu mediji - mājas	
Masu mediji – darba vieta	
Masu mediji – cita vieta	
Masu mediji - institūcija	
Masu mediji - bibliotēka	
Avīzes, žurnāli	A1; D1
Avīzes, žurnāli - mājas	D1
Avīzes/žurnāli – cita vieta	A1
Avīzes/žurnāli – darba vieta	
Avīzes/žurnāli - institūcija	
Avīzes/žurnāli - bibliotēka	
Grāmatas	
Grāmatas - mājas	
Grāmatas – darba vieta	
Grāmatas – cita vieta	
Grāmatas - institūcija	
Grāmatas - bibliotēka	

Pašvaldības publiskās bibliotēkas vieta kopienas informācijas vidē

Visos diskusijā apspriestajos tematos bibliotēka tika minēta kā vieta, kur tiek izmantots internets. Visvairāk internets bibliotēkā ticis izmantots, meklējot darba piedāvājumus. Viens no respondentiem, kurš zaudējis darbu, gandrīz katru dienu dodas uz bibliotēku un pārlūko darba piedāvājumus. Internets bibliotēkā tiek izmantots arī tajos gadījumos, kad tas pieejams mājās.

Bibliotēka ir vieta, kur var saņemt grāmatas lasīšanai uz mājām. Viena no respondentēm – pensionāre – kopā ar vīru regulāri apmeklē bibliotēku un ņem lasīšanai

grāmatas uz mājām. Bibliotēka tiek minēta arī kā vieta, kur studenti var iegūt informāciju, kas nepieciešama studijām:

Pensionāre (73): *Vispārībā, ļoti labi, ka mums te ir tā bibliotēka. Tas ir ļoti labi. It sevišķi es skatos, kad es nāku pēc grāmatām, tad jaunieši tāpatās un arī vecāki cilvēki drusku, sēž te pie internetiem un pierakstās uz to laiku un manas meitenes, kas apakšā tur dzīvo, viņas studē, viņām bija tāda laime, ka viņas te blakus dzīvo un šeit ir bibliotēka un viņas visu šeit saņēma, to ko viņām vajadzēja. Tā viņām vienkārši bija laime.*

Arī cilvēki ar regulāriem ienākumiem labprāt izmanto bibliotēkas piedāvātās iespējas, jo grāmatas ir ļoti dārgas, un cilvēkiem, kuri pieraduši tās regulāri lasīt, ir ērti izmantot bibliotēkas pakalpojumus:

Tulkotāja, redaktore (40): *Ja godīgi, es grāmatas lasu tikai šeit. Es ņemu no šejienes, tāpēc, ka pirktas, pirmkārt, ir ļoti dārgas, principā, tas ir ļoti dārgs prieks, kaut gan man ir ļoti laba bibliotēka pašai mājās. Es viņu esmu savākusi, Padomju laiku izdevumi, kas man bija mīļi savā laikā, es viņus esmu savākusi sev, bet nu no tādiem pēdējā laika izdevumiem, es viņus labi, es viņus nepērku, nevaru atļauties vienkārši.*

Administratore (38): *žurnālus, ja man ir tāda iespēja, es pārku. Bet grāmatas es lasu bibliotēkās, ja, teiksim, man kāda grāmata Pārdaugavas bibliotēkā, tad es viņu atrodu šeit. Šeit tomēr tas grāmatu klāsts ir lielāks. Apmēram tā.*

Diskusijā tiek runāts arī par skolas un publiskās bibliotēkas sadarbības iespējām, gan piedaloties lasīšanas veicināšanas programmā „Bērnu žūrija”, gan iespējā izmantot bibliotēkas krājumu:

Skolas bibliotekāre, skolotāja (60): *Es domāju, ka mums ir cieša sadarbība bijusi, vairāk jau kā desmit gadus. Nu, tagad bija pēdējie četri gadi, kad bija nu dažādi iemesli, kad šeit darbinieki nebija stabili, gan arī man pašai nebija laika, bet es ļoti priecājos, ka mēs pagājušogad atsākām projektu, nevis atsākām, bet uzsākām no jauna, „Bērnu žūrija” un šogad tāpat mēs arī iesaistījām bibliotēkas vadītāju šajā darbā, tagad mums ir bijušas jau piecas nodarbības kopā ar bērniem šajā gadā, un, un mēs turpināsim sadarboties, jo arī vadītāja mums bija uz mūsu „Bērnu žūrijas” noslēguma nodarbību nupat un tā kā.. Vēl ir viena tāda lieta, ka mums ir krājums, samērā tāda problēma, kad nepieciešams lasīt visai*

klasei un tad vajag uzreiz 10, 15 grāmatiņas un tagad mēs atkal paņēmām no bibliotēkas. Mums nāca pretim un mēs pasūtījām tās bērnu grāmatas un ir iespēja tomēr paņemt un lasīt, tā kā, ļoti jauki arī tādā ziņā. Tā kā, ne tikai teiksim tematiskie pasākumi, mēs varam apmainīties, bet arī tas, ka mēs varam lieliski izmantot krājumu.

Kopienā nozīmīgākie/uzticamākie informācijas avoti

Apspiežot visus trīs tematus, kā nozīmīgākais informācijas avots tika minētas personas – draugi, paziņas, radnieki, profesionāļi (*minētas 19 reizes, no tām 16 reizes vajadzīgā informācija arī iegūts, 2 reizes nav iegūta un 2 reizes iegūta daļēji*). Otrs biežāk izmatotais informācijas avots ir internets, tālāk seko mediji, avīzes un žurnāli.

4.2.7. Fokusa grupas diskusija ar Tūjas iedzīvotājiem

Fokusa grupas diskusija ar Tūjas iedzīvotājiem notika bibliotēkas telpās. Tūjā ir 2233 iedzīvotāji, no tiem 160 (7%) ir bibliotēkas lietotāji.

Tūjā nav pieejams jaudīgs ātrgaitas internets, tādēļ internets tiek izmantots retāk kā citās apdzīvotās vietās.

Fokusa grupas sastāvs (*skat. 4.2.21.tab.*) tika veidots, ņemot vērā informāciju par Tūjas iedzīvotāju vecuma un dzimuma sastāvu, nozīmīgākajām darba vietām un bibliotēkas lietotāju īpatsvaru kopienā.

4.2.21.tabula

Fokusa grupas dalībnieki Tūjā

	Sievietes					Vīrieši					Kopā
	15-20	21-30	31-50	51-60	61-74	15-20	21-30	31-50	51-60	61-74	
Lietotāji			1								1
Nelietotāji	1	1	1	1	2	1	1	1			9

Bibliotekāre (48): *Es strādāju šeit bibliotēkā – apkalpoju cilvēkus. Man vīrs mācās Lauksaimniecības Universitātē. Un arī divas meitas... Nu tā...*

Grāmatvede (47): *Es strādāju par grāmatvedi. Un mans hobijs... es ar orhidejām nodarbojos. Vēl es mācos Grāmatvedības un finanšu koledžā. Nu tad pagaidām tas ir viss...*

Saimnieciskais darbinieks (20): *Es strādāju par saimniecisko darbinieku bibliotēkā. Un hobijs man ir automašīnas.*

Pensionāre (70): *Esmu pensionāre. Tagad strādāju pa mājām, jo mums ir savs dārziņš.*

Bezdarbniece (57): *Tagad esmu bezdarbniece... Mēnesi atpakaļ mūs samazināja Tūjas pasta nodaļā. Nu pašlaik dzīvoju mājās, auklēju mazbērnu... Nu vakaros patīk grāmatas palasīt, kad esmu pa dienu nostrādājusies pa lauku.*

Deju pedagogs (50): *Mans hobijs ir mana dzīve! Es esmu kultūras darba organizators. Paralēli tam vadu vairākus deju kolektīvus pagastā. Ļoti patīk makšķerēt, bet maz jau sanāk... Labprāt piedalos dažādās sporta aktivitātēs, ja iznāk laiks.*

Pensionāre, zemniece (62): *Tūlīt vasara būs, un jau nākamnedēļ mazbērni atbrauks palīgā – būs 11 palīgi. Vasara priekšā, un tāpēc arī grāmatu lasīšana būs jāatliek.*

Vidusskolniece1 (20): *Es esmu skolniece. Strādāju pie privātsaimniekiem – tepat Tūjā... Šis gads jau devītais. Un mans hobijs ir dejošana.*

Vidusskolniece2 (17): *Esmu skolniece. Mans hobijs ir volejbols – ar to nodarbojos jau sešus gadus. Eju arī teātra pulciņā un esmu deju kolektīva „Liepīte” sastāvā... ļoti patīk dejojot, nodarboties ar sportu... Ja sanāk, tad arī ceļošana...*

Elektrovilciena mašīnista palīgs, students (25): *Mācos RTU 4.kursā – dzelzceļa specialitātē. Strādāju arī dzelzceļā – par mašīnista palīgu. Nu hobijs... arī tehnika – kaut ko taisīt...*

No respondentu piedāvātajiem fokusa grupas diskusijā ar Tūjas iedzīvotājiem tika izvēlēti šādi **diskusijas temati**:

1. izglītība, mācības;
2. mājoklis, tā uzturēšana (dārzkopība);
3. politika.

Pirmais temats „Izglītība”

Kā pirmais un nozīmīgākais informācijas avots, apspriežot izglītības jautājumus, visbiežāk tika minēts internets:

Elektrovilciena mašīnista palīgs, students (25): *Mājās [internetu lietoju]. Nu pa retam vēl bibliotēkās... Bet bibliotēkās uzturos pēc iespējas retāk... Nu jo nav te grāmatas! Grāmatas ir tikai krievu valodā. Tad es visu mājās atrodu.*

Elektrovilciena mašīnista palīgs, students (25): *[atbildot uz jautājumu, vai internetā latviski ir pieejama informācija par dzelzceļu] Nav. Bet tur ir tās tulkojošās programmas. Tad es paņemu un pārtulkoju, un tad pats izlaboju tās kļūdas, kā ir jābūt pareizi... Jo krievu saitēs*

ir viss, kas ir vajadzīgs. Ir jau arī angļu valodā, bet tās tēmas, ko pasniedzēji... RTU pasniedzēji jau arī ir pensionāri, un viņiem, kā saka, vecais kalums, un viņi mācījās kaut kā savādāk, nekā jaunie... Un informāciju uzdod meklēt tajās vecajās grāmatās, nevis jaunajās...

Saimnieciskais darbinieks (20): *Sludinājums avīzēs [lasu], neko [citu] es tādu nelasu... Es tikai internetu izmantoju. Tie sludinājumu servisi ir tādi... Arī avīzes nepatīk man lasīt. Ja es gribu kaut ko uzzināt, tad es labāk ieeju tvnet vai delfos, kur viss ir daudz uzskatāmāk... Nu tas arī ir pats galvenais...*

Vidusskolniece2 (17): *Nu mācībās tas ir internets. Lielāko tiesu referātos kas ir vajadzīgs, to es meklēju internetā.*

Deju pedagogs (50): *Es vairāk par mācībām nē, jo gana esmu mācījies savā laikā. Bet darbā internetā var dažreiz atrast dejām kaut kādu rakstu. Nu internetā kādreiz „Ausekli” palasu drusku.*

Nākamie biežāk pieminētie informācijas avoti bija grāmatas, žurnāli, avīzes, tie tika iegūti gan mājās, gan bibliotēkā:

Pensionāre, zēmece (62): *Vienīgi man meita piezvana, kad krustvārdu mīklas risina. Tad man ir jāpaskaidro kādu vārdu – kas tas ir un kas tur ir prasīts... Bet citas jau pašas gudras – visas mācās tagad... Nu es jau arī pati tās krustvārdu mīklas minu... Nesen izdīcu meitai, lai man nopērk to lielo, jauno grāmatu. Un tad, piemēram, krustvārdu mīklu minot, skatos tajā skolnieku atlantā... Bet tur jau neko nevar atrast! Bet šeit vis kaut ko var atrast!...Nu, bet tas bija ziemā, kad man bija laiks. Tagad jau laika nav... Agrāk es pasūtīju „Labirintu”, bet tagad jau vairs nepasūtītu.*

Respondentu viedokļu apkopojums par informācijas meklēšanu izglītības jomā (*skat. 4.2.22.tab.*) liecina, ka par šo tematu visvairāk informācijas tiek iegūts internetā (pieminēts 9 reizes, visos gadījumos vajadzīgā informācija arī atrasta). Internets visbiežāk ticis izmantots mājās (pieminēts 6 gadījumos), 3 gadījumos, meklējot informāciju par izglītības jautājumiem, internets izmantots bibliotēkā. Kā informācijas avots par izglītības jautājumiem 6 reizes pieminētas grāmatas, no tiem 4 reizes grāmatas ņemtas bibliotēkā. Mazāk tika pieminēti avīzes un žurnāli (4 reizes) un personas (2 reizes).

1. temats. Izglītība

Informācijas avots un vieta	Pieminēto gadījumu skaits (<i>A</i> - informācija atrasta, <i>D</i> - daļēji atrasta, <i>N</i> – nav atrasta)
Internets	A9
Internets - mājas	A6
Internets – darba vieta	
Internets – cita vieta	
Internets - institūcija	
Internets - bibliotēka	A3
Personas	A2
Personas - mājas	A1
Personas – darba vieta	
Personas – cita vieta	A1
Personas - institūcija	
Personas - bibliotēka	
Masu mediji	
Masu mediji - mājas	
Masu mediji – darba vieta	
Masu mediji – cita vieta	
Masu mediji - institūcija	
Masu mediji - bibliotēka	
Avīzes, žurnāli	A4
Avīzes, žurnāli - mājas	A4
Avīzes/žurnāli – cita vieta	
Avīzes/žurnāli – darba vieta	
Avīzes/žurnāli - institūcija	
Avīzes/žurnāli - bibliotēka	
Grāmatas	A5; D1
Grāmatas - mājas	A1
Grāmatas – darba vieta	
Grāmatas – cita vieta	
Grāmatas - institūcija	A1
Grāmatas - bibliotēka	A3; D1

Otrais temats „Mājoklis, tā uzturēšana. Dārzkopība”

Kā pirmais un nozīmīgākais informācijas avots, apspriežot dārzkopības jautājumus, visbiežāk tika minētas personas:

Vidusskolniece1 (20): *Nu, man par šo jautājumu ir tā, ka informāciju smeļos turpat darbā, jo mums saimniece visu stāsta. Un tas ir lielākoties no vecām grāmatām, kuras viņai ir saglabājušās no nez kuriem laikiem. Un tad viņi vēl abonē „Mazdārziņiem”...Bet pati tā informāciju neesmu meklējusi, jo pilnīgi jau ir zināms.*

No personām gūtā informācija tiek papildināta ar to, kas iegūta no citiem avotiem – žurnāliem, interneta:

Bibliotekāre (48): *Jā, mums ir mājās dārzs... Nu, tur iesēj, ko vajag. Bet pārsvarā visu informāciju, ko es nezinu, es prasu mātai, jo viņa nodarbojas ar tomātu audzēšanu, gurķu audzēšanu. Un ja es ko nezinu, tad es jautāju viņai. Bet nu arī dažas lietas, ko stādīt un sēt, ir arī žurnālos un kalendārā... Nu tad to es arī, lai, kā saka, būtu zinošāka... Bet nu tad kā nodarboties, kā to visu apstrādāt, to es prasu mātai – viņa vairāk zina.*

Grāmatvede (47): *Nu tad, kad pērķ [orhidejas], arī pārdevējam prasu. Bet, cik pārdevēju, tik arī tie viedokļi. Bet tad internetā palasu, grāmatā palasu... Nu un pagaidām viņas man ir... Tepat bibliotēkā... Internetā palasu, ko tur kas sarakstījis no sevis. „Auseklī” arī ir raksti...*

Vērtīga ir informācija, kas iegūta no televīzijas un radio, sevišķi aktuāli ir raidījumi, kuros piedalās speciālisti, var zvanīt un uzdot jautājumus:

Pensionāre, zemniece (62): *Par dārzkopību... Pa pirmo Rīgu [LTV1] katru mēnesi ir Kilēvica Māra. Un tad kas tur vēl... Tie tur stāsti reizi pa mēnesi. Un tad stāsta, kas tur jāstāda... Un tad cilvēki tur zvana un uzdod visādus jautājumus. Un, ja kas mani interesē, tad es papīrīti un tūlīt pierakstu. Tad ir vēl grāmata... Bet nu pārējie darbi jau ir zināmi jau no maza vecuma... Vienīgais, kad ir „Kā labāk dzīvot”, ko Burkovskis vada [radiatoraidījums], tad tur var visādu informāciju dabūt – par veselību, par dārziem... Nu par vis’ kaut ko. Ļoti labs raidījums! To es arī paklausos. Nu vienīgi, ja es kaut ko nezinu, tad es viņiem uzzvanu.*

Moderators: *Tātad Jūs pa tiešo zvanāt?*

Pensionāre, zemniece (62): *Nu jā. Es paklausos. Un, ja es tur kaut kā viņus [speciālistus] kādreiz nevaru sazvanīt, tad es pagaidu un es pazvanu citreiz. ... Tad es vēl pasūtu tādas*

kartes, kur ir par dārzu, par augiem.. Tad man tās kartes tur nāk. Tur ir: kā jāstāda, kas jāstāda, kur jāstāda, cik dziļi... Viss kaut kas tur ir.

Bezdarbniece (57): *...man ir zeme 4 ha. Man ir zemenes, siltumnīcas, puķes – pilnīgi viss... No žurnāla „Dārza pasaule” [uzzinu nepieciešamo]. Tad vēl kādreiz arī „Ievas Mājā” kaut kas ir iekšā. Tad arī televizorā, pa radio... Tā kā es agrāk strādāju pastā, tad es visu to jau izlasīju. Un tad arī bibliotēkā lasu tos žurnālus – šeit viņiem arī nāk... Pērku arī, protams. ..Bet tad arī viens iesaka to, cits to – konsultējamies tā.*

Pensionāre (70): *Nu kad tur zāgē un dārzu veido, tad tas jau ir... Bet kas jauns par puķēm nāk, lūk, par to interesējos. Katalogu no Dānijas pasūtīju...Nu mums tas pasts tāds interesants – tur neko nevar dabūt. Bet tad brāļasieva pastā strādājusi, un tad viņa dabū... Pasūta arī man.*

Nozīmīgs informācijas avots par dārzkopību ir žurnāli:

Pensionāre (70): *Avīzes es neabonēju, jo mums kilometru attālumā ir veikals, un tur ved avīzes. Ir rajona avīze mazā, un arī „Latvijas Avīzi”... It īpaši interesē, kas lasītājiem interesē – ko katrs raksta. To es vispirms izlasu... Un mazo avīzi arī visu izlasu – no sākuma līdz beigām. Un tad ir vēl dažādi žurnāli – „Praktiskais Latvietis”... To reizi nedēļā vienmēr nopērķ. „Dārza Pasaule”, „Dārzs un Drava”... Un tad arī veselība pieklibo – tad „Ievas Veselība”... Tur ir dažādi jautājumi par veselību ... Tur [veikalā] jau zina, kurās dienās ir... Tad aiziet un nopērķ. Tad tur dažādas krāsainas bildes par puķēm un tā... Tiešām interesanti palasīt!*

Nākamais biežāk pieminētais informācijas avots bija internets:

Vidusskolniece2 (17): *Nu ja vienīgi dārzā vecmātei kaut ko palīdzēt...Bet tad vēl pagājušajā gadā es gāju mazpulkā. Tur bija jāraksta dažādi projekti – vai nu par dārziņiem vai puķēm... Nu tas, kas saistīts ar saimniecību. Un tad gan bija jāmeklē daudz informācijas, un arī tas galvenais avots, kur es meklēju informāciju, tas bija internets... Protams, arī grāmatas. Grāmatas dažādas – par dārzkopību. Bibliotēkā arī ņemu... Bet vai nu kaimiņiem bija, vai arī skolas biedriem – viņi man arī atnesa savas grāmatas no mājām.*

Diskusijas gaitā tika uzsvērtas arī interneta lietošanas ērtības – informācija ir ļoti ātri pieejama:

Grāmatvede (47): *Internetā. Internets man ir mājās... Vēl avīzes... Nu abonēju, bet es izlasu arī internetā, ātrāk... Jo tas pastnieks atnāk vai nu tai dienā vai nākamajā, un tā avīze mums vairs nav svarīga.*

Apkopojot respondentu teikto par to, kur meklēta informācija par dārzkopības jautājumiem (*skat. 4.2.23.tab.*), var secināt, ka visvairāk informācija iegūta no personām un avīzēm un žurnāliem (pieminēti 7 gadījumi), 5 reizes minētas grāmatas, 3 reizes – masu mediji, 2 reizes – internets.

4.2.23.tabula

2. temats. Mājoklis, tā uzturēšana. Dārzkopība

Informācijas avots un vieta	Pieminēto gadījumu skaits (<i>A - informācija atrasta, D - daļēji atrasta, N – nav atrasta</i>)
Internets	A2
Internets - mājas	A1
Internets – darba vieta	
Internets – cita vieta	
Internets - institūcija	
Internets - bibliotēka	A1
Personas	A6; D1
Personas - mājas	A2
Personas – darba vieta	
Personas – cita vieta	A4; D1
Personas - institūcija	
Personas - bibliotēka	
Masu mediji	A3
Masu mediji - mājas	A3
Masu mediji – darba vieta	
Masu mediji – cita vieta	
Masu mediji - institūcija	
Masu mediji - bibliotēka	
Avīzes, žurnāli	A7
Avīzes, žurnāli - mājas	A3
Avīzes/žurnāli – cita vieta	A1

4.2.23.tabulas turp.

Avīzes/žurnāli – darba vieta	A1
Avīzes/žurnāli - institūcija	
Avīzes/žurnāli - bibliotēka	A2
Grāmatas	A5
Grāmatas - mājas	A1
Grāmatas – darba vieta	A1
Grāmatas – cita vieta	A1
Grāmatas - institūcija	
Grāmatas - bibliotēka	A2

Trešais temats „Politika”

Par politikas aktualitātēm diskusijas dalībnieki uzzina galvenokārt no televīzijas, preses. Šos informācijas avotus bieži vien sāk izkonkurēt internets:

Elektrovilciena mašīnista palīgs, students (25): *Nu es Tvnetā to visu izeju cauri, paskatos visas tās sadaļas – kas Latvijā, kas pasaulē. Bet vairāk neko tā īpaši... Avīzes es nelasu vispār.*

Vidusskolniece2 (17): *Jā, protams, ir interese. Bet jau laikam mēs diez ko daudz ietekmēt nevaram. Bet „Auseklī” ir vairākas nedēļas diskusijas un intervijas ar katra novada iedzīvotājiem – tad tās es palasu... ko katrs domā... Nu vairāk vai mazāk, jā – „Auseklis”... gan internetā, gan bibliotēkā.*

Vidusskolniece2 (17): *„Auseklī” ir vairākas nedēļas diskusijas un intervijas ar katra novada iedzīvotājiem – tad tās es palasu... ko katrs domā... Nu vairāk vai mazāk, jā – „Auseklis”... gan internetā, gan bibliotēkā.*

Bezdarbniece (57): *No laikrakstiem pārsvarā [iegūstu informāciju par politiku]... Televīzijā un laikrakstos. Piemēram, vēlēšanas... Atnāca jau vēstulītes – kurā datumā būs. Tikai nezinu, par ko balsot.*

Saimnieciskais darbinieks (20): *[par politiku iegūstu informāciju] Ieslēdzu televizoru. Varbūt, kad arī skatās ziņas, tad tur ir kaut kas aktuāls par politiku... Kad ielikts internetā labs virsraksts... Nu jā – ar draugiem arī. Kad viens otrs ir dzirdējis kaut ko smieklīgu...*

Bibliotekāre (48): *Par politiku... Avīzēs, televīzijā... Bet nu internetā es jau izlasu...*

Nozīmīgs informācijas avots par politiku ir personas – darba kolēģi, draugi un paziņas:

Vduskolniece1 (20): *Tikai zinu, kad ir vēlēšanas un par ko balsot, un tas ir viss. Mēs to skolā apspriežam. Dažreiz ziņas apskatās, un tad skolā apspriež par to, kurā vietā mēs būsīm tajā novadā un kāds mums būs labums... „Kas notiek Latvijā”... Nu man ir „Latvijas Avīze”.*

Deju pedagogs (50): *Nē, nu tieši tāpēc, ka es ļoti daudz apgrozos cilvēkos un... iznāk dažādu profesiju un dažādu speciālistu pārstāvji, un tā tālāk... Saistībā ar darbu un draugu pulks... Nu tad to visu tādā veidā... Nu kaut ko es arī jau paskatos televīzijā, paklausos radio. Dažreiz arī, kad paklausos radio, gribās pārslēgt kādu citu staciju...*

Apkopojot respondentu viedokļus par informācijas meklēšanu par politiku, redzams (skat. 4.2.24.tab.), ka par šo tematu visvairāk informācijas tiek iegūts no masu medijiem un avīzēm, žurnāliem (pieminēti 5 reizes). Tikai par reizi mazāk ir pieminēts internets un personas kā informācijas iegūšanas avots. Daudzi respondenti minēja, ka izmanto vairākus informācijas avotus, piemēram, gan televīziju un radio, gan avīzes un žurnālus, gan internetu.

4.2.24.tabula

3. temats. Politika

Informācijas avots un vieta	Pieminēto gadījumu skaits (A - informācija atrasta, D - daļēji atrasta, N – nav atrasta)
Internets	A4
Internets - mājas	A2
Internets – darba vieta	
Internets – cita vieta	
Internets - institūcija	
Internets - bibliotēka	A2
Personas	A3; D1
Personas - mājas	
Personas – darba vieta	A1
Personas – cita vieta	A1; D1
Personas - institūcija	A1
Personas - bibliotēka	
Masu mediji	A5
Masu mediji - mājas	A5
Masu mediji – darba vieta	
Masu mediji – cita vieta	

4.2.24.tabulas turp.

Masu mediji - institūcija	
Masu mediji - bibliotēka	
Avīzes, žurnāli	A5
Avīzes, žurnāli - mājas	A2
Avīzes/žurnāli – cita vieta	
Avīzes/žurnāli – darba vieta	
Avīzes/žurnāli - institūcija	
Avīzes/žurnāli - bibliotēka	A3
Grāmatas	
Grāmatas - mājas	
Grāmatas – darba vieta	
Grāmatas – cita vieta	
Grāmatas - institūcija	
Grāmatas - bibliotēka	

Pašvaldības publiskās bibliotēkas vieta kopienas informācijas vidē

Diskutējot par izglītības jautājumiem, bibliotēka tika minēta kā vieta, kur var iegūt mācībām nepieciešamo informāciju (galvenokārt grāmatas):

Vidusskolniece2 (17): *Nu, mācībām tas ir internets. Lielāko tiesu referātos kas ir vajadzīgs, to es meklēju internetā. Ja tiešām tas nav internetā atrodams, tad tās ir grāmatas. Ir daudz grāmatas tepat Tūjā, ja vajag – tad uz Liepupi braucu... Ja vajag, tad uz Limbažiem jābrauc... Bet visu it kā var sameklēt – viss ir uz vietas.*

Respondenti, kuri mācās, visbiežāk izmanto mācību iestādes bibliotēku, bet, ja visa vajadzīgā informācija tur nav atrodama, apmeklē arī publisko bibliotēku:

Vidusskolniece1 (20): *Es daļu informācijas iegūstu skolas bibliotēkā... Mācību informāciju... Un tad arī mājās internetā. Bet, kad nav mājās... Vai nu remonts vai kas... Tad uz šejieni arī nāku. Bet tas ir ļoti reti.*

Bibliotekāre (48): *Nu, vēl mums Vidzemes Augstskolā – tur mums ir bibliotēka, tur mēs ņemam... Limbažu bibliotēkā ņem... Jelgavas universitāte... Netrūkst informācijas, netrūkst! Šeit arī... paņemtu kādu romānu palasīt.*

Bibliotēka ir vieta, kur var izlasīt avīzes un žurnālus, jo mājās iespējams abonēt tikai nelielu skaitu:

Bezdarbniece (57): *Nu, rajona avīzi es abonēju, un to es izlasu no sākuma līdz beigām... Un man arī žurnāli interesē... Grāmatas es šeit bibliotēkā ņemu lasīt... Patīk! Agrāk ļoti daudz lasīju. Tagad vienkārši neatliek tik daudz laika...*

Bibliotekāre (48): *Visus laikrakstus es paspēju izlasīt šeit, jo te ir plašs klāsts: gan „Latvijas Avīze”, gan „Auseklītis”... Un arī žurnāli diezgan liels klāsts... Un tad es cenšos izlasīt ziņas internetā... Būtībā ar to es sāku.*

Bezdarbniece (57): *Tā kā es agrāk strādāju pastā, tad es visu tos jau izlasīju. Un tad arī bibliotēkā lasu tos žurnālus – šeit viņiem arī nāk...*

Respondenti, kuriem internets nav pieejams mājās, to izmanto bibliotēkā. Bieži vien iedzīvotāji izmanto bibliotēku pakalpojumus pastarpināti – kāds no ģimenes ņem grāmatas lasīšanai arī pārējiem ģimenes locekļiem:

Bibliotekāre (48): *Un tā kā man vīrs mācās, tad man arī viņam ir jāmeklē... Un tad arī meitai. Un tas man ir atkal kaut kas jauns klāt, ko nu nezināju.*

Kopienā nozīmīgākie/uzticamākie informācijas avoti

Apspriežot šos trīs tematus, kā informācijas avots visbiežāk tika pieminētas avīzes un žurnāli (16 reizes, visos gadījumos informācija arī tikusi atrasta). Ar līdzīgu pieminēto gadījumu skaitu seko internets (minēts 15 reizes, visos gadījumos informācija arī tikusi atrasta) un personas (minētas 14 reizes, 12 gadījumos informācija atrasta, 2 – daļēji atrasta).

4.2.8. Fokusa grupas diskusija ar Ulbrokas iedzīvotājiem

Fokusa grupas diskusija ar Ulbrokas iedzīvotājiem notika Latvijas Lauksaimniecības universitātes Lauksaimniecības tehnikas zinātniskā institūta Semināra telpā. Šajā ēkā ir izvietota arī bibliotēka. Ulbrokā ir 9386 iedzīvotāji, no tiem 520 (5,5%) ir bibliotēkas lietotāji.

Informācijas vides būtisks elements ir interneta pieejamība. Ulbroka ietilpst Stopiņu novadā, kur pārsvarā interneta pieslēgumu gan dzīvokļiem, gan privātmājām nodrošina SIA „Lattelekom”. Vairumam lietotāju ir pieslēguma veids „Mājas komplekts”. Darbojas arī citi piegādātāji, taču to pakalpojumi tiek izmantoti mazāk. Pēc tiešsaistes ziņām, internetu

Stopiņos piedāvā arī firmas Balticom, IZZI un citas. Novada iedzīvotāji izmanto arī mobilo un bezvadu internetu.

Ulbrokas bibliotēka ir izstrādājusi darbības stratēģiju interneta pakalpojumu popularizēšanai. Tā vietējās sabiedrības daļa, kurai mājās interneta pakalpojumi nav pieejami, ir pietiekami informēti par iespējām, kādas šajā ziņā piedāvā bibliotēka. Ziņas par Ulbrokas bibliotēkas pakalpojumiem, kas saistītas ar datora un interneta izmantošanu, atrodamas Stopiņu novada tīmekļa vietnes sadaļā „Ulbrokas bibliotēka” un tās apakšsadaļās „Informācijas resursi”, „Bibliotēkas lietošanas noteikumi” un citās (<http://www.stopini.lv/public/25403.html>). Informācija par jaunāko, saistībā ar interneta pakalpojumiem, tiek atspoguļota Stopiņu novada apkārtrakstā „Tēvzemīte”. Informācija par tiešsaistē atrodamo, attiecībā uz pētniecībā un mācībās izmantojamiem vērtīgiem resursiem, tiek sniegta apmeklētājiem arī individuāli - bibliotēkā. Salīdzinoši daudz lietotāju bibliotēkas datorzālī apmeklē pēc draugu un paziņu ieteikuma.

Fokusa grupas sastāvs (*skat. 4.2.25.tab.*) tika veidots, ņemot vērā informāciju par Ulbrokas iedzīvotāju vecuma un dzimuma sastāvu, nozīmīgākajām darba vietām (*skat. 13.piel. 13.7.tab.*) un bibliotēkas lasītāju īpatsvaru kopienā.

4.2.25.tabula

Fokusa grupas dalībnieki Ulbrokā (Rīgas rajons)

Ulbroka	15-20	21-30	31-50	51-60	61-74	15-20	21-30	31-50	51-60	61-74	Kopā
Bibliotēkas lietotāji		1			1			1			3
Bibliotēkas nelietotāji	1	1		1	1		1		1		6

Dzimtsarakstu nodaļas arhīva pārzine (72): *Dzimtsaraksta nodaļa... kur reģistrē dzimušos un mirušos, arī laulību reģistrācijas. Un otrs darbs, ko es veicu... tas ir arhīva darbs.*

Pensionāre, audēja (69): *Esmu pensionāre, bet esmu arī audēja – jau 25 gadus.*

Man no jaunības dienām ir ļoti daudz diapozitīvu. Un tad es tos skenēju un bildes apstrādāju – ja ir kādas nepilnības, tad tās nolīdzinu.

Un tad vēl es strādāju ar diskiem. Man ir daudz dažādu ierakstu – mūzikas, video, kas man interesē. Tad es to pārrakstu diskos, jo kasetes iet ārā no tirgus.

Apmeklēju bibliotēku tiešām ļoti daudz. Lasu to, kas man ir tuvu sirdij.

Vidusskolniece (17): *Es tagad mācos vidusskolā...nodarbojos ar dejošanu. Un strādāju par promoteri – vadu degustācijas.*

Projektu vadītājs (24): *Strādāju par projektu vadītāju. Esmu jauns, sportisks, aktīvs jauniešis. Bibliotēkā iegriežos diezgan reti. Nākotnē gribētu mācīties. Meklēju to, kā uzlabot savu dzīves līmeni un ietaupītu.*

Galdnieks (42): *Esmu galdnieks – logi, durvis un mēbeles. Un bišķiņ sportoju ar' – piedalos Latvijas hokeja līgā.*

Skolotāja, direktora vietniece (30): *Patreiz esmu bērnu kopšanas atvaļinājumā. Bet pirms tam strādāju skolā par skolotāju, direktora vietnieci informātikas jomā.*

Neatkarīgais iepakojuma eksperts (50): *Es esmu pašnodarbinātā persona. Daru daudz un visu. Esmu vienīgais neatkarīgais iepakojuma eksperts Latvijā. Tas nozīmē, ka es uzņēmumiem palīdzu taisīt iepakojuma aktus, atzinumus, lai viņi varētu pareizi nomaksāt dabas resursu nodokli.*

Sociālā darbiniece (50): *Es esmu sociālais darbinieks ģimenēm ar bērniem... Manas aizraušanās ir kora dziesma, ceļošana.*

Dienas centra vadītāja (44): *Strādāju „Dienas centrā Ulbroka” par centra vadītāju... bērniem, jauniešiem, pensionāriem, sievietēm, kas var pie mums atnākt uz dienas centru brīvajā laikā. ...esmu piepildījusi savu sapni – dziedāt korī. ...man patīk nūjošana,*

No respondentu jautājumiem fokusa grupas diskusijā ar Ulbrokas iedzīvotājiem tika izvēlētas šādi **diskusijas temati**:

1. mājoklis, tā uzturēšana (*ēku siltināšana*);
2. likumi, politika;
3. veselība.

Pirmais temats „Mājoklis, tā uzturēšana (*ēku siltināšana*)”

Kā pirmais un nozīmīgākais informācijas avots, apspriežot mājokļa un tā uzturēšanas jautājumus, tika minētas personas (*paziņas, draugi, speciālisti*):

Dzimisarakstu nodaļas arhīva pārzīne (72): *Arī mēs esam sakārtojuši savu dzīvokli, sazinoties ar saviem paziņām un konstatējot, ka viņiem tas ir labi izdarīts. Un tad izvēlējamies tās pašas firmas, un rezultāts ir labs.*

Projektu vadītājs (24): Jā... Remonts katrā ziņā ir plānots. Un ja es interesēšos, tad caur draugiem, kur lētāk nopirkt, jo man ir draugi, kas paši strādā būvniecībā un paši var palīdzēt. Nekādā gadījumā nemeklēju internetā, kur lētie strādnieki piedāvā savu darbu.

Neatkarīgais iepakojuma eksperts (50): Vēl taču šim nolūkam ir celtniecības veikali, būvmateriālu veikali, kur ir... nu iespēju robežās apmācīti pārdevēji. Un, ja es pie viņa griežos: „Lūk, man šāda problēma – gribu to risināt.” ... „Tad, lūdzu, iesaki man kaut ko!”

Nākamais biežāk pieminētais informācijas avots bija internets, bieži vien tiek izmantota gan profesionāļu vai paņiņu palīdzība, gan informācija internetā:

Projektu vadītājs (24): Nu, ja ir nepieciešama kāda informācija, tad griežos pie profesionāļiem, pie vecākiem cilvēkiem... Pirmais varbūt būtu vecākais brālis. Viņš daudz ko prot – pirmais jautājums ir viņam. ... ja viņš nevar neko ieteikt, tad eju tālāk meklēt... Parasti internetā. Un internetu izmantoju gan darbā, gan mājās.

Neatkarīgais iepakojuma eksperts (50): Man dzīves pieredze liela! Nē, protams, man arī informācijas avots ir internets. Man mājās ir bezvadu internets. Tas ir tad, kad varbūt vajag kaut ko tādu konkrētu atrast. Bet pārsvarā jau paša pieredze un informācija no būvniecības veikaliem.

Tomēr iegūtās informācijas uzticamība tika apšaubīta, tā tika precizēta citos avotos (paņiņas, speciālisti):

Skolotāja, direktora vietniece (30): Un, ja te gāja runa par to, kur un kā ieguva informāciju, tad es kā vienmēr šādās lielās lietās, kad ir jātērē liela nauda, izpētīju visu piedāvājumu internetā. Izbraucām visas firmas, kuras likās puslīdz drošas – izpētījām, izrunājām, palūdzām aprēķinus veikt. Nu un tad palikām pie vienas, kura nebūt nebija lētākā, bet nu kuras vārds likās zināms un savukārt no paņiņām bija dzirdētas labas atsauksmes.

Sociālā darbiniece (50): Nu, tādu vispārīgu ieskatu – internetā –, par cik tas ir vislētākais avots. Bet būtībā es domāju, ka es uzticētos profesionālajam meistaram, kas to ikdienā ir darījis. Man liekas, ka tas būtu tas pats labākais padomdevējs.

Diskusijā tika minēti arī citi informācijas avoti – grāmatas, žurnāli. Grāmatas un žurnāli tika iegūti gan mājās, gan bibliotēkā:

Dienas centra vadītāja (44): Nu man vīrs vēl lasa būvniecības grāmatas. Tās ir padomju laikā izlaistas, un viņš tās ik pa laikam atšķirsta... par jaunajiem materiāliem tad viņš aizbrauc uz būvmateriālu veikalu un izpēta riktīgi.

Dzimisarakstu nodaļas arhīva pārzine (72): Vēl arī žurnāls „Praktiskais Latvietis”. Tur var daudz ko izlasīt...

Bibliotēku informācijas piedāvājums mājokļa un tā uzturēšanas jautājumos tika arī apšaubīts:

Neatkarīgais iepakojuma eksperts (50): Jo bibliotēkās jau reti kad ir kaut kāda informācija par konkrētu celtniecības materiālu.

Pensionāre, audēja (69): Nu jā... Bet es domāju, ka tehniskajās bibliotēkās... Daiļliteratūras bibliotēkās tomēr jau vairāk...

Respondentu viedokļu par informācijas meklēšanu mājokļa un tā uzturēšanas jautājumiem apkopojums (skat. 4.2.26.tab.) liecina, ka par šo tematu visvairāk informācijas tiek iegūts no personām (minēts 21 gadījums). Tie ir speciālisti, paziņas, radnieki, draugi. Ievērojami mazāk (minēti 10 gadījumi) informācija meklēta internetā. Tikai vienu reizi pieminētas avīzes un žurnāli un grāmatas.

4.2.26.tabula

1. temats. Mājoklis, tā uzturēšana (ēku siltināšana)

Informācijas avots un vieta	Pieminēto gadījumu skaits (A - informācija atrasta, D - daļēji atrasta, N – nav atrasta)
Internets	A9; D1
Internets - mājas	A6; D1
Internets – darba vieta	A3
Internets – cita vieta	
Internets - institūcija	
Internets - bibliotēka	
Personas	A20; N1
Personas - mājas	A6
Personas – darba vieta	A1
Personas – cita vieta	A7; D1
Personas - institūcija	A6

4.2.26.tabulas turp.

Personas - bibliotēka	
Masu mediji	
Masu mediji - mājas	
Masu mediji – darba vieta	
Masu mediji – cita vieta	
Masu mediji - institūcija	
Masu mediji - bibliotēka	
Avīzes, žurnāli	A1
Avīzes, žurnāli - mājas	
Avīzes/žurnāli – cita vieta	
Avīzes/žurnāli – darba vieta	A1
Avīzes/žurnāli - institūcija	
Avīzes/žurnāli - bibliotēka	
Grāmatas	
Grāmatas - mājas	
Grāmatas – darba vieta	
Grāmatas – cita vieta	
Grāmatas - institūcija	
Grāmatas - bibliotēka	

Otrais temats „Likumi, politika”

Kā pirmais un nozīmīgākais informācijas avots, apspriežot likumu, politikas jautājumus, visbiežāk tika minētas personas – visbiežāk tie ir speciālisti:

Dzimisarakstu nodaļas arhīva pārzine (72): *Man ir tāds darbs, ka visu laiku jārokas. Bet mums veicās, jo mums ir zinoši juristi, un es griežos pie viņiem. Un man viņi arī atrod visu, ko man vajag, un viņi arī pastāsta...*

Pensionāre, audēja (69): *...Par likumdošanu?... Jā. Sakarā ar māju, mājas atgūšanu. Mēs vispār interesējāmies, vai mēs varam gribēt atgūt māju. Mēs no sākuma gājām pie jurista Rīgā. ...radi mums ieteica... Un veiksmīgi atradām...*

Neatkarīgais iepakojuma eksperts (50): *Piemēram, Zemes grāmatā! Pieej pie cilvēka, kas tur sēž aiz galda, un pajautā: „Man ir tādi un tādi dokumenti – kur man iet?” Un visu tev pastāstīs.*

Vidusskolniece (17): *Īstenībā, es uzzināju par to no paziņas... Tā es nemeklēju internetā.*

Nākamais biežāk pieminētais informācijas avots bija internets:

Skolotāja, direktora vietniece (30): Nu, pēdējās likumdošanas lietas laikam bija saistītas ar aiziešanu dekrēta atvaļinājumā... Par bērnu pabalstu izmaksām un visām šīm te lietām... Daudz jau kas bija skaidrs. Bet to, ko tā īsti nesaprātu, tad apskatījos www.likumi.lv. Zinot, kurš tev konkrēti likums ir vajadzīgs, tur jau ļoti vienkārši to visu var atrast. Nu vairāk nekas tāds īsti...

Diskusijas gaitā tika uzsvērtas interneta lietošanas priekšrocības, piemēram, pieejamība jebkurā diennakts laikā:

Skolotāja, direktora vietniece (30): Internetam ir viena forša lieta - tu to vari atrast kaut vai pulksten trijos naktī! Tajā laikā bibliotēka nestrādās. Vai ne? Un man tas, teiksim, ir pats, pats svarīgākais. Teiksim arī rēķinus es vienmēr maksāju internetā... Divos, trijos, piecos... Kad man tas ir izdevīgāk!

Politikas un likumdošanas aktualitātes diskusijas dalībnieki uzzina arī no citiem avotiem – televīzijas, preses. Šos informācijas avotus bieži vien sāk izkonkurēt internets:

Dienas centra vadītāja (44): Televīzija – jā. Bet, ja ir jāpaskatās kaut kas tā smalkāk, tad tas ir internetā.

Skolotāja, direktora vietniece (30): Es nezinu, kā jums visiem ir ar presi, bet es esmu atteikusies no preses šajā gadā, kaut arī mēs abonējām „Dienu” kādus desmit vai padsmīt gadus... Bet šogad mēs atteicāmies no tā, jo jau pagājušajā gadā mūs rajonā vairs nestrādāja Dienas Abonēšanas centrs. To piegādāja pasts. Līdz ar to mēs Dienu vairs nesaņēmām septiņos no rīta, bet kaut kur ap pusdienas laiku, un tā informācija jau sen bija nederīga. Un arī, ja es vakarā paskatījos ziņas, tad man nebija jēgas tās pašas ziņas skatīt nākamajā rītā. Un tāpēc mēs padomājām - kāpēc ir jāmet nauda laukā abonējot, ja mēs to pašu varam izlasīt arī internetā. Tāpēc man liekas, ka prese arī sāk zaudēt savu kaut kādu...

Apkopojot respondentu viedokļus par informācijas meklēšanu par politikas jautājumiem un likumiem, redzams (skat. 4.2.27.tab.), ka arī par šo tematu visvairāk informācijas tiek iegūts no personām (pieminēti 11 gadījumi, 9 – informācija atrasta, 1 – daļēji atrasta, 1 – nav

atrasta). Internets kā informācijas iegūšanas avots minēts 6 reizes, masu mediji un avīzes, žurnāli minēti katrs tikai 3 reizes.

4.2.27.tabula

2. temats. Likumi, politika

Informācijas avots un vieta	Pieminēto gadījumu skaits (<i>A - informācija atrasta, D - daļēji atrasta, N – nav atrasta</i>)
Internets	A6
Internets - mājas	A3
Internets – darba vieta	A3
Internets – cita vieta	
Internets - institūcija	
Internets - bibliotēka	
Personas	A9; D1; N1
Personas - mājas	D1
Personas – darba vieta	A3
Personas – cita vieta	A3
Personas - institūcija	A3; N1
Personas - bibliotēka	
Masu mediji	A2
Masu mediji - mājas	A2
Masu mediji – darba vieta	
Masu mediji – cita vieta	
Masu mediji - institūcija	
Masu mediji - bibliotēka	
Avīzes, žurnāli	A1; N1
Avīzes, žurnāli - mājas	N1
Avīzes/žurnāli – cita vieta	
Avīzes/žurnāli – darba vieta	
Avīzes/žurnāli - institūcija	
Avīzes/žurnāli - bibliotēka	A1
Grāmatas	
Grāmatas - mājas	
Grāmatas – darba vieta	
Grāmatas – cita vieta	

4.2.27.tabulas turp.

Grāmatas - institūcija	
Grāmatas - bibliotēka	

Trešais temats „Veselība”

Arī veselības jomā kā pirmais un nozīmīgākais informācijas avots visbiežāk tika minētas personas – gan speciālisti, gan paziņas un ģimenes locekļi:

Dzimtsarakstu nodaļas arhīva pārzine (72): *Nu, tam jau ir ģimenes ārsts. Un viņa man atzīmē, kad man ir jāiet uz to un to poti. Bet, ja es aizmirstu, viņa man atgādina.*

Neatkarīgais iepakojuma eksperts (50): *Tāpēc labāk nekur negriezties un nevienam neko nejaudāt... Vienkārši ieej aptiekā un paprasi kaut ko pret sāpēm...*

Respondentu vidū dalījās domas par speciālistu sniegtās informācijas uzticamību:

Skolotāja, direktora vietniece (30): *Nu, aptieka ir mazāk... Es neizmantoju to praksi, jo, manuprāt... Informāciju aptiekā es nekad neiegūstu. Man tā nelielas droša... Tad drīzāk es apjautāšu savu paziņu loku.*

Galdnieks (42): *Katru gadu, pie kā es eju, tas ir mans zobārsts. Kā es viņu dabūju?... Laikam kāds ieteica... Bet pārējo, it kā tautas medicīnu mēģinu... Man arī tāda ģimenes ārsta nav. Ja vajag kādu tableti, tad sieva aiziet nopērk.*

Informāciju par veselības jautājumiem respondenti meklē arī grāmatās, grāmatas tiek meklētas gan bibliotēkā, gan mājās:

Pensionāre, audēja (69): *Es varu pateikt, ka konkrēti pēc pieredzes es esmu dabūjusi literatūru [par veselības jautājumiem] mūsu pašu bibliotēkā... Esmu arī dabūjusi informāciju pie ārsta, ambulancē... Un arī runājot ar citiem „bēdu brāļiem”... Bet bibliotēkā man tiešām ļoti labas grāmatas bija gadījušās.*

Skolotāja, direktora vietniece (30): *Nu jā... Visas tās [zīdaiņu] attīstības stadijas – tas, protams, viss ir aktuāls. Un informāciju, pirmkārt, var atrast grāmatās. Tās, kuras ir par attiecīgo tēmu, ir arī mājās iegādātas, nevis paņemtas no kaut kurienes, jo ir tādas grāmatas, kuras es uzskatu, ka ir jābūt mājās.*

Informāciju par veselības jautājumiem respondenti meklē arī internetā, bet tās uzticamība tiek apšaubīta:

Skolotāja, direktora vietniece (30): *Bet cita informācija... Piemēram, par tām pašām potēšanas lietām... Protams, pirmkārt, pie ģimenes ārsta. Bet tie viedokļi, kas ir par un ap potēšanu, tie, protams, ir caurlasīti internetā.*

...ja ... sāk to [informāciju par savu veselību] meklēt internetā, tad patiešām var iebrukt tādās auzās... Paliec slimāks nekā tu esi un sāk pierakstīt sev nezin kādas kaites, lai cik jauns vai cik vecs tu arī nebūtu.

Apkopojot respondentu viedokļus par informācijas meklēšanu par veselības jautājumiem, redzams (skat. 4.2.28.tab.), ka par šo tematu informācija visbiežāk tikusi meklēta pie personām (speciālistiem, radniekiem, paziņām) (minēti 15 gadījumi, 14 gadījumos informācija atrasta, 1 – nav atrasta) salīdzinoši mazāk kā informācijas avots minētas grāmatas (minētas 5 reizes) un internets (minēts 3 reizes).

4.2.28.tabula

3. temats. Veselība

Informācijas avots un vieta	Pieminēto gadījumu skaits (A - informācija atrasta, D - daļēji atrasta, N – nav atrasta)
Internets	A3
Internets - mājas	A2
Internets – darba vieta	A1
Internets – cita vieta	
Internets - institūcija	
Internets - bibliotēka	
Personas	A14; N1
Personas - mājas	A1
Personas – darba vieta	
Personas – cita vieta	A5
Personas - institūcija	A8; N1
Personas - bibliotēka	
Masu mediji	
Masu mediji - mājas	
Masu mediji – darba vieta	

4.2.28.tabulas turp.

Masu mediji – cita vieta	
Masu mediji - institūcija	
Masu mediji - bibliotēka	
Avīzes, žurnāli	
Avīzes, žurnāli - mājas	
Avīzes/žurnāli – cita vieta	
Avīzes/žurnāli – darba vieta	
Avīzes/žurnāli - institūcija	
Avīzes/žurnāli - bibliotēka	
Grāmatas	A5
Grāmatas - mājas	A3
Grāmatas – darba vieta	
Grāmatas – cita vieta	
Grāmatas - institūcija	A1
Grāmatas - bibliotēka	A1

Pašvaldības publiskās bibliotēkas vieta kopienas informācijas vidē

Apspiežot iepriekšminētos trīs tematus, bibliotēka tika pieminēta samērā maz, bet vēlāk diskusijā tika runāts par bibliotēkas nozīmi:

Pensionāre, audēja (69): *Jā, lasu šeit, jo tā [bibliotēka] ir tuvākā, ir parocīga un ir ļoti skaistas telpas... Un vienmēr var atrast par visām tēmām. Te jau mēs tagad runājam konkrēti, te ir tie punkti. Un kad mēs ieejam, tad tur iekrīt tikai kripatiņa no tā... Nu, tas vispār ir Saules cilvēks priekš mums, Ulbrokas.*

Brīnišķīgi! Un telpas ir tik jaukas... Tagad vēl paplašinājās! Tie datori, kas bija istabas galā – tie agrāk nebija.

... Ka tu aizej mājās tā kā no tādas svētnīcas! To es saku ar tādu savu sirds siltumu. Par bibliotēku, par darbiniekiem un vispār tā kopumā...

Un interesanta literatūra... Un es varu parādīt... (izvelk no somas kladi) Tā ir mana dienasgrāmata. Tā es par katru grāmatu uzrakstu, un man... Tā grāmata ir kopā ar mani. Un, kad es tā pašķirstu, tad es redzu... Un viņa ir ar mani.

Un es atļaušos pāris citātus... Ja mēs runājam par bibliotēku... (Citē Ēvaldu Valteru)

Vai tas nav skaisti? Tu it kā būtu izlasījis simts grāmatu no dažām šādām atziņām.

Skolotāja, direktora vietniece (30): *Un tas ir tas, ko internetā nekad nevar atrast!*

Pensionāre, audēja (69): *Jā! Tas ir tikai bibliotēkā.*

Neatkarīgais iepakojuma eksperts (50): *Un tur [internetā] arī ir bez pieturzīmēm, bez garumzīmēm... Pavisam neliterārā valodā...*

Pensionāre, audēja (69): *Bet ziniet? Ar tām grāmatām ir tā... Kad tu esi sācis lasīt, tu nevari pārtraukt! Un tad mēs ar vīru vakarā aizejam gulēt, un tad tā mums skaitās miega dziesmiņa. Ziniet... Ja tev nav tā grāmata, tad nav riktīgi kaut kas.*

Dienas centra vadītāja (44): *Kad es mācījos un vajadzēja par psiholoģiju, sociālo darbu... Te taisni... No vienas puses likās – it kā maza bibliotēka, varētu būt, ka nav. Nē – ir! Un šeit jau nav Rīga – ja vajag uz mājām, tad iedod.*

Respondenti izmanto arī citu bibliotēku pakalpojumus – tuvāk darba vai mācību vietai.

Vidusskolniece (17): *Es... nē. Es pārsvarā [Nacionālajā bibliotēkā] ņemu sev interesējošās grāmatas. Ja par mācībām – tad tas ir internets.*

Sociālā darbiniece (50): *Es esmu Ikšķiles bibliotēkas kliente. Bet atzīšos – es eju reti... Tikai tad, ja man kāda īpaša grāmata vajadzīga.*

Bieži vien iedzīvotāji izmanto bibliotēku pakalpojumus pastarpināti – kāds no ģimenes ņem grāmatas lasīšanai arī pārējiem ģimenes locekļiem:

Skolotāja, direktora vietniece (30): *Bet šogad es izmantoju [bibliotēku] caur mammu. Es sarunāju, ka viņa apskatās un, ja ir, tad atnes grāmatu.*

Bet kad man vēl bija vajadzīga kaut kāda informācija darba vajadzībām, tad es izmantoju skolas bibliotēku, darba...

Daudz labu vārdu tika teikts par Ulbrokas bibliotēkas darbiniekiem un vadītāju:

Pensionāre, audēja (69): *[par Ulbrokas bibliotēkas darbiniekiem] Un darbinieki! Bet vadītāja nu tik gaiša un tik brīnišķīgs cilvēks... Kādreiz varbūt liekas, ka viņa taču var būt nogurusi... Bet visus gadus, kamēr es nāku, es neredzu viņus piekusušus... „Nu ko mēs tev iedosim? Nu ko tu palasīsi?”... Un viņi man iedod, un es domāju: kā viņi jūt to manu... Nu tieši tā... Nu kā viņa ir tā jutusi mani?*

Kopienā nozīmīgākie/uzticamākie informācijas avoti

Diskusijas noslēgumā, apkopojot rezultātus tika konstatēts, ka visbiežāk pieminētais informācijas avots ir personas (*profesionāli, draugi, paziņas, radnieki*) (*minētas 47 reizes, 43 reizes informācija ir atrasta, 3 – nav atrasta, 1 – daļēji atrasta*). Otrs biežāk izmatotais informācijas avots ir internets (*minēts 19 reizes, 18 reizes informācija tikusi atrasta, 1 – daļēji atrasta*), 3.vietā – grāmatas (*6 reizes atrasta informācija*); avīzes un žurnāli pieminēti tikai 3 reizes, masu mediji – 2 reizes.

4.2.9. Fokusa grupas diskusija ar Vīksnas iedzīvotājiem

Fokusa grupas diskusija ar Vīksnas iedzīvotājiem notika bibliotēkas telpās. Vīksnā ir 799 iedzīvotāji, 277 (35%) no tiem ir bibliotēkas lietotāji.

Fokusa grupas sastāvs (*skat. 4.2.29.tab.*) tika veidots, ņemot vērā informāciju par Vīksnas iedzīvotāju vecuma un dzimuma sastāvu, nozīmīgākajām darba vietām (*skat. 13.piel. 13.8.tab.*) un bibliotēkas lasītāju īpatsvaru kopienā.

4.2.29.tabula

Fokusa grupas dalībnieki Vīksnas pagastā

	Sievietes					Vīrieši					
	15-20	21-30	31-50	51-60	61-74	15-20	21-30	31-50	51-60	61-74	Kopā
Lietotāji	1	1						1			3
Nelietotāji			2	1	1		1	1	1		7

Veikala īpašniece (53): *Veikala īpašniece.*

Mājsaimniece (29): *Audzinu trīs mazus bērnus, sēžu mājās. Nu, nav laika iet uz bibliotēku lasīt grāmatas, jau... mazi bērni... kad laika būs lasīt, nu nav. Vienkārši, nu ja kaut ko meklēt vai pārdot, nu atnāku [...] paņemu vai bibliotēkā „Latvijas avīzi”, ja neatrodu neko, atnesu atpakaļ.*

Lauksaimnieks (50): *Nu, strādāju savā saimniecībā mājās... Savai iztikšanai. Pirms tam Rīgā strādāju.*

Bezdarbnieks1 (44): *Pagaidām bezdarbnieks...*

Auklīte bērnudārzā (31): *Pašlaik strādāju tepat bērnudārzā par auklīti. Mājās man ir vecāki, praktiski kopjami, tas arī ir viss. Viens bērns [...] iet skolā, jā.*

Bezdarbnieks2 (46): *Bezdarbnieks2... ir.... Bezdarbnieks2. Bezdarbnieks2 ir šoferis, kalnbraucējs... nu, braucu pa visu Eiropu, pa visu Krieviju braucu. Nu pagaidām... mēneši:*

janvāris, februāris, marts – trīs mēneši bez darbiņa esmu pagaidām, bet, cerams, ka tas darbiņš būs. Nu esmu... māte dzīvo jau šeit Balvu rajonā, bet pats esmu pārvācies uz Bausku, Zemgali.

Bezdarbniece (24): *Es arī audzinu meitu mājās. Nu jā... un 2 mēneši, kā paliku bez darba samazināšanās rezultātā. Un jā, šobrīd arī aktīvi meklēju darbu....Es sākumā strādāju šeit bērnudārzā, tad es pārgāju uz spēļu zāli strādāt, bet nu spēļu zāles skartas... tas viss, kas notiek Latvijā un... samazinājumi... Tagad ceru, ka kaut ko, kādu darbu atradīšu.*

Vidusskolnieks (21): *Pagaidām mācos vakarskolā pēdējā klasē. Mājās palīdzu vecākiem tā...*

Vidusskolniece (18): *Arī mācos ģimnāzijā 12.klasē. Tā arī dzīvojusi laukos pie vecvecākiem. Nu neko, vairāk mācos.*

Pensionāre (82): *Nu ko te... esmu pensionāre, es tikai tagad aizņemos ar lasīšanu... grāmatas, laikrakstus, ko varu pasūtīt, ko nevaru - no kaimiņiem paņēmu. Mēs maināmies – kaimiņiene pasūta vienu avīzi, es otru, tā dalāmies. A kad biju jaunāka, bija sava saimniecība. Sakarā ar brīvo Latviju man saimniecības vairs nav. Darba man vairs nav, kā pensijā aizgāju, tā daudz gadi man jau ir saimniecība [...]. Dzīvoju tagad, nu lielākais hobijs man ir vasarā dārziņš, puķes. Puķes istabā, dārzā... [...] Ko es varu... cik varu, tik daru.*

No respondentu jautājumiem fokusa grupas diskusijā ar Vīksnas iedzīvotājiem tika izvēlēti **diskusijas temati**:

1. darbs un karjera;
2. likumi, politika;
3. mājoklis, tā uzturēšana, iepirkšanās.

Pirmais temats „Darbs un karjera”

Kā pirmais un nozīmīgākais informācijas avots, apspriežot darba meklēšanas jautājumus, tika minētas personas:

Bezdarbniece (24): *Jā, kad jau ir slinkums izrauties no mājām ārā... un tāpat, caur paziņām viss tiek, jo tagad uz dotu brīdi es uzskatu, ka ja tev nav darbā nekādas paziņas, tad iekšā netiksi. Tikai caur pazīstamiem, vismaz Balvos tas nu ir... diezgan tā... Un ātrāk tas arī ir. Ir, protams, var atrast to darbu, bet nu pa cik man ir mazs bērns un aizbraukt, meklēt, un atkal pārorientēties, viņai dārziņu meklēt kaut kur citur un prom uz Rīgu, tas it kā... nav man tādas intereses. Tāpēc nu, ceru, gaidu, kā atbild [...] par darbu [...]. Ja nē, tad meklēšu tālāk.*

Bezdarbnieks2 (46): *Un tad paziņām jau arī es to darbiņu... nu to, tagad uz autobusu es arī tikai caur paziņām.*

Auklīte bērnudārzā (31): *Laikam jā. Beidzu skolu, biju bez darba, tad es audzināju bērnu, un pēc bērna [...]. Manā laikā tā, tas cilvēks, kas man piedāvāja darbu, strādāja skolā. Viņai bija savs veikals. Viņa piedāvāja man strādāt par pārdevēju, tad viņi atkal taisījās ciet, es paliku bez darba, un tad atkal te taisījās cits saimnieks vaļā. Arī kādu meklēja kā strādniekus, te es atkal tiku pie darba. Tas ļoti ātri vispār, nebija liels periods, kad es biju bez darba. Un kad atkal te strādāju veikalā, atgriezās tāda iespēja nākt uz bērnudārzu par auklīti strādāt... Nu, te jau Vīksnā, ka saka, te jau mēs visi viens otru it kā tā pazīstam, cilvēks cilvēku un tā jau... Es vienkārši gāju pajautāt varbūt... nu teiksim „Nē”, un paliktu strādāt tajā veikalā tālāk... Jā, paņēma, tā es nācu strādāt.*

Vidusskolnieks (21): *[kur par darba iespēju uzzināja] Tas it kā jau laiku...tā, caur krustēvu, caur draugiem.*

Vidusskolniece (18): *...es pa vasarām, cik varu, pastrādāju, arī caur radiniekiem... tā, kuri piedāvā darbu pastrādāt, bet nu tā. Un šovasar man arī piedāvāja darbu uz 2 mēnešiem Rīgā, arī radiniece.*

Nākamais biežāk pieminētais informācijas avots bija avīzes un žurnāli:

Pensionāre (82): *Nu, kur jau ir tas darbiņš - zināms, avīzē redzams. Tur jau uzreiz ir pietikušies knapi, kad zvani, tur jau vietas nav. Tas ir ar to pašu – „Dienā” ir reklamēts [...], tai pat dienā zvani, saka aizņemtas visas.*

Mājsaimniece (29): *Jā, nu mēs arī meklējam... [darbu]. „Lauku Avīzes” [sludinājumos]. Nāku [uz bibliotēku] pasūtu... ja kas, tad mēs sazvanāmies, pazvanām, uzzvanām, nu...*

Tikpat bieži kā avīzes un žurnāli diskusijā tika minēts arī internets:

Bezdarbnieks2 (46): *Bet vispār jau internets... vispieejamākais, ātri informāciju tur var gūt.*

Respondentu viedokļu par informācijas meklēšanu par darba un karjeras jautājumiem apkopojums (skat. 4.2.30.tab.) liecina, ka par šo tematu visvairāk informācijas tiek iegūts no personām (pieminētas 15 reizes, 11 reizes informācija atrasta, 2 – nav atrasta, 1 – daļēji atrasta).

1. temats. Darbs, karjera

Informācijas avots un vieta	Pieminēto gadījumu skaits (<i>A - informācija atrasta, D - daļēji atrasta, N – nav atrasta</i>)
Internets	A3; N1
Internets - mājas	A2
Internets – darba vieta	
Internets – cita vieta	
Internets - institūcija	
Internets - bibliotēka	A1; N1
Personas	A11; N2; D1
Personas - mājas	
Personas – darba vieta	A1
Personas – cita vieta	A8; D1; N2
Personas - institūcija	A2
Personas - bibliotēka	N1
Masu mediji	N1
Masu mediji - mājas	N1
Masu mediji – darba vieta	
Masu mediji – cita vieta	
Masu mediji - institūcija	
Masu mediji - bibliotēka	
Avīzes, žurnāli	A1; N3
Avīzes, žurnāli - mājas	N2
Avīzes/žurnāli – cita vieta	A1; N1
Avīzes/žurnāli – darba vieta	
Avīzes/žurnāli - institūcija	
Avīzes/žurnāli - bibliotēka	N1
Grāmatas	
Grāmatas - mājas	
Grāmatas – darba vieta	
Grāmatas – cita vieta	
Grāmatas - institūcija	
Grāmatas - bibliotēka	

Otrais temats „Likumi, politika”

Politikas jomā kā pirmais un nozīmīgākais informācijas avots visbiežāk tika minēts internets un avīzes, žurnāli:

Auklīte bērnudārzā (31): Tā nemeklēju [informāciju par politiku]. Nu tāpat tas televizors, paklausījos ziņas. Laikrakstā kādā palasu, visur tikai tā problēma – kā izdzīvot? Visus samazina, viss taisās ciet, mums neko nevajag. Tas ir šausmīgi! Algu to pašu tev, to pašu nabadzīgu minimumu, to pašu vēl paņem tev apgriež, nu es nezinu, cilvēkam ko darīt.

Bezdarbniece (24): Es par politiku arī... vienīgi tik daudz mani satrauc, kas, ko lemj par... kā viņi grib pie tās Aizsardzības ministrijas...Iekšlietu ministrijas... Es, piemēram... man mīļotais vīrietis dienē un viņš tagad projām Afganistānā, un to es tā nu uztraucos, kas notiks un ko viņi tur lemj. Un par bērnu naudām visu pārējo cenšos tā. [Par politiku iegūstu informāciju]Nu tā, ir tā pa ausu pa televizoru...

Apkopojot respondentu viedokļus par informācijas meklēšanu par politikas jautājumiem, redzams (*skat. 4.2.31.tab.*), ka par šo tematu vienlīdz bieži informācija tiek meklēta masu medijos (*minēti 6 gadījumi*), avīzēs, žurnālos (*minēti 5 gadījumi*), personas un internets minēti katrs 3 reizes.

4.2.31.tabula

2. temats. Likumi, politika

Informācijas avots un vieta	Pieminēto gadījumu skaits (A - informācija atrasta, D - daļēji atrasta, N – nav atrasta)
Internets	A3
Internets - mājas	A1
Internets – darba vieta	
Internets – cita vieta	A1
Internets - institūcija	
Internets - bibliotēka	A1
Personas	A3
Personas - mājas	
Personas – darba vieta	
Personas – cita vieta	A3
Personas - institūcija	
Personas - bibliotēka	

4.2.31.tabulas turp.

Masu mediji	A6
Masu mediji - mājas	A6
Masu mediji – darba vieta	
Masu mediji – cita vieta	
Masu mediji - institūcija	
Masu mediji - bibliotēka	
Avīzes, žurnāli	A5
Avīzes, žurnāli - mājas	A5
Avīzes/žurnāli – cita vieta	
Avīzes/žurnāli – darba vieta	
Avīzes/žurnāli - institūcija	
Avīzes/žurnāli - bibliotēka	
Grāmatas	
Grāmatas - mājas	
Grāmatas – darba vieta	
Grāmatas – cita vieta	
Grāmatas - institūcija	
Grāmatas - bibliotēka	

Trešais temats „Mājoklis, tā uzturēšana. Iepirkšanās”

Kā pirmais un nozīmīgākais informācijas avots, apspriežot mājokļa un iepirkšanās tematu, tika minētas avīzes un žurnāli. Nākamie biežāk pieminētie informācijas avoti bija masu mediji (gan žurnāli, gan televīzija) un internets:

Bezdarbniece (24): *Jā, un... un tad ir ļoti interesanti par tām mājokļa jautājumiem, kad pa televizoru tiek radīts, un dažādas informācijas [...] nāku te uz bibliotēku, bet pa internetu visādus „knifīņus”, kaut ko interesantu, par to, ko es piemēram, nebiju pati darījusi. [...]. Nu interesanti. [...].*

Vidusskolniece (18): *Pati nopērku žurnālus, kuros ir visādi paraugi[tamborējumi], ja vēl kaut kas, vai arī kaut kas bibliotēkā, vai arī... Nu jā, pat vairāk bibliotēkā, internetā vai žurnālos.*

Bezdarbniece (24): *Internetā, žurnālos, ir bijis tā, ka es no Bibliotekāres paņēmu lielu mapi un aizeju un tad studēju mājās, uzskatu, ka tas tomēr ir izdevīgākais variants. Interesanti.*

Pensionāre (82): *Mēs jau televīziju, avīzes... Avīzes tā kā mēs izlasām no viena gala līdz otram, „Latvijas Avīzi”...*

Bezdarbniece (24): *Nu jāa... Un tad interneta, vai...vai... tajos pašos, kas tur bija... aizmirsu. Vecākiem tie žurnāli, kas ir par bērniem. Tajos arī šo to. „Manā Mazajā”, jā. Un „draugiem” [draugiem.lv] tagad ir tā sadaļa „Mammas”, tur vēl šis tas ir. .. un tas tā... mani interesē tikai tik daudz, cik ar to aprobežojas. Tajos kaškos un ķīviņos un strīdos par visiem portfeliem, par visu pārējo, es cenšos neiedziļināties, man pietiekami savu problēmu, lai es vēl valsts mērogā par visu sāktu domāt...*

Apkopojot respondentu viedokļus par informācijas meklēšanu par mājokļa un tā uzturēšanas jautājumiem (skat. 4.2.32.tab.), redzams, ka par šo tematu visvairāk informācijas tiek iegūts no personām.

4.2.32.tabula

3. temats. Mājoklis, tā uzturēšana, iepirkšanās

Informācijas avots un vieta	Pieminēto gadījumu skaits (A - informācija atrasta, D - daļēji atrasta, N – nav atrasta)
Internets	A3
Internets - mājas	A2
Internets – darba vieta	
Internets – cita vieta	
Internets - institūcija	
Internets - bibliotēka	A1
Personas	N1
Personas - mājas	
Personas – darba vieta	N1
Personas – cita vieta	
Personas - institūcija	
Personas - bibliotēka	
Masu mediji	A2
Masu mediji - mājas	A2
Masu mediji – darba vieta	
Masu mediji – cita vieta	
Masu mediji - institūcija	
Masu mediji - bibliotēka	
Avīzes, žurnāli	A4

4.2.32.tabulas turp.

Avīzes, žurnāli - mājas	A2
Avīzes/žurnāli – cita vieta	
Avīzes/žurnāli – darba vieta	
Avīzes/žurnāli - institūcija	
Avīzes/žurnāli - bibliotēka	A2
Grāmatas	A1
Grāmatas - mājas	
Grāmatas – darba vieta	
Grāmatas – cita vieta	
Grāmatas - institūcija	
Grāmatas - bibliotēka	A1

Pašvaldības publiskās bibliotēkas vieta kopienas informācijas vidē

Diskutējot par trim izvēlētajiem tematiem, bibliotēka tiek pieminēta kā vieta, kur var bez maksas izmantot internetu (*pieminēta 3 reizes*), plašā klāstā izmantot periodiskos izdevumus un grāmatas (*pieminēti 4 reizes*).

Bezdarbnieks2 (46): *Nu kā, nav, bet... es jau esmu tas cilvēks, es zinu, ka pie interneta var tikt, pirmkārt, bibliotēkā ir internets... internāts... man te tā... kā to māte saka, nevis „internets”, bet „internāts”. Nu, bibliotēkā ir, nu pilsētā jau arī viņš pieejams.*

Bezdarbniece (24): *Jā, un... un tad ir ļoti interesanti par tiem mājokļa jautājumiem, kad pa televizoru tiek radīts, un dažādas informācijas [...] nāku te uz bibliotēku, bet pa internetu visādus „knifņus”, kaut ko interesantu, par to, ko es piemēram, nebiju pati darījusi. [...]. Nu interesanti. [...].*

Kopienā nozīmīgākie/uzticamākie informācijas avoti

Vīksnas fokusa grupā visbiežāk pieminētais informācijas avots ir personas (*pazīņas, draugi, ģimenes locekļi, speciālisti*) (*pieminēti 18 reizes, 14 reizes informācija atrasta, 3 – nav atrasta, 1 – daļēji atrasta*). Otrs biežāk izmantotais informācijas avots ir avīzes un žurnāli (*pieminēti 15 reizes, 11 reizes informācija atrasts, 4 – nav atrasta*). Avīzes un žurnāli tikuši lasīti gan mājās (*pieminēti 9 gadījumi*), gan bibliotēkā (*pieminēti 3 gadījumi*). Trešajā vietā ierindojas internets (*pieminēts 10 reizes, 9 reizes informācija tikusi atrasta, 1 – nav atrasta*). Vīksnas pagastā vairāk nekā citās fokusa grupās tiek pieminēta interneta izmantošana

bibliotēkā. Masu mediji diskusijā pieminēti 9 reizes (*visvairāk par politikas jautājumiem*), bet grāmatas tikai 1 reizi.

4.2.10. Fokusa grupas diskusija ar Zaļenieku iedzīvotājiem

Fokusa grupas diskusija ar Zaļenieku iedzīvotājiem notika bibliotēkas telpās. Zaļeniekos ir 1638 iedzīvotāji, 515 (31%) no tiem ir bibliotēkas lietotāji.

Fokusa grupas sastāvs (*skat. 4.2.33.tab.*) tika veidots, ņemot vērā informāciju par Zaļenieku iedzīvotāju vecuma un dzimuma sastāvu, nozīmīgākajām darba vietām (*skat.13.piel. 13.9.tab.*) un bibliotēkas lietotāju īpatsvaru kopienā.

4.2.33.tabula

Fokusa grupas dalībnieki Zaļeniekos

	Sievietes					Vīrieši					
	15-20	21-30	31-50	51-60	61-74	15-20	21-30	31-50	51-60	61-74	Kopā
Lietotāji	1		1		1	1					4
Nelietotāji		1		1	1		1	1	1		6

Pārdevēja, studente (30): *Strādāju Statoil'ā Jelgavā. Studēju Latvijas Universitātē, Psiholoģijas un pedagogijas fakultātē un es būšu mājturības skolotāja.*

Naktssargs (57): *Strādāju Zaļenieku arodvidusskolā par apsargu.*

Pensionāre1 (69): *Pensionāre. Vadu Zaļeniekos pensionāru padomi. Esmu diezgan aktīva.*

Skolnieks (16): *Nestrādāju! Mācos Zaļenieku arodvidusskolā [par elektriķi].*

Zemniece–uzņēmēja1 (56): *Strādāju savā zemnieku saimniecībā un nesen atgriezies no Holandes.*

Kultūras darbinieks, students (40): *Strādāju Zaļenieku kultūras namā kā kultūras darbinieks un līdz ar to arī studēju Liepājas Universitātē kultūras vadību.*

Pensionāre2 (63) : *Es esmu pensionāre. Ko tur lai pasaka?*

Skolnieks (21) : *[..] mācos Zaļenieku arodvidusskolā, nestrādāju. Būšu par elektriķi.*

Zemniece–uzņēmēja2 (45): *Arī strādāju savā zemnieku saimniecībā. Nodarbojos ar dārzenkopību.*

Skolniece (20): *Mācos Zaļenieku arodvidusskolā par grāmatvedi. Tagad man ir prakse un es rakstu prakses atskaiti.*

No respondentu jautājumiem fokusa grupas diskusijā ar Zaļenieku iedzīvotājiem tika izvēlēti **diskusijas temati**:

1. izglītība;
2. mājoklis, tā uzturēšana, iepirkšanās;
3. darbs un karjera.

Pirmais temats „Izglītība”

Izglītības jomā kā pirmais un nozīmīgākais informācijas avots tika minētas personas – gan speciālisti, gan paņiņas un ģimenes locekļi. Respondenti ar lielu atzinību pieminēja bibliotēkas aktivitātes dažādu kursu organizēšanā un konsultēšanā:

***Pensionāre1 (69):** Es esmu izgājusi kursus, kas ar bibliotēkas palīdzību organizēti. Projektu rakstīšanu tieši bibliotēkā. Tad es apguvu kursus Ieņēmumu dienestā par to, kādas atskaites nodot, kādas veidlapas aizpildīt. Par cik man bija tāda palīgsaimniecība, visādi lopkopības jautājumi, kas arī bija ar bibliotēkas palīdzību.*

***Zemniece–uzņēmēja1 (56):** Nu, es arī izmantoju šos kursus. Pēdējie bija ļoti labi, par projektiem un biznesa plānu arī mācījāties rakstīt. Iepriekš bija arī par psiholoģiju dažādas lecijas, arī ļoti labas..*

***Zemniece–uzņēmēja1 (56):** Jā, nu tie ir no Eiropas Fondiem apmaksāti. Tie pēc bērnu audzināšanas bija ļoti labi arī par karjeru, par profesijām, ko var apgūt, atsākt strādāt.*

Informāciju mācībām, studijām respondenti meklē arī internetā, jo tur visa informācija pieejama ātrāk. Tiek uzsvērts, ka internetā jāprot atšķirt vērtīgā informācija no nevērtīgās, un noderīgākie resursi bieži pieejami tikai par maksu:

***Kultūras darbinieks, students (40):** Jāsaka godīgi, ka es labprāt studētu no grāmatām, nekā pie datora sēdēt. Saprotu arī to reālo situāciju un man diemžēl nākas lielākodaļ pavadīt internetā, īpaši, ja tas ir saistīts ar nepieciešamību pēc tā, ko cilvēki šobrīd domā, domāja vakar, pirms mēneša un pirms gada.*

***Kultūras darbinieks, students (40):** Jautājums, protams, kādas kvalitātes, bet mobilitāte un ātrums viņam ir tāds, kāds ir nepieciešams sabiedrībai.*

***Kultūras darbinieks, students (40):** Nu nē, viss, kas ir jau vairāk nepieciešams, tur jau ir jāsāk maksāt nauda. Parasti informācija ir ļoti daudz un grūti ir atsijāt graudus no pelavām.*

Informāciju mācībām respondenti meklē arī grāmatās, tās tiek izmantotas gan bibliotēkā, gan mājās:

Pārdevēja, studente (30): Visu gandrīz meklēju internetā mācībām. No sākuma ir internets, pēc tam bibliotēka....Viss, kas nav internetā, ir bibliotēkā.

Apkopojot respondentu viedokļus par informācijas meklēšanu par izglītības jautājumiem, redzams (skat. 4.2.34.tab.), ka par šo tematu informācija tiek meklēta gan pie personām (radiniekiem, paziņām, speciālistiem – arī bibliotekāres) (minēti 7 gadījumi, visos nepieciešamā informācija atrasta), gan internetā (minēti 3 gadījumi, 2 – informācija atrasta, 1 – daļēji atrasta).

4.2.34.tabula

1. temats. Izglītība

Informācijas avots un vieta	Pieminēto gadījumu skaits (A - informācija atrasta, D - daļēji atrasta, N – nav atrasta)
Internets	A3;D1
Internets - mājas	A2
Internets – darba vieta	
Internets – cita vieta	
Internets - institūcija	
Internets - bibliotēka	A1;D1
Personas	A7
Personas - mājas	A1
Personas – darba vieta	
Personas – cita vieta	A1
Personas - institūcija	
Personas - bibliotēka	A5
Masu mediji	
Masu mediji - mājas	
Masu mediji – darba vieta	
Masu mediji – cita vieta	
Masu mediji - institūcija	
Masu mediji - bibliotēka	
Avīzes, žurnāli	
Avīzes, žurnāli - mājas	

4.2.34.tabulas turp.

Avīzes/žurnāli – cita vieta	
Avīzes/žurnāli – darba vieta	
Avīzes/žurnāli - institūcija	
Avīzes/žurnāli - bibliotēka	
Grāmatas	A1
Grāmatas - mājas	
Grāmatas – darba vieta	
Grāmatas – cita vieta	
Grāmatas - institūcija	
Grāmatas - bibliotēka	A1

Otrais temats „Mājoklis, tā uzturēšana”

Visbiežāk pieminētais informācijas avots, apspriežot mājokļa un iepirkšanās jautājumus, bija personas:

Naktssargs (57): *Konsultējos ar dēla draugu [par remontu], kas ir celtnieks, un iesaka šo to, kur lētāk.*

Skolnieks (21): *[par mājas remontu] Pārsvārā brālis caur paziņām uzzina, kur ir lētāk un labāk. Nu... speciālisti.*

Zemniece–uzņēmēja1 (56): *Man radi cēla māju un tad es konkrēti par siltināšanu, logiem un durvīm prasīju, kādas ir izmaksas, kādos veikalos.*

Nākamais biežāk pieminētais informācijas avots bija internets:

Pensionāre1 (69): *Es par siltināšanu! Es ļoti meklēju, bet izrādās, ka informācija ir tāda nepilnīga un laukiem nepieejama.... Internetā un klausījos arī pa radio, bet pārsvārā internetā. Par cik darbojos Pensionāru federācijas padomē, tur bija atmeklēti materiāli, kas Saeimā. Varbūt, ka pilsētā ir, bet laukos..*

Kultūras darbinieks, students (40): *Jā, tepat bibliotēkā nopirku diktofonu [interneta veikalā]. Man bija steidzami vajadzīgs, es sapratu, ka citādi to neizdarīšu, jo vajadzēja jau nākošajā dienā. Bet piedāvājums ir pārāk liels, lai izvēlētos to pareizo cenu. Jāpatērē laiks pie ekrāna. Nav jau ierastais šopings, kur var aptaustīt. Tas ir operatīvi, ātri..*

Pārdevēja, studente (30): ...es kaķim māju meklēju internetā, kādu labāk. Es lasīju tur par tām sausajām tualetēm. Es izlasīju un tad es gāju uz veikalu un zināju, ko man vajag.

Zemniece–uzņēmēja1 (56): Man mājas remonts ir dēla ziņā, internetā visu sameklē.

Pārdevēja, studente (30): tuvākā vieta, Jelgava, kur tādas lietas [sintezatoru] nevar nopirkt. Un Rīgā es skatījos arī internetā, bija tikai Elkor, tad es izdomāju, ka ir jāpamēģina interneta veikals un ir normāli...es biju runājusi ar draugiem, ka it kā esot lētāk. Viņi bija pirkusi citas lietas. Pamēģināju un nesūdzos. Tās pašas dienas laikā es viņu dabūju.

Viena no respondentēm uzsvēra, ka kopumā informācijas par iespējām piesaistīt finansējumu, valsts atbalstu mājokļa siltināšanas jautājumos pietrūkst. Būtu nepieciešama Saeimā pieņemto likumu un citu normatīvo dokumentu izskaidrošana iedzīvotājiem. Ļoti būtiska ir iespēja konsultēties ar zinošiem speciālistiem. Atzinīgi tika vērtēti raidījumi radio un televīzijā, kur tiek piedāvāta iespēja raidījuma laikā zvanīt un uzdot jautājumus:

Pensionāre1 (69): Nav pareizā informācija pa radio un televīziju. Ja arī internetā tu paskaties, tur nav skaidrojoši. Pietrūkst likuma skaidrojums. Ja ir par auglīkopību, tad ir Māra Cilēviča, runā speciālists.

Apkopojot respondentu viedokļus par informācijas meklēšanu par mājokļa uzturēšanas un iepirkšanās jautājumiem (skat. 4.2.35.tab.), redzams, ka arī par šo tematu visvairāk informācijas tiek iegūts no personām – galvenokārt radniekiem, paziņām un speciālistiem (pieminēti 13 gadījumi, 11 – informācija atrasta, 1 – daļēji atrasta, 1 – nav atrasta). 4 reizes pieminēts internets, vienu reizi masu mediji – tie ir raidījumi televīzijā un radio, kuros tiek pieaicināti speciālisti un ir iespējams uzdot jautājumus.

4.2.35.tabula

2. temats. Mājoklis, tā uzturēšana, iepirkšanās

Informācijas avots un vieta	Pieminēto gadījumu skaits (A - informācija atrasta, D - daļēji atrasta, N – nav atrasta)
Internets	A3; N1
Internets - mājas	A2
Internets – darba vieta	
Internets – cita vieta	
Internets - institūcija	
Internets - bibliotēka	A1; N1

4.2.35.tabulas turp.

Personas	A11; D1; N1
Personas - mājas	A2; D1
Personas – darba vieta	
Personas – cita vieta	A6
Personas - institūcija	A3; N1
Personas - bibliotēka	
Masu mediji	A1
Masu mediji - mājas	
Masu mediji – darba vieta	
Masu mediji – cita vieta	
Masu mediji - institūcija	A1
Masu mediji - bibliotēka	
Avīzes, žurnāli	
Avīzes, žurnāli - mājas	
Avīzes/žurnāli – cita vieta	
Avīzes/žurnāli – darba vieta	
Avīzes/žurnāli - institūcija	
Avīzes/žurnāli - bibliotēka	
Grāmatas	
Grāmatas - mājas	
Grāmatas – darba vieta	
Grāmatas – cita vieta	
Grāmatas - institūcija	
Grāmatas - bibliotēka	

Trešais temats „Darbs un karjera”

Par darba un karjeras jautājumiem respondenti visbiežāk informāciju bija ieguvuši no personām:

Kultūras darbinieks, students (40): Pamatā tie [darba] jautājumi tiek risināti caur pazīstamiem. Nav man īsti uzticamība, izmantojot cilvēkus, kuri nav pazīstami vai vāc resursus. Man ir draugi, paziņas.

Nākamais biežāk pieminētais informācijas avots bija internets. Tika pieminēti gadījumi, kad, izmantojot internetu, patiešām ir atrasts jauns darbs, bet izskanēja arī bažas par darba meklēšanu internetā:

Pārdevēja, studente (30): *[..] bet es papildus tam visam atradu, ka Jelgavā Statoil'ā vajag darbiniekus. Aizsūtīju CV un mēnesi man neatbildēja. Es jau domāju iet strādāt uz Wallking, bet piezvanīja Statoil's, kur Rīgā bija lielais konkurss trīs reizes un es tiku. Tieši ineternetā atradu. Es skatījos vairāk pazīstamus firmu nosaukumus, es zināju, kas ir visi uzņēmumi, uz tiem es paļāvos.*

Zemiece–uzņēmēja2 (45): *Nu, man meitas abas darbu atrada tieši internetā. Šeit pat Latvijā. Rīgā. Kaut kur gadu atpakaļ. Viena aizgāja no Čilli picas un tagad ir Alfā. Visi CV, viss caur internetu...Nav jau tā, viss ir droši, ārzemēs [tā darbu meklēt] nevar. Latvijā darbu var sameklēt ļoti labi. Piemēram, kad es meklēju pēc avīzes, tā informācija bija diezgan veca. Aizej un tev saka: nē, paldies, mums jau ir, vai beidzies.*

Kultūras darbinieks, students (40): *Neviens nav spējīgs būt kompetents visos jautājumos, tad viņš var kļūt par vieglu upuri krāpniekiem vai aizbraukt uz vietu, kur nekas nenotiek un nauda ir iemaksāta un atpakaļ dabūt nevar vai arī viņam sola vienu, bet dabon kaut ko citu. Un internetā ir tā vide, kad nav tas trešais, kas paskaidro. Jāmeklē kautkādi melnie saraksti par krāpniecības firmām, bet tad ir jābūt kompetences līmenim kautkādam.*

Internetā ir atrasta arī noderīga informācija par trušu audzēšanu:

Pensionāre 1 (69): *Man bija par trušiem. Man govīs nolikvidējās, tad es gribēju kaut ko audzināt. Man bibliotēkā palīdzēja visu kaut ko sameklēt... grāmatas, žurnālus. Es atradu internetā truškopju pieredzi un uzzināju, ka Zaļeniekos ir tušu audzētāji.*

Respondentu viedokļu par informācijas meklēšanu darba un karjeras jautājumiem apkopojums (skat. 4.2.36.tab.) liecina, ka par šo tematu visvairāk informācijas tiek iegūts internetā (pieminēti 5 gadījumi, 4 – informācija atrasta, 1 – nav atrastai). 5 gadījumos informācija ir meklēta avīzēs un žurnālos (3 – atrasta, 2 – nav atrasta), 4 gadījumos kā informācijas avots minēta persona.

4.2.36.tabula

3. temats. Darbs, karjera

Informācijas avots un vieta	Pieminēto gadījumu skaits (<i>A</i> - informācija atrasta, <i>D</i> - daļēji atrasta, <i>N</i> – nav atrasta)
Internets	A4; N1
Internets - mājas	A2
Internets – darba vieta	
Internets – cita vieta	
Internets - institūcija	
Internets - bibliotēka	A2; N1
Personas	A4
Personas - mājas	A1
Personas – darba vieta	
Personas – cita vieta	A1
Personas - institūcija	A1
Personas - bibliotēka	A1
Masu mediji	
Masu mediji - mājas	
Masu mediji – darba vieta	
Masu mediji – cita vieta	
Masu mediji - institūcija	
Masu mediji - bibliotēka	
Avīzes, žurnāli	A3; N2
Avīzes, žurnāli - mājas	A2; N2
Avīzes/žurnāli – cita vieta	
Avīzes/žurnāli – darba vieta	
Avīzes/žurnāli - institūcija	
Avīzes/žurnāli - bibliotēka	A1
Grāmatas	A1
Grāmatas - mājas	
Grāmatas – darba vieta	
Grāmatas – cita vieta	
Grāmatas - institūcija	
Grāmatas - bibliotēka	A1

Pašvaldības publiskās bibliotēkas vieta kopienas informācijas vidē

Šajā fokusa grupā bibliotēka tika bieži pieminēta gan kā vieta, kur atrastas atbildes uz konkrētiem jautājumiem, gan kā vietējais izglītības un kultūras centrs, gan satikšanās vieta, kur patīkami iegriezties.

Bibliotēkā tiek piedāvāta iespēja izmantot starpbibliotēku abonementu – ja vajadzīgās grāmatas nav, to var pasūtīt no citām bibliotēkām, arī zinātniskajām.

Aktuāla ir arī iespēja izmantot bezmaksas internetu. Šo pakalpojumu izmanto gan gados jauni cilvēki, gan pensijas vecuma bibliotēkas lietotāji. Bibliotēkā ir iespējams arī apgūt datora un interneta lietošanu īpaši organizētosursos un konsultēties ar bibliotekāri:

***Pensionāre1 (69):** Šeit bibliotēkā. Tad es kursus arī internetā apguvu tieši ar bibliotēkas palīdzību. Tagad varu šeit atnākt un man mājās ir pieslēgums, varu pilnvērtīgi dzīvot.*

***Zemniece–uzņēmēja1 (56):** Mums bija sākumā pasniedzēja, bet tagad bibliotekāre. Vēl tagad, pogu nepareizi saspiežot, un otrā dienā atskrienu pie bibliotekāres prasīt, ko tālāk darīt. Viņa liek uzspiest te un liek visu atkārtot.*

Bibliotēkā tiek organizēti arī citi bezmaksas kursi, kuros pieaicināti dažādu nozaru speciālisti:

***Pensionāre1 (69):** Jā, Zaļeniekos. Bibliotēka kopā ar pagasta pašvaldību arī par lauksaimniecības attīstību rīkoja, pulcināja mūs. Bija ļoti skaiti par psiholoģisko saskarsmi. Mums tāda cienījama lektore Reinfelde lasīja.*

***Zemniece–uzņēmēja1 (56):** Nu, es arī izmantoju šos kursus. Pēdējie bija ļoti labi, par projektiem un biznesa plānu arī mācījāmies rakstīt. Iepriekš bija arī par psiholoģiju dažādas lekcijas, arī ļoti labas..*

Bibliotēka tiek minēta arī kā vieta, kur vienkārši ienākt un parunāties vai pakonsultēties ar bibliotekāri, satikties ar cilvēkiem, piedalīties pasākumos:

***Pensionāre2 (63):** Par cik esmu palikusi slinka lasītāja un pašai arī grāmatu daudz, tad man šī satikšanās ir retāka. Man patīk, garām nākot, uz brīdītiņu ieskriet paciemosies. Par cik spēlējam teātrī ar bibliotekāri. Atmosfēra ļoti jauka, vienmēr ir silti, gaiši, priecīgi.*

Pensionāre1 (69): *Viņi [bibliotēkas darbinieki] rīko arī tikšanās ar dzejniekiem un aicina arī savus dzejniekus. Tas arī ir pluss. Grāmatu svētkus rīko. Es saku, viņi ļoti pārzina savus lasītājus.*

Kultūras darbinieks, students (40): *Es nezinu, kāds stāvoklis ir citur, bet Zaļenieku pagastā viennozīmīgi bibliotēka pilda kultūras un izglītības funkciju.*

Respondenti uzsvēra, ka liela nozīme ir gan videi, atmosfērai, kas valda bibliotēkā, gan bibliotekāra personībai:

Pensionāre1 (69): *Es gribētu teikt tā, ka mums Zaļeniekos ir jau ļoti labi bibliotekāri, piemēram, citas telpas. Ļoti svarīgi ir arī, kādi tie bibliotekāri ir kā cilvēki. Mums ir ļoti palaimējies, viņa ir ļoti laba. Vēl viņa paskolojās, ļoti labi. Domā, lai tā bibliotēka nebūtu tikai priekš tām grāmatām, bet tu ienāc, vai tas ziedīnš nolikts, vai tas taurenīts uz svētkiem, vai tās gleznas. Tas akcents, kas ir jaunākais, kas pievelk. Es uzskatu, ka mums bibliotekāre ir pareizā.*

Kopienā nozīmīgākie/uzticamākie informācijas avoti

Apkopojot visus diskusijā minētos informācijas avotus, visvairāk pieminētas ir personas (24 gadījumos, 22 – informācija atrasta, 1 – daļēji atrasta, 1 – nav atrasta). Internets pieminēts 11 reizes (9 – informācija atrasta, 1 – nav atrasta, 1 – daļēji atrasta). Krietni mazāk reizū pieminētas avīzes un žurnāli (5 gadījumos), grāmatas (2 gadījumos) un masu mediji (1 gadījumā).

4.2.11. Fokusa grupas diskusija ar Zlēku iedzīvotājiem

Fokusa grupas diskusija ar Zlēku pagasta iedzīvotājiem notika bibliotēkas telpās. Zlēkās ir 587 iedzīvotāji, 165 (28%) no tiem ir bibliotēkas lietotāji.

Fokusa grupas sastāvs (skat. 4.2.37.tab.) tika veidots, ņemot vērā informāciju par Zlēku iedzīvotāju vecuma un dzimuma sastāvu, nozīmīgākajām darba vietām (skat. 13.piel. 13.10.tab.) un bibliotēkas lasītāju īpatsvaru kopienā.

Fokusa grupas dalībnieki Zlēkās

	Sievietes					Vīrieši					
	15-20	21-30	31-50	51-60	61-74	15-20	21-30	31-50	51-60	61-74	Kopā
Lietotāji		1	1		1						3
Nelietotāji	1			1		1	1	2	1		7

Skolotāja 1 (26): Darbs ir saistīts ar sportu, tāpēc sports.

Pārdevēja (56): Mani sauc Dzintra. Man patīk smaidoši cilvēki.

Skolotāja 2 (33): Nezinu, ko vēl...Man patīk vizbulītes.

Vidusskolnieks (16): Mani sauc Jānis un man patīk sports.

Pašvaldības komunālās daļas vadītājs (51): Man patīk atpūsties brīvā dabā.

Vidusskolniece (18): Elīna!

Bezdarbnieks (39): Man patīk sporti, kas saistīti ar transportu.

Strādnieks (20): Mani sauc Gatis un man patīk sports un darbs.

Pensionāre (64): Mani sauc Elza un man patīk, līdzīgi, strādājoši un smaidīgi cilvēki. Kas mīl darbu, protams.

Zāgētavas vadītāja (44): [...] man darbs ikdienā ir saistīts ar informācijas meklēšanu un studēju patreiz un bibliotēka ir vajadzīga katru dienu referātu rakstīšanai un informācijas vienmēr ir par maz.

No respondentu jautājumiem fokusa grupas diskusijā ar Zlēku iedzīvotājiem tika izvēlēti šādi **diskusijas temati**:

1. darbs, karjera;
2. transports;
3. kultūra, izklaide, sports.

Pirmais temats „Darbs un karjera”

Par darba un karjeras jautājumiem šīs fokusa grupas dalībnieki informāciju bija meklējuši internetā:

Zāgētavas vadītāja (44): Saistībā ar darba atrašanu es nemeklēju, bet ar preces realizāciju gan. Tie ir maksas portāli ar interneta starpniecību un telefonu, lai varētu nodibināt kontaktus.

Skolotāja2 (33): *Es arī pārsvarā izmantoju internetu darba lietām, visu nepieciešamo sameklēju internetā. Pārsvarā darbā un bibliotēkā.*

Vidusskolnieks (16): *Es vajadzīgo informāciju meklēju caur internetu, tas ir saistīts ar karjeru, tas ir skolu. Jā, vai arī attiecīgie iestādes darbinieki vai ir arī attiecīgie darbinieki nāk uz skolām.*

Skolotāja2 (33): *Pārsvarā visu [informāciju par interneta resursiem] atsūta vai arī no vajadzīgās mājaslapas jau ir sameklētas.*

Darba un karjeras jautājumos liela nozīme ir arī personām – darbabiedriem un speciālistiem:

Ēriks: *Tagad jau internets ir populārs, viss, ko vajag atrast, mājās ir, darbā ir, nu tad arī ar kolēģiem sazinās darba jautājumos, semināri.., kas ir dārgi un neko labu nepasaka. Kursos ir savādāk, tie ir ilgstošāki, tur vismaz kaut ko stāsta no dzīves.*

Ēriks: *Ir arī, ka neatrod. Tad ar kolēģiem [pārrunājam], kā tos jautājumus risināt.*

Pensionāre (64): *Es parasti semināros papildinu savas zināšanas. Tie notiek gan Talsos, gan Kuldīgā, gan Saldū, bet pamatā tie ir pasniedzēji no Jelgavas, no Lauksaimniecības universitātes.*

Respondentu viedokļu par informācijas meklēšanu darba un karjeras jautājumos apkopojums (skat. 4.2.38.tab.) liecina, ka, meklējot atbildes uz konkrētiem jautājumiem par šo tematu, informācija tikusi iegūta no interneta (pieminēts 10 gadījumos, 9 – informācija atrasta, 1 – nav atrasta) un no personām.

4.2.38.tabula

1. temats. Darbs, karjera

Informācijas avots un vieta	Pieminēto gadījumu skaits (A - informācija atrasta, D - daļēji atrasta, N – nav atrasta)
Internets	A9; N1
Internets - mājas	A3
Internets – darba vieta	A3
Internets – cita vieta	
Internets - institūcija	
Internets - bibliotēka	A3; N1
Personas	A5

4.2.38.tabulas turp.

Personas - mājas	
Personas – darba vieta	A1
Personas – cita vieta	A3
Personas - institūcija	A1
Personas - bibliotēka	
Masu mediji	
Masu mediji - mājas	
Masu mediji – darba vieta	
Masu mediji – cita vieta	
Masu mediji - institūcija	
Masu mediji - bibliotēka	
Avīzes, žurnāli	
Avīzes, žurnāli - mājas	
Avīzes/žurnāli – cita vieta	
Avīzes/žurnāli – darba vieta	
Avīzes/žurnāli - institūcija	
Avīzes/žurnāli - bibliotēka	
Grāmatas	
Grāmatas - mājas	
Grāmatas – darba vieta	
Grāmatas – cita vieta	
Grāmatas - institūcija	
Grāmatas - bibliotēka	

Otrais temats „Transports”

Līdzīgi tiek iegūta informācija par transporta jautājumiem. Visbiežāk, apspriežot transporta jautājumus, tika pieminētas personas:

Pensionāre (64): *Maz [izmantoju informāciju par transportu], pati pārvietojos ar savu. Vienīgi, ja ar kolēģiem plānojam braucienu uz tiem pašiem semināriem, lai lētāk iznāktu, bet pamatā, maz ar autobusiem. Man ir serviss par blatu. Smejas. No kolēģiem jau zinu, kurš ir lētāks serviss ...Citam, piemēram, dēls strādā servisā, nu tā, kur iznāk lētāk.*

Vidusskolnieks (16): *Es [lai] uzzināt[u] par satiksmi, paprasu mātai vai tētim.*

Informācija tiek meklēta arī internetā:

Skolotāja1 (26): *Sameklē lapaspusi un uzraksta - tas ir internets. Tur ir gan cena, gan laiks, gan pienākšanas punktu laiks, pilnīgi viss.*

Strādnieks (20): *Es meklēju par sportu un par transportu, pirkt mašīnu ss.lv. Mājās interneta nav, nāku uz bibliotēku. Ja nesanāk, caur google.lv visu atrodu. Draugi vai paziņas arī kaut ko iesaka Bet pamatā pats.*

Bezdarbnieks (39): *Parasti to, cikos atiet autobusi, es uzzinu 1188 uzziņu dienestā. Man precīzi visu pasaka. Piemēram, sestdienā es nezinu, cikos iet autobuss, pazvanu. Ir citreiz, kad kļūdās, bet pārsvarā...*

Skolotāja2 (33): *Pārsvarā šo informāciju meklēju internetā, bet, ja tas nav pieejams, tad uzziņu dienestiem caur telefonu. Internets man ir pieejams darbā un bibliotēkā.*

Apkopojot respondentu viedokļus par informācijas meklēšanu par transporta jautājumiem (skat. 4.2.39.tab.), redzams, ka arī par šo tematu atbildes uz konkrētiem jautājumiem tikušas meklētas, tikai vēršoties pie personām (*minēti 7 gadījumi*) vai meklējot internetā (*minēti 5 gadījumi*).

4.2.39.tabula

2. temats. Transports

Informācijas avots un vieta	Pieminēto gadījumu skaits (A - informācija atrasta, D - daļēji atrasta, N – nav atrasta)
Internets	A5
Internets – mājas	A2
Internets – darba vieta	A1
Internets – cita vieta	
Internets – institūcija	
Internets - bibliotēka	A2
Personas	A7
Personas - mājas	A1
Personas – darba vieta	A2
Personas – cita vieta	A4
Personas - institūcija	
Personas - bibliotēka	
Masu mediji	

4.2.39.tabulas turp.

Masu mediji - mājas	
Masu mediji – darba vieta	
Masu mediji – cita vieta	
Masu mediji - institūcija	
Masu mediji - bibliotēka	
Avīzes, žurnāli	
Avīzes, žurnāli - mājas	
Avīzes/žurnāli – cita vieta	
Avīzes/žurnāli – darba vieta	
Avīzes/žurnāli - institūcija	
Avīzes/žurnāli - bibliotēka	
Grāmatas	
Grāmatas - mājas	
Grāmatas – darba vieta	
Grāmatas – cita vieta	
Grāmatas - institūcija	
Grāmatas - bibliotēka	

Trešais temats „Kultūra, izklaide, sports”

Kultūras, izklaides un sporta jomā kā nozīmīgākais informācijas avots visbiežāk tika minētas personas – gan speciālisti, gan paziņas un ģimenes locekļi:

Zāģētavas vadītāja (44): *Izklaidei maz paliek laika... es braucu un vairāk cenšos [pavadīt laiku] tieši svētdienā ar ģimeni. Bet īpaši nemeklēju un necenšos. Apmeklēju bērnudārza pasākumus, kas ir vairāk vai mazāk obligāti un gribās bērnam un pašai redzēt. To cenšos un tad vasarā ar ģimenes vīriešiem cenšamies ralliju apmeklēt. To es necenšos noskaidrot, to vīrieši noskaidro.*

Bezdarbnieks (39): *No draugiem, kolēģiem [iegūst informāciju autosportu]...Sazvanāmies, sarunājam un braucam. Avīzēs vēl paskatāmies. Pārsvārā bibliotēkā [avīzes lasu].*

Ēriks: *Nekur nemeklēju [informāciju]. Izklaidējos brīvā dabā, ar kolēģiem saskanoju, un tad vēl televīzija. Vairāk, lai atpūstos.*

Vidusskolnieks (16): *Šo informāciju [par izklaidi un sportu] var dažādos avotos atrast, piemēram, televizorā, avīzes es nelasu, bet vecāki lasa un tad pastāsta. No draugiem, ja kāda disene notiek, viņi paprasa, vai es iešu vai neiešu. Arī uz afišas dēļa var atrast.*

Informāciju par kultūras, izklaides un sporta jautājumiem respondenti meklē arī žurnālos, avīzēs, radio un televīzijā:

Zāģētavas vadītāja (44): *Nu, man ir tā, ka es televīziju vairāk klausos, ja mani kaut kas interesē, tad es arī uzmetu aci. Ziņu raidījumus es noteikti neskatos. Nevienu! Braucot radio, mājās televizors.*

Skolotāja2 (33):... *Meklēju informāciju internetā arī, arī avīzēs. Viena no atpūtas iespējām izmantoju arī televīziju.*

Skolotāja1 (26): *[Televīzijas raidījumi] Latvijas Zelta talanti, ko skatāmies, ir bijušas fabrikas, koncerti, Koru kari, violetā kora koncerti, kas bija tepat. Piedalāmies, pati dziedu ansamblī un tad ir balles, pasēdēšanas, sports, dažādas spēles. ...rezultātus meklēju internetā vai caur kolēģiem. Visur!*

Apkopojot respondentu viedokļus par informācijas meklēšanu par kultūras, izklaides un sporta jautājumiem, redzams (*skat. 4.2.40.tab.*), ka par šo tematu gandrīz vienlīdz bieži informācija tiek meklēta gan pie personām (speciālistiem, radiniekiem, paziņām) (*minēti 12 gadījumi*), gan avīzēs un žurnālos (*minēti 9 gadījumos*). Mazāk pieminēti masu mediji (*3 gadījumos*) un grāmatas (*2 gadījumos*).

4.2.40.tabula

3. temats. Kultūra, izklaide, sports

Informācijas avots un vieta	Pieminēto gadījumu skaits (A - informācija atrasta, D - daļēji atrasta, N – nav atrasta)
Internets	A2
Internets - mājas	
Internets – darba vieta	
Internets – cita vieta	
Internets - institūcija	
Internets - bibliotēka	A2
Personas	A7
Personas - mājas	A3
Personas – darba vieta	A3

4.2.40.tabulas turp.

Personas – cita vieta	A1
Personas - institūcija	
Personas - bibliotēka	
Masu mediji	A3
Masu mediji - mājas	A3
Masu mediji – darba vieta	
Masu mediji – cita vieta	
Masu mediji - institūcija	
Masu mediji - bibliotēka	
Avīzes, žurnāli	A8
Avīzes, žurnāli - mājas	A2
Avīzes/žurnāli – cita vieta	A3
Avīzes/žurnāli – darba vieta	
Avīzes/žurnāli - institūcija	
Avīzes/žurnāli - bibliotēka	A3
Grāmatas	
Grāmatas - mājas	A1
Grāmatas – darba vieta	
Grāmatas – cita vieta	
Grāmatas - institūcija	
Grāmatas - bibliotēka	A1

Pašvaldības publiskās bibliotēkas vieta kopienas informācijas vidē

Diskutējot par informācijas meklēšanu, bibliotēka tika pieminēta kā vieta, kur ticis izmantots internets, lasītas avīzes un žurnāli, respondenti arī lūguši palīdzību bibliotēkarei informācijas meklēšanā.

Viena no respondentēm atzina, ka publiskā bibliotēka nespēj nodrošināt visus materiālus, kas nepieciešami profesionālajai darbībai un studijām, bet aizbraukt līdz Rīgai ir ļoti sarežģīti:

***Zāģētavas vadītāja (44):** Nē tieši pretēji, pietrūkst [informācijas]. Neteikšu neko par Turības bibliotēku, jo tur tiešām...Zlēkās, piemēram, man nav vajadzīga vispār tā informācija. Jo ir nepieciešama specifiska literatūra. Mani interesē juridiska informācija. Tā informācija ir Rīgā, un tas ir 200 km.*

Bieži vien bibliotekārs uzņemas kultūras dzīves organizatora funkcijas:

Pensionāre (64): *Mums ir arī sieviešu klubiņš, kuru bibliotekāre organizē...Tad mums vēl bibliotekāre organizē tikšanās ar rakstniekiem un izstādes. Mums bija no Kuldīgas Dace Priede, Inga Ābele, kas ir projekta ietvaros.*

Skolotāja2 (33): *Pārsvārā arī izmantoju bibliotēkas plaši piedāvātos pakalpojumus, koncertus, izrādes.*

Pensionāre (64): *Mums ir ļoti laba bibliotekāre, kas saorganizē visādus pasākumus. Šomēnes ir bijuši 4-5 koncerti, kas ir bijuši. Visu organizē bibliotekāre. Mēs tik sasēžamies autobusā, biļetes atved. Gan uz Ventspili, gan uz Kuldīgu. Pēdējā laikā tomēr vairāk uz Kuldīgu. Bijām uz „Baltajiem Lāčiem”, uz Fredi, tad bijām uz Ērgli... Bet visu bibliotekāre.*

Kopienā nozīmīgākie/uzticamākie informācijas avoti

Diskusijas noslēgumā apkopojot rezultātus, tika konstatēts, ka visbiežāk pieminētais informācijas avots ir personas (profesionāli, draugi, paziņas, radnieki) (*pieminētas 24 gadījumos, visos informācija ir atrasta*). Otrs biežāk izmantotais informācijas avots ir internets (*pieminēts 18 gadījumos, 17 – informācija atrasta, 1 – nav atrasta*), 3.vietā – avīzes un žurnāli (*pieminēti 9 gadījumos, visos informācija atrasta*), 4.vietā – masu mediji (*pieminēti 3 reizes, visās informācija atrasta*), 5.vietā – grāmatas (*pieminētas 2 reizes*).

4.2.12. Secinājumi par fokusa grupu diskusijām

Lielākajā daļā fokusa grupu diskusiju par dažādiem tematiem nozīmīgākais informācijas avots bija personas (ģimenes locekļi, darba kolēģi, paziņas, speciālisti). Ar šo informācijas avotu konkurē internets, to kā galveno (vai vienu no galvenajiem) informācijas avotu biežāk lieto lielo pilsētu iedzīvotāji (Daugavpilī pirmo vietu dala internets un mediji). Laukos (Zlēkas, Vīksna), kur saglabājušās stipras sociālās saites, nozīmīgākais informācijas avots joprojām ir personas. Mazpilsētās vienlīdz liela loma ir internetam un personām. Visbiežāk diskusijas dalībnieki kombinē vairākus informācijas avotus.

Lielākā daļa informācijas tiek iegūta mājās (internets, prese, mājas bibliotēkas, radnieki un draugi). Mācību vajadzībām informācija biežāk tiek iegūta bibliotēkās. Bibliotēkās internetu biežāk lieto cilvēki ar zemiem ienākumiem (bezdarbnieki), bērni.

Daudzi diskusiju dalībnieki internetu izmanto darbavietā un darbam. Šajā jomā diskusijās tika konstatēti divi diametrāli pretēji piemēri – tulkotāja Šampēterī, kas savu darbu

veic, izmantojot internetu, un māksliniece Daugavpilī, kas internetu neizmanto un no tā lietošanas norobežojas. Tie diskusiju dalībnieki, kam darbs nav saistīts ar datora lietošanu, internetu izmanto mājās. Lai gan internetu izmanto plaši, tur iegūtās informācijas uzticamība tiek apšaubīta. Datora un interneta lietošanas iemaņas labākas tiem diskusiju dalībniekiem, kam tās nepieciešamas darbam.

Drukātos medijus izkonkurē elektroniskie – tie ir lēti, ērti pieejami un operatīvi sniedz informāciju. Vecākā paaudze dod priekšroku drukātajiem medijiem, jo pārsvarā šīs paaudzes pārstāvjiem ir zemas datora lietošanas prasmes.

Cilvēki cenšas veidot mājas bibliotēkas, iegādājoties pārsvarā speciālo literatūru.

Bibliotēkas tiek augstu vērtētas, lai gan to pakalpojumus diskusiju dalībnieki izmanto maz. Bibliotēkas galvenokārt izmanto mācību, studiju vajadzībām. Daudzi bibliotēku lietotāji lasa presi un daiļliteratūru bibliotēkās, augot cenām, to mājas bibliotēkām iegādājas mazāk.

Nelielās kopienās bibliotekāri veic plašas funkcijas vietējās kultūras dzīves un dažādu kursu, semināru organizēšanā (piemēram, Zaļeniekos, Zlēkās, Vīksnā).

Bibliotekāriem ir liela loma vecākās paaudzes apmācībā lietot datoru un internetu. Zaļeniekos un Ulbrokā vecākās paaudzes diskusiju dalībniece datorprasmes apguvušas bibliotēkā, joprojām vajadzības gadījumā tur konsultējas.

Stabili grāmatu lasīšanas un bibliotēku izmantošanas paradumi bija vecākās paaudzes diskusiju dalībniekiem. Jaunākās un vidējās paaudzes diskusiju dalībnieki biežāk izmanto bibliotēkas mācībām. Vēl bibliotēkas apmeklē bezdarbnieki (cilvēki ar ierobežotiem ienākumiem un daudz brīva laika), kas izmanto internetu, lasa grāmatas un presi. Tie vidējās paaudzes diskusiju dalībnieki, kam nav nepieciešams izmantot bibliotēku studiju vajadzībām, to apmeklē reti. Šie diskusijas dalībnieki minēja, ka grāmatas lasīšanai pērk un presi pasūtina mājās. Viena diskusijas dalībniece (māksliniece Daugavpilī) izteicās, ka bibliotēkas neizmanto principā un sev vajadzīgo grāmatu krājumu izveidojusi mājās.

Daudzi diskusiju dalībnieki izmanto vairāku bibliotēku pakalpojumus. Visbiežāk tās ir mācību iestāžu un zinātniskās bibliotēkas (skolu, augstskolu, tehniskās bibliotēkas utml.). Dažādas bibliotēkas savā starpā par lasītājiem nekonkurē. Skolēni un studenti bibliotēkas galvenokārt izmanto mācībām, zinātniskajās bibliotēkās meklē informāciju par tiem jautājumiem, par kuriem literatūra publiskajās bibliotēkās nav pieejama.

Skolēni (īpaši laukos) un cilvēki ar zemiem ienākumiem (bezdarbnieki) izmanto internetu bibliotēkās. Laukos bibliotēkas, iespējams, kalpo kā droša un ērta vieta, kur pavadīt laiku starp skolas stundu beigām un iespēju doties mājās ar autobusu (piemēram, Vīksnā).

Diskusiju dalībnieki visumā ir labi informēti par bibliotēku pakalpojumiem, pat ja tos neizmanto. Daudzi cilvēki izmanto bibliotēkas pakalpojumus pastarpināti – ģimenes locekļi bibliotēkās meklē informāciju studentiem, skolēniem. Bieži vien grāmatas lasīšanai ņem viens ģimenes loceklis, bet lasa vairāki.

4.2.13. Fokusa grupu diskusiju datu analīzes kopsavilkums

Fokusa grupu diskusiju norises vietas

Fokusa grupu diskusijas, atbilstoši pētījuma metodoloģijai, tika organizētas dažāda tipa apdzīvotās vietās – piecās pilsētās (*Rīgā, Bauskā, Daugavpilī, Cēsī, Aizputē*) un piecos pagastos (*Stopiņu pagastā, Zaļeniekos, Tūjā, Vīksnā, Zlēkās*), ņemot vērā reģionu pārstāvētību.

Diskusiju dalībnieki

Fokusa grupu diskusiju dalībnieki tika atlasīti pēc dzīvesvietas principa, izlasē iekļaujot gan bibliotēkas lietotājus, gan nelietotājus (*iedzīvotājus, kuri pēdējo 12 mēnešu laikā nav izmantojuši pašvaldību publisko bibliotēku pakalpojumus*). Katrā fokusa grupā tika uzaicināti 8–10 iedzīvotāji vecumā no 15 līdz 74 gadiem, ņemot vērā dzimuma, vecuma, izglītības un nodarbošanās struktūru. Dalībnieku atlasīšanu un uzaicināšanu veica vietējie koordinatori – bibliotekāri.

Pavisam fokusa grupu diskusijās piedalījās 98 dalībnieki (*61 sieviete un 37 vīrieši*) (*skat. 11. piel.*). No tiem 38 pašvaldību publisko bibliotēku lietotāji (39%) un 60 nelietotāji. Šis skaits gandrīz atbilst pašvaldību publisko bibliotēku lietotāju proporcijai pēc pētījuma ietvaros veiktās iedzīvotāju aptaujas rezultātiem (33,6% *iedzīvotāju ir apmeklējuši bibliotēkas pēdējo 12 mēnešu laikā*).

Diskusijās apspriestie temati

Lai noteiktu aktuālākos tematus, par kuriem diskusijas dalībnieki meklējuši informāciju, katras diskusijas sākumā respondentiem tika lūgts uz iepriekš sagatavotām kartītēm atzīmēt konkrētus jautājumus, uz kuriem viņi pēdējās nedēļas laikā meklējuši atbildes (*jautājumu apkopojumu skat. 14. piel.*).

Kopienās nozīmīgākie/uzticamākie informācijas avoti

Pavisam fokusa grupu diskusijās tika apspriestas 596 ikdienā nepieciešamās informācijas meklēšanas situācijas.

Atbilstoši pētījuma teorētiskajā bāzē izvēlētajai „Informācijas lietotāju uzvedības ekoloģiskajai teorijai” (*Ecological Theory of Human Information Behaviour*)¹²⁸, kā visbiežāk izmantotais informācijas meklēšanas ceļš fokusa grupu diskusijās, apspriežot konkrētas ikdienā nepieciešamas informācijas meklēšanas situācijas, tika minēta vēršanās pie personām (skat. 4.2.41.tab.) – pieminētas 221 gadījumā (37% no visa gadījumu skaita). Visbiežāk šīs personas ir draugi, paziņas, radnieki (105 gadījumos). Informācija visbiežāk tikusi atrasta (96 gadījumos), 5 gadījumos informācija nav atrasta, 4 – atrasta daļēji. Piecdesmit gadījumos atbildes tika meklētas pie speciālistiem dažādās institūcijās (46 gadījumos tā atrasta, 4 – nav atrasta). No institūcijām atsevišķi tika izdalītas bibliotēkas. Bibliotekāru, kā speciālistu, kurš palīdzējis atrast ikdienā nepieciešamo informāciju, respondenti bija minējuši 14 reizes. Visos gadījumos informācija arī tikusi atrasta. 30 gadījumos respondenti bija vērsušies pie saviem ģimenes locekļiem mājās (28 gadījumos informācija tikusi atrasta, 2 – daļēji atrasta). 22 reizes respondenti vērsušies pie saviem darba biedriem – 21 gadījumā informācija atrasta, 1 – nav atrasta.

4.2.41.tabula

Informācijas avoti un to izmantošanas vietas

Informācijas avots un vieta	Pieminēto gadījumu skaits (A - informācija atrasta, D - daļēji atrasta, N – nav atrasta)
Internets	187 (A165;D8; N14)
Internets - mājas	A99; D5; N10;
Internets – darba vieta	A29
Internets – cita vieta	A1
Internets - institūcija	A1
Internets - bibliotēka	A35; D2; N4

¹²⁸ **Williamson, Kirsty.** Ecological Theory of Human Information Behavior. *In: Theories of Information Behavior.* Medford; New Jersey, 2005, pp. 128-132. ISBN 1-57387-230-X.

4.2.41.tabulas turp.

Personas	221 (A205; N10; D6)
Personas - mājas	A28; D2
Personas – darba vieta	A21; N2
Personas – cita vieta	A96; D4; N5
Personas - institūcija	A46; N4
Personas - bibliotēka	A14
Masu mediji	43 (A40; D2; N1)
Masu mediji - mājas	A36;D1; N1
Masu mediji – darba vieta	A1
Masu mediji – cita vieta	A2
Masu mediji - institūcija	A1
Masu mediji - bibliotēka	
Avīzes, žurnāli	88 (A76; D2; N10)
Avīzes, žurnāli - mājas	A39; D2; N6
Avīzes/žurnāli – cita vieta	A13; N1
Avīzes/žurnāli – darba vieta	A5
Avīzes/žurnāli - institūcija	A2; N2
Avīzes/žurnāli - bibliotēka	A18; N1
Grāmatas	57 (A54; D2; N1)
Grāmatas - mājas	A19
Grāmatas – darba vieta	A1
Grāmatas – cita vieta	A5
Grāmatas - institūcija	A5
Grāmatas - bibliotēka	A24; D2; N1

Otrs visbiežāk pieminētais informācijas avots ir internets (*pieminēts 187 reizes, 165 gadījumos informācija atrasta, 8 – daļēji atrasta, 14 – nav atrasta*). Respondenti uzsvēra interneta izmantošanas priekšrocības, bet arī norādīja, ka ne visai informācijai internetā var

uzticēties, tā bieži ir jāpārbauda citos informācijas avotos. Līdzīgi kā iedzīvotāju aptaujā iegūtajos rezultātos, internets visbiežāk tiek izmantots mājās – 52% no visiem pieminētajiem gadījumiem. Otrajā vietā pēc pieminēto gadījumu skaita ir bibliotēkas (*pieminēts 41 gadījums*). Internetu biežāk pieminējuši gados jaunākie respondenti, bet arī vairāki gados vecākie (*fokusa grupās Ulbrokā, Zaļeniekos un Zlēkās*) ir apguvuši datorprasmes un ikdienā izmanto internetu.

Drukātie informācijas avoti – avīzes, žurnāli (*pieminēti 88 gadījumos*) un grāmatas (*pieminētas 57 gadījumos*) diskusiju laikā pieminēti biežāk nekā tradicionālie masu mediji – radio un televīzija (*pieminēti 43 gadījumos*). Avīzes un žurnāli visvairāk tiek lasīti mājās (*pieminēti 47 gadījumi*), bet 19 gadījumos tiek nosaukta arī bibliotēka. Grāmatas kā informācijas avots visvairāk tiek izmantotas bibliotēkā (*pieminēti 27 gadījumi*). Respondenti diskusijās uzsvēra, ka iespēja periodiskos izdevumus un grāmatas saņemt bibliotēkā viņiem ir aktuāla, jo izdevumu cenas aug, un tos iegādāties kļūst arvien sarežģītāk.

Pašvaldību publisko bibliotēku vieta kopienas informācijas vidē

Diskutējot par konkrētām pēdējā laika ikdienā nepieciešamās informācijas meklēšanas situācijām, no 596 pieminētajiem gadījumiem respondenti bibliotēku minēja 101 gadījumā. Visvairāk bibliotēka tika pieminēta kā vieta, kur izmantots internets (*41 gadījums, 35 – informācija atrasta, 2 – daļēji atrasta, 4 – nav atrasta*). Bibliotēkā internetu respondenti visbiežāk izmantojuši, lai meklētu informāciju par darba un karjeras jautājumiem (*pieminēti 14 gadījumi*) un izglītību (*pieminēti 9 gadījumi*). Internetu bibliotēkās biežāk izmantojuši respondenti laukos (*Vīksnā, Zaļeniekos, Zlēkās*).

Arī tie respondenti, kuri bibliotēkā internetu paši neizmanto, bieži vien uzsvēra, ka šāda iespēja ir ļoti nozīmīga, un daudzi cilvēki to izmanto.

27 gadījumos respondenti minēja, ka atrast atbildes uz ikdienā risināmiem jautājumiem viņiem palīdzējušas grāmatas, kas saņemtas bibliotēkā. Vairākās fokusa grupās respondenti atzina, ka pēdējā laikā arvien mazāk ir iespējams grāmatas iegādāties, tāpēc iespēja tās izmantot bibliotēkā kļūst aizvien aktuālāka. Lai arī Daugavpils fokusa grupā izskanēja viedoklis, ka ir būtiski, ka grāmata ir personīgā īpašumā un jebkurā brīdī paņemama no plaukta, lielākā daļa respondentu ļoti atzinīgi izteicās par iespēju grāmatas – gan daiļliteratūru, gan studijām un darbam nepieciešamās - saņemt bibliotēkā. Tas attiecas arī uz avīzēm un žurnāliem (*pieminēti 19 reizes*).

14 gadījumos bibliotekāri minēti kā personas, kuras palīdzējušas atrast atbildes uz konkrētiem jautājumiem (*visbiežāk pieminēti ar izglītību saistīti jautājumi – 8 gadījumos*). Lai arī pieminēto gadījumu skaits ir salīdzinoši neliels, bibliotekāru sniegtā informācija vienmēr ir pilnībā palīdzējusi atrast atbildes uz jautājumiem.

Vairākās fokusa grupās (*Zlēkās, Cesvainē, Zaļeniekos*) izskanēja viedoklis, ka pašvaldības publiskā bibliotēka tomēr nespēj nodrošināt ar visu studijām un profesionālajai darbībai nepieciešamo literatūru. Tas arī nebūtu pašvaldību publisko bibliotēku uzdevums, bet bibliotēkas cenšas apmierināt savu lietotāju vajadzības, pasūtot izdevumus no citām bibliotēkām. Starpbibliotēku abonementa pakalpojumus studentiem piedāvājusi, piemēram, Zaļenieku bibliotēka. Šāda iespēja sevišķi aktuāla neklātienēs studentiem, kā arī nozaru speciālistiem, kuri dzīvo laukos un kuriem ir sarežģīti apmeklēt augstskolu un zinātniskās bibliotēkas.

Bauskas fokusa grupā respondente, kura studē, stāstīja, ka bibliotekāre ir viņai iemācījusi, kā pasūtīt ieskenētu dokumenta kopiju un saņemt to uz savu e-pastu. Agrāk par šādu iespēju viņa nebija zinājusi.

Ļoti atzinīgi respondenti izteicās par iespēju pašvaldību publiskajās bibliotēkās apmeklēt dažādus bezmaksas kursus, arī datoru un interneta lietošanas. Zaļenieku un Ulbrokas bibliotēkās kursi ir palīdzējuši apgūt šīs prasmes arī gados vecākiem cilvēkiem. Viņi ir ļoti pateicīgi par piedāvāto iespēju un uzsvēra, ka šīs jaunās prasmes ir izmainījušas – padarījušas pilnvērtīgāku viņu dzīvi.

Daudzi respondenti minēja, ka izmanto arī citas bibliotēkas – mācību iestāžu, zinātniskās, Latvijas Nacionālo bibliotēku, bet daži izteicās, ka tomēr savā pašvaldības publiskajā bibliotēkā jūtas drošāk, arī attieksme pret lietotāju tur ir daudz pretimnākošāka. Viņi uzsvēra arī brīvpieejas krājuma priekšrocības – pašiem ir iespēja apskatīt un izvēlēties nepieciešamo lasāmvielu.

Fokusa grupā Rīgā (*Šampēterī*) tika runāts arī par publiskās bibliotēkas un skolas veiksmīgu sadarbību gan kopēju pasākumu organizēšanā, gan lasīšanas veicināšanas programmā „Bērnu žūrija”, gan krājuma komplektēšanā un izmantošanā.

Vairākās bibliotēkās (*Zaļeniekos, Zlēkās*) respondenti akcentēja arī bibliotēkas kultūras un izglītības funkcijas. Bibliotēkās tiek rīkoti kultūras pasākumi, bibliotekāri organizē braucienus uz koncertiem, teātra izrādēm (*Zlēkās*). Bibliotēkā ir radīta mājīga, lietotājiem draudzīga vide, kur patīkami uzturēties, ienākt, lai satiktu cilvēkus, parunātos vai konsultētos ar bibliotekāru. Fokusa grupas dalībniece Ulbrokā nosauca bibliotēku par

svētnīcu, jo katrs apmeklējums, kontaktēšanās ar bibliotekāriem, iespēja lasīt viņu garīgi bagātina.